MINH TRIẾT HỒ CHÍ MINH
TÀI SẢN TINH THẦN VÔ GIÁ
CỦA ĐẢNG VÀ DÂN TỘC TA

MINH TRIẾT HỒ CHÍ MINH VỀ VĂN HÓA, GIÁO DỤC, KHOA HỌC VÀ CÔNG NGHỆ

NHÀ XUẤT BẢN THÔNG TIN VÀ TRUYỀN THÔNG

MINH TRIẾT HỒ CHÍ MINH
TÀI SẢN TINH THẦN VÔ GIÁ CỦA ĐẢNG VÀ DÂN TỘC TA

MINH TRIẾT HỒ CHÍ MINH VỀ VĂN HÓA, GIÁO DỤC, KHOA HỌC VÀ CÔNG NGHỆ

Chịu trách nhiệm xuất bản, nội dung

Giám đốc - Tổng Biên tập: ***TS. TRẦN CHÍ ĐẠT***

Biên tập: ***Nguyễn Thị Lê; Trần Thị Huyền***

Trình bày sách: ***Phan Huyền Kim***

Trình bày bìa: ***Nguyễn Ngô Tráng Kiện***

Biên tập sách điện tử: ***Nguyễn Long Biên; Phạm Thị Thanh***

Trình bày sách điện tử: ***Phạm Thị Thanh***

Nguồn ảnh: Trích trong các cuốn sách *Chủ tịch Hồ Chí Minh, Chủ tịch Hồ Chí Minh với nền ngoại giao cách mạng Việt Nam, Bác Hồ của chúng em, Bác Hồ với Giáo dục,...* và một số tài liệu khác.

NHÀ XUẤT BẢN THÔNG TIN VÀ TRUYỀN THÔNG

www.nxbthongtintruyenthong.vn, book365.vn, ebook365.vn; ebook.gov.vn

Trụ sở chính: Tầng 6, Tòa nhà Cục Tần số vô tuyến điện - 115 Trần Duy Hưng, phường Yên Hoà, TP. Hà Nội

Điện thoại: 024.35772141/43 Điện thoại Phát hành: 024.35772138

E-mail: nxb.tttt@mst.gov.vn

Chi nhánh Nhà xuất bản tại TP. Hồ Chí Minh:

Địa chỉ: 211 đường Nguyễn Gia Trí, phường Tạnh Mỹ Tây, TP. Hồ Chí Minh

Điện thoại: 028.35127750/51

E-mail: cnsg.nxbtttt@mst.gov.vn

Chi nhánh Nhà xuất bản tại miền Trung - Tây Nguyên:

Địa chỉ: 42 Trần Quốc Toản, phường Hải Châu, TP. Đà Nẵng

46 Y Jút, phường Buôn Ma Tuột, tỉnh Đắk Lắk.

Điện thoại: 0236.3897467/0262.3808088

E-mail: cndn.nxbtttt@mst.gov.vn Fax: 0236.3843359

Số xác nhận đăng ký xuất bản: 2474-2025/CXBIPH/3-102/TTTT

Số quyết định xuất bản: 535/QĐ - NXB TTTT ngày 15 tháng 9 năm 2025

In xong và nộp lưu chiểu Quý III năm 2025

ISBN: 978-604-45-1219-8

MINH TRIẾT HỒ CHÍ MINH VỀ VĂN HÓA, GIÁO DỤC, KHOA HỌC VÀ CÔNG NGHỆ

HƯỚNG DẪN SỬ DỤNG PHIÊN BẢN SÁCH ĐIỆN TỬ

Bạn đọc đã mua sách in (sẽ được miễn phí sử dụng sách điện tử):

- Bước 1: Đăng ký tài khoản bạn đọc trên Cổng: **ebook365.vn** và đăng nhập tài khoản.

- Bước 2: Cào lớp tráng bạc trên tem tại bìa 4 để lấy mã số.

- Bước 3: Truy cập trang: **ebook365.vn/nhapmaso** (mã QR bên cạnh), rồi nhập mã số trên tem và các thông tin cần thiết khác để kích hoạt tài khoản. và đọc sách.

*(Từ các lần tiếp theo, bạn đọc đăng nhập tài khoản trên Cổng, bấm chuột vào tên người dùng tại góc trên bên phải màn hình, chọn **Kệ sách của bạn**, sau đó bấm vào mục **Đang đọc** để mở sách).*

Mọi thắc mắc, vui lòng liên hệ số điện thoại 0912.663.773 để được hướng dẫn!

Ảnh bìa: Học sinh trường Trung học Trưng Vương (Hà Nội)
đến chúc mừng sinh nhật Chủ tịch Hồ Chí Minh, ngày 19-5-1956

MINH TRIẾT HỒ CHÍ MINH VỀ VĂN HÓA, GIÁO DỤC, KHOA HỌC VÀ CÔNG NGHỆ

Biên soạn:
GS, TS. Nguyễn Như Ý - GS, TS. Đinh Xuân Dũng
TS. Trần Chí Đạt - TS. Chu Tiến Đạt - TS. Vũ Thuỳ Dương

NHÀ XUẤT BẢN THÔNG TIN VÀ TRUYỀN THÔNG

LỜI NÓI ĐẦU

Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ IX (2001) của Đảng đã khẳng định: "Tư tưởng Hồ Chí Minh là kết quả vận dụng và phát triển sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lênin vào điều kiện cụ thể của nước ta, kế thừa và phát triển các giá trị truyền thống tốt đẹp của dân tộc, tiếp thu tinh hoa văn hóa nhân loại"[1] và đó là "tài sản tinh thần vô cùng to lớn và quý giá của Đảng và dân tộc ta[2].

Trải qua gần 60 năm hoạt động và lãnh đạo cách mạng cả quốc tế và trong nước, tư tưởng Hồ Chí Minh được hình thành, từng bước bổ sung, phát triển và hoàn thiện, trở thành một hệ thống những quan điểm toàn diện và sâu sắc về những vấn đề cơ bản của cách mạng Việt Nam. Tư tưởng đó được thể hiện trọn vẹn, nhất quán và sinh động trong toàn bộ cuộc đời và hoạt động thực tiễn của Người và đúc kết trong các trước tác, bài viết, bài nói vô cùng phong phú, đa dạng được in trong bộ *Hồ Chí Minh toàn tập* (15 tập). Thực tiễn lịch sử đã chứng minh rằng, tư tưởng Hồ Chí Minh không chỉ có ý nghĩa quyết định cho mọi thắng lợi của cách mạng Việt Nam gần 100 năm qua mà còn là ánh sáng mãi mãi soi đường cho sự nghiệp xây dựng, phát triển và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam trong tương lai, trong kỷ nguyên mới của dân tộc, đạt được khát vọng giàu mạnh, cường thịnh và hạnh phúc.

Nhận thức sâu sắc về giá trị to lớn và quý báu của tư tưởng Hồ Chí Minh, nhiều năm qua, Đảng ta đã liên tục chỉ đạo và tổ chức việc

---

[1] Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội lần thứ IX*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, 2001, tr.20.

[2] Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội lần thứ IX*, Sđd, tr.84.

nghiên cứu, học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức và phong cách của Người trong toàn Đảng, toàn dân và toàn quân.

Tiếp nhận những tinh hoa văn hóa Đông và Tây, quá khứ và hiện tại, gắn với quá trình hoạt động thực tiễn cực kỳ phong phú, hiếm có là con đường để Hồ Chí Minh đi tới hình thành và xây dựng hệ thống tư tưởng của mình. Song, Người là người con của dân tộc Việt Nam nên để thể hiện tư tưởng của mình cho chính nhân dân, dân tộc mình, Người luôn chọn cách thể hiện cô đúc nhất, trong sáng nhất, giản dị, dễ hiểu nhất để đi vào tinh thần, trí tuệ và lòng người bằng con đường ngắn nhất. Cảm nhận về sự độc đáo ấy, Paul Mus, nhà nghiên cứu người Pháp đã có nhận xét sâu sắc: "Người ta thấy một người Á Đông gia nhập hàng ngũ của Mác, có thể trở thành người cộng sản ngay trên đất nước mình, không hề lay chuyển, nhưng cộng sản theo cách của mình, bởi vì Người tìm cách diễn đạt và làm sinh động học thuyết đó bằng những dạng truyền thống tương tự".

"Người cộng sản theo cách của mình", trong Hồ Chí Minh đó chính là sự không thể tách rời của ba nhân tố "vận dụng", "phát triển" và "sáng tạo" chủ nghĩa Mác - Lênin vào điều kiện cụ thể của nước ta. "Làm sinh động học thuyết đó" bằng sự diễn đạt hết mực giản dị, cô đọng, khúc chiết, ngắn gọn như một châm ngôn, một danh ngôn mang giá trị khoa học và ý nghĩa nhân văn sâu sắc. Đó là đặc trưng tư tưởng Hồ Chí Minh - Minh triết Hồ Chí Minh.

Bộ sách *Minh triết Hồ Chí Minh - tài sản tinh thần vô giá của Đảng và dân tộc ta* đã chọn lọc công phu, nghiêm túc từ hàng chục nghìn trang sách trong *Hồ Chí Minh toàn tập* những câu, những đoạn, những lời hay, khúc chiết, hàm súc, dễ đi vào lòng người và sắp xếp thành một hệ thống với 6 cụm chủ đề: trong từng chủ đề/phần, Ban Biên soạn sắp xếp các câu theo dạng từ điển (thứ tự chữ đầu theo A, B, C…) để bạn đọc vừa được trực tiếp đọc vừa suy ngẫm và học tập theo nhu cầu

của mình. Mỗi câu trích dẫn trong bộ sách này đều có chú thích đầy đủ nguồn dẫn để khi người đọc cần tìm hiểu toàn diện, toàn văn có thể dễ dàng tìm về xuất xứ.

Bộ sách *Minh triết Hồ Chí Minh - tài sản tinh thần vô giá của Đảng và dân tộc ta* gồm 6 cuốn:

1. Minh triết Hồ Chí Minh về Đảng và Nhà nước

2. Minh triết Hồ Chí Minh về đại đoàn kết

3. Minh triết Hồ Chí Minh về văn hóa, giáo dục, khoa học và công nghệ

4. Minh triết Hồ Chí Minh về lực lượng vũ trang

5. Minh triết Hồ Chí Minh về công tác đối ngoại

6. Minh triết Hồ Chí Minh về công tác cán bộ

Những lời giới thiệu ngắn cho từng cuốn sách chỉ là những gợi mở để bạn đọc trực tiếp đến với phần chủ yếu của cuốn sách. Đó là mong ước của Ban Biên soạn.

Minh triết Hồ Chí Minh về văn hóa, giáo dục, khoa học và công nghệ là một trong sáu cuốn của Bộ sách *Minh triết Hồ Chí Minh - tài sản tinh thần vô giá của Đảng và dân tộc ta*. Tầm nhìn chiến lược và tư duy đi trước thời đại của Chủ tịch Hồ Chí Minh thể hiện ở chỗ: độc lập dân tộc phải luôn gắn liền với tiến bộ phát triển văn hóa, giáo dục đào tạo, khoa học và công nghệ.

Cuốn sách ***Minh triết Hồ Chí Minh về văn hóa, giáo dục, khoa học và công nghệ*** thể hiện rõ những tư tưởng cốt lõi và sâu sắc nhất của Hồ Chí Minh về văn hóa, giáo dục, khoa học và công nghệ.

Trong hệ thống tư tưởng Hồ Chí Minh, văn hóa giữ một vị trí đặc biệt quan trọng. Người coi văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội, vừa là mục tiêu, vừa là động lực của cách mạng. Chủ tịch Hồ Chí Minh

khẳng định, chính trị, kinh tế và văn hóa phải được coi trọng ngang nhau; hơn nữa, văn hóa phải thấm sâu vào mọi hoạt động kinh tế và chính trị. Hồ Chí Minh đặc biệt nhấn mạnh vai trò của văn hóa trong việc bồi dưỡng, phát triển con người, và coi mục tiêu cao nhất của phát triển văn hóa chính là phát triển con người.

Có thể nói, minh triết Hồ Chí Minh về văn hóa kết tinh ở tư tưởng lấy dân làm gốc: mọi đường lối, chính sách văn hóa đều phải xuất phát vì lợi ích và hạnh phúc của nhân dân, do nhân dân thực hiện và sáng tạo. Tư tưởng khẳng định bản sắc dân tộc đồng thời chủ động tiếp thu tinh hoa nhân loại của Người chính là kim chỉ nam để chúng ta vừa mở cửa giao lưu với thế giới, vừa giữ gìn được cội rễ văn hóa dân tộc trong dòng chảy văn hóa thời kỳ hiện đại.

Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn nhấn mạnh rằng giáo dục và đào tạo là một trong những nhân tố then chốt quyết định tương lai dân tộc. Chính vì vậy, Người nung nấu quyết tâm xây dựng một nền giáo dục mới sau khi nước nhà giành được độc lập - một nền giáo dục thật sự vì dân, phục vụ lợi ích dân tộc và phát triển con người toàn diện. Sau Cách mạng Tháng Tám 1945, dù đất nước đối mặt muôn vàn khó khăn, Chủ tịch Hồ Chí Minh vẫn đặt nhiệm vụ "trồng người" là công việc trăm năm quyết định tương lai lâu dài của đất nước.

Trong tư tưởng giáo dục Hồ Chí Minh, việc học phải luôn gắn liền với hành, giáo dục phải kết hợp trau dồi tri thức với rèn luyện đạo đức. Một nội dung quan trọng khác trong tư tưởng giáo dục của Hồ Chí Minh là đào tạo thế hệ vừa có đức, vừa có tài. Quan điểm hài hòa đức và tài ấy cho đến nay vẫn vẹn nguyên giá trị, trở thành phương châm nền tảng trong sự nghiệp giáo dục và đào tạo con người ở nước ta.

Hồ Chí Minh là người từ sớm đã ý thức sâu sắc tầm quan trọng của khoa học - công nghệ đối với sự nghiệp giải phóng dân tộc và phát triển đất nước. Trong tư tưởng của Người, khoa học và công nghệ chính là

nguồn động lực mạnh mẽ để đưa một quốc gia nông nghiệp lạc hậu tiến lên văn minh, thịnh vượng. Quan điểm trọng dụng trí thức ấy thể hiện tầm nhìn xa trông rộng của Hồ Chí Minh: muốn phát triển nhanh và bền vững, phải đặc biệt coi trọng đội ngũ trí thức, chính sách khoa học công nghệ thích hợp đáp ứng nhu cầu phát triển xã hội ở từng thời kỳ cụ thể đồng thời phải phát huy óc sáng tạo tiềm tàng của nguồn lao động trong tất cả loại hình công việc. Người thường xuyên nhắc nhở toàn dân phải ra sức học tập khoa học kỹ thuật tiên tiến, đẩy mạnh nghiên cứu, sáng tạo theo phương châm: "Khoa học phải từ sản xuất mà ra và phải trở lại phục vụ sản xuất, phục vụ quần chúng..."[1]. Đồng thời, Hồ Chí Minh cũng rất coi trọng việc tiếp thu, ứng dụng các thành tựu khoa học công nghệ tiên tiến của các nước vào điều kiện thực tiễn của Việt Nam để nâng cao năng suất lao động và đẩy nhanh sự phát triển của khoa học công nghệ nước nhà.

Đến nay, tư tưởng Hồ Chí Minh về khoa học và công nghệ vẫn giữ nguyên giá trị định hướng đối với sự nghiệp phát triển đất nước. Đảng và Nhà nước ta đề ra chủ trương phát triển kinh tế - xã hội phải dựa trên nền tảng tiến bộ khoa học và công nghệ, coi trí tuệ và sức sáng tạo của con người Việt Nam là tài nguyên quý giá nhất. Các chiến lược, chính sách về khoa học và công nghệ thời kỳ đổi mới đều mang dấu ấn sâu đậm minh triết của Hồ Chí Minh.

Như vậy, minh triết Hồ Chí Minh về văn hóa, giáo dục, khoa học và công nghệ không chỉ có giá trị trong lịch sử mà còn là nền tảng tư tưởng quan trọng để thực hiện chủ trương đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số trong các lĩnh vực then chốt, phát huy tối đa nguồn lực con người, xây dựng nền văn hóa tiên tiến đậm đà bản sắc dân tộc, nâng cao dân trí và trình độ khoa học - công nghệ. Có thể khẳng định minh triết Hồ Chí Minh về văn hóa, giáo dục, khoa học và công nghệ là phần trọng yếu

[1] *Hồ Chí Minh toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, t.14, tr.97

trong hệ tư tưởng của Người, chứa đựng giá trị lý luận và thực tiễn sâu sắc. Nghiên cứu và vận dụng sáng tạo các quan điểm của Người chính là chìa khóa để tiếp tục phát huy sức mạnh trí tuệ và tinh thần của toàn dân, tạo động lực cho dân tộc Việt Nam vượt qua mọi thách thức và vươn lên trong kỷ nguyên mới./.

BAN BIÊN SOẠN

Phần I

MINH TRIẾT HỒ CHÍ MINH VỀ VĂN HÓA

Xúc tiến công tác văn hóa để đào tạo con người mới và cán bộ mới cho công cuộc kháng chiến kiến quốc. Phải triệt để tẩy trừ mọi di tích thuộc địa và ảnh hưởng nô dịch của văn hóa đế quốc. Đồng thời, phát triển những truyền thống tốt đẹp của văn hóa dân tộc và hấp thụ những cái mới của văn hóa tiến bộ thế giới, để xây dựng một nền văn hóa Việt Nam có tính chất dân tộc, khoa học và đại chúng.

Hồ Chí Minh

Anh TÂN SINH viết quyển "Đời sống mới" một cách vắn tắt, rõ ràng, thiết thực, dễ hiểu. Đó là một quyển sách nhỏ, chỉ rõ bước đường đời sống mới.

Tôi mong đồng bào ta mỗi người có một quyển Đời sống mới để xem, để hiểu, để thực hành đời sống mới.

(Đời sống mới, ngày 20-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.111)

Bác biết các chú văn hay chữ tốt, nhưng dù sao, nhân dân trăm tai nghìn mắt vẫn có nhiều ý kiến thông minh có thể giúp cho các chú tiến bộ hơn. Không riêng gì viết sách viết báo, mà công tác gì muốn làm tốt đều phải coi trọng ý kiến của nhân dân.

(Ý kiến về việc làm và xuất bản loại sách "người tốt, việc tốt",
ngày 7-6-1968, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.668)

Bác đã nhận được thư và báo cháu gửi tặng Bác... Nhưng báo theo cháu nói, từ 24 đến 32 trang thì dài quá. Cần làm ngắn lại và viết những vấn đề thật thiết thực, mọi người đọc đều có thể hiểu và làm được. Như thế mới có tác dụng giúp đẩy mạnh công tác, đẩy mạnh thi đua.

(Tư cách người công an cách mệnh, tháng 3-1948,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.498)

Báo "*Vệ quốc quân*" phải là người bạn thân thiết của mỗi một chiến sĩ Vệ quốc quân. Vì vậy cần phải đi sát với sự sinh hoạt và sự phát triển của Vệ quốc quân.

(Thư gửi báo Vệ quốc quân, tháng 7-1948,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.583)

Báo cáo nói: "... phong cách hoạt động ... sắc thái...", nói như vậy quá văn chương. "Việc sử dụng các lực lượng tình nguyện quân...", đã có tình nguyện quân đâu mà sử dụng? Điểm này nói đến hai lần đấy. Có một chữ nói mà Bác chưa hiểu "chao đảo", nên nói là dao động hay lung lay thì hơn. Có chỗ nói là "... chú ý vận động công nhân Mỹ...". Cần chú ý là công nhân Mỹ bị tư bản phản động lũng đoạn nên bây giờ chỉ có phong trào của thanh niên, sinh viên hoạt động, còn phong trào công nhân thì rất ít có.

(Nói chuyện tại Hội nghị Cán bộ ngoại giao lần thứ năm, ngày 16-3-1966, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.64)

Báo cáo phải: thật thà, gọn gàng, rõ ràng, thiết thực. Những tài liệu và con số phải phân tích và chứng thật. Không nên hàm hồ, bèo nheo.

Điều gì biết thì nói biết, không biết thì nói không biết. Không nên nói ẩu. Không nên viết "tràng giang đại hải", mà làm lu mờ những điểm chính.

(Xin chỉ thị, gửi báo cáo, báo Sự thật, ngày 30-7-1950, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.418)

Báo chí có những khuyết điểm sau đây:

1. *Về kỹ thuật*: Có đôi tờ báo, khi thì rộng, khi thì hẹp, chữ in thì luộm thuộm, khó đọc, tên báo chí thì thường đổi khác (khi in thế này, khi in cách khác), thành thử tờ báo mất cả cái bản sắc của nó. Nhiều khi "tiếp theo trang sau" lộn xộn quá, làm cho người đọc khó tìm.

2. *Về tin tức:* Tin tức thế giới nhiều hơn tin tức trong nước. Có những tỉnh như Hà Giang, Lào Cai hoặc các tỉnh Trung Bộ hầu như không bao giờ có tin tức gì trên mặt báo. Các báo miền ngược không chú ý dân tộc thiểu số.

- Có khi đăng tin không xác thực.

- Không biết giữ bí mật. Thí dụ: đăng cả tên, hoặc số các bộ đội ta. Đăng rõ địa điểm và kết quả sau một cuộc địch ném bom.

3. *Về văn chương*: Quá dài dòng văn tự. Khô khan, kém hoạt bát lanh lợi. Không phổ thông. Hay dùng chữ Tàu mà không đúng nghĩa.

4. *Về chính trị:* Hay nói chính trị suông mà ít chú ý đến những vấn đề quan trọng khác, như kinh tế, văn hóa, xã hội.

- Không nắm được những vấn đề chính để giải thích cho dân. Thí dụ: Vấn đề chính phủ bù nhìn, những việc cần thiết trước và sau khi địch tấn công.

Không biết lãnh đạo dư luận, không biết thúc đẩy và nâng cao tinh thần tranh đấu của nhân dân.

- Đôi khi sơ suất, cẩu thả, làm giảm giá trị tờ báo hoặc làm mất lòng người xem. Thí dụ: Tờ báo nọ đăng bài có đầu không đuôi. Tờ báo kia quên cả lịch sử, trận Đống Đa ngày 5 tháng Giêng âm lịch, thì viết là 10 tháng 11. Tờ báo khác đăng tin vị linh mục X hàng địch, kỳ thực vị ấy là một người tốt.

5. *Về phát hành:* Chậm chạp và thiếu thốn. Nhiều nơi, hàng tháng không có báo, không có tin tức.

6. *Về địch vận*: Còn rất kém, đối lính Pháp cũng như đối những người Việt lầm đường theo Pháp.

7. *Về kinh nghiệm*: Không biết trao đổi cho nhau. Vùng này có nhiều sáng kiến hay, đã lượm được kết quả tốt, mà vùng khác không biết bắt chước (những điều 5, 6, 7 thì báo chí cũng như thông tin tuyên truyền).

Nói tóm lại: Nội dung các tờ báo chưa phản ánh được sự sinh hoạt của các tầng lớp dân chúng, chưa thành *tờ báo của dân chúng*.

(Thư gửi Hội nghị Thông tin tuyên truyền
và báo chí toàn quốc, tháng 2-1948,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.480-481)

Báo chí của ta thì cần phải phục vụ nhân dân lao động, phục vụ chủ nghĩa xã hội, phục vụ cho đấu tranh thực hiện thống nhất nước nhà, cho hoà bình thế giới. Chính vì thế cho nên, tất cả những người làm báo (người viết, người in, người sửa bài, người phát hành, v.v.) phải có lập trường chính trị vững chắc. Chính trị phải làm chủ. Đường lối chính trị đúng thì những việc khác mới đúng được. Cho nên các báo chí của ta đều phải có đường lối chính trị đúng.

(Bài nói tại Đại hội lần thứ II Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 16-4-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.166)

Báo chí cũng phải hợp lý hoá. Đừng bày biện ra nhiều thứ. Làm ít nhưng làm cho hẳn hoi. Không hợp lý hoá lại như thế thì rốt cuộc báo viết ra không ai muốn đọc mà tốn kém một trăm thứ. Đoàn thể cứ co cổ lại chịu tiền để mấy chú làm báo ngồi vẽ voi, vẽ ngựa mà không ai đọc.

(Nói chuyện tại Hội nghị toàn quốc lần thứ nhất về công tác huấn luyện và học tập, ngày 6-5-1950, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.363)

Báo chí ta không phải để cho một số ít người xem, mà để phục vụ nhân dân, để tuyên truyền giải thích đường lối, chính sách của Đảng và Chính phủ, cho nên phải có tính chất quần chúng và tinh thần chiến đấu.

(Bài nói tại Đại hội lần thứ II Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 16-4-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.167)

Báo có mục "ý kiến bạn đọc", bạn đọc thường gửi ý kiến cho báo, đó là một việc rất hay. Vì đó là một cách phê bình và tự phê bình thiết thực, rộng rãi của nhân dân.

(Về "ý kiến bạn đọc", báo Nhân Dân, ngày 2-1-1955, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.229)

Báo là thứ vũ khí của ta mà địch căm ghét nhất.

(Báo cáo của Phân hội Việt Nam thuộc Hội Quốc tế chống xâm lược, từ ngày 25 đến 28-3-1944, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.3, tr.484)

Bất đắc dĩ mới phải dùng chữ, thí dụ: "độc lập", "tự do", "hạnh phúc" là những chữ Trung Quốc, nhưng ta không có chữ gì dịch, thì cố nhiên phải dùng. Nếu quá tả không mượn, không dùng, hoặc là nói: Việt Nam "đứng một" thì không ai hiểu được.

(Cách viết, ngày 17-8-1953, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.207)

Bất kỳ làm việc gì cũng phải có chừng mực. Viết và nói cũng vậy.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.340)

Bây giờ nói đến văn hóa. Nếu cô chú nào muốn học văn hóa để xem sách, nâng cao trình độ chính trị và kỹ thuật, thế thì tốt, Bác rất khuyến khích học văn hóa. Nhưng nếu học văn hóa nhằm để đỗ bằng cấp, đổi lao động chân tay sang lao động trí óc, tưởng hươu, tưởng vượn như thế, đối với công tác hiện tại thì không phấn khởi, nghĩ vu vơ ở đâu, muốn làm ông chủ tịch, giám đốc, bác sĩ, kỹ sư là không đúng. Lao động chân tay và lao động trí óc cũng đều quý, nếu ai ai cũng làm bác sĩ cả thì có được không? Làm giám đốc cả có được không? Trong xã hội thì lao động chân tay nhiều hơn lao động trí óc, chúng ta cốt đông là đông công nhân, nông dân. Bác cho là các cô, các chú chỉ biết được một nửa.

(Nói chuyện với cán bộ, đảng viên và thanh niên lao động Hải Phòng, ngày 30-5-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.581)

Biết ham học. Trước hết là học chữ, học làm tính. Biết chữ, biết tính, thì làm việc gì cũng dễ dàng hơn. Một người không biết chữ, biết tính thì như nửa mù nửa quáng. Biết rồi, ta học thêm.

(Đời sống mới, viết ngày 20-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.117)

Từ chiếc máy chữ này Người đã soạn thảo nhiều văn kiện quan trọng quan hệ đến vận mệnh của Tổ quốc

Bình dân học vụ là phong trào nhân dân, không nên chính quy hóa. Cán bộ bình dân học vụ không nên biến thành công chức.

Phải dùng cách người biết dạy người không biết, người biết nhiều dạy người biết ít; bất cứ chỗ nào, lúc nào cũng dạy được.

(Bài nói chuyện tại Hội nghị Tổng kết
công tác bình dân học vụ năm 1956, ngày 27-3-1957,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.525)

Bộ đội là một đoàn thể tổ chức nghiêm ngặt đã sẵn, càng dễ thực hành đời sống mới.

Một là kỷ luật phải cực kỳ nghiêm.

Hai là siêng tập luyện.

Ba là làm cho trong bộ đội ai cũng biết chữ. Trong các bộ đội ta, ít nhất là một phần nửa binh sĩ đã biết chữ. Những người chỉ huy phải tổ chức cho khéo, ngoài những lớp học, giao cho mỗi một người biết chữ phụ trách dạy cho một hay hai người chưa biết, thì trong vài ba tháng, tất cả binh sĩ đều biết chữ.

(Đời sống mới, nói ngày 20-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.121)

Bộ luật thuộc địa do những nhà khai hoá Pháp soạn ra chính là để đàn áp bất kỳ một biểu hiện nào có tính tự chủ của người dân bản xứ nói chung và tầng lớp vô sản nói riêng. Theo bộ luật đó, người An Nam không có quyền xuất bản báo chí bằng tiếng mẹ đẻ, không có tự do hội họp và lập hội, bị tước đoạt cả quyền tự do đi lại từ tỉnh này sang tỉnh khác. Để bảo vệ những luật pháp đó thì có toà án gồm 5-6 quan lại Pháp, chúng xử kín và tuyên án, kể cả án tử hình.

(Tham luận tại Đại hội lần thứ III Quốc tế Công hội Đỏ,
tiếng Nga, Matxcơva, năm 1924,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.1, tr.314)

Các báo đăng bài của công nhân phê bình, thế là tốt. Báo Lao động nên mở rộng mục này cho quần chúng phê bình trên báo. Như vậy, vừa bảo đảm quyền dân chủ của công nhân, vừa nâng cao tính chiến đấu của tờ báo.

(Nói chuyện với các đồng chí lãnh đạo
Tổng Công đoàn Việt Nam, ngày 18-7-1969,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.681)

Các báo cũng cần khuyến khích quần chúng giúp ý kiến và phê bình báo mình để tiến bộ mãi.

(Bài nói chuyện tại Đại hội lần thứ III
của Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 8-9-1962,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.464)

Các báo thường đăng lời phê bình của nhân dân. Nhưng nhiều khi như "nước đổ đầu vịt", cán bộ, cơ quan và đoàn thể được phê bình cứ im hơi lặng tiếng, không tự kiểm điểm, không đăng báo tự phê bình và hứa sửa chữa.

(Phải xem trọng ý kiến của quần chúng,
báo Nhân Dân, ngày 21-8-1956,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.415)

Các cấp Đảng ủy và chính quyền, các chi bộ, các công đoàn, các tổ chức thanh niên, các cán bộ chỉ huy công trường và nhà máy... *cần phải thiết thực phụ trách đẩy mạnh phong trào thanh toán nạn mù chữ một cách có kế hoạch và liên tục, bền bỉ.* Các cơ quan văn hóa, giáo dục cần phải có *sách và báo rất thông tục, dễ xem, dễ hiểu, cho những người đã biết đọc biết viết có thể tiếp tục học thêm*.

(Bình dân học vụ, báo Nhân Dân, ngày 17-6-1956,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.348)

Các chú đi hỏi các cụ mà xem. Xưa nay nhân dân ta vẫn nói thứ tư chứ ai nói thứ bốn bao giờ!

(Ý kiến về việc làm và xuất bản loại sách "người tốt, việc tốt",
nói ngày 7-6-1968, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.666)

Cách viết thế, cách nói cũng thế. Nói phải cho gọn gàng, có đầu có đuôi, có nội dung. Nói lung tung như nhiều người cán bộ nói ở các mít tinh, nói rồi không biết đường nào mà đi ra nữa, thôi đi thì cũng dở, nói nữa thì không biết nói gì! Nói ít, nhưng nói cho thấm thía, nói cho chắc chắn thì quần chúng thích hơn.

Muốn nói gì phải chuẩn bị trước.

(Cách viết, ngày 17-8-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.209)

Cái bệnh dùng chữ phổ biến trong tất cả các ngành. Đáng lẽ báo chí phải chống lại cái bệnh đó, nhưng trái lại, báo chí lại tuyên truyền cho cái tệ đó.

(Bài nói tại Đại hội lần thứ II Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 16-4-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.164)

Cái gì mới mà hay, thì ta phải làm. Thí dụ: Ăn ở cho hợp vệ sinh, làm việc cho có ngăn nắp.

(Đời sống mới, ngày 20-3-1947, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.113)

Cái gì tiếng ta có cứ dùng tiếng ta, mình còn thiếu thì mới phải đi mượn, bất đắc dĩ phải đi mượn. Thí dụ: "máy bay", thì ta có tiếng "máy bay" sao không nói, lại nói "phi cơ". Nói "phi cơ" thì sang? Còn nói máy bay không sang chứ gì?

(Nói chuyện với cán bộ, chiến sĩ phòng không - không quân, ngày 29-2-1967, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.306)

Cái gì tiếng ta đã có và dễ hiểu rồi thì đặt thêm ra làm gì? Mấy chú cải cách chữ Việt không khéo lại làm cho người ta khó hiểu thêm. Có tiếng ta dùng đã quen rồi, các chú lại tự ý sửa đổi. Tại sao lại viết: Quốc hội họp kỳ thứ bốn?

(Ý kiến về việc làm và xuất bản loại sách "người tốt, việc tốt", ngày 7-6-1968, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.66)

Cán bộ báo chí cũng là chiến sĩ cách mạng. Cây bút, trang giấy là vũ khí sắc bén của họ. Để làm tròn nhiệm vụ vẻ vang của mình, cán bộ báo chí cần phải tu dưỡng *đạo đức cách mạng*, "cố gắng trau dồi tư tưởng, nghiệp vụ và văn hóa; chú trọng học tập chính trị để nắm vững

chủ trương, chính sách của Đảng và Chính phủ; đi sâu vào thực tế, đi sâu vào quần chúng lao động" (Nghị quyết của Bộ Chính trị, 8-12-1958).

(Bài nói chuyện tại Đại hội lần thứ III
của Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 8-9-1962,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.466)

Cán bộ thể dục, thể thao thì phải học tập chính trị, nghiên cứu nghiệp vụ và hăng hái công tác. Vì đó cũng là một công tác trong những công tác cách mạng khác.

(Thư gửi Hội nghị Thể dục, thể thao, báo Nhân Dân, ngày 1-4-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.542)

Càng giàu có, càng cần làm đời sống mới. Nếu một mình no ấm, mà nỡ để đồng bào xung quanh đói rét, đến khi giặc cướp lung tung, thì dù giàu cũng không hưởng được.

(Đời sống mới, viết ngày 20-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.114)

Cần đẩy mạnh hơn nữa phong trào *vệ sinh phòng bệnh*. Các nhà thương cần phải thật sạch sẽ gọn ghẽ, phải là kiểu mẫu trong công tác vệ sinh. Cán bộ ngành y tế, từ bác sĩ đến nhân viên cần có thái độ nhã nhặn và có tinh thần phục vụ tốt nhân dân.

(Bài nói chuyện với nhân dân và cán bộ tỉnh Phú Thọ, ngày 18-8-1962,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.447)

Cần làm cho món ăn tinh thần được phong phú, không nên bắt mọi người chỉ được ăn một món thôi. Cũng như vào vườn hoa, cần cho mọi người được thấy nhiều loại hoa đẹp.

(Ý kiến về việc làm và xuất bản loại sách "Người tốt, việc tốt",
nói ngày 7-6-1968, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.665)

Cần xây dựng và phát triển thuần phong mỹ tục. Các đồng chí nước bạn sang ta nói nhân dân Việt Nam rất cần cù, giản dị. Thuần phong mỹ tục là đoàn kết thương yêu giúp đỡ nhau sản xuất, tiết kiệm, vì vậy nên cần phát triển thuần phong mỹ tục.

(Bài nói chuyện với các đại biểu
nhân dân Thanh Hóa, ngày 13-6-1957,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.603)

Cần, kiệm, liêm, chính
Giữ được vẹn mười
Tức là những người
Sống: "Đời sống mới".

(Thư gửi phụ nữ Việt Nam nhân dịp Xuân Bính Tuất,
báo Tiếng gọi phụ nữ, năm 1946,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.200)

Cây bút phục vụ chính nghĩa trong tay nhà văn chiến đấu có một lực lượng cực kỳ mạnh mẽ.

(Thư gửi Hội nghị các nhà văn Á - Phi lần thứ hai, ngày 10-2-1962,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.339)

Chống tham ô, lãng phí thì nêu rõ ai tham ô, ai lãng phí? Cơ quan nào tham ô? Lãng phí cách thế nào? ngày tháng nào, v.v.. Chớ viết lung tung.

(Cách viết, ngày 17-8-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.208)

Chớ ham dùng chữ - các ông viết báo nhà mình hay dùng chữ quá. Những chữ tiếng ta có mà không dùng, lại dùng cho được chữ kia. Cán bộ cũng hay dùng chữ lắm, dùng lung tung; nhiều khi không đúng.

(Cách viết, ngày 17-8-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.207)

Chớ tự ái, tự cho bài của mình là "tuyệt" rồi. Tự ái tức là tự phụ, mà tự phụ là kẻ địch dữ tợn nó ngăn chặn con đường tiến bộ của chúng ta.

(Bài nói chuyện tại Đại hội lần thứ III
của Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 8-9-1962,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.466)

… chủ muốn được việc, thì đối với lương bổng, nhà ở, vệ sinh và cách đối đãi công nhân, cần phải rộng rãi tử tế.

(Đời sống mới, viết ngày 20-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.124)

Chủ tịch Hồ Chí Minh thăm Hợp tác xã Hùng Sơn, huyện Đại Từ,
tỉnh Thái Nguyên gặt mùa, năm 1954

Chủ và thợ đều phải nhớ rằng: tăng gia sản xuất chẳng những lợi riêng cho chủ và thợ, mà còn lợi chung cho nền kinh tế của Tổ quốc, lợi chung cho toàn thể đồng bào.

(Đời sống mới, viết ngày 20-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.124)

Chúng ta có quyền và có đủ điều kiện để tự tay mình xây dựng đời sống tự do, hạnh phúc cho mình. Nhân dân lao động là những người chủ tập thể của tất cả những của cải vật chất và văn hóa, đều bình đẳng về quyền lợi và nghĩa vụ.

(Xây dựng những con người của chủ nghĩa xã hội, tháng 3-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.66)

Chúng ta hãy đặt câu hỏi: Báo chí phải phục vụ ai? Có người nói ở các nước tư bản có tự do báo chí và báo chí không có giai cấp. Nói vậy không đúng.

(Bài nói tại Đại hội lần thứ II
Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 16-4-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.166)

Chúng ta không chống mượn tiếng ngoại quốc để làm cho tiếng ta đầy đủ thêm. Nhưng chúng ta phải chống cách mượn không phải lối, mượn đến nỗi bỏ cả tiếng ta, đến nỗi quần chúng không hiểu.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.341)

Chúng ta phải biến một nước dốt nát, cực khổ thành một nước văn hoá cao và đời sống tươi vui hạnh phúc.

(Diễn văn khai mạc lớp học lý luận khoá I
Trường Nguyễn Ái Quốc, ngày 7-9-1957,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.92)

Chúng ta phải thực hiện ngay:

1. Làm cho dân có ăn.

2. Làm cho dân có mặc.

3. Làm cho dân có chỗ ở.

4. Làm cho dân có học hành.

Cái mục đích chúng ta đi đến là bốn điều đó. Đi đến để dân nước ta xứng đáng với tự do độc lập và giúp sức được cho tự do độc lập.

(Bài phát biểu tại cuộc họp đầu tiên của
Ủy ban Nghiên cứu kế hoạch kiến quốc, ngày 10-1-1946,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.175)

Chữ cái Việt Nam giống như chữ cái Latinh với một số dấu phụ, ví dụ: a à á â ạ ã, v.v...,)

(Thư gửi các đồng chí Liên Xô, ngày 28-2-1930,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.3, tr.33)

Có người chỉ muốn làm cái gì để "lưu danh thiên cổ" cơ. Muốn viết bài cho oai, muốn đăng bài mình lên các báo lớn. Cái đó cũng không đúng. Những khuyết điểm đó đều do *chủ nghĩa cá nhân* đẻ ra. Họ không thấy rằng: Làm việc gì có ích cho nhân dân, cho cách mạng đều là vẻ vang.

(Bài nói tại Đại hội lần thứ II của
Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 16-4-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.165-166)

Có những chữ không thể dịch được thì ta phải mượn chữ nước ngoài. Ví dụ: những chữ kinh tế, chính trị, v.v., thì ta phải dùng. Hoặc có những chữ nếu dịch ra thì mất cả ý nghĩa, như chữ "độc lập". Nếu "Việt Nam độc lập" mà nói "Việt Nam đứng một" thì không thể nghe được.

(Bài nói tại Đại hội lần thứ II của
Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 16-4-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.164-165)

Có những chữ ta không có sẵn và khó dịch đúng, thì cần phải mượn chữ nước ngoài. Ví dụ: Độc lập, Tự do, Giai cấp, Cộng sản, v.v.. Còn những tiếng ta có, vì sao không dùng, mà cũng mượn chữ nước ngoài?

(Bài nói chuyện tại Đại hội lần thứ III của Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 8-9-1962, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.465)

Có những khẩu hiệu viết rất to, nhưng Hồ Chủ tịch cũng không hiểu vì viết tắt cả một đống. Không ai đọc được, có lẽ chỉ có anh viết khẩu hiệu ấy đọc được thôi, Hồ Chủ tịch không hiểu thì chắc dân cũng ít người hiểu.

(Cách viết, ngày 17-8-1953, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.209)

Còn chú vừa nói "xả thân"...vì nước. "Xả thân" là cái gì?

"Xả thân" là khi Tổ quốc cần đến thì luôn luôn sẵn sàng. Thế thì nói là "quên mình vì nước" chứ việc gì mà phải nói "xả thân".

(Nói chuyện với cán bộ, chiến sĩ phòng không - không quân, ngày 29-2-1967, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.306)

Còn phải phát triển bình dân học vụ, thanh toán nạn mù chữ. Thí dụ: Nông dân muốn học tập cày cấy, giồng giọt theo lối mới, thì phải biết chữ để xem sách báo.

(Bài nói tại Hội nghị Cán bộ Liên hiệp phụ nữ toàn quốc về vấn đề phát động quần chúng nông dân, tháng 3-1953, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.93)

Công tác tuyên truyền phải *cụ thể, thiết thực*. Tuyên truyền cái gì? Tuyên truyền cho ai? Tuyên truyền để làm gì? Tuyên truyền cách thế nào? Đó là những vấn đề các chú phải tự hỏi, tự trả lời. Chứ không phải chờ trên gửi tài liệu xuống, rồi theo một, hai, ba, bốn mà làm. Thí dụ: Một tỉnh có đồng bào Thái, đồng bào Mèo, thì tuyên truyền huấn luyện đối với đồng bào Thái khác, đồng bào Mèo khác, phải có sự thay đổi cho thích hợp. Bởi vì đời sống, trình độ đồng bào Mèo và Thái khác nhau, cho nên tuyên truyền huấn luyện phải khác.

(Bài nói tại Hội nghị tuyên giáo miền núi, ngày 31-8-1963,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.159)

Cơ quan trong Bộ Văn hóa, các cơ quan các ngành, các ty văn hóa thì cần xuống nông thôn, vào nhà máy, vào bộ đội nhiều hơn nữa, mà đi vào như thế thì phải cùng làm, cùng ăn, cùng ở với nhân dân. Chứ nếu đi xuống nông thôn mà lại lao động phất phơ, rồi ăn riêng, ở riêng thì cảm thông sao được, gần gũi sao được với công nông, với bộ đội.

(Nói chuyện tại Hội nghị Cán bộ văn hóa, ngày 30-10-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.560)

Cương lĩnh tuyên truyền phải hết sức giản đơn, ai ai cũng hiểu được, nhớ được. Đoàn kết, đánh địch, cứu nước, chỉ sáu chữ ấy thôi là đủ rồi.

(Báo cáo của Phân hội Việt Nam thuộc
Hội Quốc tế chống xâm lược, từ ngày 25 đến 28-3-1944,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.3, tr.484)

Dân cường thì quốc thịnh. Tôi mong đồng bào ta ai cũng gắng tập thể dục. Tự tôi, ngày nào tôi cũng tập.

(Sức khỏe và thể dục, ngày 27-3-1946,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.241)

Do nhiều người nhóm lại mà thành làng. Do nhiều làng nhóm lại mà thành nước. Nếu người này cũng xấu, người kia cũng xấu, thì thành làng xấu, nước hèn. Nếu mỗi người đều tốt, thì thành làng tốt, nước mạnh.

(Đời sống mới, viết ngày 20-3-1946,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.116)

Dưới thời thực dân Pháp, ở nông thôn hơn 95% người *mù chữ*. Ngày nay hơn 95% người *biết đọc, biết viết*. Đó là một thành tích vẻ vang của nhân dân ta mà thế giới đều khen ngợi.

(Đời sống nông thôn ngày càng tiến bộ,
báo Nhân Dân, ngày 13-11-1962,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.498)

Đánh vợ là rất xấu! Sao khi thì anh anh em em, mà khi thì lại thụi người ta? Nếu có đánh vợ thì phải sửa vì như vậy là dã man, là phạm pháp luật. Đàn ông là người công dân, đàn bà cũng là người công dân, dù là vợ chồng, người công dân này đánh người công dân khác tức là phạm pháp.

(Bài nói với cán bộ tỉnh Hà Tây (cũ), ngày 10-2-1967,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.295)

Để làm tròn nhiệm vụ cao quý của mình, văn nghệ sĩ cần phải rèn luyện đạo đức cách mạng, nâng cao tinh thần phục vụ nhân dân, giữ gìn thái độ khiêm tốn; phải thật sự hòa mình với quần chúng, cố gắng học tập chính trị, trau dồi nghề nghiệp; phải hết lòng giúp đỡ thanh niên, làm cho văn nghệ nước nhà ngày càng thêm trẻ thêm xuân.

(Bài nói chuyện tại Đại hội
Văn nghệ toàn quốc lần thứ III, ngày 1-12-1962,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.505)

Chủ tịch Hồ Chí Minh ân cần hỏi thăm ông Tám Danh, nghệ sĩ cải lương Nam Bộ tại Đại hội Văn nghệ toàn quốc lần thứ III ngày 1-12-1962

Để làm trọn nhiệm vụ, chiến sĩ nghệ thuật cần có lập trường vững, tư tưởng đúng. Nói tóm tắt là phải đặt lợi ích của kháng chiến, của Tổ quốc, của nhân dân lên trên hết, trước hết.

(Thư gửi các họa sĩ nhân dịp triển lãm hội họa 1951, ngày 10-12-1951, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.246)

Đoàn văn công Trung Quốc đã cho chúng ta thấy rằng: Dưới chế độ dân chủ nhân dân, văn hóa (cũng như chính trị, kinh tế và các mặt khác) phát triển rất nhanh, rất mạnh.

(Các đoàn văn công bạn, báo Nhân Dân, ngày 26-9-1955, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.148)

Đối với anh em lao động trí óc và cán bộ khoa học kỹ thuật, công đoàn phải có kế hoạch giúp đỡ họ không ngừng tiến bộ và thực hiện đoàn kết chặt chẽ giữa lao động trí óc và lao động chân tay.

(Bài nói chuyện tại Hội nghị cán bộ công đoàn cơ sở toàn miền Bắc, ngày 13-8-1962, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.434)

Đối với nhân dân, cán bộ nhà thương là những chiến sĩ chống giặc bệnh tật. Với tinh thần đoàn kết chặt chẽ và thi đua bền bỉ giữa các nhà thương với nhau, chắc rằng các chiến sĩ y tế sẽ làm trọn nhiệm vụ một cách vẻ vang.

(Phong trào thi đua ở các nhà thương, báo Nhân Dân, ngày 11-6-1955, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.515)

Đối với những nạn nhân của chế độ xã hội cũ, như trộm cắp, gái điếm, cờ bạc, buôn lậu, v.v.., thì Nhà nước phải dùng vừa giáo dục, vừa phải dùng pháp luật để cải tạo họ, giúp họ trở nên những người lương thiện.

(Di chúc của Chủ tịch Hồ Chí Minh, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.617)

Đối với những người viết báo chúng ta, cái bút là vũ khí sắc bén, bài báo là tờ hịch cách mạng…

(Điện mừng Hội Nhà báo Á-Phi, báo Nhân Dân, ngày 24-4-1965, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.540)

Đối với xóm giềng, phải thân mật và sẵn lòng giúp đỡ. Đối với việc làng việc nước, phải hăng hái làm gương.

(Đời sống mới, viết ngày 20-3-1947, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.118)

Đồng bào bây giờ phải biết chữ hết để trả lời cho thế giới biết nước ta là nước văn minh, ai cũng biết chữ.

(Bài nói chuyện với các đại biểu thân sĩ trí thức, phú hào tỉnh Thanh Hóa, ngày 20-2-1947, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.74)

Đồng bào địa phương rất thích đọc báo, vì báo viết điều gì cũng thấm thía với họ. Đồng bào còn tự động tổ chức những tổ đọc báo và bí

mật đưa tin tức cho báo. Đồng bào lại tìm mọi cách tuyên truyền cho lính dõng đọc báo để làm "binh vận".

(Bài nói tại Đại hội lần thứ II của Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 16-4-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.171)

Đồng bào Hạ du còn hơn 50% mù chữ. Đồng bào Thượng du 90% mù chữ!

Chính phủ giao cụ Lê Thước và anh Đặng Thai Mai tổ chức một Ban Văn hoá (mời thêm những nhà trí thức danh vọng).

Trách nhiệm của Ban Văn hoá: Làm sao cho đến tháng 6 năm 1947, số người mù chữ phải bớt 50%.

Chính phủ phụ cấp một khoản tiền 100.000 đồng làm kinh phí do cụ Lê Thước giữ.

Ban Văn hoá phải tìm những cách không cần tốn tiền mà học được, như "gia đình học hiệu", "tiểu giáo viên", cả làng chung gạo nuôi một thầy giáo, v.v..

(Thanh Hóa kiểu mẫu, bút tích lưu tại Bảo tàng Cách mạng Việt Nam, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.82-83)

Động viên dân chúng

Cách làm:

a) Phải có người đi khắp các nơi khai hội, giải thích cho dân. Nên dùng những thanh niên hăng hái, giải thích cho họ hiểu, rồi phái họ đi làm.

b) Truyền đơn, rất phổ thông, rất giản đơn, giải thích từng việc.

c) Khẩu hiệu thiết thực, dán khắp các làng, viết khắp các tường.

d) Báo, họa báo, bích báo.

e) Ca kịch - Viết những bài ca vắn, dễ hiểu, dễ thuộc lòng, phát cho dân. Diễn những bản kịch giản đơn, cảm động.

f) Khai hội dân chúng - Sức các làng, các đoàn thể, phải mấy ngày khai hội dân chúng một lần. Cán bộ giải thích và kiểm điểm các việc. Dân chúng phát biểu ý kiến. Hô khẩu hiệu. Toàn dân đọc lời thề (Ủy ban phải in lời thề vắn tắt, thiết thực, cảm động, phát cho các làng).

g) Các Ủy viên phải thường đi tuần thị.

h) Các tỉnh, huyện, làng đều có một Ủy ban động viên dân chúng. Từ huyện đến làng, Ban này có thể kiêm cả việc tản cư và tăng gia sản xuất.

(Một vài ý kiến về các Ủy ban Kiến thiết, động viên dân chúng, tăng gia sản xuất, Ủy ban Tản cư, ngày 27-12-1946, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.545-546)

Đời sống mới cũng cần có những người làm gương, những nhà làm gương, những làng làm gương. Khi trông thấy hiệu quả tốt tươi, thì chắc những nơi khác sẽ hăng hái làm theo.

(Đời sống mới, viết ngày 20-3-1947, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.126)

Đời sống mới không phải cái gì cũ cũng bỏ hết, không phải cái gì cũng làm mới.

Cái gì cũ mà xấu, thì phải bỏ. (…).

Cái gì cũ mà không xấu, nhưng phiền phức thì phải sửa đổi cho hợp lý. (…).

Cái gì cũ mà tốt, thì phải phát triển thêm. (…).

Cái gì mới mà hay, thì ta phải làm. (…).

(Đời sống mới, viết ngày 20-3-1947, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.112-113)

Đời sống mới là:

- Hăng hái, kiên quyết, không sợ khó, không sợ khổ.

- Phải siêng học, phải siêng làm, phải tiết kiệm.

- Việc nên làm (như ủng hộ kháng chiến, tăng gia sản xuất) thì ta không chờ ai nhắc nhủ.

- Việc nên tránh (như tự tư tự lợi) thì ta không đợi ai ngăn ngừa.

(Gửi thanh niên và nhi đồng toàn quốc nhân dịp tết sắp đến, tháng 1-1946, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.194)

Đời sống mới lợi nhiều chứ không hại. Lợi cho toàn thể, mà không hại đến cá nhân. Không có gì cao xa khó khăn, làm thì thấy kết quả ngay trước mắt.

...

Vì vậy có quyết tâm thì đời sống mới rất dễ làm.

(Đời sống mới, ngày 20-3-1947, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.124-125)

Gần đây, Hồng quân Nga ngoài việc tuyên truyền lại còn chú trọng đến việc phiến động nữa, vìtuyên truyền chỉ có mục đích làm cho một số ít người hiểu rõ rệt một tư tưởng gì, còn phiến động là để kêu gọi và thúc đẩy đại đa số dân chúng.

Muốn phiến động dân chúng phải chú trọng mấy điểm sau đây:

1/ Phải lợi dụng những điểm khác nhau giữa quân ta và quân địch.

2/ Chú ý đến đời sống thực tếcủa quân địch.

3/ Rải truyền đơn viết bằng chữ của nước địch, nhưng không nên rải vào lúc hai bên đương đánh nhau, bom đạn đương nổ, vì như vậy chỉ mua ác cảm với dân chúng mà thôi.

4/ Gửi thư cho binh sĩ bên địch. Trong thư, gửi kèm cả những dụng phẩm hàng ngày nữa hoặc dùng phi cơ, ném xuống mặt trận bên địch, diêm thuốc, hay giấy bút.

5/ Ném xuống cho binh sĩ bên địch những giấy chứng minh hay giấy thông hành. Họ nhặt được, họ sẽ nảy ra ý bỏ mặt trận để đi nơi khác.

6/ Điều tra những sự bất bình giữa các tướng sĩ bên địch rồi lợi dụng những điểm bất bình ấy để ly gián họ.

7/ Dò xét số binh lính bên địch đảo ngũ hay vẩn vơ ở hậu phương có nhiều hay ít rồi tìm cách dẫn dụ họ.

8/ Lợi dụng ngay những dân chúng ở gần mặt trận để làm việc tuyên truyền và phiến động.

9/ Nếu ở hậu phương của địch, thấy cónhiều phần tửbất bình với chính phủnước họ, phải cấp tiền và vũ khí cho họ, rồi xúi giục họ nổi loạn chống chính phủ.

Nói tóm lại, về quân sự, không từ một thủ đoạn nào là không làm, miễn có lợi cho mình là được.

(Chiến tranh tư tưởng, báo Cứu quốc, ngày 11-10-1946, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.367-368)

Gặp mỗi vấn đề, đều phải kinh qua ba bước: đề nó ra, phân tách nó (điều tra, nghiên cứu, sắp đặt), giải quyết nó.

Khi viết một bài hoặc khi diễn thuyết cho khỏi rỗng tuếch, cũng phải như thế.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.342)

Gia đình không gì quý hơn con. Loài người không gì quý bằng Tổ quốc. Những gia đình có bao nhiêu con đều hiến cả cho Tổ quốc là những gia đình gương mẫu vẻ vang. Dân tộc có những gia đình như vậy thì nhất định tự do, độc lập.

(Gia đình gương mẫu, báo Nhân Dân, ngày 27-5-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.487)

Giải phóng người đàn bà, đồng thời phải tiêu diệt tư tưởng phong kiến, tư tưởng tư sản trong người đàn ông.

(Bài nói tại Hội nghị Cán bộ thảo luận
dự thảo Luật Hôn nhân và Gia đình, ngày 10-10-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.301)

Giấy bút, vật liệu, đều tốn tiền của Chính phủ, tức là của dân; ta cần phải tiết kiệm. Nếu một miếng giấy nhỏ đủ viết, thì chớ dùng một tờ to. Một cái phong bì có thể dùng hai ba lần. Mỗi ngày, công sở cả nước dùng hàng mấy vạn tờ giấy và phong bì. Nơi nào cũng tiết kiệm một chút, thì trong một năm đỡ được hàng vạn tấn giấy, tức là hàng triệu đồng bạc. Các vật liệu khác cũng vậy. Nhờ các công sở tiết kiệm, mà lợi cho dân rất nhiều.

(Đời sống mới, viết ngày 20-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.122-123)

Giữ gìn dân chủ, xây dựng nước nhà, gây đời sống mới, việc gì cũng cần có sức khỏe mới làm thành công. Mỗi một người dân yếu ớt, tức là cả nước yếu ớt, mỗi một người dân mạnh khỏe tức là cả nước mạnh khỏe.

Vậy nên luyện tập thể dục, bồi bổ sức khỏe là bổn phận của mỗi một người yêu nước. Việc đó không tốn kém, khó khăn gì. Gái trai, già trẻ ai cũng nên làm và ai cũng làm được.

(Sức khỏe và thể dục, ngày 27-3-1946,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.241)

Hiện nay trình độ của đại đa số đồng bào ta bây giờ không cho phép đọc dài, điều kiện giấy mực của ta không cho phép viết dài và in dài, thì giờ của ta, người lính đánh giặc, người dân đi làm, không cho phép xem lâu. Vì vậy cho nên viết ngắn chừng nào tốt chừng ấy.

(Cách viết, ngày 17-8-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.205)

Hiện nay, các báo ta thường có *những khuyết điểm sau đây*:

Về mặt tuyên truyền thì không kịp thời và chính trị suông quá nhiều.

Không biết giữ bí mật.

Đôi khi đăng tin vịt.

Hay dùng chữ Tàu quá, và nhiều khi dùng không đúng. Hoặc là in nhem nhuốc, luộm thuộm, hoặc là vì "mỹ thuật" mà cắt một bài ra hai ba đoạn, khó đọc.

Tin tức chậm.

Tin quan trọng thì bài ngắn và in chữ nhỏ, bài không quan trọng thì viết dài và in chữ to. Tờ báo không vui vẻ.

(Thư gửi lớp học viết báo Huỳnh Thúc Kháng,
báo Cứu quốc, ngày 9-6-1949,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.12-103)

Hiểu biết tình hình thế giới và trong nước, cố nhiên là việc hay, việc cần. Nhưng khổ thay! Nếu có đại biểu cấp cao đến, thì ông ấy kéo hàng giờ nào kế hoạch Mácsan, nào xứ Paragoay, nào gì gì, mà bà con không hiểu chi hết! Nếu chỉ cán bộ cấp xã, thì biết đâu tình hình thế giới mà nói. Thế mà điểm thứ nhất cứ phải là "tình hình thế giới".

Kết quả là việc thiết thực, việc đáng làm thì không bàn đến.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.344)

HỎI: Đời sống mới trong bộ đội nên thế nào?

ĐÁP: Bộ đội là một đoàn thể tổ chức nghiêm ngặt đã sẵn, càng dễ thực hành đời sống mới.

Một là kỷ luật phải cực kỳ nghiêm.

Hai là siêng tập luyện.

Ba là làm cho trong bộ đội ai cũng biết chữ. Trong các bộ đội ta, ít nhất là một phần nửa binh sĩ đã biết chữ. Những người chỉ huy phải tổ chức cho khéo, ngoài những lớp học, giao cho mỗi một người biết chữ phụ trách dạy cho một hay hai người chưa biết, thì trong vài ba tháng, tất cả binh sĩ đều biết chữ.

Bốn là mỗi người binh sĩ phải biết chính trị ít nhiều. Họ đem xương máu ra giữ gìn Tổ quốc, thì chẳng những họ phải hiểu vì sao mà hy sinh, họ lại phải có thể nói cho người khác biết vì sao phải yêu nước.

Năm là bộ đội cũng phải tăng gia sản xuất. Cố nhiên những bộ đội ở trước mặt trận, phải luôn luôn lo việc đánh giặc, không có thì giờ đâu mà làm việc khác. Song những bộ đội ở hậu phương thì cần làm, và quyết làm được. Tùy theo hoàn cảnh mỗi bộ đội, hoặc làm vườn, nuôi lợn, hoặc làm giúp dân. Có lúc bộ đội chia phiên nhau, lớp đánh giặc, lớp làm ruộng làm vườn, để tự cấp tự túc, không phiền đến dân cả mọi việc.

Sáu là tiết kiệm. Tiết kiệm thuốc đạn, bắn cho đúng, không bắn phí đạn. Nhờ thế mà bớt được nguyên liệu, bớt được công khó rèn đúc, công khó vận tải, đem tài liệu và công phu đó làm việc khác.

Tiết kiệm lương thực và vải vóc, chớ nghĩ rằng cơm ăn áo mặc đã có Chính phủ lo, đã có đồng bào giúp, thì ta không cần tiết kiệm. Bộ đội có hàng mấy vạn người. Nếu mỗi người tiết kiệm một chút, sản xuất một chút, góp lại sẽ thành một số rất to.

Bảy là vệ sinh. Bộ đội đông người ăn chung, ở chung, nếu có bệnh càng dễ lây cho nhau. Cho nên càng phải rất chú ý việc vệ sinh.

Tám là ăn ở cho được dân tin, dân phục, dân yêu. Hay giúp đỡ dân, giữ đúng kỷ luật thì được như thế.

Chín là đánh được nhiều giặc, lấy được nhiều súng.

Bộ đội này thi đua với bộ đội khác làm đời sống mới.

(Đời sống mới, ngày 20-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.121-122)

HỎI: Đời sống mới trong một nhà nên thế nào?

ĐÁP: Mỗi người làm đúng theo đời sống mới thì đời sống mới trong một nhà cũng dễ dàng thôi. Cũng như mỗi viên đá trơn tru vững chắc, thì chỉ cần một ít vôi là đắp thành một bức tường tốt.

Về tinh thần, thì phải trên thuận, dưới hoà, không thiên tư, thiên ái. Bỏ thói mẹ chồng hành hạ nàng dâu, dì ghẻ ghét bỏ con chồng.

Về vật chất, từ ăn mặc đến việc làm, phải ăn đều, tiêu sòng. Có kế hoạch, có ngăn nắp.

Cưới hỏi, giỗ Tết nên giản đơn, tiết kiệm.

Trong nhà ngoài vườn, luôn luôn sạch sẽ gọn gàng.

Đối với xóm giềng, phải thân mật và sẵn lòng giúp đỡ. Đối với việc làng việc nước, phải hăng hái làm gương.

Người trong nhà ai cũng biết chữ.

Luôn luôn cố gắng, làm cho nhà mình thành một nhà kiểu mẫu trong làng.

Đời sống mới trong nhà, đại khái là như thế. Đó cũng không có gì là khó, không cần tốn tiền, tốn công. Có chí làm là làm được. Mà một nhà như thế, nhất định phải phát đạt.

(Đời sống mới, ngày 20-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.118)

HỎI: Đời sống mới việc đầu hết là gì?

ĐÁP: Bất kỳ ai, muốn sống thì phải có bốn điều ăn, mặc, ở, đi lại. Muốn có cơm ăn, áo mặc, nhà ở, đường đi, thì phải làm. Từ trước đến giờ, ta vẫn có làm, vẫn có cơm, áo, nhà, đường sá. Nhưng vì làm chưa hợp lý cho nên số đông dân ta ăn đói, mặc rách, nhà cửa chật hẹp, đường sá gập ghềnh. Người nghèo khổ thì nhiều, người no ấm thì ít. Đời sống mới không phải cao xa gì, cũng không phải khó khăn gì. Nó không bảo ai phải hy sinh chút gì. Nó chỉ sửa đổi những việc rất cần thiết, rất phổ thông, trong đời sống của mọi người, tức là sửa đổi cách ăn, cách mặc, cách ở, cách đi lại, cách làm việc. Sửa đổi được những điều đó, thì mọi người đều được hưởng hạnh phúc. Mà chắc sửa đổi được, vì nó không có gì là gay go, khó làm.

(Đời sống mới, ngày 20-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.113)

HỎI: Riêng một người mà nói, thì đời sống mới là thế nào?

ĐÁP: Do nhiều người nhóm lại mà thành làng. Do nhiều làng nhóm lại mà thành nước. Nếu người này cũng xấu, người kia cũng xấu, thì thành làng xấu, nước hèn. Nếu mỗi người đều tốt, thì thành làng tốt, nước mạnh. Người là gốc của làng nước. Nếu mọi người đều cố gắng làm đúng đời sống mới, thì dân tộc nhất định sẽ phú cường.

Bây giờ lấy một người chung mà nói, nghĩa là một người quốc dân Việt Nam, không kỳ giàu hay nghèo, già hay trẻ, gái hay trai, thì đời sống mới đại khái gồm mấy điểm sau này:

Về tinh thần, một là sốt sắng yêu Tổ quốc. Việc gì lợi cho nước, phải ra sức làm. Việc gì hại đến nước, phải hết sức tránh.

Hai là sẵn lòng công ích. Bất kỳ việc to việc nhỏ, có ích chung thì phải hăng hái làm. Thí dụ: Thấy một ngành gai nằm giữa đường, ta lấy

vất đi, cho người khác khỏi dẫm phải. Thế cũng là công ích. Hy sinh tài sản giúp kháng chiến, đồng bào tản cư, di cư, cũng là công ích.

Ba là mình hơn người thì chớ kiêu căng.

Người hơn mình, thì chớ nịnh hót.

Thấy của người thì chớ tham lam.

Đối của mình thì chớ bủn xỉn.

Cách ăn mặc phải sạch sẽ, giản đơn, chất phác, chớ lượt thượt, xa xỉ, loè loẹt.

Cách làm việc, phải siêng năng, có ngăn nắp, có tinh thần phụ trách, đã làm việc gì, thì làm cho kỳ được, làm đến nơi đến chốn. Chớ làm dối.

Cách cư xử, đối với đồng bào thì nên thành thực, thân ái, sẵn lòng giúp đỡ.

Biết ham học. Trước hết là học chữ, học làm tính. Biết chữ, biết tính, thì làm việc gì cũng dễ dàng hơn. Một người không biết chữ, biết tính thì như nửa mù nửa quáng. Biết rồi, ta học thêm.

Ngoài ra, còn biết bao nhiêu điều cần học. Việc thế giới rất nhiều, học không bao giờ hết. Người có học mới có tiến bộ. Càng học càng tiến bộ.

Đó là đời sống mới của một người. Thử hỏi có gì cao xa, khó khăn không? Không có gì là khó. Không cần thông minh tài trí, miễn là mình muốn làm, có chí làm thì nhất định làm được. Ai cũng làm như thế, thì tự nhiên nước Việt Nam ta trở nên một nước mới, một nước văn minh.

(Đời sống mới, ngày 20-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.116-118)

Kết luận, hai Chính phủ hai bên cùng hi vọng rằng: Báo chí và truyền thanh hai bên sẽ giúp cho hai dân tộc càng ngày càng tiến tới chỗ hiểu biết nhau, đến một cảm tình tốt đẹp, nghĩa là, tóm lại, các báo chí Việt cũng như Pháp sẽ đừng dùng những lời lẽ quá đáng, những tin tức không đúng nữa.

Sau cùng, chúng tôi cảm ơn tất cả các anh em báo giới và hi vọng thêm rằng, không những các báo chí giúp cho sự gây nên một cảm tình giữa các dân tộc mà còn ngay trong báo giới nữa cũng gây lấy một cảm tình hữu nghị.

(Trả lời phỏng vấn của các nhà báo
Việt Nam, Pháp và Trung Hoa, ngày 22-10-1946,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr 466)

Kháng chiến tiến bộ mạnh. Quân và dân ta tiến bộ mạnh. Nghệ thuật cũng cần tiến bộ mạnh, muốn tiến bộ mạnh, tiến bộ mãi, thì anh chị em nghệ thuật cần phải dùng phương pháp tự phê bình và phê bình.

(Thư gửi các họa sĩ nhân dịp triển lãm hội họa 1951, ngày 10-12-1951,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.246)

Khi nông dân đã có ruộng cày, đã đủ cơm ăn, áo mặc thì văn hóa nhân dân phát triển rất nhanh.

(Báo cáo trước Hội nghị lần IV
Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khóa II), ngày 25-1-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.32)

Khi viết xong một bài báo, một bản báo cáo, hoặc thảo một bài diễn văn, nhất định phải đọc lại vài lần. Mình tự phê bình bài của mình, hỏi ý kiến đồng chí khác. Những câu, những chữ thừa, vô ích bỏ đi.

Rửa mặt phải kỳ xát vài ba lần mới sạch. Viết văn, diễn thuyết cũng phải như vậy.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.342)

Không biết rõ, hiểu rõ, chớ nói, chớ viết.

Khi không có gì cần nói, không có gì cần viết, chớ nói, chớ viết càn.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.342)

Không riêng gì viết sách viết báo, mà công tác gì muốn làm tốt đều phải coi trọng ý kiến của nhân dân.

(Ý kiến về việc làm và xuất bản loại sách
"Người tốt, việc tốt", nói ngày 7-6-1968,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.668)

… Không thể nói nghệ thuật vị nghệ thuật, mà cần nói rõ văn hóa phục vụ công nông binh.

(Nói chuyện tại Hội nghị Cán bộ văn hóa, ngày 30-10-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.559)

Làm báo phải hết sức cẩn thận về hình thức, về nội dung, về cách viết.

(Bài nói chuyện tại Đại hội lần thứ III của
Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 8-9-1962,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.465)

Làm cho công nhân và nông dân có văn hóa, chính là một nhiệm vụ cách mạng văn hóa của chúng ta. Lao động tạo ra của cải, tạo ra văn minh, tạo ra hạnh phúc cho loài người. Vì vậy, lao động là rất vẻ vang, rất cao cả. Cho nên mọi người phải yêu lao động, phải trọng lao động, phải ra sức lao động, để xây dựng cho Tổ quốc mạnh giàu.

(Học sinh và lao động, viết năm 1957,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.213)

Làm cho: Mỗi quốc dân là một chiến sĩ,

Mỗi làng xóm là một pháo đài.

Làm cho: Quân đội giặc đi đến đâu cũng bị khuấy, bị phá, bị diệt.

Bộ đội ta đến đâu cũng được giúp đỡ đầy đủ về vật chất và tinh thần.

Đó là nhiệm vụ của báo Quân du kích.

(Thư gửi báo Quân du kích, tháng 7-1949,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.165)

Làm sao cho được 50 người hiểu rõ còn hơn là 500 người chỉ hiểu lờ mờ.

(Lời căn dặn các đội viên tuyên truyền xung phong,
ngày 20-10-1945, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.72)

Làm thế nào cho đời sống của dân ta, vật chất được đầy đủ hơn, tinh thần được vui mạnh hơn. Đó là mục đích đời sống mới.

(Đời sống mới, viết ngày 20-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.113)

... lao động trí óc và lao động chân tay phải hợp với nhau, phải đi dần dần: người trí thức cũng lao động, người lao động cũng là trí thức... Người lao động chân tay của ta hiện nay về văn hoá còn kém, đó là tội lỗi của bọn thực dân. Bây giờ chúng ta phải sửa.

(Nói chuyện với đại biểu nhân dân
thành phố Hải Phòng, ngày 30-5-1957,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.571)

Loại sách mới, các chú nên làm theo khuôn khổ như thế này, không nên to quá, cũng không nên nhỏ quá. Ngoài bìa cần có dòng chữ *Loại sách người tốt, việc tốt*. Tên sách là gì thì mỗi ngành, mỗi giới chọn, các đồng chí lãnh đạo ngành, giới phải bàn tập thể để đặt tên sách cho đúng, cho hay. Rồi phải có lời tựa nữa. Lời tựa này phải viết tập thể. Sau khi có sách

rồi, các chú lại phải biết tuyên truyền giới thiệu trên báo và giới thiệu bằng mồm nữa.

(Ý kiến về việc làm và xuất bản loại sách "Người tốt, việc tốt", nói ngày 7-6-1968, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.667)

Lúc chưa biết chữ thì học cho biết chữ. Biết chữ rồi thì phải tiến lên nữa. Những người đã thoát nạn mù chữ mà không có sách báo xem thì lại mù lại, cho nên đặt ra cho Chính phủ và Bộ nhiệm vụ phải có sách báo hợp với trình độ đồng bào cho đồng bào xem.

(Huấn thị tại Đại hội sơ kết công tác bình dân học vụ sáu tháng đầu năm 1956, ngày 16-7-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.370)

Miêu tả cho hay, cho chân thật và cho hùng hồn những người, những việc ấy, bằng văn, bằng thơ, bằng vẽ và bằng các nghệ thuật khác, v.v... Đó cũng là một trách nhiệm của các cán bộ văn nghệ góp phần tích cực vào sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội ở miền Bắc và đấu tranh thực hiện hoà bình thống nhất nước nhà.

(Nói chuyện trong buổi bế mạc Đại hội Liên hoan anh hùng, chiến sĩ thi đua toàn quốc lần thứ III, ngày 6-5-1962, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.392)

Mình viết ra cốt là để giáo dục, cổ động; nếu người xem mà không *nhớ* được, không *hiểu* được, là viết không đúng, nhằm không đúng mục đích. Mà muốn cho người xem *hiểu* được, *nhớ* được, *làm* được, thì phải viết cho đúng trình độ của người xem, viết rõ ràng, gọn gàng, chớ dùng chữ nhiều.

(Cách viết, ngày 17-8-1953, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.207)

Mọi người Việt Nam phải hiểu biết quyền lợi của mình, bổn phận của mình, phải có kiến thức mới để có thể tham gia vào công cuộc xây dựng nước nhà, và trước hết phải biết đọc, biết viết chữ quốc ngữ.

(Chống nạn thất học, báo Cứu quốc, ngày 4-10-1945,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.40)

Mỗi khẩu hiệu của Đảng phải là cái ý nguyện và mục đích của hàng ức đảng viên và của hàng triệu dân chúng. Mà muốn như thế, phải làm cho dân chúng đều hiểu, phải học cách nói của dân chúng. Nếu không hàng vạn khẩu hiệu cũng vô ích.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.345)

Mỗi người yêu nước đều phải làm tuyên truyền. Mỗi cử chỉ, mỗi hành động của chúng ta có thể là một công tác tuyên truyền.

(Tuyên truyền, báo Nhân Dân, ngày 25-11-1954,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.134)

Mỗi tư tưởng, mỗi câu nói, mỗi chữ viết, phải tỏ rõ cái tư tưởng và lòng ước ao của quần chúng.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.345)

Muốn viết bài báo khá thì cần:

1. Gần gụi dân chúng, cứ ngồi trong phòng giấy mà viết thì không thể viết thiết thực.

2. Ít nhất cũng phải biết một thứ tiếng nước ngoài, để xem báo nước ngoài, và học kinh nghiệm của người.

3. Khi viết xong một bài tự mình phải xem lại ba bốn lần, sửa chữa lại cho cẩn thận. Tốt hơn nữa, là đưa nhờ một vài người ít văn hoá xem và hỏi họ những câu nào, chữ nào không hiểu, thì sửa lại cho dễ hiểu.

(Thư gửi báo Quân du kích, tháng 7-1949,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.103)

Một điều đáng chú ý nữa là lời tuyên bố của Ngô Đình Diệm vừa rồi có những câu văn dịch rất vụng. Ai cũng biết tỏng là những lời Diệm nói đều do Mỹ viết sẵn. Diệm thì giả cầy quen, nên dịch dốt; ví dụ như những chữ: "Lý do *hữu hiện*", "*xung kích* nước bạn Ailao", "tái lập nền thống nhất trong những điều kiện dân chủ và hữu nghiệm nhất" và nhiều câu dài như bè rau muống.

Không biết chữ với nghĩa gì mà lủng củng thế?

Thật là:

Kẻ gian giả bộ người ngay,
Văn chương chữ nghĩa giả cầy khó nghe.

(Những lời nói phá hoại và quanh co trong những câu văn dịch vụng,
báo Nhân Dân, ngày 20-7-1955, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.50)

Một là báo cáo *giả dối*. Thành công ít, thì suýt ra nhiều. Còn khuyết điểm thì giấu đi, không nói đến. Thành thử cấp trên không hiểu rõ tình hình mà đặt chính sách cho đúng. Hoặc báo cáo *chậm trễ*. Thành thử khi cấp trên nhận được báo cáo, thì việc đã trễ rồi, không đối phó kịp.

Hai là trong báo cáo chỉ thấy 1, 2, 3, 4 hoặc a, b, c, v.v.. Không nêu rõ vấn đề ra. Không phân tách, không đề nghị cách giải quyết các vấn đề. Không nói rõ tán thành hoặc phản đối.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.341-342)

Một người phải biết học nhiều người. Hơn nữa, cần làm cho món ăn tinh thần được phong phú, không nên bắt mọi người chỉ được ăn một món thôi. Cũng như vào vườn hoa, cần cho mọi người được thấy nhiều loại hoa đẹp.

(Ý kiến về việc làm và xuất bản loại sách "Người tốt, việc tốt", nói ngày 7-6-1968, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.665)

Một tờ báo có ảnh hưởng trong dân chúng rất mạnh, có thể giúp Chính phủ rất nhiều. Báo chí Việt - Pháp bây giờ có thể giúp nhiều về chỗ làm dễ dàng mối quan hệ giữa hai dân tộc. Bởi vậy nên trong bản Tạm ước, hai Chính phủ rất trọng thị địa vị của nhà báo, đã có một khoản riêng của các nhà báo. Cố nhiên, chúng ta tôn trọng tự do của báo chí, nhất là hai nước tôn trọng dân chủ như nước Pháp và nước Việt Nam. Vì vậy, hai Chính phủ có hứa với nhau rằng từ đây về sau, các báo hoặc của Chính phủ, hoặc của dân chúng, sẽ thôi chửi nhau.

(Trả lời phỏng vấn của các nhà báo Việt Nam, Pháp và Trung Hoa, ngày 22-10-1946, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.465)

Một tờ báo không được đại đa số dân chúng ham chuộng, thì không xứng đáng là một tờ báo.

(Thư gửi lớp học viết báo Huỳnh Thúc Kháng, báo Cứu quốc, ngày 9-6-1949, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.102)

Một vấn đề nữa phải đặt rõ là văn hóa phục vụ ai? Cố nhiên chúng ta phải nói là phục vụ công nông binh, tức là phục vụ đại đa số nhân dân. Vài năm về trước, điều đó chưa hiểu được dứt khoát, có phải không? Các đồng chí làm công tác văn hóa cần nói dứt khoát như thế,

không thể nói nghệ thuật vị nghệ thuật, mà cần nói rõ văn hóa phục vụ công nông binh.

(Nói chuyện tại Hội nghị Cán bộ văn hóa, ngày 30-10-1958, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.558-559)

… MỤC ĐÍCH: Làm cho người nghèo thì đủ ăn.

Người đủ ăn thì khá giàu

Người khá giàu thì giàu thêm.

Người nào cũng biết chữ,

Người nào cũng biết đoàn kết, yêu nước.

(Thanh Hóa kiểu mẫu, tháng 2-1947, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.81)

Bác Hồ đến dự cuộc họp mặt mừng Xuân và chúc mừng năm mới các nhân sĩ, trí thức, văn nghệ sĩ nhân dịp Tết Nguyên đán Nhâm Dần, ngày 3-2-1962

Mục đích chung của chúng ta là xây dựng chủ nghĩa xã hội, đấu tranh thực hiện thống nhất nước nhà, giữ gìn hòa bình thế giới. Nhưng mỗi tờ báo như báo của nông dân, báo của công nhân, báo của

thanh niên, báo phụ nữ, v.v., nên có đặc điểm của nó, về hình thức thì không rập khuôn; rập khuôn thì báo nào cũng thành khô khan, làm cho người xem dễ chán.

(Bài nói tại Đại hội lần thứ II
Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 16-4-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.167)

Mục đích sách này là để nói cho đồng bào ta biết rõ: (1) Vì sao chúng ta muốn sống thì phải cách mệnh. (2) Vì sao cách mệnh là việc chung cả dân chúng chứ không phải việc một hai người. (3) Đem lịch sử cách mệnh các nước làm gương cho chúng ta soi. (4) Đem phong trào thế giới nói cho đồng bào ta rõ. (5) Ai là bạn ta? Ai là thù ta? (6) Cách mệnh thì phải làm thế nào?

(Đường cách mệnh, năm 1927,
Hồ Chí Minh toàn tập, t.2, tr.283)

Muốn cải tạo phong tục tập quán được tốt, thì tuyên huấn phải làm, mà phải làm bền bỉ liên tục, làm dần dần, chứ không thể chủ quan nóng vội, muốn làm hết ngay một lúc.

(Bài nói tại Hội nghị Tuyên giáo miền núi, ngày 31-8-1963,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.165)

Muốn đẩy mạnh phong trào học chữ, *cách tốt nhất* là: Người đã biết chữ thì thi đua dạy người chưa biết. Người chưa biết chữ thì thi đua học cho biết.

(Một thắng lợi mới, báo Nhân Dân, ngày 8-11-1962,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.496)

… Muốn được dân chúng ham chuộng, coi tờ báo ấy là tờ báo của mình, thì:

5. Nội dung tức là các bài báo phải giản đơn, dễ hiểu, phổ thông, thiết thực, hoạt bát. Và:

6. Hình thức tức là cách sắp đặt các bài, cách in phải sạch sẽ, sáng sủa.

(Thư gửi lớp học viết báo
Huỳnh Thúc Kháng, báo Cứu quốc, ngày 9-6-1949,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.102)

Muốn giải thoát nạn mù chữ cho số đông nhân dân mà đại đa số là nông dân thì phong trào bình dân học vụ phải là phong trào quần chúng, phải đi sát quần chúng, bàn bạc với quần chúng, áp dụng những hình thức, phương pháp thích hợp với sinh hoạt của quần chúng, phải dựa vào quần chúng để đẩy phong trào lên.

(Huấn thị tại Đại hội Sơ kết công tác bình dân học vụ
sáu tháng đầu năm 1956, ngày 16-7-1956,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.367)

Muốn làm bạn, phải hiểu nhau. Nếu không hiểu nhau, không thành bạn. Người tuyên truyền không điều tra, không phân tách, không nghiên cứu, không hiểu biết quần chúng, chỉ gặp sao nói vậy, bạ gì viết nấy, nhất định thất bại.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.340)

Muốn lao động sản xuất tốt, công tác và học tập tốt thì cần có sức khoẻ. Muốn giữ sức khoẻ thì nên thường xuyên tập thể dục, thể thao.

(Thư gửi Hội nghị thể dục, Thể thao, ngày 31-3-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.542)

Muốn lập làng kiểu mẫu, đội kiểu mẫu, v.v., thì trước phải đào tạo ra *những người kiểu mẫu*, để làm cán bộ cho làng đó, đội đó.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.281)

Muốn tiến bộ, muốn viết hay, thì phải cố gắng học hỏi, ra công rèn luyện. Kinh nghiệm của tôi là thế này: Mỗi khi viết một bài báo, thì tự đặt câu hỏi:

Viết cho ai xem?

Viết để làm gì?

Viết thế nào cho phổ thông dễ hiểu, ngắn gọn dễ đọc?

Khi viết xong, thì nhờ anh em xem và sửa giùm.

(Bài nói chuyện tại Đại hội lần thứ III của
Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 8-9-1962,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.465)

Muốn trở nên người quân nhân mới, xứng đáng với cái vinh hạnh đứng trong quân đội nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, thì mỗi chiến sĩ, từ trên đến dưới, các cấp bậc đều phải nghiên cứu, học tập, luôn luôn cầu tiến bộ.

Còn những người viết thì cần phải viết một cách phổ thông, dễ hiểu, giản đơn mà rõ ràng.

(Thư gửi Quân sự tập san,
Quân sự tập san, tháng 4-1948,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.511)

Muốn xây dựng chủ nghĩa xã hội thì phải lao động tốt. Muốn lao động tốt thì phải có sức khỏe. Muốn có sức khỏe thì phải giữ gìn vệ sinh, tức là phải *ăn sạch, uống sạch, mặc sạch, ở sạch* để khỏi ốm đau.

(Phải đẩy mạnh hơn nữa công việc vệ sinh,
báo Nhân Dân, ngày 24-6-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.610)

Nạn dốt - Là một trong những phương pháp độc ác mà bọn thực dân dùng để cai trị chúng ta. Hơn chín mươi phần trăm đồng bào chúng ta mù chữ.

Nhưng chỉ cần ba tháng là đủ để học đọc, học viết tiếng nước ta theo vần quốc ngữ. Một dân tộc dốt là một dân tộc yếu. Vì vậy tôi đề nghị mở một chiến dịch để chống nạn mù chữ.

(Những nhiệm vụ cấp bách của
Nhà nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, nói ngày 3-9-1945,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.7)

Nay chúng ta đã giành được quyền độc lập. Một trong những công việc phải thực hiện cấp tốc trong lúc này, là nâng cao dân trí.

(Chống nạn thất học, báo Cứu quốc, ngày 4-10-1945,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.40)

Nay, chúng ta đã độc lập, tự do, cán bộ cần giúp đồng bào, giúp Chính phủ xây dựng một nền y tế thích hợp với nhu cầu của nhân dân ta. Y học càng phải dựa trên nguyên tắc: khoa học, dân tộc và đại chúng.

(Thư gửi Hội nghị Cán bộ y tế, tháng 2-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.343-344)

Năm điểm lớn xây dựng nền văn hóa dân tộc.

1. Xây dựng tâm lý: tinh thần độc lập, tự cường.

2. Xây dựng luân lý: biết hy sinh mình, làm lợi cho quần chúng.

3. Xây dựng xã hội: mọi sự nghiệp có liên quan đến phúc lợi của nhân dân trong xã hội.

4. Xây dựng chính trị: dân quyền.

5. Xây dựng kinh tế.

(Mục đọc sách. Những hiểu biết cơ bản về quân sự.
Bài giảng của Ủy viên trưởng, Nhật ký trong tù,
năm 1942-1943, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.3, tr.458)

Nếu các bạn viết báo mà quần chúng hiểu, quần chúng ham đọc, quần chúng khen hay, thế là các bạn tiến bộ. Trái lại, là các bạn chưa thành công.

(Thư gửi lớp học viết báo
Huỳnh Thúc Kháng, tháng 7-1949,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.163)

Nếu miệng thì tuyên truyền bảo người ta siêng làm, mà tự mình thì ăn trưa, ngủ trễ; bảo người ta tiết kiệm, mà tự mình thì xa xỉ, lung tung, thì tuyên truyền một trăm năm cũng vô ích.

(Đời sống mới, viết ngày 20-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.126)

Nếu người này cũng xấu, người kia cũng xấu, thì thành làng xấu, nước hèn. Nếu mỗi người đều tốt, thì thành làng tốt, nước mạnh. Người là gốc của làng nước. Nếu mọi người đều cốgắng làm đúng đời sống mới, thì dân tộc nhất định sẽ phú cường.

(Đời sống mới, viết ngày 20-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.117)

Ngành, giới nào cũng phải làm công tác tuyên truyền giới thiệu. Và các chú nhớ ở trang đầu mỗi cuốn sách đều phải ghi một câu: *Hoan nghênh bạn đọc phê bình*. Từ nay trở đi trên sách hay trên báo, các chú nên luôn luôn có câu đó.

(Ý kiến về việc làm và xuất bản loại sách
"Người tốt, việc tốt", nói ngày 7-6-1968,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.667-668)

Ngày nay, về quân sự, người ta coi phương pháp tuyên truyền là một lợi khí sắc bén nhất. Về tính chất, có hai cách tuyên truyền: Tuyên truyền để tấn công, tuyên truyền để phòng ngự. Về đối tượng, người ta chú trọng tuyên truyền nước địch, nước trung lập và dân chúng nước mình.

1/ Đối với nước địch, phải tuyên truyền cho dân chúng hoang mang, rối loạn, mất hẳn nhuệ khí, không tin tưởng ở sự thắng trận. Ngoài ra lại tìm hết cách khiêu khích quân địch, hoặc xúi giục dân chúng nổi lên bạo động để phá hoại những tổ chức kinh tế, quân sự, chính trị, văn hóa của chúng.

2/ Đối với những nước trung lập, làm cho họ có thiện cảm với mình mà ác cảm với nước địch để nếu họ không về phe với mình đánh lại quân địch thì ít ra họ cũng đứng trung lập.

3/ Đối với dân chúng nước mình, làm cho họnổi lòng căm hờn quân địch, quyết tâm chiến đấu, tin tưởng ởthắng lợi và trên dưới một lòng không đội giời chung với quân địch.

(Chiến tranh tư tưởng, báo Cứu quốc, ngày 11-10-1946,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.367)

Ngày xưa đi học biết chữ nho còn hàng 10 năm mới đọc được, chứ nay chữ quốc ngữ chỉ ba tháng mà còn nhiều người chưa biết chữ. Cái đó các nhà văn hoá phải chịu một phần trách nhiệm.

(Bài nói chuyện với các đại biểu
thân sĩ trí thức, phú hào tỉnh Thanh Hóa, ngày 20-2-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.73)

... nghe nói đồng bào ta bị cúm nhiều. Một phần do thời tiết. Nhưng một phần do chưa thực hiện đúng vệ sinh phòng bệnh. Nếu chúng ta chú ý vệ sinh phòng bệnh thì tránh được bệnh. Ta thường nói phòng bệnh hơn chữa bệnh.

(Bài nói chuyện với các đại biểu nhân dân Thanh Hóa,
ngày 13-6-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.603)

Nghệ thuật chân chính cốt để phục vụ nhân dân đồng thời phục vụ tinh thần quốc tế.

(Các đoàn văn công bạn, báo Nhân Dân, ngày 26-9-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.149)

… nghệ thuật phải gần với cuộc sống, người vẽ không thể tùy ý muốn tưởng tượng ra thế nào cũng được, rồi quần chúng phê bình lại bảo người ta dốt.

(Ý kiến về việc làm và xuất bản loại sách
"Người tốt, việc tốt", nói ngày 7-6-1968,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.667)

Ngòi bút của các bạn cũng là những vũ khí sắc bén trong sự nghiệp phò chính trừ tà, mà anh em văn hoá và trí thức phải làm cũng như là những chiến sĩ anh dũng trong công cuộc kháng chiến để tranh lại quyền thống nhất và độc lập cho Tổ quốc.

(Gửi anh em văn hóa và trí thức Nam Bộ, ngày 25-5-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.157)

… người An Nam không có quyền xuất bản báo chí bằng tiếng mẹ đẻ, không có tự do hội họp và lập hội, bị tước đoạt cả quyền tự do đi lại từ tỉnh này sang tỉnh khác.

(Tham luận tại Đại hội lần III Quốc tế Công hội đỏ,
bản tốc ký, tiếng Nga, Matxcơva,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.1, tr.314)

Người làm việc thì tuy thông minh cho mấy, cũng có khi nhầm. Chỉ có những người không làm gì hết, mới không lầm lỗi. Chúng ta thì là chịu lầm mà làm việc; chứ không thể sợ lầm, mà vòng tay lại chẳng làm gì.

(Thơ trả lời anh H., ngày 9-4-1925,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.2, tr.178)

Người siêng năng thì mau tiến bộ.

Cả nhà siêng năng thì chắc ấm no.

Cả làng siêng năng thì làng phồn thịnh.

Cả nước siêng năng thì nước mạnh giàu.

(Cần kiệm liêm chính, viết khoảng tháng 6-1949,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.118)

Người ta ai cũng muốn sung sướng mạnh khoẻ, ai cũng muốn nhà cửa sạch sẽ, con cái tốt tươi. Mục đích đời sống mới là làm cho mọi người thoả lòng mong muốn đó. Cho nên ai cũng tán thành đời sống mới, không ai phản đối.

(Đời sống mới, ngày 20-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.124)

Người ta có câu: "Lương y kiêm từ mẫu", nghĩa là một người thầy thuốc đồng thời phải là một người mẹ hiền.

(Thư gửi Hội nghị Quân y, tháng 3-1948,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.487)

Ngày 14-11-1955, Bác Hồ thăm và nói chuyện với toàn thể cán bộ, sinh viên Trường Đại học Y khoa Hà Nội

Người tuyên truyền bao giờ cũng phải tự hỏi: Viết cho ai xem? Nói cho ai nghe? Nếu không vậy, thì cũng như cố ý không muốn cho người ta nghe, không muốn cho người ta xem.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.340)

Nhân dân ta sẵn lòng thân thiện với nhân dân Pháp, nhưng quyết không chịu làm nô lệ cho thực dân phản động. Anh em văn hóa với trí thức là lớp tiên tri tiên giác, càng phải quyết tâm không chịu làm nô lệ.

(Gửi anh em văn hóa và trí thức Nam Bộ, ngày 25-5-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.157)

Nhiều người, trước khi nói không sắp sửa kỹ càng. Lúc ra nói hoặc lắp lại những cái người trước đã nói. Hoặc lắp đi lắp lại cái mình đã nói rồi. Lúng túng như gà mắc tóc. Thôi đi thì trễn. Nói nữa thì chán tai.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.341)

1. Nhiệm vụ của tờ báo là tuyên truyền, cổ động, huấn luyện, giáo dục, và tổ chức dân chúng, để đưa dân chúng đến mục đích chung.

2. Mục đích là kháng chiến và kiến quốc. Để đi đến kháng chiến thắng lợi, kiến quốc thành công, thì:

3. Tôn chỉ của tờ báo là đoàn kết toàn dân, thi đua ái quốc. Vì vậy:

4. Đối tượng của tờ báo là đại đa số dân chúng.

(Thư gửi lớp học viết báo
Huỳnh Thúc Kháng, báo Cứu quốc, ngày 9-6-1949,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.102)

Nhiệm vụ của báo chí là phục vụ nhân dân, phục vụ cách mạng.

Hiện nay, ở *miền Bắc* nhiệm vụ của chúng ta là: Phát triển kinh tế và văn hóa, nâng cao đời sống của nhân dân, củng cố quốc phòng, xây dựng chủ nghĩa xã hội.

Đối với *miền Nam*, chúng ta có nhiệm vụ ủng hộ đồng bào ruột thịt đang đoàn kết chặt chẽ, anh dũng đấu tranh chống bọn Mỹ xâm lược và bọn Diệm bán nước; đấu tranh giành cơm áo, tự do, và hòa bình thống nhất Tổ quốc. Trên *thế giới*, nhiệm vụ của chúng ta là tăng cường đoàn kết trong đại gia đình xã hội chủ nghĩa; ra sức ủng hộ phong trào giải phóng dân tộc ở các nước châu Á, châu Phi và châu Mỹ Latinh; đấu tranh cho hòa bình thế giới, cấm vũ khí nguyên tử và giải trừ quân bị.

Đó là nhiệm vụ chung của toàn Đảng, toàn dân ta, cũng là nhiệm vụ chính của báo chí ta.

(Bài nói chuyện tại Đại hội lần thứ III của
Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 8-9-1962,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.463-464)

Nhiệm vụ của người cán bộ văn hóa là phải dùng văn hóa để tuyên truyền cho việc cần kiệm xây dựng nước nhà, xây dựng chủ nghĩa xã hội ở miền Bắc và đấu tranh thống nhất nước nhà.

(Bài nói tại Hội nghị đại biểu những người tích cực
trong phong trào văn hóa quần chúng, ngày 11-2-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.470)

… nhiệm vụ của người làm báo là quan trọng và vẻ vang. Muốn hoàn thành tốt nhiệm vụ ấy thì phải cố gắng học tập chính trị, nâng cao tư tưởng, đứng vững trên lập trường giai cấp vô sản; phải nâng cao trình độ văn hoá, phải đi sâu vào nghiệp vụ của mình.

(Bài nói tại Đại hội lần thứ II
Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 16-4-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.167)

Nhiệm vụ của văn hóa chẳng những để cổ động tinh thần và lực lượng kháng chiến kiến quốc của quốc dân, mà cũng phải nêu rõ những thành tích kháng chiến kiến quốc vĩ đại của ta cho thế giới. Các nhà văn hóa ta phải có những tác phẩm xứng đáng, chẳng những để biểu dương sự nghiệp kháng chiến kiến quốc bây giờ, mà còn để lưu truyền cái lịch sử oanh liệt kháng chiến kiến quốc cho hậu thế.

(Thư gửi Hội nghị Văn hóa
toàn quốc lần thứ hai, ngày 15-7-1948,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.577)

Nhiều anh em hay viết dài. Viết dòng này qua dòng khác, trang này qua trang khác. Nhưng không có ích cho người xem. Chỉ làm tốn giấy tốn mực, mất công người xem. Khác nào vải băng bó mụn lở, đã thối lại dài.

Viết làm gì dài dòng và rỗng tuếch như thế? Chỉ có một cách trả lời: là quyết không muốn cho quần chúng xem. Vì đã dài lại rỗng, quần chúng trông thấy đã lắc đầu, ai còn dám xem nữa? Kết quả chỉ để cho những ai vô công rỗi nghề xem, và người xem cũng mắc phải thói xấu như người viết.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.339)

Nhiều người tưởng: mình viết gì, nói gì, người khác cũng đều hiểu được cả. Thật ra, hoàn toàn không như thế. Dùng cả đoạn chữ Hán, dùng từng đống danh từ lạ, nói hoặc viết theo cách Tây, mỗi câu dài dằng dặc, thì quần chúng hiểu sao được?

Tục ngữ nói "gẩy đờn tai trâu" là có ý chế người nghe không hiểu. Song những người tuyên truyền mà viết và nói khó hiểu, thì chính người đó là "trâu".

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.340)

Nhiều nơi, những hình thức tuyên truyền cổ động chỉ biết kẻ khẩu hiệu, trưng cờ biển và trang hoàng nhà thông tin tuyên truyền cho đẹp, lập chòi diễn thuyết chỉ làm vì, còn hàng ngày không chịu gần gũi quần chúng để giải thích cho họ hiểu chu đáo những chủ trương của đoàn thể.

(Thư gửi các đồng chí Bắc Bộ, ngày 1-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.89)

Nhiều tờ truyền đơn, nhiều bản nghị quyết, nhiều khẩu hiệu của Đảng, mục đích và ý nghĩa rất đúng. Nhưng viết một cách cao xa, mầu mè, đến nỗi chẳng những quần chúng không hiểu, mà cả cán bộ cũng không hiểu.

Thí dụ: vừa rồi đây, đi đến đâu cũng thấy dán những khẩu hiệu:

"Chống cô độc",

"Chống chủ quan",

"Chống địa phương".

Nhưng khi hỏi kỹ, thì hơn chín phần mười cán bộ cấp dưới không hiểu gì hết. Họ nói: cấp trên bảo dán cứ phải dán, chứ thật ra chúng tôi không hiểu. Thậm chí có người luôn miệng đọc là "chống quan địa phương".

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.344)

Những gương người tốt làm việc tốt muôn hình muôn vẻ là vật liệu quý để các chú xây dựng con người.

(Ý kiến về việc làm và xuất bản loại sách "Người tốt, việc tốt",
nói ngày 7-6-1968, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.665)

Nhưng nếu cứ nói nào là làm "cách mạng xã hội chủ nghĩa", nào là "tiến lên chủ nghĩa xã hội", nào là "xây dựng chủ nghĩa xã hội", đồng bào các dân tộc thiểu số khó hiểu, ít người hiểu. Phải nói rõ xây dựng chủ nghĩa xã hội là *làm cái gì*?

(Bài nói tại Hội nghị Tuyên giáo miền núi, ngày 31-8-1963,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.161)

... những người viết thì cần phải viết một cách phổ thông, dễ hiểu, giản đơn mà rõ ràng.

(Thư gửi Quân sự tập san, Quân sự tập san, tháng 4-1948,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.511)

Nói chung, thì đời sống mới có thể chia làm hai thứ. Một là đời sống mới riêng, từng người. Hai là đời sống mới chung, từng nhóm người, như các bộ đội, các nhà máy, các trường học, các công sở, v.v..

Mỗi người, mỗi đoàn thể lại phải theo công việc, nghề nghiệp của mình, mà làm đời sống mới cho hợp với hoàn cảnh. Nhưng bất kỳ người nào, đoàn thể nào, cũng không ngoài năm việc là: ăn, mặc, ở, đi, làm.

(Đời sống mới, ngày 20-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.115)

Nói đến báo chí trước hết phải nói đến những *người làm báo chí*.

(Bài nói tại Đại hội lần thứ II của
Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 16-4-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.164)

Nói đi nói lại, cũng chẳng qua kéo ra những chữ "tích cực, tiêu cực, khách quan, chủ quan", và một xốc danh từ học thuộc lòng. Thậm chí những danh từ đó dùng cũng không đúng. Chỉ làm cho quần chúng chán và ngủ gật.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.340)

Nói là khôi phục vốn cũ, thì nên khôi phục cái gì tốt, còn cái gì không tốt thì phải loại dần ra.

(Nói chuyện tại Hội nghị Cán bộ văn hoá, ngày 30-10-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.557)

Nói tóm lại, để phục vụ sự nghiệp cách mạng xã hội chủ nghĩa thì văn hóa phải xã hội chủ nghĩa về nội dung và dân tộc về hình thức.

(Bài nói tại Hội nghị Đại biểu những người tích cực
trong phong trào văn hóa quần chúng, ngày 11-2-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.471)

Nói tóm lại: kế hoạch phải *thiết thực*, phải làm được. Chớ làm kế hoạch đẹp mặt, to tát, kể hàng triệu nhưng không thực hiện được.

(Thanh Hóa kiểu mẫu, tháng 2-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.81)

Nói về văn nghệ, Bác thú thật có ít thì giờ xem các bài văn nghệ. Có lẽ vì thế mà có lúc xem đến thì thấy cách viết thường ba hoa, dây cà dây muống; và hình như viết là để đếm dòng lấy tiền, có những bài nhạt nhẽo thế nào ấy. Còn viết về *chính trị* thì khô khan và có hai cái tệ: một là rập khuôn, hai là dùng quá nhiều chữ nước ngoài.

(Bài nói tại Đại hội lần thứ II
Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 16-4-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.164)

Ông cha ta ngày trước có nhiều kinh nghiệm quý báu về cách chữa bệnh bằng thuốc ta, thuốc bắc. Để mở rộng phạm vi y học, các cô, các chú cũng nên chú trọng nghiên cứu và phối hợp thuốc "Đông" và thuốc "Tây".

(Thư gửi Hội nghị Cán bộ y tế, tháng 2-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.344)

Ở trong hợp tác xã, văn hóa phải tuyên truyền, giáo dục ý thức cần kiệm xây dựng hợp tác xã, yêu hợp tác xã như nhà, chống tư tưởng làm ăn riêng lẻ và những tư tưởng lạc hậu có ảnh hưởng xấu cho việc củng cố và phát triển hợp tác xã. Ở xí nghiệp, văn hóa phải tuyên truyền, giáo dục ý thức làm chủ xí nghiệp, đẩy mạnh phong trào thi đua hoàn thành kế hoạch Nhà nước, cần kiệm xây dựng nền công nghiệp nước nhà, chống tham ô, lãng phí, v.v..

(Bài nói tại Hội nghị Đại biểu những người tích cực trong phong trào văn hóa quần chúng, ngày 11-2-1960, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.470-471)

Phải biết quý trọng sức người là vốn quý nhất của ta. Chúng ta cần hết lòng chăm sóc sức khỏe và sử dụng thật hợp lý sức lao động của nhân dân ta.

(Xây dựng những con người của chủ nghĩa xã hội, nói tháng 3-1961, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.70)

1) Phải biết rõ mục đích tuyên truyền của mình và trước khi định công tác ở đâu phải đặt rõ kế hoạch.

2) Phải biết chịu kham khổ.

3) Phải biết nhẫn nại. Nói với người nghe một lần người ta không hiểu thì nói đến hai lần, ba lần... Về đức tính này, phải học theo những người đi truyền giáo.

4) Chớ có lên mặt "quan cách mạng". Chớ có tưởng đi tuyên truyền đây là đi dạy người ta chứ không cần học lại người ta; lãnh đạo người ta chứ không chịu người ta phê bình.

5) Chú ý đến cách phô diễn ý tưởng. Hết sức phổ thông. Cố vào sâu trong dân chúng. Lấy những thí dụ tầm thường trông thấy

trước mắt mà nói. Tránh những danh từ khó hiểu. Làm sao cho được 50 người hiểu rõ còn hơn là được 500 người chỉ hiểu lờ mờ.

(Lời căn dặn các đội viên
tuyên truyền xung phong, ngày 20-10-1945,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.72)

Phải biết rằng trong xã hội xã hội chủ nghĩa, cái gì có ích lợi cho nhân dân, cho giai cấp là quan trọng. Việc nấu ăn cũng quan trọng. Sở dĩ Bác phải nói nhiều về mặt này là vì ta phải chú ý hơn nữa đến đời sống vật chất của công nhân.

(Bài nói tại Hội nghị cán bộ công đoàn, ngày 14-3-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.120)

Phải dùng những lời lẽ giản đơn, những thí dụ thiết thực mà giải thích: Dân chủ là gì, tự do là gì, thuộc địa là gì. Vì sao ta phải kháng chiến. Họ có thể làm những việc gì để giúp đỡ kháng chiến. Nên giữ bí mật thế nào, đề phòng Việt gian thế nào. Nên giúp đồng bào tản cư thế nào. Nên giúp bình dân học vụ thế nào, v.v...

(Đời sống mới, ngày 20-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.120)

Phải giữ gìn vệ sinh, ăn sạch, uống sạch, mặc sạch, ở sạch, thì sức mới khỏe; sức càng khỏe thì lao động sản xuất càng tốt.

(Nói chuyện tại Đại hội đại biểu
Đảng bộ tỉnh Tuyên Quang, ngày 20-3-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.82)

Phải học cách nói, tiếng nói của quần chúng. Có nhà thơ nào nói: "tóc cười, tay hát" thì thật là "hoang vu"! Có nhà văn nói: "cặp mắt ông cụ già dĩnh ngộ" thì thật là "ngộ nghĩnh"!

Chớ ham dùng chữ. Những chữ mà không biết rõ thì chớ dùng. Những chữ mà tiếng ta có, thì phải dùng tiếng ta.

(Cách viết, ngày 17-8-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.208)

… Phải làm thế nào cho trong một thời gian gần đây, *tất cả đồng bào Việt Nam từ 8 tuổi trở lên đều biết đọc biết viết.* Ngày ấy mới là *hoàn toàn thắng lợi trên mặt trận diệt giặc dốt*.

(Thư gửi Nha bình dân học vụ, ngày 21-1-1951,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.12)

… phải luôn luôn do nơi quần chúng mà kiểm soát những khẩu hiệu và chỉ thị đó có đúng hay không.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.289)

Phải thấy phần đông các cháu là tốt. Cần lấy ngay những gương tốt đó của các cháu và những gương người tốt việc tốt trong nhân dân để giáo dục các cháu. Không nên nói lý luận suông.

(Ý kiến về việc làm và xuất bản loại sách "Người tốt, việc tốt",
nói ngày 7-6-1968, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.670)

Phải triệt để tẩy trừ mọi di tích thuộc địa và ảnh hưởng nô dịch của văn hóa đế quốc. Đồng thời, phải phát triển những truyền thống tốt đẹp của văn hóa dân tộc và hấp thụ những cái mới của văn hóa tiến bộ thế giới, để xây dựng một nền văn hóa Việt Nam có tính chất dân tộc, khoa học và đại chúng.

(Báo cáo chính trị tại Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ II của Đảng,
ngày 11-2-1951, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.40)

Phải viết gọn gàng, rõ ràng, vắn tắt. Nhưng vắn tắt không phải là cụt đầu, cụt đuôi, mà phải có đầu, có đuôi.

(Cách viết, ngày 17-8-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.208)

Phải xây dựng một nền văn hoá dân tộc, khoa học, đại chúng. Phải nâng cao trình độ văn hoá của nhân dân. Phải đề xướng đạo đức công dân tức là yêu Tổ quốc, yêu nhân dân, yêu lao động, yêu khoa học, bảo vệ của công... Phải chống văn hoá nô lệ của đế quốc và phong kiến.

(Thường thức chính trị,
báo Cứu quốc, từ ngày 16-1 đến 23-9-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.265-266)

Phòng bệnh cũng cần thiết như *trị bệnh*, để làm tròn nhiệm vụ ấy cán bộ y tế (bác sĩ, y tá, những người giúp việc) cần phải:

Thương yêu người bệnh như anh em ruột thịt.

Cần phải *tận tâm tận lực phụng sự nhân dân*.

"*Lương y phải kiêm từ mẫu*".

(Thư gửi Hội nghị Cán bộ y tế toàn quốc năm 1953,
viết khoảng tháng 6-1953, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.154)

Phòng bệnh hơn trị bệnh. Chịu khó tiêu diệt ruồi muỗi, hơn là để ruồi muỗi gây ra ốm đau rồi phải uống thuốc.

(Vệ sinh yêu nước (phong trào diệt ruồi, muỗi),
báo Nhân Dân, ngày 2-7-1958, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.487)

Phong trào văn hóa có bề rộng, chưa có bề sâu; nặng về mặt giải trí mà còn nhẹ về mặt nâng cao tri thức của quần chúng. Về mặt tổ chức và lãnh đạo còn thiếu chặt chẽ chưa dựa hẳn vào lực lượng của nhân dân, chưa dùng hết khả năng của các nhà trí thức. Việc phát huy

vốn cũ quý báu của dân tộc (nhưng tránh "phục cổ" một cách máy móc) và học tập văn hóa tiên tiến của các nước (trước hết là các nước bạn) cũng chưa làm được nhiều.

(Thư gửi Hội nghị Cán bộ văn hóa, ngày 28-2-1957,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.514)

Phong trào *vệ sinh* nên liên tục, không nên khi thì rầm rộ, khi thì bỏ qua, như hiện nay. Cần giáo dục rộng khắp cho nhân dân biết giữ vệ sinh. Giáo dục phải đi đôi với kỷ luật, để chấm dứt những thói xấu như vứt bậy, đái bậy trong các vườn hoa và trên các đường đi.

(Bài nói chuyện tại Đại hội Đảng bộ Hà Nội, ngày 1-2-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.28)

Quần chúng còn là người sáng tác nữa. Chắc các cô các chú cũng biết là những câu tục ngữ của ta do ai làm ra. Đó là do quần chúng làm ra. Những câu tục ngữ, những câu vè, ca dao rất hay là những sáng tác của quần chúng. Các sáng tác ấy rất hay mà lại ngắn, chứ không "trường thiên đại hải", dây cà ra dây muống. Các cán bộ văn hoá cần phải giúp những sáng tác của quần chúng. Những sáng tác ấy là những hòn ngọc quý. Muốn làm như thế thì cố nhiên là phải có chính trị, có kỹ thuật, thì mới mài cho viên ngọc ấy thành tốt, khéo và đẹp.

(Nói chuyện tại Hội nghị Cán bộ văn hóa, ngày 30-10-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.559)

Quần chúng còn mong các đồng chí văn nghệ chú ý giùm hai điều nữa: Một là chớ mượn chữ Hán quá nhiều, thậm chí có khi "chữ Tạc vạc ra chữ Tộ". Hai là khi viết phải *cẩn thận hơn*, tránh viết những câu kỳ khôi như "no cơm áo", "cười thênh thênh", v.v..

(Bài nói chuyện tại Đại hội Văn nghệ
toàn quốc lần thứ III, ngày 1-12-1962,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.505)

Quần chúng đang chờ đợi những tác phẩm văn nghệ xứng đáng với thời đại vẻ vang của chúng ta, những tác phẩm *ca tụng* chân thật những người mới, việc mới chẳng những để làm gương mẫu cho chúng ta ngày nay, mà còn để giáo dục con cháu ta đời sau.

(Bài nói chuyện tại Đại hội Văn nghệ
toàn quốc lần thứ III, ngày 1-12-1962,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.504)

Quần chúng lao động ta thường có nhiều sáng kiến. Song một số *cán bộ quan liêu* chẳng những không khuyến khích mà còn *kìm hãm* sáng kiến của quần chúng.

(Vài ý kiến về mấy cuộc trưng bày,
báo Nhân Dân, ngày 25-6-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.244)

Quần chúng mong muốn những tác phẩm có *nội dung* chân thật và phong phú, có *hình thức* trong sáng và vui tươi.

(Bài nói chuyện tại Đại hội Văn nghệ
toàn quốc lần thứ III, ngày 1-12-1962,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.504)

Rất cảm ơn các bạn về những số báo của Bạn chiến đấu. Đây là một vài ý kiến nhỏ đề nghị với các bạn: tờ báo này dành cho những người lính lê dương, những chàng trai vui tính, dễ cáu kỉnh, dễ cảm xúc chứ không phải là những người làm chính trị sâu sắc.

Bởi vậy, cần có những bức tranh, những bức vẽ khôi hài, những gì làm cho họ vui cười, những tin tức ngắn về nước Đức và nước Pháp - đặc biệt là những tin tức có liên quan đến đời sống của nhân dân (như không đủ lương thực tiếp tế, đình công, sự phiền nhiễu của các cơ quan cai trị…).

Nói tóm lại, cần làm cho họ cảm động, thoải mái, làm cho họ cười và khóc để lôi cuốn họ về phía chúng ta.

(Thư gửi báo Bạn chiến đấu, ngày 10-2-1948,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.465)

Rõ ràng là dân tộc bị áp bức, thì văn nghệ cũng mất tự do. Văn nghệ muốn tự do thì phải tham gia cách mạng.

(Bài nói chuyện tại Đại hội Văn nghệ
toàn quốc lần thứ III, ngày 1-12-1962,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.504)

Sách này muốn nói cho vắn tắt, dễ hiểu, dễ nhớ. Chắc có người sẽ chê rằng văn chương cụt quẩn. Vâng! Đây nói việc gì thì nói rất giản tiện, mau mắn, chắc chắn như 2 lần 2 là 4, không tô vẽ trang hoàng gì cả.

Hơn sáu mươi năm nay, đế quốc chủ nghĩa Pháp đạp trên đầu; hơn hai mươi triệu đồng bào hấp hối trong vòng tử địa. Phải kêu to, làm chóng để cứu lấy giống nòi, thì giờ đâu rảnh mà vẽ vời trau chuốt!

Sách này chỉ ước ao sao đồng bào xem rồi thì nghĩ lại, nghĩ rồi thì tỉnh dậy, tỉnh rồi thì đứng lên đoàn kết nhau mà làm cách mệnh.

Văn chương và hy vọng sách này chỉ ở trong hai chữ: Cách mệnh! Cách mệnh!! Cách mệnh!!!

(Đường cách mệnh, năm 1927,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.2, tr.283)

Sau đây là liều thuốc chữa thói ba hoa. Mọi người phải hiểu, phải nhớ, phải thực hành:

1. Phải học cách nói của quần chúng. Chớ nói như cách giảng sách.

Mỗi tư tưởng, mỗi câu nói, mỗi chữ viết, phải tỏ rõ cái tư tưởng và lòng ước ao của quần chúng.

2. Phải luôn luôn dùng những lời lẽ, những thí dụ giản đơn, thiết thực và dễ hiểu.

3. Khi viết, khi nói, phải luôn luôn làm thế nào cho ai cũng hiểu được. Làm sao cho quần chúng đều hiểu, đều tin, đều quyết tâm theo lời kêu gọi của mình. Bao giờ cũng phải tự hỏi: "Ta viết cho ai xem? Nói cho ai nghe?".

4. Chưa điều tra, chưa nghiên cứu, chưa biết rõ, chớ nói, chớ viết.

5. Trước khi nói, phải nghĩ cho chín, phải sắp đặt cẩn thận. Phải nhớ câu tục ngữ: "Chó ba quanh mới nằm. Người ba năm mới nói".

Sau khi viết rồi, phải xem đi xem lại ba, bốn lần. Nếu là một tài liệu quan trọng, phải xem đi xem lại chín, mười lần. 88 Tập 8: Văn hóa soi đường cho quốc dân đi.

Làm được như thế - đảng viên và cán bộ ta quyết phải làm như thế - thì thói ba hoa sẽ bớt dần dần cho đến khi hoàn toàn hết sạch mà công việc của Đảng, tư cách của cán bộ và đảng viên sẽ do đó mà tăng thêm.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.345-346)

Sẵn đây, nếu các cô, các chú đồng ý, thì Bác xung phong *phê bình các báo.*

- Bài báo thường quá dài, "dây cà ra dây muống", không hợp với trình độ và thời giờ của quần chúng.

- Thường nói một chiều và đôi khi thổi phồng các thành tích, mà ít hoặc không nói đúng mức đến khó khăn và khuyết điểm của ta.

- Đưa tin tức hấp tấp, nhiều khi thiếu thận trọng.

- Thiếu cân đối, tin nên dài thì viết ngắn, nên ngắn lại viết dài; nên để sau thì để trước, nên trước lại để sau.

- Lộ bí mật.

- Có khi quá lố bịch.

- Khuyết điểm nặng nhất là *dùng chữ nước ngoài quá nhiều* và nhiều khi dùng không đúng.

(Bài nói chuyện tại Đại hội lần thứ III của
Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 8-9-1962,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.464-465)

Số sách vở nhiều hay là ít cũng chứng tỏ trình độ văn hóa của một dân tộc thấp hay là cao.

(Liên Xô vĩ đại, tháng 10-1957,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.141)

Sự ngu dốt là một trong những chỗ dựa chủ yếu của chế độ tư bản chủ nghĩa.

(Lênin và các dân tộc thuộc địa, báo Pravđa (Liên Xô),
ngày 27-1-1924, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.1, tr.256)

Sự phát triển bình dân học vụ là một thắng lợi chỉ riêng nước ta có. Dù nước văn minh nào trên thế giới cũng không thể bì.

(Tình hình thế giới, trung tuần tháng 4-1948
đến trung tuần tháng 5-1948,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.532)

- Sự thật các cô, các chú cũng biết dân tộc ta, nước nhà ta đang khôi phục kinh tế, phát triển văn hoá mà muốn khôi phục kinh tế, phát triển văn hoá thì cần cán bộ rất nhiều, nhưng cán bộ ta còn thiếu. Vậy ta phải đào tạo cán bộ, cán bộ phải có văn hoá làm gốc. Nếu ta muốn dùng máy móc mà máy móc ngày một thêm tinh xảo, thì công nhân cũng phải có trình độ kỹ thuật rất cao không kém gì kỹ sư, phải biết tính toán nhiều.

(Nói chuyện tại Lớp Hướng dẫn giáo viên cấp II, cấp III
và Hội nghị Sư phạm, tháng 7-1956,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.388)

Ta là cán bộ cách mạng, ta nói và viết cho quần chúng nhân dân mà mọi người không hiểu ta nói cái gì, sao có thể gọi là cán bộ cách mạng được.

(Ý kiến về việc làm và xuất bản loại sách "Người tốt, việc tốt", nói ngày 7-6-1968, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.666)

Ta phải giữ đất nước của chúng ta, Tổ quốc của chúng ta; phải giữ cái tiếng của chúng ta. Cái gì tiếng Việt Nam có thì cứ nói tiếng Việt Nam, chớ có mượn tiếng nước ngoài.

(Nói chuyện với cán bộ, chiến sĩ phòng không - không quân, ngày 29-2-1967, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.306)

Ta xây dựng con người cũng phải có ý định rõ ràng như nhà kiến trúc.

(Ý kiến về việc làm và xuất bản loại sách "Người tốt, việc tốt, ngày 7-6-1968, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.665)

Tất cả nhân dân trong xã như một gia đình lớn. Trong gia đình, phải trên kính dưới nhường, thương yêu giúp đỡ nhau... Đối với những người già yếu, neo đơn, thương binh, gia đình liệt sĩ, hợp tác xã phải khéo tìm cách chia công việc cho họ để họ cùng làm được, đồng thời phải chú ý giúp đỡ họ.

(Bài nói chuyện với cán bộ và xã viên hợp tác xã Vĩnh Thành, ngày 10-12-1961, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.281-282)

… tất cả những người làm báo (người viết, người in, người sửa bài, người phát hành, v.v.) phải có *lập trường chính trị vững chắc*.

(Bài nói tại Đại hội lần thứ II
Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 16-4-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.166)

Thanh toán nạn mù chữ là bước đầu nâng cao trình độ văn hoá. Trình độ văn hoá của nhân dân nâng cao sẽ giúp chúng ta đẩy mạnh công cuộc khôi phục kinh tế, phát triển dân chủ. Nâng cao trình độ văn hoá của nhân dân cũng là một việc cần thiết để xây dựng nước ta thành một nước hoà bình, thống nhất, độc lập, dân chủ và giàu mạnh.

(Thư gửi đồng bào đã thanh toán nạn mù chữ, ngày 21-12-1956,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.458-459)

Thấy trong nội san *Diệt dốt* nói Khu III đã có kế hoạch quyết diệt hết nạn mù chữ trong năm nay. Thế là tốt lắm. *Bình dân học vụ và tất cả các cơ quan đoàn thể và đồng bào Khu III phải cố gắng làm cho đúng kế hoạch*.

Tôi sẽ có hai phần thưởng:

Một cho huyện nào *đa số xã* đã diệt xong nạn mù chữ trước mọi huyện khác,

Một cho huyện nào *toàn huyện* diệt xong nạn mù chữ trước mọi huyện khác.

(Thư gửi ông Nguyễn Văn Luân Trưởng khu bình dân học vụ khu III,
tháng 2-1948, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.474)

Thế thì biết rằng văn lấy thích đáng làm hay chứ bất tất là cao kỳ.

(Thơ trả lời anh H., ngày 9-4-1925,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.2, tr.170)

Theo ý tôi, các bạn có nhiệm vụ như sau:

1. Vạch rõ âm mưu, chính sách và những hành động tàn bạo của địch.

2. Giải thích cho dân chúng hiểu rõ, vì sao phải trường kỳ kháng chiến, vì sao kháng chiến nhất định phải thắng lợi.

3. Giải thích chính sách của Chính phủ cho dân chúng rõ. Bày tỏ nguyện vọng của dân chúng cho Chính phủ biết.

4. Cổ động dân chúng, huấn luyện dân chúng, bày cho dân chúng tổ chức lực lượng của mình.

5. Kêu gọi toàn dân đoàn kết, hăng hái kháng chiến, tin tưởng về sự thắng lợi.

Ngoài ra lời lẽ phải phổ thông, dễ hiểu, đường hoàng, vui vẻ, làm cho người xem báo có thú vị mà lại có bổ ích. Chiến sĩ ở các mặt trận thì dùng súng chống địch, các bạn thì dùng bút chống địch.

(Thư gửi đại hội báo giới, ngày 5-8-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.210)

… thói quen rất khó đổi. Cái tốt mà lạ, người ta có thể cho là xấu. Cái xấu mà quen người ta cho là thường.

(Đời sống mới, viết ngày 20-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.125)

Thói quen và truyền thống lạc hậu cũng là kẻ địch to; nó ngấm ngầm ngăn trở cách mạng tiến bộ.

(Đạo đức và cách mạng, tạp chí Học tập, số 12-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.605)

Thơ xưa thường chuộng thiên nhiên đẹp,

Mây, gió, trăng, hoa, tuyết, núi, sông;

Nay ở trong thơ nên có thép,

Nhà thơ cũng phải biết xung phong.

(Cảm tưởng đọc "Thiên gia thi" - Nhật ký trong tù, năm 1942-1943, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.3, tr.451)

Tiếng nói là thứ của cải vô cùng lâu đời và vô cùng quý báu của dân tộc. Chúng ta phải giữ gìn nó, quý trọng nó, làm cho nó phổ biến ngày càng rộng khắp.

(Bài nói chuyện tại Đại hội lần thứ III, của Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 8-9-1962, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.465)

Tiếng ta có thì không dùng, mà cứ ham dùng chữ Hán. Dùng đúng, đã là một cái hại, vì quần chúng không hiểu. Nhiều người biết không rõ, dùng không đúng, mà cũng ham dùng, cái hại lại càng to.

(Sửa đổi lối làm việc, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.345)

Tiếng ta còn ít quá, lúc nói phải dùng tiếng nước khác pha vào, nhất là hay mượn tiếng Tàu. Tôi thiết tưởng trừ những tiếng đã thông dụng, ai ai cũng hiểu và những chữ mới như (cộng sản, kinh tế, v.v.) ra ngoại dùng tiếng Tàu nhiều quá, khó hiểu. Nếu anh nghĩ rằng: bây giờ người ta chưa hiểu, mình phải tập cho họ quen xem những tiếng ấy, lâu ngày người ta sẽ hiểu. Ừ, như anh chỉ muốn làm văn chương mà thôi, thì được, như anh mà muốn tuyên truyền, thì phải cốt cho người ta hiểu ngay.

(Thơ trả lời anh H., ngày 9-4-1925, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.2, tr.170-171)

Tiếng ta còn thiếu, nên nhiều lúc phải mượn tiếng nước khác, nhất là tiếng Trung Quốc. Nhưng phải có chừng có mực. Tiếng nào ta sẵn có thì dùng tiếng ta.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.341)

Tiếng Việt của ta rất phong phú, ta phải làm giàu thêm cho tiếng của ta, nhưng không nên vay mượn lu bù để lòe thiên hạ.

(Ý kiến về việc làm và xuất bản loại sách "Người tốt, việc tốt",
nói ngày 7-6-1968, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.666)

Tôi đề nghị mở một chiến dịch giáo dục lại tinh thần nhân dân bằng cách thực hiện: CẦN, KIỆM, LIÊM, CHÍNH.

(Những nhiệm vụ cấp bách của nhà nước
Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, nói ngày 3-9-1945,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.7)

Tôi mong chú và anh chị em văn nghệ sĩ trong Hội Văn hóa cứu quốc đi sâu hơn nữa vào cuộc kháng chiến vĩ đại của dân tộc, sáng tác được nhiều tác phẩm phục vụ cuộc kháng chiến lâu dài, gian khổ nhưng nhất định thắng lợi của nhân dân ta.

(Thư gửi thi sĩ Huyền Kiêu, khoảng cuối tháng 5 đầu tháng 6-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.190)

Tôi sẽ tránh không nổi nóng, la lối, chửi rủa, đáp lại sự thô tục bằng sự thô tục, vì như vậy là tự hạ giá mình: không phải hễ cứ ném được bùn lên địch thủ là mình có lý đâu.

(Thư gửi ông Utorây, ngày 16-10-1919,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.1, tr.23)

Tôi thay mặt Chính phủ mà hứa rằng: người nào hoặc bộ phận nào tìm được, chế tạo được một thứ thuốc mới có hiệu quả hoặc nghĩ ra cách gì mới làm cho việc y tế tiến bộ mau chóng hơn thì sẽ được trọng thưởng.

(Thư gửi Hội nghị Quân y, tháng 3-1948,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.488)

Tôi thiết nghĩ rằng "văn hay chẳng nỡ là dài", mình nói những lời nên nói, không thừa, không thiếu, ai xem cũng hiểu, cũng động lòng, cũng nghĩ; ấy là văn hay và có cốt cách.

(Thơ trả lời anh H., ngày 9-4-1925,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.2, tr.170)

Tôi xem kỹ "Nội quy kiểu mẫu *Quỹ nghĩa thương*" có mấy ý kiến như sau:

1- Nói chung thì nó dài quá, phiền phức quá.

2- Nghĩa thương phải độc lập. HTXNN tín dụng không có quyền can dự đến nó.

3- Nếu chỉ cho dân nghèo vay thóc (§ 1, điều 2), thì dân giàu vội đóng thóc làm gì?

4- 2 chữ "chẩn cấp" trong §1, điều 2, cũng không đúng. Ai vay cũng phải trả, chứ không phát chẩn.

5- Điều 2, 3, 4 trong §2. Không cần. Chỗ điều 5, nói rõ hơn một ít là đủ.

6- Ban quản lý (không cần chữ "tiểu") phải do những người đóng thóc cử. HTXNN và Hội đồng nhân dân không quan hệ gì (§3, điều 4) HĐND chứng nhận là đủ.

7- Điều 6 §3, nên nói: "Ban quản lý phải thu thóc cho đủ, giữ thóc cho tử tế, cho vay phải công bình, đòi thóc phải nhanh chóng", thì rõ ràng dễ hiểu hơn.

8- §4, điều 8: (1) đã nói số *xuất* nhập thóc

(2) lại nói số *cho vay*

Cho vay tức là xuất

9- §5, điều 9: Kho thóc phải là *nhà gạch*, nếu vậy thì chẳng mấy làng sẽ có nghĩa thương!

10- Chữ "vô sản" trong Đ6, không đúng.

Cách cho vay cũng lôi thôi. Chỉ nói "mỗi người không được vay quá 8/10 số thóc mình đã góp", thì gọn hơn.

11- Vay thóc phải làm *văn tự* thì phiền quá!

Ban quản lý có một quyển sổ viết rõ ngày tháng ai vay bao nhiêu, rồi người vay và Ban quản lý ký tên. Thế thì tiện hơn. Khi trả cũng thế.

12- Cách một vụ mà lãi 50% thì nặng quá!

13- §10: Hội đồng nhân dân có quyền kiểm soát và những người góp thóc có quyền tham gia việc kiểm soát. HTXNN không có quyền đó.

Nói tóm lại: Phải làm Nội quy giản đơn hơn, thì dân mới dễ hiểu, dễ làm hơn.

(Thư gửi ông Cù Huy Cận, ngày 2-12-1948,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.648-649)

- Trên các báo, sách, bức tường, thường có những bức vẽ, những khẩu hiệu, nhiều người xem không ra, đọc không được.

Họ cho thế là "mỹ thuật". Kỳ thực, họ viết, họ vẽ, để họ xem thôi.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.340)

Trên nền tảng giáo dục chính trị và lãnh đạo tư tưởng tốt, phải phấn đấu nâng cao chất lượng văn hoá và chuyên môn nhằm *thiết thực* giải quyết các

vấn đề do cách mạng nước ta đề ra và trong một thời gian không xa, đạt những đỉnh cao của khoa học và kỹ thuật.

(Thư gửi các cán bộ, cô giáo, thầy giáo, công nhân viên, học sinh, sinh viên nhân dịp bắt đầu năm học mới, báo Nhân Dân, ngày 16-10-1968, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.507)

Trong các báo, có những bài lằng nhằng dài mấy cột, như là rau muống kéo dây. Đọc đến khúc giữa thì không biết khúc đầu nói cái gì; đọc đến khúc đuôi thì không biết khúc giữa nói cái gì. Thế là vô ích.

- Vì ai mà mình viết?

- Mục đích viết làm gì?

Phải đặt câu hỏi: *Viết cho ai?*

- Viết cho đại đa số: công - nông - binh.

Viết để làm gì?

- Để giáo dục, giải thích, cổ động, phê bình. Để phục vụ quần chúng.

(Cách viết, ngày 17-8-1953, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.205)

Trong các đồng chí cũng còn có người hoặc ít hoặc nhiều chưa thoát khỏi ảnh hưởng tư sản và tiểu tư sản, cho nên nắm vấn đề *chính trị* không được chắc chắn.

(Bài nói tại Đại hội lần thứ II Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 16-4-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.164)

Trong cuộc đấu tranh diệt giặc dốt, quân chủ lực phải là thanh niên trí thức, dựa vào lực lượng to lớn của nhân dân.

(Bài nói chuyện tại Hội nghị Chuyên đề sinh viên quốc tế họp tại Việt Nam, ngày 1-9-1961, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.188)

Trong lúc kháng chiến cứu quốc chúng ta phải đồng thời kiến quốc. Thực hành đời sống mới là một điều cần kíp cho công cuộc cứu quốc và kiến quốc.

(Đời sống mới, viết ngày 20-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.111)

Trong một làng, *nhà* thì có nhà giàu, nhà vừa, nhà nghèo. *Người* thì có người tốt, người vừa, người kém. *Học* thì có kẻ thông, kẻ vừa, kẻ dốt. Hai hạng trên phải tìm cách giúp đỡ, cảm hóa hạng thứ ba.

Công việc làm ăn thì có nghề làm ruộng, nghề thủ công và nghề buôn bán. Phải tìm cách giúp đỡ lẫn nhau. Tốt nhất là tổ chức hợp tác xã, thì nghề nào cũng dễ tăng gia sản xuất. Vì nhiều người đông sức, thì tốn thì giờ ít, mà kết quả nhanh hơn, nhiều hơn.

Về *văn hóa*, phải làm cho cả làng đều biết chữ, biết đạo đức và trách nhiệm của công dân.

Về phong tục, phải cấm hẳn say sưa, cờ bạc, hút xách, bợm bãi, trộm cắp. Phải tìm cách làm cho không có đánh chửi nhau, kiện cáo nhau. Làm cho làng mình thành một làng "phong thuần tục mỹ".

Về vệ sinh, đường sá phải sạch sẽ. Ao tắm giặt, giếng nước uống phải phân biệt và săn sóc cẩn thận. Những ao hồ không cần thì lấp đi, cho đỡ muỗi.

Phải có cầu xia chung, hoặc cầu xia riêng từng nhà. Đã khỏi hôi thối, ruồi nhặng, lại có phân tốt.

Trong lúc *kháng chiến*, làng mình có tiểu đội du kích, phải ra sức giúp việc phá hoại để ngăn địch. Phải cẩn thận đề phòng Việt gian, giúp đỡ bộ đội, giúp đỡ đồng bào tản cư, di cư.

Phải tổ chức những hội quần chúng, những hội Cứu quốc, hội Liên hiệp quốc dân.

(Đời sống mới, viết ngày 20-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.118-119)

Trong nghề làm báo còn có nhiều ngành khác, như ngành in mà các cô các chú thích nói chữ là ngành "ấn loát", cũng rất quan trọng. Bởi vì có những lúc không cẩn thận, in thiếu nét, thiếu dấu, hoặc in lờ mờ không rõ. Người viết bài lại thích dùng chữ, như gọi người đánh cá là "ngư dân", rồi người in lại in thiếu cái dấu ở chữ ư hóa ra "ngu dân".

(Bài nói tại Đại hội lần thứ II
Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 16-4-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.167)

… trong nghề làm báo, ta có những kinh nghiệm của ta, nhưng ta cũng cần phải học thêm kinh nghiệm của các nước anh em. Muốn thế, thì những người làm báo ít nhất cũng cần biết một thứ tiếng nước ngoài.

(Bài nói tại Đại hội lần thứ II
Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 16-4-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.167)

Trong thời kỳ quá độ, bên những thành tích tốt đẹp là chính, vẫn còn sót lại những cái xấu xa của xã hội cũ như: tham ô, lãng phí, lười biếng, quan liêu, đánh con, đập vợ, v.v.. Đối với những thói xấu đó, văn nghệ cũng cần phải *phê bình* rất nghiêm khắc, nhằm làm cho xã hội ta ngày càng lành mạnh tốt đẹp hơn.

(Bài nói chuyện tại Đại hội Văn nghệ
toàn quốc lần thứ III, ngày 1-12-1962,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.504)

Trong vui chơi cũng có giáo dục. Cần có những thứ vui chơi văn hoá, thể dục có tính chất tập thể và quần chúng.

(Bài nói chuyện tại buổi lễ khai mạc
Trường đại học Nhân dân Việt Nam,
ngày 19-1-1955, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.266)

Trong xã hội ta, không có nghề nào thấp kém, chỉ những kẻ lười biếng, ỷ lại mới đáng xấu hổ.

(Xây dựng những con người của chủ nghĩa xã hội,
báo Nhân Dân, ngày 27-3-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.69)

Trồng cây rồi thì phải ra sức chăm sóc cây, trồng cây nào phải chăm sóc cho cây ấy sống và tươi tốt. Trồng nhiều mà không chịu khó chăm sóc, để cây chết thì tốn công, vô ích.

(Nói chuyện với đồng bào
thôn Lạc Trung (Vĩnh Phúc), ngày 25-1-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.17)

Trồng cây sẽ đưa lại cho nhân dân một nguồn lợi to, lại làm cho xứ sở ta thêm tươi đẹp.

(Bài nói chuyện với nhân dân đảo Cô Tô (Hải Ninh),
ngày 9-5-1961, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.129)

Trước Cách mạng Tháng Tám và trong kháng chiến, thì nhiệm vụ tuyên huấn là làm cho đồng bào các dân tộc hiểu được mấy việc: *Một là* đoàn kết. *Hai là* làm cách mạng hay kháng chiến để đòi độc lập. Chỉ đơn giản thế thôi. Bây giờ mục đích tuyên truyền huấn luyện là: *Một là* đoàn kết. *Hai là* xây dựng chủ nghĩa xã hội. *Ba là* đấu tranh thống nhất nước nhà.

(Bài nói tại Hội nghị Tuyên giáo miền núi, ngày 31-8-1963,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.161)

Trước con mắt người dân bản xứ, chủ nghĩa bônsêvích - danh từ này vì thường được giai cấp tư sản dùng đến luôn, nên đặc sắc hơn và mạnh nghĩa hơn - có nghĩa là: hoặc sự phá hoại tất cả, hoặc sự giải phóng khỏi ách nước ngoài. Nghĩa thứ nhất gán cho danh từ ấy làm cho quần chúng vô học và nhút nhát xa lánh chúng ta; nghĩa thứ hai thì dẫn họ đến chủ nghĩa quốc gia. Cả hai điều đó đều nguy hiểm cả.

(Mấy ý nghĩ về vấn đề thuộc địa,
báo L'Humanité, ngày 25-5-1922,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.1, tr.80)

Trước hết là cần phải *tránh cái lối viết "rau muống"* nghĩa là lằng nhằng "trường giang đại hải", làm cho người xem như là "chắt chắt vào rừng xanh".

(Cách viết, ngày 17-8-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.207)

Trước kia, vì rượu chè lu bù mà đời sống bấp bênh, trong làng xóm và trong gia đình thường có chuyện bất hòa. Nay bỏ được nạn nấu rượu lậu, thì bà con đoàn kết thuận hòa, giúp đỡ nhau tăng gia sản xuất, thực hành tiết kiệm.

(Những chi bộ tốt và chi bộ chưa tốt,
báo Nhân Dân, ngày 31-10-1963,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.194)

Tục ngữ nói: "Tay siêng làm, thì hàm có nhai". Siêng làm là một trong bốn điều đời sống mới. Vì có làm thì nhất định có ăn.

Tục ngữ lại nói: "Đói cho sạch, rách cho thơm", mình dù nghèo, ai cấm mình ăn ở sạch sẽ? Sạch sẽ tức là một phần đời sống mới. Sạch sẽ thì ít đau ốm. Sức khoẻ thì làm được việc, làm được việc thì có ăn. Xem đó thì biết rằng ai cũng nên làm đời sống mới.

(Đời sống mới, ngày 20-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.114)

Tục ngữ có câu "Bệnh tòng khẩu nhập", cho nên bài này chỉ nói về *vấn đề ăn*.

Thức ăn do các nhà hàng cung cấp (hàng Mậu dịch và các hàng khác). Một số hàng vệ sinh khá, song nhiều hàng thì vệ sinh còn rất kém.

(Phải đẩy mạnh hơn nữa công việc vệ sinh,
báo Nhân Dân, ngày 24-6-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.610-611)

Tục ngữ lại nói: "Đói cho sạch, rách cho thơm", mình dù nghèo, ai cấm mình ăn ở sạch sẽ? Sạch sẽ tức là một phần đời sống mới. Sạch sẽ thì ít đau ốm. Sức khoẻ thì làm được việc, làm được việc thì có ăn.

(Đời sống mới, viết ngày 20-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.114)

Tục ngữ nói: "Đo bò làm chuồng, đo người may áo". Bất kỳ làm việc gì cũng phải có chừng mực. Viết và nói cũng vậy. Chúng ta chống là chống nói dài, viết rỗng. Chứ không phải nhất thiết cái gì cũng phải ngắn mới tốt.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.340)

Tục ngữ nói: "*Xấu hay làm tốt, dốt hay nói chữ*". Cái bệnh nói chữ đó đã lây ra, đã làm hại đến quần chúng. Vì vậy, có người đã nói:

"Chúng tôi xin *thông phong*" (xung phong).

"Các đồng chí phải luyến ái nhau" (thân ái nhau), v.v... Trong một cuộc khai hội phụ nữ, có chị cán bộ nọ lên nói: "Thưa chị em, tôi xin *báo cáo kinh nguyệt* của tôi trong tháng này".

Không, đó không phải là những chuyện cười, đó là những chuyện thật. Những chuyện thật đáng đau lòng, do bệnh hay nói chữ sinh ra hoặc do bệnh dốt sinh ra.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.345)

Tuyên truyền cũng thế, huấn luyện cũng thế. Phải làm sao dễ hiểu, nói sao để người ta hiểu được, hiểu để làm. Vì thế nên tuyên truyền phải thiết thực. Không phải tuyên truyền để mà tuyên truyền, huấn luyện để mà huấn luyện.

(Bài nói tại Hội nghị Tuyên giáo miền núi, ngày 31-8-1963,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.159)

Tuyên truyền đời sống mới cũng như tuyên truyền việc khác, phải hăng hái, bền gan, chịu khó, đồng thời phải cẩn thận, khôn khéo, mềm mỏng.

(Đời sống mới, viết ngày 20-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.127)

Tuyên truyền huấn luyện không nên nói trên trời dưới đất, nào là khách quan, chủ quan, nào là tích cực, tiêu cực, không đâu vào đâu cả.

(Bài nói tại Hội nghị Tuyên giáo miền núi, ngày 31-8-1963,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.160-161)

Tuyên truyền không cần phải nói tràng giang đại hải. Mà nói ngắn gọn, nói những vấn đề thiết thực, chắc chắn làm được, để cho mọi người hiểu rõ và quyết tâm làm bằng được.

(Bài nói tại Hội nghị Tuyên giáo miền núi, ngày 31-8-1963,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.169)

Tuyên truyền là đem một việc gì nói cho *dân hiểu, dân nhớ, dân theo, dân làm*. Nếu không đạt được mục đích đó, là tuyên truyền thất bại. Muốn thành công, phải biết *cách tuyên truyền*...

... Hai là phải *biết cách nói*. Nói thì phải giản đơn, rõ ràng, thiết thực. Phải có đầu, có đuôi, sao cho ai cũng hiểu được, nhớ được.

Chớ dùng những danh từ lạ, ít người hiểu. Chớ nói ra ngoài đề, chớ lắp đi lắp lại. Chớ nói quá một tiếng đồng hồ, vì nói dài thì người ta chán tai, không thích nghe nữa.

Muốn tránh những khuyết điểm đó, trước khi nói, phải viết một dàn bài rõràng, rồi cứ xem đó mà nói.

Ba là phải *có lễ độ*. Thường những anh em thanh niên, đến nói trong một cuộc mít tinh, mở miệng là: "Các đồng chí!". Ba tiếng đó không phải là vô phép, nhưng vì không hợp hoàn cảnh, nên chướng tai. Một hôm, tôi đến dự một cuộc mít tinh, đã thấy một kinh nghiệm như vậy. Một cụ già khẽ nói với tôi:

"Cụ Hồ là Chủ tịch cả nước, lại có tuổi, thế mà Cụ luôn luôn nói: Thưa các cụ, các ngài, v.v.. Đằng này, các cậu thanh niên bằng lứa cháu chúng mình, mà có ý muốn làm thầy chúng mình...".

Đó là một điều nên chú ý.

Người tuyên truyền cần phải chịu khó, chịu khổ, khéo ở, siêng làm. Chớ tưởng rằng: Đi phớt qua địa phương, diễn thuyết một hai giờ đồng hồ mà có kết quả. Đến một địa phương nào, cần phải đi thăm các cụ phụ lão, các người phụ trách, rồi đi thăm các nhà đồng bào để gây cảm tình, và để hiểu biết tình hình địa phương. Đó là một việc cần cho tuyên truyền.

Hai là dân ở đó sinh hoạt thế nào, ta cũng phải sinh hoạt như họ. Nếu dân dậy sớm mà mình ngủ trưa, dân đang làm việc mà mình nằm ngủ lì, thì sẽ bị dân ghét, và ảnh hưởng xấu đến việc tuyên truyền.

Thấy dân làm việc gì, bất kỳ to nhỏ, ta cũng ra tay làm giúp. Đó là cách gây cảm tình tốt nhất, nó sẽ giúp cho việc tuyên truyền kết quả gấp bội.

Thái độ phải mềm mỏng: đối với các cụ già phải cung kính, với anh em, phải khiêm tốn, với phụ nữ, phải nghiêm trang, với nhi đồng, phải thân yêu, với cả mọi người, phải thành khẩn.

Mong anh em đi tuyên truyền làm đúng như thế, thì chắc sẽ thành công to.

(Người tuyên truyền và cách tuyên truyền,
báo Sự thật, từ ngày 26-6 đến 9-7-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.191-192)

Tuyên truyền phải miệng nói tay làm, phải tuỳ hoàn cảnh mà tổ chức giúp đỡ nhân dân thực sự, không phải chỉ dân vận bằng diễn thuyết.

(Bài nói chuyện tại Trường Chính trị
trung cấp quân đội, ngày 25-10-1951,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.219)

Tuyên truyền, anh em nên chú ý một điều này nữa là bao giờ ta cũng tôn trọng sự thực. Có nói sự thực thì việc tuyên truyền của mình mới có nhiều người nghe.

(Lời căn dặn các cán bộ Bộ Tuyên truyền, ngày 8-1-1946,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.172)

Từ Chủ tịch Chính phủ cho đến người chạy giấy, người quét dọn trong một cơ quan nhỏ, đều là những người ăn lương của dân, làm việc cho dân, phải được dân tin cậy. Vì vậy, những người làm trong các công sở càng phải làm gương đời sống mới cho dân bắt chước.

(Đời sống mới, viết ngày 20-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.122)

Văn hay không cần nói dài.

(Nói chuyện tại lớp hướng dẫn giáo viên cấp II, cấp III và hội nghị sư phạm, tháng 7-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.389)

Văn hóa giáo dục phải phát triển mạnh để phục vụ yêu cầu của cách mạng. Văn hoá giáo dục là một mặt trận quan trọng trong công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội ở miền Bắc và đấu tranh thực hiện thống nhất nước nhà.

(Thư gửi các cán bộ giáo dục, học sinh, sinh viên các trường và các lớp bổ túc văn hoá, ngày 31-8-1960, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.647)

Văn hóa là sự tổng hợp của mọi phương thức sinh hoạt cùng với biểu hiện của nó mà loài người đã sản sinh ra nhằm thích ứng những nhu cầu đời sống và đòi hỏi của sự sinh tồn.

(Mục đọc sách - Nhật ký trong tù, năm 1942-1943, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.3, tr.458)

Văn hóa nghệ thuật cũng là *một mặt trận*.

Anh chị em là *chiến sĩ* trên mặt trận ấy.

Cũng như các chiến sĩ khác, chiến sĩ nghệ thuật có *nhiệm vụ* nhất định, tức là phụng sự kháng chiến, phụng sự Tổ quốc, phụng sự nhân dân, trước hết là công, nông, binh.

(Thư gửi họa sĩ nhân dịp Triển lãm Hội họa 1951, ngày 10-12-1951, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.246)

Văn hoá phải gắn liền với lao động, sản xuất.

Văn hoá xa đời sống, xa lao động là văn hoá suông.

(Bài nói tại Hội nghị Đại biểu những người tích cực trong phong trào văn hóa quần chúng, ngày 11-2-1960, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.470)

Văn hóa phải phục vụ sản xuất tiết kiệm, phục vụ nhân dân, phục vụ đoàn kết, phục vụ Tổ quốc.

(Bài nói chuyện với các đại biểu nhân dân Thanh Hóa, ngày 13-6-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.603)

Văn hóa phải thiết thực phục vụ nhân dân, góp phần vào việc nâng cao đời sống vui tươi, lành mạnh của quần chúng. Vì vậy, nội dung văn hóa phải có ý nghĩa giáo dục.

(Bài nói tại Hội nghị đại biểu những người tích cực trong phong trào văn hóa quần chúng, ngày 12-2-1960, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.470)

Văn nghệ của dân tộc ta vốn rất phong phú, nhưng dưới chế độ thực dân và phong kiến, nhân dân ta bị nô lệ, thì văn nghệ cũng bị nô lệ, bị tồi tàn, không thể phát triển được.

(Đại hội văn công, báo Nhân Dân, ngày 3-1-1955, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.231)

Văn tuy hay mà không ai hiểu thì cũng vô ích.

(Thư trả lời anh H. (Thượng Huyền), ngày 9-4-1925, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.2, tr.171)

Vẽ rất quan trọng, Bác gần tám mươi tuổi rồi mà Bác còn nhớ hình ảnh ông Tử Lộ đội gạo nuôi mẹ trong sách giáo khoa ngày xưa. Nhân dân ta rất thích tranh vẽ, nhưng có những bức vẽ không ai hiểu gì cả. Hình như mấy chú vẽ cho mình xem chứ không phải vẽ cho quần

chúng. Vẽ con gái đi đánh giặc mà các chú bắt người ta phải mặc áo dài tha thướt và đội nón bài thơ!

(Ý kiến về việc làm và xuất bản loại sách "Người tốt, việc tốt", nói ngày 7-6-1968, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.666)

Bác Hồ với họa sỹ Nguyễn Phan Chánh tại Đại hội Văn nghệ toàn quốc lần thứ III năm 1962

Về bản báo cáo ngoại giao của Mặt trận thì làm công phu đấy. Phải khen trước và phê bình sau. Có mấy điểm cần chú ý:

- Những đoạn nói về Tây Đức, Anh, Ý hơi lộn xộn. Thái độ của mấy nước có khác nhau: Như Pháp đối với ta có thay đổi. Nhân dân Pháp, Anh, Ý ủng hộ ta. Tây Đức thì nhân dân tốt, vì vậy nên nói có phân biệt.

(Nói chuyện tại Hội nghị Cán bộ ngoại giao lần thứ năm, ngày 16-3-1966, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.64)

Về công tác văn hoá xã hội, cần tích cực xoá nạn mù chữ, thực hiện vệ sinh, phòng bệnh trong các dân tộc,...

(Bài nói tại Hội nghị toàn Đảng bộ khu Việt Bắc, ngày 8-6-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.231)

Về đời sống vật chất, phải làm sao cho ai nấy đều ăn no, mặc ấm, có nhà ở cao ráo, có đường sá sạch sẽ. Giữ gìn vệ sinh ở nông thôn là điều rất quan trọng.

(Bài nói chuyện với đồng bào và cán bộ xã Đại Nghĩa (Hà Đông), ngày 7-10-1961, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.218)

Về loại sách này, các chú không nên tham viết dài. Nhân dân ta có truyền thống kể chuyện ngắn gọn mà lại có duyên. Các chú phải học cách kể chuyện của nhân dân, nên kèm theo nhiều tranh vẽ dễ hiểu mà đẹp, nhưng đừng vì vẽ nhiều mà tính giá đắt quá.

(Ý kiến về việc làm và xuất bản loại sách "Người tốt, việc tốt", nói ngày 7-6-1968, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.667)

Về mặt báo chí, xuất bản bằng tiếng phương Đông, Chính phủ giành lấy cái quyền hạn bỉ ổi chỉ cho phép xuất bản những loại nào ca ngợi mình và sau khi đã có kiểm duyệt rồi. Chính phủ lợi dụng cái đặc quyền độc đoán ấy để lập ra những tờ báo tiếng An Nam theo ý mình được hưởng trợ cấp bí mật của Nhà nước và chuyên việc làm quảng cáo tuyên truyền cho Chính phủ và thường kỳ viết những bài phỉnh nịnh các quan trên có thế lực ở thuộc địa.

(Đông Dương và Triều Tiên, báo Le Populaire, ngày 4-9-1919, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.1, tr.19)

Về nội dung viết, mà các cô các chú gọi là "đề tài", thì tất cả những bài Bác viết chỉ có một "đề tài" là: chống thực dân đế quốc, chống phong kiến địa chủ, tuyên truyền độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội. Duyên nợ của Bác đối với báo chí là như vậy đó.

(Bài nói tại Đại hội lần thứ II Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 16-4-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.171)

Về sáng tác, thì cần hiểu thấu, liên hệ và đi sâu vào đời sống của nhân dân. Như thế, mới bày tỏ được cái tinh thần anh dũng và kiên quyết của quân và dân ta, đồng thời để giúp phát triển và nâng cao tinh thần ấy.

(Thư gửi các họa sĩ nhân dịp
triển lãm hội họa 1951, ngày 10-12-1951,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.246)

Về trách nhiệm báo chí, Lênin có nói: Báo chí là người tuyên truyền, người cổ động, người tổ chức chung, người lãnh đạo chung. Vì vậy, nhiệm vụ của người làm báo là quan trọng và vẻ vang. Muốn hoàn thành tốt nhiệm vụ ấy thì phải cố gắng học tập chính trị, nâng cao tư tưởng, đứng vững trên lập trường giai cấp vô sản; phải nâng cao trình độ văn hóa, phải đi sâu vào nghiệp vụ của mình. Cần phải luôn luôn cố gắng, mà cố gắng thì nhất định thành công.

(Bài nói tại Đại hội lần thứ II Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 16-4-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.167)

Về văn hóa, chúng ta phải thanh toán hết nạn mù chữ, đào tạo cán bộ để xây dựng nước nhà, giữ gìn sức khoẻ của nhân dân, phát triển thuần phong mỹ tục.

(Lời kêu gọi nhân dịp kỷ niệm Cách mạng Tháng Tám
và ngày Quốc khánh 2-9, báo Nhân Dân, từ ngày 1 đến ngày 3-9-1954,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.39)

Về *văn hoá*, phải làm cho cả làng đều biết chữ, biết đạo đức và trách nhiệm của công dân.

(Đời sống mới, viết ngày 20-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.119)

Về việc đặt khẩu hiệu, đặt chương trình làm việc, chương trình tranh đấu, tuyên truyền, làm báo tường, viết báo, cũng như thế. Không chịu khó hỏi quần chúng cần cái gì, muốn nghe muốn biết cái gì, ham chuộng cái gì. Chỉ mấy cán bộ đóng cửa lại mà làm, ngồi ỳ trong phòng giấy mà viết, cứ tưởng những cái mình làm là đúng, mình viết là hay. Nào có biết, cách làm chủ quan đó, kết quả là "đem râu ông nọ, chắp cằm bà kia", không ăn thua, không thấm thía, không ích lợi gì cả.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.287)

Vì chúng ta quên một lẽ rất giản đơn dễ hiểu: tức là vô luận việc gì, đều do *người* làm ra, và từ *nhỏ* đến *to*, từ *gần* đến *xa*, đều thế cả.

Muốn lập làng kiểu mẫu, đội kiểu mẫu, v.v., thì trước phải đào tạo ra *những người kiểu mẫu*, để làm cán bộ cho làng đó, đội đó.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.281)

Vì chúng ta trước kia học chữ Hán, sau này học chữ Pháp, cho nên khi nói khi viết, hay dùng chữ Hán và theo cách Pháp. Thành thử dài dòng mà khó hiểu, khó nghe.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.339)

Vì lẽ sinh tồn cũng như mục đích của cuộc sống, loài người mới sáng tạo và phát minh ra ngôn ngữ, chữ viết, đạo đức, pháp luật, khoa học, tôn giáo, văn học, nghệ thuật, những công cụ cho sinh hoạt hằng ngày về mặc, ăn, ở và các phương thức sử dụng. Toàn bộ những sáng tạo và phát minh đó tức là văn hóa.

(Mục đọc sách - Nhật ký trong tù, năm 1942-1943,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.3, tr.458)

Việc đầu tiên và cấp bức mà chúng ta cần phải làm là *đánh thông tư tưởng* của mọi người, tuyên truyền giải thích bản Cương lĩnh cho thật sâu, thật rộng từ Bắc đến Nam, làm cho mọi người hiểu thấu tinh thần và nội dung của Cương lĩnh, để mọi người hăng hái ủng hộ Cương lĩnh.

(Bài nói chuyện trong buổi lễ bế mạc
Đại hội thành lập Mặt trận Tổ quốc Việt Nam,
ngày 10-9-1955, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.130)

Việc giữ gìn và bồi dưỡng sức khoẻ của dân tộc, người y tá phải gánh một phần quan trọng. Vì vậy, y tá là những chiến sĩ đánh giặc ốm, để bảo vệ sự khang kiện của giống nòi. Những chiến sĩ y tá phải có chí chịu khổ, chịu khó. Phải giàu lòng bác ái hy sinh.

(Thư gửi nam nữ học viên Trường Y tá liên khu I, tháng 2-1949,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.34)

Việc phát hành cũng rất quan trọng. Phải làm thế nào cho báo có nhiều người xem. Giá tiền báo cũng cần phải đúng mức.

(Bài nói tại Đại hội lần thứ II Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 16-4-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.167)

Viện bảo tàng Cách mạng cũng như một cuốn sử. Nó cho ta thấy rõ ông cha ta đã khó nhọc như thế nào mới xây dựng nên đất nước tươi đẹp ngày nay.

(Nói chuyện với cán bộ, bộ đội, công nhân, nhân viên
tham gia xây dựng Viện bảo tàng Cách mạng Trung ương,
ngày 5-1-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.6)

Chủ tịch Hồ Chí Minh thăm Viện bảo tàng Lịch sử Việt Nam ngày 5-1-1959

Viết chuyện có nhiều ngóc ngạnh thì phải nắm lấy cái chính, không nên kể con cà con kê. Nhằm lấy điểm chính mà viết.

(Cách viết, ngày 17-8-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.208)

Viết dài mà rỗng, thì không tốt. Viết ngắn mà rỗng, cũng không hay. Chúng ta phải chống tất cả những thói rỗng tuếch. Nhưng trước hết phải chống thói đã rỗng lại dài.

Thế những sách lý luận, hoặc cuốn sách này chẳng hạn, không phải dài sao?

Phải. Nó dài, nhưng mỗi câu, mỗi chữ có một ý nghĩa, có một mục đích, không phải rỗng tuếch.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.339-340)

Viết để *nêu* những cái hay, cái tốt của dân ta, của bộ đội ta, của cán bộ ta, của bạn ta. Đồng thời để *phê bình* những khuyết điểm của chúng ta, của cán bộ, của nhân dân, của bộ đội. Không nên chỉ viết cái tốt mà

giấu cái xấu. Nhưng phê bình phải đúng đắn. Nêu cái hay, cái tốt, thì phải có *chừng mực*, chớ phóng đại. Có thế nào nói thế ấy.

(Cách viết, ngày 17-8-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.206)

Viết phải *thiết thực*, "nói có sách, mách có chứng", tức là nói cái việc ấy ở đâu, thế nào, ngày nào, nó sinh ra thế nào, phát triển thế nào, kết quả thế nào?

Vài thí dụ: Chống tham ô, lãng phí thì nêu rõ ai tham ô, ai lãng phí? Cơ quan nào tham ô? Lãng phí cách thế nào? Ngày tháng nào? v.v... Chớ viết lung tung.

(Cách viết, ngày 17-8-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.208)

Viết rồi phải thế nào?

Viết rồi thì phải đọc đi, đọc lại. Thấy cái gì thừa, câu nào, chữ nào thừa, thì bỏ bớt đi. Đọc đi đọc lại 4, 5 lần đã đủ chưa? Chưa đủ. Đọc đi đọc lại, sửa đi sửa lại. Mình đọc mấy lần rồi cũng chưa đủ. Phải nhờ một số đồng chí công, nông, binh, đọc lại. Chỗ nào ngúc ngắc, chữ nào khó hiểu, họ nói ra cho thì phải chữa lại.

Cách viết truyền đơn cũng thế, viết báo cũng thế, viết báo cáo, viết gì cũng thế.

(Cách viết, ngày 17-8-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.208)

Viết sao cho giản đơn, dễ hiểu, thiết thực. Sao cho mỗi đồng bào, mỗi chiến sĩ đều đọc được, hiểu được, nhớ được, làm được.

Đó là nội dung của báo Quân du kích…

(Thư gửi báo Quân du kích, tháng 7-1949,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.165)

Viết và nói cố nhiên phải vắn tắt. Song trước hết phải có nội *dung*. Phải chữa cho hết bệnh nói dài, viết rỗng.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.340)

Xã hội thế nào, văn nghệ thế ấy. Văn nghệ của dân tộc ta vốn rất phong phú, nhưng dưới chế độ thực dân và phong kiến, nhân dân ta bị nô lệ, thì văn nghệ cũng bị nô lệ, bị tồi tàn, không thể phát triển được.

(Đại hội Văn công, báo Nhân Dân, ngày 3-1-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.231)

Xét rằng một vài công sở đã tự tiện hủy bỏ hay bán các công văn và hồ sơ cũ. Hành động ấy có tính cách phá hoại, vì sẽ làm mất những tài liệu có giá trị đặc biệt về phương diện kiến thiết quốc gia.

(Thông đạt, ngày 3-1-1946,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.165)

Xử thế từ xưa không phải dễ,

Mà nay, xử thế khó khăn hơn.

(Đường đời hiểm trở - Nhật ký trong tù, năm 1942-1943,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.3, tr.311)

Xúc tiến công tác *văn hóa* để đào tạo con người mới và cán bộ mới cho công cuộc kháng chiến kiến quốc. Phải triệt để tẩy trừ mọi di tích thuộc địa và ảnh hưởng nô dịch của văn hóa đế quốc. Đồng thời, phát triển những truyền thống tốt đẹp của văn hóa dân tộc và hấp thụ những cái mới của văn hóa tiến bộ thế giới, để xây dựng một nền văn hóa Việt Nam có tính chất dân tộc, khoa học và đại chúng.

(Báo cáo chính trị tại Đại hội Đại biểu
toàn quốc lần thứ II của Đảng, ngày 11-2-1951,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.40)

Bác Hồ thăm Trại Kim Đồng, nơi giáo dục và dạy nghề cho 467 trẻ em mồ côi lang thang, không nơi nương tựa ở xã Biên Giang, Thanh Oai, Hà Tây, ngày 31-1-1957

Y học càng phải dựa trên nguyên tắc: khoa học, dân tộc và đại chúng.

(Thư gửi Hội nghị Cán bộ y tế, tháng 2-1955, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.344)

Y tá chẳng những là một nghề nghiệp, mà lại là một nghĩa vụ. Người y tá chẳng những giúp chữa bệnh mà còn phải phổ biến vệ sinh.

(Thư gửi nam nữ học viên Trường Y tá Liên khu I, tháng 2-1949, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.34)

… y tá là những chiến sĩ đánh giặc ốm, để bảo vệ sự khang kiện của giống nòi.

(Thư gửi nam nữ học viên Trường Y tá Liên khu I, tháng 2-1949, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.34)

Ý kiến bạn đọc là những ý kiến đấu tranh. Cái mới đấu tranh với cái cũ, cái tốt đấu tranh với cái không tốt. Đấu tranh thì phải đấu tranh đến kết quả thắng lợi. Như thế, "ý kiến bạn đọc" mới thật có ích.

(Về "ý kiến bạn đọc", báo Nhân Dân, ngày 2-1-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.230)

Ý kiến về bức vẽ:

Khéo nhưng có mấy khuyết điểm:

1. Đoàn kết toàn dân phải đủ sĩ, nông, công, thương, binh. Trong bức vẽ sót mất *thương*.

2. Nông và công đều đứng tay trái.

3. Hai chị phụ nữ Việt Bắc ngồi phơi nắng đọc báo. Thanh nhàn quá không hợp với thời kỳ kháng chiến.

4. Mấy chữ "kế hoạch sản xuất" v.v.. hơi rởm quá và khó hiểu. Những người phổ thông sẽ đọc là KYNG và không hiểu KYNG là gì.

Nếu chỉ viết sĩ, nông, công, thương, binh dưới mỗi hình vẽ thì có lẽ phổ thông sẽ dễ hiểu hơn.

Mấy dòng chữ:

Dòng thứ hai và hai dòng cuối cùng không cần.

Tên Hội nên tách xa hình vẽ và nên viết to rõ ràng. *Hội Liên hiệp quốc dân Việt Nam*. Có lẽ không cần hai chữ Trung ương vì nếu các địa phương có thể in thêm thì khuyên họ nên in thêm, dán thêm cho khắp, kết quả sẽ rộng hơn.

(Thư gửi ông Dương Đức Hiền
Tổng Thư ký Hội Liên Việt, ngày 14-1-1948,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.454)

Ý nghĩa của văn hóa: Vì lẽ sinh tồn cũng như mục đích của cuộc sống, loài người mới sáng tạo và phát minh ra ngôn ngữ, chữ viết, đạo đức, pháp luật, khoa học, tôn giáo, văn học, nghệ thuật, những công cụ cho sinh hoạt hằng ngày về mặc, ăn, ở, và các phương thức sử dụng. Toàn bộ những sáng tạo và phát minh đó tức là văn hóa. Văn hóa là sự tổng hợp của mọi phương thức sinh hoạt cùng với biểu hiện của nó mà loài người đã sản sinh ra nhằm thích ứng những nhu cầu đời sống và đòi hỏi của sự sinh tồn.

(Mục đọc sách. Những hiểu biết cơ bản về quân sự.
Bài giảng của Ủy viên trường, Nhật ký trong tù, năm 1942-1943,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.3, tr.458)

Ý tứ nên rõ ràng.

Lời lẽ nên phổ thông.

Câu kẹo nên ngắn gọn.

(Thư gửi các cháu "Tập viết", tháng 3-1946,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.243)

Phần II

MINH TRIẾT HỒ CHÍ MINH VỀ GIÁO DỤC

Một dân tộc dốt là một dân tộc yếu.

Hồ Chí Minh

Anh chị em giáo viên và mẫu giáo cần luôn luôn gương mẫu về đạo đức để các cháu noi theo.

(Lời căn dặn giáo viên mẫu giáo,
báo Nhân Dân, ngày 23-9-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.286)

Anh chị em giáo viên bình dân học vụ cố gắng đọc kỹ sách này, rồi tận tâm dạy bảo đồng bào thất học, làm cho nạn mù chữ chóng hết.

Thế là làm tròn một nhiệm vụ thiêng liêng của mình đối với Tổ quốc.

(Lời căn dặn anh chị em giáo viên
bình dân học vụ, ngày 20-5-1946,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.266)

Ban huấn luyện phải liên lạc mật thiết với các cơ quan tuyên truyền, dân vận, chính quyền. Huấn luyện cán bộ là cốt để cung cấp cán bộ cho các ngành công tác: Đoàn thể, Mặt trận, Chính quyền, Quân đội. Các ngành công tác như là tiêu thụ hàng. Ban huấn luyện như là người làm ra hàng. Làm ra hàng phải đúng với nhu cầu của người tiêu thụ. Nếu người ta cần nhiều xe mà mình làm ra nhiều bình tích thì hàng ế.

(Nói chuyện tại Hội nghị toàn quốc lần thứ nhất
về công tác huấn luyện và học tập, ngày 6-5-1950,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.359)

Bác nghe nói một số giáo viên phàn nàn là không được chính quyền địa phương coi trọng. Người ta có câu: "Hữu xạ tự nhiên hương". Giáo viên chưa được coi trọng là vì chưa có hương, còn xa rời quần chúng. Có nhiều giáo viên được quần chúng coi trọng, như chiến sĩ thi đua, giáo viên bình dân học vụ, họ cùng với nhân dân kết thành một

khối nên được quần chúng yêu mến. Nếu giáo viên tách rời ra, tự cho mình là trí thức, thì làm sao quần chúng coi trọng được.

(Bài nói tại lớp học chính trị của giáo viên, tháng 8-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.271)

Bác thường nghe nói có đồng chí mới 40 tuổi mà đã cho mình là già cho nên ít chịu học tập. Nghĩ như vậy là không đúng, 40 tuổi chưa phải là già. Bác đã 76 tuổi nhưng vẫn cố gắng học thêm. Chúng ta phải học và hoạt động cách mạng suốt đời. Còn sống thì còn phải học, còn phải hoạt động cách mạng.

(Bài nói ở lớp huấn luyện đảng viên mới, ngày 14-5-1966,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.113)

Bất cứ việc gì có lợi là ta phải học.

(Bài nói tại Hội nghị Tổng kết phong trào sản xuất
nông, lâm, ngư nghiệp năm 1959, ngày 16-2-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.476)

Bất kỳ trong giới tự nhiên hay trong xã hội, mâu thuẫn và đấu tranh nội bộ cứ tiến mãi, phát triển mãi. Sự hiểu biết cũng phải tiến tới mãi, phát triển mãi.

(Thực hành sinh ra hiểu biết, hiểu biết tiến lên lý luận,
lý luận lãnh đạo thực hành, báo Nhân Dân, ngày 19-7-1951,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.128)

Bây giờ nhiệm vụ giáo dục khác trước. Các cô, các chú có nhiệm vụ rất quan trọng: Bồi dưỡng thế hệ công dân, cán bộ sau này. Làm tốt thì thế hệ sau này có ảnh hưởng tốt. Làm không tốt sẽ có ảnh hưởng không tốt đến thế hệ sau.

(Bài nói chuyện tại lớp đào tạo hướng dẫn viên các trại hè cấp I,
ngày 12-6-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.344)

Bây giờ ta phải học tập lý luận kinh tế tài chính, phải học tập cách tổ chức kinh tế tài chính cho khéo. Chủ nghĩa Mác căn bản là kinh tế. Không học kinh tế, không tiến bộ được. Trong chiến tranh, ta dốc vào quân sự thì hòa bình, ta phải dốc vào kinh tế tài chính.

(Nói chuyện tại Hội nghị Cán bộ trung, cao cấp nghiên cứu Nghị quyết Hội nghị Trung ương lần thứ 11, ngày 14-2-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.497)

Bình dân học vụ cũng có lãnh đạo, có Bộ, có Nha, có Khu, có Ty. Lãnh đạo không phải ngồi viết trong bàn giấy. Trong kháng chiến đã có cán bộ làm chương trình dạy tú tài thì hợp, nhưng dạy bình dân học vụ thì không đúng, chỉ vì ngồi bàn giấy. Lãnh đạo phải đi sát, phải giúp đỡ cán bộ giải quyết khó khăn; quan liêu, mệnh lệnh là không được. Bất kỳ việc gì đều phải đi sát quần chúng, các cấp bình dân học vụ nếu có sai lầm thì sửa chữa, không có thì lấy đó mà răn mình.

(Huấn thị tại Đại hội Sơ kết công tác bình dân học vụ 6 tháng đầu năm 1956, ngày 16-7-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.369)

Bình dân học vụ không những dạy đọc, dạy viết, mà còn phải chú trọng dạy đạo đức công dân. Như vậy bình dân học vụ sẽ góp phần xứng đáng vào sự nghiệp đấu tranh cho hoà bình, thống nhất, độc lập, dân chủ trong cả nước.

(Kỷ niệm 10 năm Bình dân học vụ, báo Nhân Dân, ngày 8-9-1955, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.126)

Biết lớp học xong, tôi muốn đến thăm. Nhưng tiếc không đến được. Vậy tôi gửi vài lời khuyên các cô các chú:

Có thể thí dụ rằng: 3 tháng này các bạn đã học cửu chương. Còn muốn giỏi các phép tính thì phải học nữa, phải học mãi.

Học ở đâu, học với ai?

Học trong xã hội, học nơi công tác thực tế, học ở quần chúng.

(Thư gửi lớp học viết báo Huỳnh Thúc Kháng, tháng 7-1949,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.163)

Các cháu nhi đồng phải làm cho được 5 tốt là: đoàn kết tốt, học tập tốt, lao động tốt, kỷ luật tốt, vệ sinh tốt.

(Bài nói chuyện với đồng bào các dân tộc
tỉnh Tuyên Quang, tháng 3-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr. 83)

Các cháu phải đoàn kết, đoàn kết giữa thầy giáo với thầy giáo, giữa thầy giáo với học trò, giữa học trò với học trò, giữa nhà trường, thầy giáo, học trò với đồng bào địa phương.

(Bài nói chuyện với Trường thanh niên lao động
xã hội chủ nghĩa Hòa Bình, ngày 17-8-1962,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.436)

Các cô, các chú đã thấy trách nhiệm to lớn của mình, đồng thời cũng thấy khả năng của mình cần được nâng cao thêm lên mãi mới làm tròn nhiệm vụ được. Vì thế, các cô, các chú là những thầy giáo, những cán bộ giáo dục đều phải luôn luôn cố gắng học thêm, học chính trị, học chuyên môn. Nếu không tiến bộ mãi, thì sẽ không theo kịp đà tiến chung, sẽ trở thành lạc hậu.

(Nói chuyện tại Đại hội Chiến sĩ thi đua
toàn ngành giáo dục, ngày 21-2-1956,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.273-274)

Các cô, các chú có nhiệm vụ giúp cho đồng bào chưa biết chữ biết chữ rồi lại học thêm. Vậy các cô, các chú phải học thêm nữa để dạy nữa. Dân tộc tiến lên, cán bộ cũng phải tiến lên. Cán bộ phải tiến trước để đưa dân tộc tiến lên mãi.

(Huấn thị tại Đại hội sơ kết công tác bình dân học vụ sáu tháng đầu năm 1956, ngày 16-7-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.371)

Các cô, các chú đều biết, giáo viên ngày nay không phải là "gõ đầu trẻ kiếm cơm", mà là người phụ trách đào tạo những công dân tiến bộ, những cán bộ tiến bộ cho dân tộc. Nhiệm vụ ấy rất là vẻ vang. Các cô, các chú phải ngày càng tiến bộ để dạy cho con em ngày càng tiến bộ, nếu không thì sẽ ảnh hưởng không tốt đến con em.

(Bài nói tại Lớp học chính trị của giáo viên, tháng 8-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.266)

Các em cần rèn luyện cái đức tính thành thật và dũng cảm.

Ở trường, thì kính thầy, yêu bạn, đoàn kết và giúp đỡ lẫn nhau.

Ở nhà, thì yêu kính và giúp đỡ cha mẹ.

Ở xã hội, thì tuỳ sức mình mà tham gia những việc có ích lợi chung.

(Gửi các em học sinh, báo Nhân Dân, ngày 24-10-1955, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.175)

Các em hãy nghe lời tôi, lời của một người anh lớn lúc nào cũng ân cần mong mỏi cho các em được giỏi giang. Trong năm học tới đây, các em hãy cố gắng, siêng năng học tập, ngoan ngoãn, nghe thầy, yêu bạn.

(Thư gửi các học sinh, khoảng tháng 9-1945, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.34)

Các em phải ngoan, ở nhà phải nghe lời bố mẹ, đi học phải siêng năng; đối với bầu bạn phải yêu kính. Các em phải thương yêu nước ta.

(Thư gửi thiếu nhi Việt Nam đêm Trung thu đầu tiên của nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, báo Cứu quốc, ngày 22-9-1945, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.26)

Các nhà nho Trung Quốc đã có câu thơ: "*Vạn ban giai hạ phẩm; duy hữu độc thư cao*". Nghĩa là muôn nghề đều là thấp kém; chỉ nghề đọc sách là cao. Các nhà nho Việt Nam ta cũng đi theo con đường sai lầm ấy.

Để sửa chữa sai lầm cổ truyền ấy, chế độ xã hội chủ nghĩa đã nêu rõ khẩu hiệu: *Phải kết hợp chặt chẽ lao động trí óc với lao động chân tay.*

(Học hay, cày giỏi, báo Nhân Dân, ngày 27-9-1961, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.203)

Các thầy giáo có nhiệm vụ nặng nề và vẻ vang là đào tạo cán bộ cho dân tộc. Vậy giáo dục cần nhằm vào mục đích là thật thà phụng sự nhân dân.

(Thư gửi giáo sư và sinh viên trường dự bị đại học ở Thanh Hoá, tháng 4-1952, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.400)

Các thầy giáo cũng như các trí thức khác là lao động trí óc. Lao động trí óc phải biết sinh hoạt của nhân dân, nếu chỉ giở sách đọc thì không đủ. Phải yêu dân, yêu học trò, gần gũi nhau, gần gũi cha mẹ học trò. Giáo dục ở trường và ở gia đình có quan hệ với nhau.

(Nói chuyện tại Lớp hướng dẫn giáo viên cấp II, cấp III và Hội nghị sư phạm, tháng 7-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.389)

Cách cư xử, đối với đồng bào thì nên thành thực, thân ái, sẵn lòng giúp đỡ.

Biết ham học. Trước hết là học chữ, học làm tính. Biết chữ, biết tính, thì làm việc gì cũng dễ dàng hơn. Một người không biết chữ, biết tính thì như nửa mù nửa quáng. Biết rồi, ta học thêm.

Ngoài ra, còn biết bao nhiêu điều cần học. Việc thế giới rất nhiều, học không bao giờ hết. Người có học mới có tiến bộ. Càng học càng tiến bộ.

(Đời sống mới, viết ngày 20-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.117)

... các nam nữ giáo viên cũng phải cố gắng học thêm. Khi dạy xong chữ quốc ngữ rồi thì dạy làm tính, dạy lịch sử, địa dư, đạo đức công dân, v.v... Như thế thì người dạy và người học đều tiến bộ ...

(Thư gửi ông Nguyễn Văn Luân - Trưởng khu bình dân học vụ khu III,
tháng 2-1948, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.474)

Cách dạy trẻ, cần làm cho chúng biết: Yêu Tổ quốc, thương đồng bào, chuộng lao động, giữ kỷ luật, biết vệ sinh, học văn hoá.

Đồng thời phải giữ toàn vẹn cái tính vui vẻ, hoạt bát, tự nhiên, tự động, trẻ trung của chúng (chớ nên làm cho chúng hoá ra những "người già sớm"...

Trong lúc học, cũng cần cho chúng vui, trong lúc vui cũng cần làm cho chúng học. Ở trong nhà, ở trường học, ở xã hội, chúng đều vui đều học. Muốn vậy thì các ban phụ trách nhi đồng cần phải liên lạc mật thiết với cha mẹ và thầy giáo của nhi đồng.

(Thư gửi Hội nghị cán bộ phụ trách nhi đồng, tháng 11-1949,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.250)

Cách học tập: Tổ chức từng ban cao cấp hoặc trung cấp. Lấy tự học làm cốt. Do thảo luận và chỉ đạo giúp vào.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.312)

Cách mạng cũng là một nghề.

Làm nghề gì cũng phải học, vậy làm cách mạng cũng phải học. Nếu không giáo dục cho đảng viên làm cách mạng mà cứ yêu cầu họ làm cách mạng thì họ không làm tròn được nhiệm vụ.

(Bài nói với cán bộ tỉnh Hà Tây (cũ), ngày 10-2-1967,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.294)

Cách mạng tiến lên mãi, Đảng ta tiến lên mãi. Cho nên người cách mạng cũng phải tiến lên mãi.

(Đạo đức cách mạng, tạp chí Học tập, số 12-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.610)

Cải tạo thế giới là việc to, phải trường kỳ gian khổ.

Kháng chiến để cải tạo nước nhà cũng phải trường kỳ và gian khổ. Muốn cải tạo mình, cũng phải trường kỳ và gian khổ, chứ không phải là dễ đâu.

(Bài nói tại lớp chỉnh Đảng Trung ương khóa 2, tháng 3-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.98)

Cải tiến kỹ thuật là phải học hỏi kinh nghiệm, trao đổi kinh nghiệm, phổ biến kinh nghiệm lẫn cho nhau.

(Nói chuyện tại Hội nghị Liên hoan chiến sĩ thi đua nông nghiệp
và cán bộ đổi công toàn quốc, ngày 4-3-1956,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.280)

Cán bộ, đảng viên ta cố gắng học, cố gắng làm, ta nhất định tiến bộ. Sản xuất, tiết kiệm, chống tham ô, lãng phí ta làm được, phải do Đảng lãnh đạo, do quần chúng góp sáng kiến, góp lực lượng. Đó là chính trị, là kinh tế.

(Nói chuyện tại Hội nghị Cán bộ trung, cao cấp nghiên cứu Nghị quyết Hội nghị Trung ương lần thứ 11, ngày 14-2-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.497)

Cán bộ phải cố gắng học tập văn hóa, chính trị, nghiệp vụ. Kinh tế của ta ngày càng phát triển, hàng ngũ công nhân ngày càng thêm đông. Muốn làm tròn nhiệm vụ của mình thì cán bộ phải luôn luôn cố gắng học tập, cố gắng vươn lên để không ngừng tiến bộ.

(Bài nói chuyện tại Hội nghị Cán bộ công đoàn cơ sở toàn miền Bắc, ngày 13-8-1962, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.434)

Cán bộ và Đảng viên ta, vì bận việc hành chính hoặc quân sự, mà xao nhãng việc học tập. Đó là một khuyết điểm rất to.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.271)

Cán bộ và công nhân ta cần phải tranh thủ học tập kinh nghiệm các nước anh em và các đồng chí chuyên gia. Phải chăm lo học tập văn hóa, học tập kỹ thuật, nghiệp vụ, trau dồi nghề nghiệp cho thành thạo. Phải phát huy sáng kiến, cải tiến kỹ thuật. Những sáng kiến, kinh nghiệm của từng người, từng đơn vị cần được đúc kết và phổ biến kịp thời để không ngừng nâng cao năng suất lao động và hạ giá thành, đẩy mạnh sản xuất và xây dựng cơ bản.

(Bài nói tại Hội nghị Tổng kết công tác của Bộ Công nghiệp, ngày 22-1-1960, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.447)

Cần phải chú ý nhiều hơn nữa việc giáo dục trẻ con. Nói chung, các cháu đều ngoan. Nhưng vì giáo dục nhà trường không kết hợp chặt chẽ với giáo dục gia đình và giáo dục xã hội, cho nên trong giờ học thì cháu nào cũng ngoan, ngoài giờ học thì có một số vì nhàn rảnh và không ai săn sóc mà dễ sinh hư.

(Bài nói chuyện tại Đại hội Đảng bộ Hà Nội, ngày 1-2-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.28)

Cha mẹ, thầy giáo và cô giáo, cùng các đoàn thể thanh niên là những người trực tiếp phụ trách giáo dục nhi đồng.

(1-6, báo Nhân Dân, ngày 1-6-1956,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.337)

Chỉ cần chúng ta có đầy đủ ý thức làm chủ, tinh thần tập thể, kỷ luật và ra sức học tập, nâng cao trình độ văn hóa, kỹ thuật, có tinh thần sáng tạo, tìm tòi cái mới, học tập cái mới, ủng hộ cái mới, thực hiện cái mới thì việc gì chúng ta cũng làm được.

(Xây dựng những con người
của chủ nghĩa xã hội, nói tháng 3-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.70)

Chỉ có những người cách mạng chân chính mới thu hái được những điều hiểu biết quý báu của các đời trước để lại.

(Nói chuyện tại Hội nghị Toàn quốc lần thứ nhất
về công tác huấn luyện và học tập, tháng 5-1950,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.357)

Chỉ có thực hành mới là mực thước đúng nhất cho sự hiểu biết của người về thế giới. Chỉ do quá trình thực hành (quá trình sản xuất vật chất, giai cấp đấu tranh, khoa học thực nghiệm), người ta mới đạt

được kết quả đã dự tính trong tư tưởng, và lúc đó sự hiểu biết mới được chứng thực.

(Thực hành sinh ra hiểu biết, hiểu biết tiến lên lý luận,
lý luận lãnh đạo thực hành, báo Nhân Dân, ngày 19-7-1951,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.122)

Chỉ thực hành mà không có lý luận cũng như có một mắt sáng, một mắt mù.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.315)

Chính phủ thuộc địa tìm đủ mọi cách để ngăn cản không cho thanh niên An Nam sang du học bên Pháp, vì sợ nhiễm phải chủ nghĩa cộng sản. Điều 500 (bis) trong nghị định ngày 20 tháng 6 năm 1921 về học chính ở Đông Dương quy định:

"Người bản xứ nào, vô luận là dân thuộc địa Pháp hoặc dân do Pháp bảo hộ muốn sang chính quốc du học đều phải được quan Toàn quyền cho phép. Quan Toàn quyền sẽ quyết định, sau khi hỏi ý kiến quan Thủ hiến kỳ và quan Giám đốc Nha học chính.

(Bản án chế độ thực dân Pháp, năm 1925,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.2, tr.108)

Chính trị là linh hồn, chuyên môn là cái xác. Có chuyên môn mà không có chính trị thì chỉ còn cái xác không hồn. Phải có chính trị trước rồi có chuyên môn. Nếu thầy giáo, cô giáo bàng quan thì lại đúc ra một số công dân không tốt, cán bộ không tốt. Nói tóm lại, chính trị là đức, chuyên môn là tài. Có tài mà không có đức là hỏng. Có đức mà chỉ i, tờ thì dạy thế nào? Đức phải có trước tài.

(Bài nói tại lớp học chính trị của giáo viên, tháng 8-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.269)

Chú phàn nàn rằng: Trong lúc toàn quân chuẩn bị tổng phản công, mà chú lại quá thanh nhàn trong giáo giới, vì vậy chú không yên tâm.

Nghĩ như vậy, cũng phải. Nhưng chúng ta kháng chiến trên nhiều mặt trận. Mà mặt trận giáo dục cũng là quan trọng.

(Thư gửi ông Hồ Đức Thành, tháng 2-1949,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.37)

Chúng ta cần học nhiều thứ: học chính trị, học văn hoá, học kỹ thuật, nghiệp vụ. Ngoài cách học ở trường, ở lớp, học trên sách, báo, v.v., có một cách học rất tốt ai cũng có thể tham gia hằng ngày. Đó là cách học tập ngay trong sản xuất, học tập những người, những tổ, những đơn vị tiên tiến.

(Học tập không mỏi, cải tiến không ngừng,
báo Nhân Dân, ngày 14-3-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.528)

Chúng ta cần nhất bây giờ là:

Kiến thiết ngoại giao

Kiến thiết kinh tế

Kiến thiết quân sự

Kiến thiết giáo dục

Vậy chúng tôi mong rằng đồng bào ta ai có tài năng và sáng kiến về những công việc đó, lại sẵn lòng hăng hái giúp ích nước nhà thì xin gửi kế hoạch rõ ràng cho Chính phủ. Chúng tôi sẽ nghiên cứu kế hoạch ấy một cách kỹ lưỡng có thể thực hành được thì sẽ thực hành ngay.

(Nhân tài và kiến quốc, báo Cứu quốc, ngày 14-11-1945,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.114)

Chúng ta cần phải có giáo dục đạo đức công dân để mọi người hiểu rõ: Lợi ích chung của nước nhà và lợi ích riêng của người dân là nhất trí; quyền lợi của công dân và nghĩa vụ của công dân là nhất trí; đã là người chủ của nước nhà thì phải phụ trách đối với Tổ quốc.

(Đạo đức công dân, báo Nhân Dân, ngày 15-1-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.259)

Chúng ta có nhiệm vụ cấp bách là phải giáo dục lại nhân dân chúng ta. Chúng ta phải làm cho dân tộc chúng ta trở nên một dân tộc dũng cảm, yêu nước, yêu lao động, một dân tộc xứng đáng với nước Việt Nam độc lập.

(Những nhiệm vụ cấp bách của nhà nước
Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, ngày 3-9-1945,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.7)

Chúng ta đã xóa xong nạn mù chữ, đó là một thắng lợi to. Cần phải tiến lên nữa, chớ để có người mù chữ lại.

(Bài nói chuyện tại Đại hội Đảng bộ Hà Nội, ngày 1-2-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.28)

Chúng ta học thì chỗ nào cũng học được mà bao giờ cũng học được, gặp việc gì cũng nên học.

(Nói chuyện với cán bộ, chiến sĩ phòng không - không quân,
ngày 29-2-1967, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.306)

Chúng ta không biết, thì chúng ta phải học, chúng ta không có quyền giấu dốt. Chúng ta phải học cho kỳ được, vì chúng ta phải đưa kháng chiến đến thắng lợi, kiến quốc đến thành công. Vì chúng ta phải thực hiện dân chủ mới để chuẩn bị đi đến chủ nghĩa xã hội, chủ nghĩa cộng sản. Những công việc thiết thực đó, không phải chỉ chính trị suông mà làm được.

(Kiểm điểm công việc của Đảng, viết đầu tháng 1-1949,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, Sđd, tr.13-14)

Chúng ta là những người lao động làm chủ nước nhà. Muốn làm chủ được tốt, phải có năng lực làm chủ. Chúng ta học tập chính là để có đủ năng lực làm chủ, có đủ năng lực tổ chức cuộc sống mới - trước hết là tổ chức nền sản xuất mới.

(Học tập không mỏi, cải tiến không ngừng,
báo Nhân Dân, ngày 14-3-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.527)

Chúng ta làm cách mạng nhằm mục đích cải tạo thế giới, cải tạo xã hội. Muốn cải tạo thế giới và cải tạo xã hội thì trước hết phải tự cải tạo bản thân chúng ta.

(Diễn văn khai mạc lớp học lý luận khoá I
Trường Nguyễn Ái Quốc, ngày 7-9-1957,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.96)

Chúng ta muốn tuyên truyền quần chúng, phải học cách nói của quần chúng, mới nói lọt tai quần chúng.

Tục ngữ có câu: "Học ăn, học nói, học gói, học mở". Nói cũng phải học, mà phải chịu khó học mới được. Vì cách nói của dân chúng rất đầy đủ, rất hoạt bát, rất thiết thực, mà lại rất giản đơn. Anh em đi tuyên truyền chưa học được cách nói đó, cho nên khi viết, khi nói, khô khan, cứng nhắc, không hoạt bát, không thiết thực.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.341)

Chúng ta phải khéo nuôi dạy, giúp cho nhi đồng phát triển sức khỏe và trí óc, thành những trẻ em có "4 tính tốt": hoạt bát, mạnh dạn, chất phác, thật thà.

(1-6, báo Nhân Dân, ngày 1-6-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.500)

Chúng ta phải nhớ câu "chính tâm tu thân" để "trị quốc bình thiên hạ". Chính tâm tu thân tức là cải tạo. Cải tạo cũng phải trường kỳ gian khổ, vì đó là một cuộc cách mạng trong bản thân của mỗi người. Bồi dưỡng tư tưởng mới để đánh thắng tư tưởng cũ, đoạn tuyệt với con người cũ để trở thành con người mới không phải là một việc dễ dàng, không phải trong một lớp nghiên cứu vài tháng mà hoàn toàn thắng lợi. Chúng ta phải cố gắng nữa, cố gắng mãi.

(Bài nói tại buổi lễ bế mạc lớp chỉnh huấn cán bộ trí thức, ngày 26-9-1953, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.300-301)

Chúng ta vừa làm, vừa học, vừa học, vừa làm. Cán bộ chính trị phải học kỹ thuật, cán bộ kỹ thuật phải học chính trị, để trở nên những cán bộ toàn diện.

(Thư gửi cán bộ nông trường nhà nước, ngày 1-10-1960, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.694)

Chúng tôi đã đưa đến Quảng Châu một số trẻ em An Nam. Chúng tôi đã lập một nhóm thiếu nhi. Chúng tôi muốn gửi 3 hay 4 em qua Nga để các em được tiếp thụ một nền giáo dục cộng sản chủ nghĩa tốt đẹp. Tôi đã viết thư cho Ủy ban Trung ương thiếu nhi Mátxcơva. Tôi đề nghị đồng chí ủng hộ yêu cầu của tôi và tiến hành mọi hoạt động cần thiết để người ta trả lời tôi được mau chóng và thuận lợi hơn.

(Gửi đại diện đoàn thanh niên Cộng sản Pháp tại Quốc tế thanh niên Cộng sản, ngày 22-7-1926, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.2, tr.242)

Chúng tôi không có quyền tự do báo chí và tự do ngôn luận, ngay cả quyền tự do hội họp và lập hội cũng không có. Chúng tôi không có quyền cư trú và du lịch ra nước ngoài; chúng tôi phải sống trong cảnh ngu dốt tối tăm vì chúng tôi không có quyền tự do học tập.

(Lời phát biểu tại Đại hội toàn quốc lần thứ XVIII Đảng Xã hội Pháp, ngày 26-12-1920, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.1, tr.34-35)

Có hai thứ vũ khí rất sắc bén để giúp chúng ta cải tạo, tức là cố gắng học tập gắn liền với thực hành và không e ngại, không che giấu, thật thà tự phê bình và hoan nghênh quần chúng phê bình mình.

(Bài nói tại buổi lễ bế mạc lớp chỉnh huấn
cán bộ trí thức, ngày 26-9-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.301)

Có học tập lý luận Mác - Lênin mới củng cố được đạo đức cách mạng, giữ vững lập trường, nâng cao sự hiểu biết và trình độ chính trị, mới làm được tốt công tác Đảng giao phó cho mình.

(Đạo đức cách mạng, tạp chí Học tập, số 12 - 1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.611)

Có một số đồng chí không chịu nghiên cứu kinh nghiệm thực tế của cách mạng Việt Nam. Họ không hiểu rằng: Chủ nghĩa Mác - Lênin là kim chỉ nam cho hành động, chứ không phải là kinh thánh. Vì vậy, họ chỉ học thuộc ít câu của Mác - Lênin, để loè người ta.

(Thực hành sinh ra hiểu biết, hiểu biết tiến lên lý luận,
lý luận lãnh đạo thực hành, báo Nhân Dân, ngày 19-7-1951,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.120)

Có lý luận thì mới hiểu được mọi việc trong xã hội, trong phong trào để chủ trương cho đúng, làm cho đúng.

(Nói chuyện tại hội nghị toàn quốc lần thứ nhất
về công tác huấn luyện và học tập, ngày 6-5-1950,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.357)

Có người cho là "dân ngu khu đen". Thế là tầm bậy. Dân rất thông minh. Quần chúng kinh nghiệm, sáng kiến rất nhiều. Chỉ cần mình có biết học hay biết lợi dụng mà thôi.

(Bài nói tại lớp chỉnh đảng Trung ương khóa 2, tháng 3-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.101)

Có người nói: Làm việc bếp núc vất vả, không học tập được, không vẻ vang. Nói vậy không đúng.

Ngày trước, Bác cũng đã làm phụ bếp. Lúc đó Bác là vong quốc nô, làm phụ bếp cho thực dân Pháp. Công việc vất vả từ 5 giờ sáng đến 9, 10 giờ tối. Nhưng Bác vẫn học được văn hóa và chính trị. Có quyết tâm thì nhất định học được. Ngày nay, các cô, các chú có điều kiện thuận lợi hơn nhiều. Bác mong các cô, các chú cố gắng học để tiến bộ.

Bài nói chuyện tại Lớp học nghiệp vụ
nấu ăn đầu tiên toàn miền Bắc, nói ngày 2-7-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.152-153)

Có những cán bộ, những đảng viên cũ, làm được việc, có kinh nghiệm. Cố nhiên, những anh em đó rất quý báu cho Đảng. Nhưng họ lại mắc phải cái bệnh khinh lý luận. Họ quên rằng: nếu họ đã có kinh nghiệm mà lại biết thêm lý luận thì công việc tốt hơn nhiều. Họ quên rằng: kinh nghiệm của họ tuy tốt, nhưng cũng chẳng qua là từng bộ phận mà thôi, chỉ thiên về một mặt mà thôi.

Có kinh nghiệm mà không có lý luận, cũng như một mắt sáng, một mắt mờ.

Những anh em đó, cần phải nghiên cứu thêm lý luận, mới thành người cán bộ hoàn toàn.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.274)

Có người nghĩ rằng: Thi đỗ tiểu học, trung học, rồi thì bỏ đi làm công, làm ruộng, thì chẳng "hoài công đèn sách" lắm ư? Nghĩ như vậy là không đúng! Học sinh tham gia lao động là một điều tốt, nó phù hợp với yêu cầu của sự nghiệp xây dựng nông nghiệp và công nghiệp của xã hội chủ nghĩa, vì sự nghiệp ấy cần những người nông dân và công nhân có trình độ văn hóa. Trình độ văn hóa của họ càng cao, thì càng lợi cho việc nâng cao kỹ thuật và phát triển sản xuất.

Làm cho công nhân và nông dân có văn hóa, chính là một nhiệm vụ cách mạng văn hóa của chúng ta.

(Học sinh và lao động, viết năm 1957,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.212-213)

Có thể nói rằng, đợt chỉnh phong này là một cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa về mặt chính trị và tư tưởng, nó đã lôi cuốn và giáo dục hàng trăm triệu người. Kết quả là cán bộ, đảng viên và quần chúng đã:

- Học hỏi được và dùng đúng hình thức mới của dân chủ xã hội chủ nghĩa.

- Hiểu thấu rằng chính trị là linh hồn của mọi công việc.

- Học làm đúng đường lối quần chúng.

- Đưa công việc xây dựng xã hội chủ nghĩa đến những bước tiến nhảy vọt.

(Mấy kinh nghiệm Trung Quốc mà chúng ta nên học,
Một số bài đăng báo Nhân Dân, từ ngày 1-7 đến 23-8-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.429)

… còn kém thì phải học, phải tích cực học cách làm việc, tích cực học chuyên môn cho biết. Nếu vì kém mà không làm thì không được. Nhiều cái mình chưa biết, nhưng có quyết tâm học thì phải biết, nhất định biết. Biết là tiến bộ.

(Nói chuyện với nhân dân, bộ đội, cán bộ
tại Yên Châu (Sơn La), ngày 8-5-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.212)

Cô giáo, thầy giáo trong chế độ ta cần phải góp phần vào công cuộc xây dựng xã hội chủ nghĩa. Phải có chí khí cao thượng, phải "tiên ưu hậu lạc" nghĩa là khó khăn thì phải chịu trước thiên hạ, sung sướng thì hưởng sau thiên hạ. Đây là đạo đức cách mạng.

(Bài nói chuyện tại Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, ngày 21-10-1964,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.403)

Cố nhiên, trong lúc dạy, chớ nên làm cho học trò có tư tưởng vị quốc như bọn phát xít, vị quốc nghĩa là chỉ biết yêu trọng nước mình mà khinh ghét nước người. Cũng phải tránh cách nói vu vơ, như có người nói chuyện với các em nhi đồng, mà đem "tân dân chủ" và "cựu dân chủ" ra mà nói.

(Đời sống mới, viết ngày 20-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.120)

Công cụ nào, năng suất ấy. Cho nên cải tiến công cụ sản xuất là cách tốt nhất để nâng cao năng suất lao động. Nhưng có công cụ tốt chưa đủ, mà còn phải có người sản xuất tốt.

...

Vậy muốn nâng cao năng suất lao động, thì phải biết quý từng giây, từng phút trong lúc sản xuất; phải luôn luôn chăm lo học tập kỹ thuật, nắm vững kỹ thuật và cải tiến kỹ thuật. Lao động cần cù và sáng tạo. Không lúc nào chịu dừng bước trên con đường cải tiến sản xuất, cải tiến kỹ thuật. Không lúc nào chịu "giẫm chân một chỗ" trong vũng lầy bảo thủ. Đó là một đức tính rất quý của người lao động xã hội chủ nghĩa.

(Cần cù và sáng tạo, báo Nhân Dân, ngày 24-2-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.495-496)

Công nhân, nông dân bận làm ăn, nếu dạy không hợp với người học, với làm ăn, bắt phải đến lớp có bàn có ghế là không ăn thua. Phải tùy hoàn cảnh làm ăn mà tổ chức học mới duy trì được lâu dài, mới có kết quả tốt.

(Huấn thị tại Đại hội sơ kết công tác
bình dân học vụ 6 tháng đầu năm 1956, ngày 16-7-1956,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.368)

Công nông trí thức hóa

Trí thức công nông hóa.

Nghĩa là công nông cần học tập văn hóa để nâng cao trình độ tri thức của mình, trí thức cần gần gũi công nông và học tập tinh thần, nghị lực, sáng kiến và kinh nghiệm của công nông.

(Đảng Lao động Việt Nam với lao động trí óc,
báo Nhân Dân, ngày 1-5-1951,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.73)

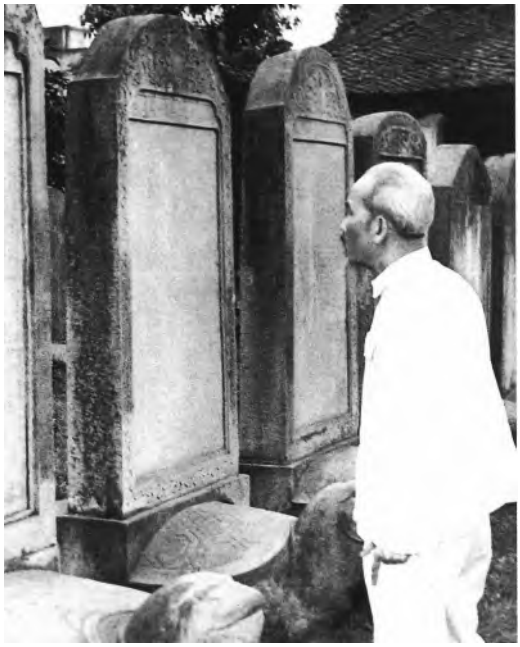

Chủ tịch Hồ Chí Minh thăm Văn Miếu Quốc Tử Giám,
Người xem bia ghi danh các tiến sĩ đầu tiên ở Việt Nam, ngày 29-1-1960

Công tác bình dân học vụ là một việc quan trọng ảnh hưởng đến dân tộc, đến xã hội, đến xây dựng Tổ quốc. Tuy không có gì kêu, tiếng tăm lừng lẫy, anh hùng hào kiệt, nhưng rất quan trọng.

(Huấn thị tại Đại hội sơ kết công tác
bình dân học vụ 6 tháng đầu năm 1956, ngày 16-7-1956,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.369)

Công tác giáo viên và mẫu giáo có khác nhau, nhưng cùng chung một mục đích đào tạo những người công dân tốt, cán bộ tốt cho Tổ quốc, cho chủ nghĩa xã hội. Điều trước tiên là dạy các cháu về đạo đức. Anh chị em giáo viên và mẫu giáo cần luôn luôn gương mẫu về đạo đức để các cháu noi theo.

(Lời căn dặn giáo viên mẫu giáo, báo Nhân Dân, ngày 23-9-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.286)

Công việc kháng chiến kiến quốc ngày càng nhiều, càng to, càng mới. Đại đa số chúng ta thì trình độ còn thấp, kinh nghiệm còn ít. Chúng ta phải cố gắng làm, cố gắng học, cố gắng tiến bộ mãi.

(Chớ kiêu ngạo, phải khiêm tốn, báo Nhân Dân, từ ngày 13 đến 15-6-1954, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.507)

Công việc ngày càng nhiều, càng mới. Một mặt, Đảng phải đào tạo, dìu dắt đồng chí trẻ. Một mặt, đảng viên già phải cố gắng mà học.

Tôi năm nay 71 tuổi, ngày nào cũng phải học. Việc lớn, việc nhỏ, tôi phải tham gia. Công việc cứ tiến mãi. Không học thì không theo kịp, công việc nó sẽ gạt mình lại phía sau.

(Bài nói chuyện với những cán bộ, đảng viên ở Nghệ An hoạt động lâu năm, ngày 9-12-1961, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.273)

Cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa đòi hỏi đảng viên và cán bộ phải có lập trường giai cấp vô sản thật vững chắc, giác ngộ về chủ nghĩa xã hội cao... Muốn thế phải nâng cao trình độ lý luận chung của Đảng, phải tổ chức học tập lý luận trong Đảng, trước hết là trong những cán bộ cốt cán của Đảng.

(Diễn văn khai mạc Lớp học lý luận khóa I Trường Nguyễn Ái Quốc, ngày 7-9-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.93)

Dân chúng đang đòi hỏi phải có trường học, mà hiện nay, trường học đang thiếu một cách tệ hại. Mỗi năm, cứ đến ngày khai trường, các bậc cha mẹ dù có đi gõ cửa khắp nơi, cầu xin mọi sự giúp đỡ, thậm chí xin nộp gấp đôi tiền ăn học mà họ vẫn không gửi được con cái đến trường. Và những đứa trẻ này, có đến hàng nghìn, bị đày vào cảnh ngu dốt chỉ vì không có đủ trường sở cho chúng đi học.

(Nạn thiếu trường học,
báo L'Humanité, ngày 5-2-1923,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.1, tr.172)

Dân ta phải biết sử ta,
Cho tường gốc tích nước nhà Việt Nam.

(Lịch sử nước ta, tháng 2-1942,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.3, tr.259)

Dân ta phải biết sử ta. Sử ta dạy cho ta những chuyện vẻ vang của tổ tiên ta. Dân tộc ta là con Rồng cháu Tiên, có nhiều người tài giỏi đánh Bắc dẹp Nam, yên dân trị nước tiếng để muôn đời.

(Nên học sử ta, báo Việt Nam độc lập, ngày 1-2-1942,
Hồ Chí Minh toàn tập, t.3, tr.255)

Dạy các cháu thì nói với các cháu chỉ là một phần, cái chính là phải cho các cháu nhìn thấy, cho nên những tấm gương thực tế là rất quan trọng.

(Nói chuyện tại Hội nghị cán bộ phụ trách thiếu nhi toàn miền Bắc,
ngày 19-2-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr. 77-78)

Dạy cũng như học phải biết chú trọng cả tài lẫn đức. Đức là đạo đức cách mạng. Đó là cái gốc, rất là quan trọng.

(Bài nói chuyện tại Trường Đại học Sư phạm Hà Nội,
ngày 21-10-1964, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.400)

Dạy trẻ cũng như trồng cây non. Trồng cây non được tốt thì sau này cây lên tốt. Dạy trẻ nhỏ tốt thì sau này các cháu thành người tốt.

(Lời căn dặn giáo viên mẫu giáo, báo Nhân Dân, ngày 23-9-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.286)

Dạy và học cần phải theo nhu cầu của dân tộc, của Nhà nước. Thầy dạy tốt, trò học tốt, cung cấp đủ cán bộ cho nông nghiệp, công nghiệp, cho các ngành kinh tế và văn hoá. Đó là nhiệm vụ vẻ vang của các thầy giáo, cô giáo.

(Nói chuyện tại Đại hội Giáo dục phổ thông toàn quốc, ngày 23-3-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.291)

Dốt nát cũng là kẻ địch. Địch dốt nát giúp cho địch ngoại xâm.

Địch dốt nát tấn công ta về tinh thần, cũng như địch thực dân tấn công ta bằng vũ lực. Địch thực dân dựa vào địch dốt nát để thi hành chiến lược ngu dân. Địch dốt nát dựa vào địch thực dân để đưa dân ta vào nơi mù quáng.

(Thư gửi toàn thể bộ đội Khu II và Khu III, ngày 24-2-1948, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.469)

Dốt thì dại, dại thì hèn. Vì không chịu dại, không chịu hèn, cho nên thanh toán nạn mù chữ là một trong những việc cấp bách và quan trọng của nhân dân các nước dân chủ mới.

(Kỷ niệm 10 năm Bình dân học vụ, báo Nhân Dân, ngày 8-9-1955, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.125)

Dù khó khăn đến đâu cũng phải tiếp tục thi đua dạy tốt và học tốt. Trên nền tảng giáo dục chính trị và lãnh đạo tư tưởng tốt, phải phấn

đấu nâng cao chất lượng văn hoá và chuyên môn nhằm thiết thực giải quyết các vấn đề do cách mạng nước ta đề ra và trong một thời gian không xa, đạt những đỉnh cao của khoa học và kỹ thuật.

(Thư gửi các cán bộ, cô giáo, thầy giáo, công nhân, nhân viên, học sinh, sinh viên nhân dịp bắt đầu năm học mới, báo Nhân Dân, ngày 16-10-1968, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.507)

Dù là tên tuổi không đăng trên báo, không được thưởng huân chương, song những người thầy giáo tốt là những người anh hùng vô danh.

(Bài nói chuyện tại Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, ngày 21-10-1964, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr. 42-403)

Dù xem được hàng ngàn hàng vạn quyển lý luận, nếu không biết đem ra thực hành, thì khác nào một cái hòm đựng sách.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.274)

Dưới chế độ mới, ai cũng muốn học và đều được học.

(Trả lời phóng viên thường trú của báo Nhân đạo tại Hà Nội, ngày 2-9-1961, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.191)

Duy vật biện chứng đã đặt thực hành lên trên hết. Sự hiểu biết không thể rời thực hành.

(Thực hành sinh ra hiểu biết, hiểu biết tiến lên lý luận, lý luận lãnh đạo thực hành, báo Nhân Dân, ngày 19-7-1951, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.122)

Đã làm cho người bản xứ phải đần độn và câm, chúng vẫn chưa vừa lòng; chúng còn muốn họ phải điếc nữa kia. Chúng bịt tai họ

không cho họ nghe tiếng vang của những biến cố bên ngoài. Chỉ đơn giản bằng một nét bút, chúng đình chỉ hẳn đời sống tinh thần của cả một dân tộc. Cũng sắc lệnh vừa kể trên định rằng: "Sự lưu hành báo và tạp chí bất cứ bằng tiếng gì, có thể bị cấm do một nghị định của quan Toàn quyền".

(Đông Dương, năm 1923-1924,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.1, tr.432)

Đại hội nên chú ý làm thế nào cho việc giáo dục liên kết với đời sống của nhân dân, với công cuộc kháng chiến và kiến quốc của dân tộc. Làm thế nào để phối hợp việc giáo dục của trường học với việc tuyên truyền và giáo dục chính trị chung của nhân dân.

(Thư gửi Đại hội Giáo dục toàn quốc, tháng 7-1951,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.139)

Đảng phải chống cái thói xem nhẹ học tập lý luận. Vì không học lý luận thì chí khí kém kiên quyết, không trông xa thấy rộng, trong lúc đấu tranh dễ lạc phương hướng, kết quả là "mù chính trị", thậm chí hủ hoá, xa rời cách mạng.

(Thường thức chính trị,
báo Cứu quốc, từ ngày 1-6 đến 23-9-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.280)

Đảng viên và đoàn viên phải xung phong gương mẫu trong mọi công tác, trong học tập và chấp hành kỷ luật lao động.

(Bài nói chuyện với cán bộ, công nhân
Nhà máy Cơ khí Hà Nội, ngày 2-2-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.461)

Đẩy mạnh hơn nữa việc giáo dục lao động trong nhà trường là một khâu chủ yếu trong toàn bộ sự nghiệp giáo dục xã hội chủ nghĩa ...

nhằm đào tạo thế hệ trẻ đã có những kiến thức khoa học... lại có những kiến thức cơ bản về kỹ thuật sản xuất công nghiệp và nông nghiệp, những thói quen lao động, sẵn sàng bước vào công cuộc xây dựng xã hội chủ nghĩa.

(Học hay, cày giỏi, báo Nhân Dân, ngày 27-9-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.203)

Để có thể đánh lừa dư luận bên Pháp và bóc lột dân bản xứ một cách êm thấm, bọn cá mập của nền văn minh không những đầu độc nhân dân An Nam bằng rượu và thuốc phiện, mà còn thi hành một chính sách ngu dân triệt để.

(Bản án chế độ thực dân Pháp, năm 1925,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.2, tr.106)

Để tăng *năng suất lao động* và tăng sức chiến đấu bảo vệ Tổ quốc, chúng ta chẳng những phải nâng cao không ngừng trình độ hiểu biết của mình về mọi mặt, mà trước hết phải biết luôn luôn giữ vững và nâng cao đạo đức cách mạng của giai cấp vô sản.

(Bài nói tại Hội nghị Bồi dưỡng chỉnh huấn
do Trung ương triệu tập, từ ngày 22 đến 26-1-1965,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.470)

Để làm tốt những việc nói trên, chị em phải cố gắng học tập. Học văn hóa, học chính trị, học nghề nghiệp. Nếu không học thì không tiến bộ. Có quyết tâm thì nhất định học được.

(Bài nói tại Hội nghị Cán bộ phụ nữ miền núi, ngày 19-3-1964,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr. 263)

Để thỏa mãn yêu cầu văn hóa và phổ thông của nhân dân, thì nên dựa vào lực lượng của nhân dân. Do nhân dân tự mở trường tiểu học ở nông thôn. Ở thành thị thì nên khuyến khích các xí nghiệp và các cơ quan tổ chức lớp học - mượn trụ sở các cơ quan mà lên lớp. Các lớp học

"dân lập" ấy cần làm một cách thiết thực, tùy khả năng của nhân dân mà làm, không nên yêu cầu quá cao. Các trẻ em chưa có lớp học và học sinh không được chuyển cấp, thì nên quyết tâm đi tham gia sản xuất. Đó là con đường đúng đắn nhất.

(Học sinh và lao động, viết năm 1957,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.212)

Hồ Chủ tịch thăm lớp bổ túc văn hoá khu lao động Lương Yên, Hà Nội năm 1956

Để xây dựng nước nhà, chúng ta cần càng ngày càng nhiều trí thức tốt. Đảng và Chính phủ vừa phải giúp cho thế hệ trí thức ngày nay càng ngày càng tiến bộ, vừa phải ra sức đào tạo thêm trí thức mới.

(Bài nói chuyện tại lớp nghiên cứu chính trị khóa I,
Trường Đại học Nhân dân Việt Nam, ngày 21-7-1956,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.378)

Điều kiện nước ta và Trung Quốc nhiều chỗ giống nhau, cho nên cơ quan giáo dục ta nên nghiên cứu và lợi dụng kinh nghiệm giáo dục của Trung Quốc, nó sẽ giúp ta phát triển giáo dục khỏi phải đi đường vòng.

(Ở Trung Quốc, giáo dục phát triển mạnh, báo Nhân Dân,
ngày 21-9-1955, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.147)

Đoàn viên và thanh niên ta nói chung là tốt, mọi việc đều hăng hái xung phong, không ngại khó khăn, có chí tiến thủ. Đảng cần phải chăm lo giáo dục đạo đức cách mạng cho họ, đào tạo họ thành những người thừa kế xây dựng xã hội chủ nghĩa vừa "hồng" vừa "chuyên".

Bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau là một việc rất quan trọng và rất cần thiết.

(Di chúc của Chủ tịch Hồ Chí Minh, viết năm 1965,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.612)

Đối với các em, việc giáo dục gồm có:

- *Thể dục*: Để làm cho thân thể mạnh khoẻ, đồng thời cần giữ gìn vệ sinh riêng và vệ sinh chung.

- *Trí dục*: Ôn lại những điều đã học, học thêm những tri thức mới.

- *Mỹ dục*: Để phân biệt cái gì là đẹp, cái gì là không đẹp.

- *Đức dục*: Là yêu Tổ quốc, yêu nhân dân, yêu lao động, yêu khoa học, yêu trọng của công (5 cái yêu).

Các em cần rèn luyện cái đức tính thành thật và dũng cảm.

Ở trường, thì kính thầy, yêu bạn, đoàn kết và giúp đỡ lẫn nhau.

Ở nhà, thì yêu kính và giúp đỡ cha mẹ.

(Gửi các em học sinh, báo Nhân Dân, ngày 24-10-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.175)

Đối với các trường học, thì học sinh cùng cán bộ và thầy giáo cần phải cùng nhau gian khổ xây dựng trường, cần kiệm quản lý trường; dù trong điều kiện khó khăn mấy cũng cố gắng quản lý trường cho tốt, học tập cho tốt.

(Học sinh và lao động, viết năm 1957,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.214)

Đối với một thuộc địa như Đông Dương, chúng tôi phải có ít nhất 10 sinh viên - tuyên truyền viên. Nhưng chúng tôi có thể gửi 5 hay 7 người. Điều chủ yếu là cho tôi biết càng sớm càng tốt con số được chấp nhận để tôi có thể chọn trong số những người đang ở Trung Quốc hay phải đi tìm người ở trong nước.

(Thư gửi một đồng chí đảng viên Đảng Cộng sản Pháp, ngày 19-2-1925, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.2, tr.149-150)

Đối với người, ai làm gì lợi ích cho nhân dân, cho Tổ quốc ta đều là bạn. Bất kỳ ai làm điều gì có hại cho nhân dân và Tổ quốc ta tức là kẻ thù. Đối với mình, những tư tưởng và hành động có lợi ích cho Tổ quốc, cho đồng bào là bạn. Những tư tưởng và hành động có hại cho Tổ quốc và đồng bào là kẻ thù. Thế là chẳng những ở ngoài, mà chính ở trong mình ta cũng có bạn và thù. Vì vậy chúng ta cần phải ra sức tăng cường bạn ở trong và ở ngoài, kiên quyết chống lại kẻ thù ở ngoài và ở trong mình ta.

(Bài nói chuyện tại buổi lễ khai mạc Trường Đại học Nhân dân Việt Nam, ngày 19-1-1955, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.264)

Đối với thanh niên trí thức như các cháu ở đây thì cần đặt lại câu hỏi:

Học để làm gì?

Học để phục vụ ai?

Đó là hai câu hỏi cần phải trả lời dứt khoát mới có phương hướng để sửa chữa khuyết điểm của mình.

(Bài nói tại Đại hội sinh viên Việt Nam lần thứ II, ngày 7-5-1958, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.400)

Chủ tịch Hồ Chí Minh dự Lễ khai giảng các trường đại học ở Thủ đô sau ngày Cách mạng Tháng Tám thành công, ngày 13-11-1945

Đối với trẻ em là phải giáo dục thế nào cho các cháu biết đoàn kết, ham học, ham làm, nhưng phải làm sao cho các cháu giữ được tính chất của trẻ con.

(Nói chuyện tại Hội nghị cán bộ phụ trách thiếu nhi toàn miền Bắc, ngày 19-2-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.77)

Gạo đem vào giã bao đau đớn

Gạo giã xong rồi, trắng tựa bông;

Sống ở trên đời người cũng vậy,

Gian nan rèn luyện mới thành công.

(Nghe tiếng giã gạo - Nhật ký trong tù, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.3, tr.382)

Giáo dục bây giờ không phải như giáo dục thời trước. Trước kia thì "vạn ban giai hạ phẩm, duy hữu độc thư cao", nghĩa là tất cả mọi tầng lớp ở dưới thấp cả, chỉ có người đọc sách, người trí thức, mới là cao hơn hết. Đó là giáo dục của phong kiến. Vì sao?

"Nhất tử thu quân ngâu, toàn gia tề thiên lộc". Nghĩa là một người con mà làm nên, được vua dùng thì cả nhà được ăn lộc trời. Vì người đi học thi đỗ thì một người làm quan, cả họ được nhờ.

(Nói chuyện tại Hội nghị Cán bộ đảng ngành giáo dục, khoảng đầu tháng 6 năm 1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.591)

Giáo dục các em là việc CHUNG của gia đình, trường học và xã hội. Bố mẹ, thầy giáo và người lớn phải cùng nhau phụ trách; trước hết là phải làm gương mẫu cho các em trước mọi việc.

(Gửi các em học sinh, báo Nhân Dân, ngày 24-10-1955, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.175)

Giáo dục là sự nghiệp của quần chúng. Cần phải *phát huy đầy đủ dân chủ xã hội chủ nghĩa*, xây dựng quan hệ thật tốt, đoàn kết thật chặt chẽ giữa thầy và thầy, giữa thầy và trò, giữa học trò với nhau, giữa cán bộ các cấp, giữa nhà trường và nhân dân để hoàn thành thắng lợi nhiệm vụ đó.

(Thư gửi các cán bộ, cô giáo, thầy giáo, công nhân, nhân viên, học sinh, sinh viên nhân dịp bắt đầu năm học mới, báo Nhân Dân, ngày 16-10-1968, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.508)

Giáo dục lao động phải kết hợp với giáo dục kỷ luật và giáo dục chủ nghĩa tập thể. Phải làm cho học sinh tự nguyện, tự giác đặt lợi ích chung trên lợi ích riêng.

(Học sinh và lao động, viết năm 1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.214)

Giáo dục nhằm *đào tạo những người kế tục sự nghiệp cách mạng to lớn của Đảng và nhân dân ta*, do đó các ngành, các cấp đảng và chính quyền địa phương phải *thật sự quan tâm hơn nữa đến sự nghiệp này, phải chăm sóc*

nhà trường về mọi mặt, đẩy sự nghiệp giáo dục của nước ta lên những bước phát triển mới.

(Thư gửi các cán bộ, cô giáo, thầy giáo, công nhân, nhân viên, học sinh, sinh viên nhân dịp bắt đầu năm học mới, báo Nhân Dân, ngày 16-10-1968, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.508)

Giáo dục nhi đồng là một khoa học. Các bạn hãy cố gắng học tập, nghiên cứu, trao đổi kinh nghiệm, để tiến bộ mãi, nhất là phải làm kiểu mẫu trong mọi việc cho các em bắt chước.

(Thư gửi Hội nghị Các cán bộ phụ trách nhi đồng toàn quốc, 25-8-1950, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.427-428)

Giáo dục phải phục vụ đường lối chính trị của Đảng và Chính phủ, gắn liền với sản xuất và đời sống của nhân dân.

(Thư gửi các cán bộ giáo dục, học sinh, sinh viên các trường và các lớp bổ túc văn hóa, ngày 31-8-1960, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.647)

- Giáo dục thanh niên không thể tách rời mà phải liên hệ chặt chẽ với những cuộc đấu tranh của xã hội.

(Bài nói chuyện tại buổi lễ khai mạc Trường Đại học Nhân dân Việt Nam, ngày 19-1-1955, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.265)

Giáo viên phải chú ý cả tài, cả đức, tài là văn hoá, chuyên môn, đức là chính trị. Muốn cho học sinh có đức thì giáo viên phải có đức.

(Bài nói tại lớp học chính trị của giáo viên, tháng 8-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.270)

Hết lòng hết sức phụng sự nhân dân, phụng sự Tổ quốc; bất kỳ việc to việc nhỏ cũng nhằm mục đích ấy; đó là chủ nghĩa Mác - Lênin.

Nếu không hết lòng hết sức phụng sự nhân dân, tự kiêu, tự đại, tự tư tự lợi, như thế là trái với chủ nghĩa Mác - Lênin.

(Nói chuyện tại Đại hội Giáo dục phổ thông toàn quốc, ngày 23-3-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.290)

... Hết sức mở mang giáo dục, như lập trường, tổ chức nhà xem sách, vân vân.

(Đường cách mệnh, năm 1927, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.2, tr.340)

Hiểu biết do thực hành mà ra. Hiểu biết lại trải qua thực hành mà thành lý luận. Lý luận ấy lại phải dùng vào thực hành.

(Thực hành sinh ra hiểu biết, hiểu biết tiến lên lý luận, lý luận lãnh đạo thực hành, báo Nhân Dân, ngày 19-7-1951, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.127)

Hiểu chủ nghĩa Mác - Lênin là phải sống với nhau có tình có nghĩa. Nếu thuộc bao nhiêu sách mà sống không có tình có nghĩa thì sao gọi là hiểu chủ nghĩa Mác - Lênin được.

(Ý kiến về việc làm và xuất bản loại sách "người tốt, việc tốt", nói ngày 7-6-1968, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.668)

Học bây giờ với học dưới chế độ thực dân phong kiến khác hẳn nhau. Bây giờ phải học để:

- Yêu Tổ quốc: cái gì trái với quyền lợi của Tổ quốc, chúng ta kiên quyết chống lại.

- Yêu nhân dân: việc gì hay người nào phạm đến lợi ích chung của nhân dân, chúng ta kiên quyết chống lại.

- Yêu lao động: ai khinh rẻ lao động, chúng ta kiên quyết chống lại.

- Yêu khoa học: cái gì trái với khoa học, chúng ta kiên quyết chống lại.

- Yêu đạo đức: chúng ta phải thực hiện đức tính trong sạch, chất phác, hăng hái, cần kiệm; xoá bỏ hết những vết tích nô lệ trong tư tưởng và hành động.

(Nói chuyện với nam nữ thanh niên học sinh các trường Trung học Nguyễn Trãi, Chu Văn An và Trưng Vương (Hà Nội), ngày 18-12-1954, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.178-179)

Bác Hồ thăm Trường Trung học Chu Văn An và Trường Trung học Nguyễn Trãi, Ba Đình, Hà Nội, 18-12-1954. Người căn dặn: "Nhiệm vụ của thanh niên là phải học tập. Học để phụng sự Tổ quốc, phụng sự nhân dân, làm cho dân giàu, nước mạnh. Học phải đi đôi với hành, phải thi đua giữa các trường, các lớp".

Học cái tốt thì khó, ví như người ta leo núi, phải vất vả, khó nhọc mới lên đến đỉnh.

(Bài nói chuyện với bộ đội, công an và cán bộ trước khi vào tiếp quản Thủ đô, ngày 5-9-1954, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.46)

Học có tốt, hành mới tốt. Học và hành tốt mới làm tròn nhiệm vụ người thanh niên cách mạng.

(Bài nói tại Đại hội Thanh niên Thủ đô, ngày 30-9-1964,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.386)

Học cũng thế, dạy cũng thế. Thanh niên là chủ lực quân trong phong trào bình dân học vụ. Bất kỳ ở đâu cũng phải làm cho thanh niên hiểu rõ nhiệm vụ đó. Học, thanh niên cũng phải làm đầu tàu, dạy, thanh niên cũng phải làm đầu tàu.

(Huấn thị tại Đại hội Sơ kết công tác bình dân học vụ
6 tháng đầu năm 1956, ngày 16-7-1956,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.368)

Học để làm gì?

a) Học để sửa chữa tư tưởng: Hăng hái theo cách mạng điều đó rất hay. Nhưng tư tưởng chưa thật đúng là tư tưởng cách mạng, vì thế cần phải học tập để sửa chữa cho đúng. Tư tưởng đúng thì hành động mới khỏi sai lạc và mới làm trọn nhiệm vụ cách mạng được.

b) Học để tu dưỡng đạo đức cách mạng: Có đạo đức cách mạng thì mới hy sinh tận tụy với cách mạng, mới lãnh đạo được quần chúng đưa cách mạng tới thắng lợi hoàn toàn.

c) Học để tin tưởng:

Tin tưởng vào Đoàn thể.

Tin tưởng vào nhân dân.

Tin tưởng vào tương lai của dân tộc.

Tin tưởng vào tương lai cách mạng.

Có tin tưởng thì lúc ra thực hành mới vững chắc, hăng hái, lúc gặp khó khăn mới kiên quyết, hy sinh.

d) Học để hành: Học với hành phải đi đôi. Học mà không hành thì học vô ích.

Hành mà không học thì hành không trôi chảy.

(Nói chuyện tại Hội nghị toàn quốc lần thứ nhất về công tác huấn luyện và học tập, ngày 6-5-1950, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.360-361)

Học để làm việc,

làm người,

làm cán bộ.

Học để phụng sự đoàn thể,

phụng sự giai cấp và nhân dân,

phụng sự Tổ quốc và nhân loại.

Muốn đạt mục đích, thì phải

cần, kiệm, liêm, chính,

chí công, vô tư.

(Lời ghi ở trang đầu quyển sổ vàng của Trường Nguyễn Ái Quốc Trung ương, tháng 9-1949, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.208)

Học để phụng sự ai?

Để phụng sự Tổ quốc, phụng sự nhân dân, làm cho dân giàu, nước mạnh, tức là để làm trọn nhiệm vụ người chủ của nước nhà.

(Nói chuyện với nam nữ thanh niên học sinh các trường Trung học Nguyễn Trãi, Chu Văn An và Trưng Vương (Hà Nội), ngày 18-12-1954, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.179)

Học hỏi là một việc phải tiếp tục suốt đời. Suốt đời phải gắn liền lý luận với công tác thực tế. Không ai có thể tự cho mình là đã biết đủ rồi, biết hết rồi.

(Bài nói chuyện tại lớp nghiên cứu chính trị khóa I Trường Đại học Nhân dân Việt Nam, ngày 21-7-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.377)

Học lý luận không phải để nói mép, nhưng biết lý luận mà không thực hành là lý luận suông. Học là để áp dụng vào việc làm. Làm mà không có lý luận thì không khác gì đi mò trong đêm tối, vừa chậm chạp vừa hay vấp váp. Có lý luận thì mới hiểu được mọi việc trong xã hội, trong phong trào để chủ trương cho đúng, làm cho đúng.

(Nói chuyện tại Hội nghị Toàn quốc lần thứ nhất về công tác huấn luyện và học tập, tháng 5-1950, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.357)

Học ở đâu?

Học ở trường, học ở sách vở, học lẫn nhau và học nhân dân, không học nhân dân là một thiếu sót rất lớn.

(Nói chuyện tại Hội nghị Toàn quốc lần thứ nhất về công tác huấn luyện và học tập, ngày 6-5-1950, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.361)

Học phải đi đôi với hành: Khi ở nhà, phải thương yêu cha mẹ, giúp đỡ cha mẹ về công việc, giúp đỡ về tinh thần (học được điều gì về tình hình trong nước và thế giới thì nói lại cho cha mẹ nghe).

- Ở trường thì phải đoàn kết, giúp đỡ anh chị em, thi đua học tập. Phải đoàn kết giữa thầy và trò, làm cho trường mình luôn luôn tiến bộ.

- Ở xã hội: các cháu có thể giúp được nhiều việc có ích. Thí dụ: tuyên truyền vệ sinh, giúp đỡ các em nhi đồng, xung phong dạy bình dân học vụ, v.v..

(Nói chuyện với nam nữ thanh niên học sinh các trường trung học Nguyễn Trãi, Chu Văn An và Trưng Vương (Hà Nội), ngày 18-12-1954, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.179)

Bác Hồ thăm trại hè của Hướng đạo sinh Hà Nội, năm 1946

Học sinh cần phải nhận rõ rằng: Học là cốt để lao động cho tốt, sản xuất cho tốt, để đưa toàn lực lượng tuổi trẻ của mình cho sự nghiệp xây dựng nước nhà, xây dựng chủ nghĩa xã hội.

(Học sinh và lao động, viết năm 1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.213)

Học tập chủ nghĩa Mác - Lênin là học tập cái tinh thần xử trí mọi việc, đối với mọi người và đối với bản thân mình; là học tập những chân lý phổ biến của chủ nghĩa Mác - Lênin để áp dụng một cách sáng tạo vào hoàn cảnh thực tế của nước ta.

(Đạo đức cách mạng, tạp chí Học tập, số 12-1958, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.611)

Học tập làm cho mỗi đảng viên nâng cao quyết tâm phấn đấu suốt đời cho lý tưởng cộng sản, biến quyết tâm đó thành hành động thực tế trong lao động sản xuất, trong chiến đấu và trong đời sống hàng ngày.

(Bài nói ở Lớp huấn luyện đảng viên mới, ngày 14-5-1966,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.114)

Học tập thì theo nguyên tắc: *kinh nghiệm và thực tế phải đi cùng nhau*.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.312)

Học tập tốt là chính trị, văn hoá đều phải gắn liền với lao động sản xuất, không học dông dài.

(Bài nói chuyện với cán bộ và học sinh
Trường Sư phạm miền núi Nghệ An, ngày 9-12-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.3, tr.270)

Học, thanh niên cũng phải làm đầu tàu, dạy, thanh niên cũng phải làm đầu tàu.

(Huấn thị tại Đại hội sơ kết công tác bình dân học vụ
sáu tháng đầu năm 1956, ngày 16-7-1956,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.368)

Học trò chẳng những học ở trường, học trong sách, mà còn cần học trong công tác phục vụ nhân dân một cách thực tế nữa. Học sinh ở nhiều nơi đã theo cách học thực tế như vậy.

(Kết hợp học với hành, báo Nhân Dân, ngày 14-7-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.44)

Học trò tốt hay xấu là do thầy giáo, cô giáo tốt hay xấu.

(Bài nói tại lớp học chính trị của giáo viên, tháng 8-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.269)

1. Hủy bỏ nền giáo dục nô lệ. Gây dựng nền quốc dân giáo dục. Cưỡng bức giáo dục từ bực sơ học. Mỗi dân tộc có quyền dùng tiếng mẹ đẻ trong nền giáo dục dân tộc mình.

2. Lập các trường chuyên môn huấn luyện chính trị, quân sự, kỹ thuật để đào tạo các lớp nhân tài.

3. Khuyến khích và giúp đỡ các hạng trí thức được phát triển tài năng của họ.

4. Khuyến khích và giúp đỡ nền giáo dục quốc dân làm cho nòi giống ngày thêm mạnh.

(Chương trình Việt Minh, tài liệu của Bảo tàng Cách mạng Việt Nam, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.3, tr.630-631)

Kế hoạch giáo dục phải gắn liền với kế hoạch kinh tế. Giáo dục phải cung cấp cán bộ cho kinh tế. Kinh tế tiến bộ thì giáo dục mới tiến bộ được. Nếu kinh tế không phát triển thì giáo dục cũng không phát triển được. Giáo dục không phát triển thì không đủ cán bộ giúp cho kinh tế phát triển. Hai việc đó liên quan mật thiết với nhau.

(Nói chuyện tại Đại hội Giáo dục phổ thông toàn quốc, ngày 23-3-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.290)

Khẩu hiệu "Học không biết chán, dạy không biết mỏi" treo trong phòng họp chính là của Khổng Tử. Tuy Khổng Tử là phong kiến và tuy trong học thuyết của Khổng Tử có nhiều điều không đúng song những điều hay trong đó thì chúng ta nên học.

(Nói chuyện tại Hội nghị Toàn quốc lần thứ nhất về công tác huấn luyện và học tập, ngày 6-5-1950, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.356)

Khi giáo dục phải thiết thực, không được làm cho các cháu thành những "con vẹt", làm sao cho các cháu khi chơi là được học, mà trong khi học vui vẻ như được chơi.

(Nói chuyện tại Hội nghị Cán bộ phụ trách thiếu nhi toàn miền Bắc, ngày 19-2-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.77)

Khi học tập, chúng ta cũng cần liên hệ với những vấn đề thực tế ở trong nước và trên thế giới, những vấn đề và nhiệm vụ cách mạng hiện nay đề ra cho Đảng ta, đem lý luận học được tìm xem đường lối và phương pháp giải quyết các vấn đề đó như thế nào cho đúng; hoặc phân tích các kinh nghiệm công tác đã qua của Đảng và tìm nguyên nhân của những thành công và thất bại của Đảng. Như thế sẽ giúp cho việc củng cố lập trường, nâng cao quan điểm và phương pháp của mình.

(Diễn văn khai mạc lớp học lý luận khoá I Trường Nguyễn Ái Quốc, ngày 7-9-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.97)

- Khi học tập lý luận thì nhằm mục đích học để vận dụng chứ không phải học lý luận vì lý luận, hoặc vì tạo cho mình một cái vốn lý luận để sau này đưa ra mặc cả với Đảng. Tất cả những động cơ học tập không đúng đắn đều phải tẩy trừ cho sạch.

- Không phải học để thuộc lòng từng câu từng chữ, đem kinh nghiệm của các nước anh em áp dụng một cách máy móc. Nhưng chúng ta phải học chủ nghĩa Mác - Lênin để phân tích và giải quyết các vấn đề cụ thể của cách mạng nước ta, cho hợp với điều kiện đặc biệt của nước ta.

(Diễn văn khai mạc lớp học lý luận khoá I Trường Nguyễn Ái Quốc, ngày 7-9-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.95-96)

Khi xưa Pháp cai trị nước ta, chúng thi hành chính sách ngu dân. Chúng hạn chế mở trường học, chúng không muốn cho dân ta biết chữ để dễ lừa dối dân ta và bóc lột dân ta.

(Chống nạn thất học, báo Cứu quốc, ngày 4-10-1945,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.40)

Không biết thì phải cố gắng học, mà cố gắng học thì nhất định học được.

(Bài nói tại Đại hội lần thứ II
Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 16-4-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.171)

Không có giáo dục, không có cán bộ thì cũng không nói gì đến kinh tế văn hoá. Trong việc đào tạo cán bộ, giáo dục là bước đầu. Tuy không có gì đột xuất, nhưng rất vẻ vang. Không có tượng đồng bia đá, không có gì là oanh liệt, nhưng làm tròn nhiệm vụ là anh hùng, anh hùng tập thể.

(Bài nói chuyện tại lớp đào tạo hướng dẫn viên các trại hè cấp I,
ngày 12-6-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.345)

Không học hỏi dân thì không lãnh đạo được dân.

Có biết làm học trò dân, mới làm được thầy học dân.

(Phải tẩy sạch bọn quan liêu, báo Sự thật, ngày 2-9-1950,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.432)

Không nên lúc nào cũng trích Các Mác, cũng trích Lênin, làm cho đồng bào khó hiểu. Nói thế nào cho đồng bào hiểu được, đồng bào làm được, đó là nói được chủ nghĩa Mác - Lênin. Nói thiết thực, nói đúng lúc, đúng chỗ, mới là hiểu chủ nghĩa Mác - Lênin.

(Bài nói tại Hội nghị Tuyên giáo miền núi, ngày 31-8-1963,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.161)

Khuyết điểm chung là tham làm nhiều mà làm không chu đáo, không biết "quý hồ tinh, bất quý hồ đa". Rõ ràng nhất là trong việc mở lớp huấn luyện.

1. Lớp quá đông. Đông quá thì dạy và học ít kết quả vì trình độ lý luận của người học chênh lệch, nên thu nhận không đều. Trình độ công tác thực tế của người học cũng khác nhau, nên chương trình không sát.

2. Mở lớp lung tung. Hiện đang có một cái dịch mở trường. Ví dụ: đã có trường Đoàn thể rồi lại có trường Dân vận, rồi trường Nông vận, Phụ vận, Thanh vận, Công vận. Trường nào của Đoàn thể lại không dạy dân vận mà còn phải mở riêng? Vì mở nhiều lớp nên thiếu người giảng. Thiếu người giảng thì học viên đâm chán nản. Thiếu người giảng thì phải đi "bắt phu", vì thế người đến giảng khi nào cũng hấp tấp, lướt qua lớp này một chút, lớp khác một chút như chuồn chuồn đạp nước, dạy không được chu đáo.

(Nói chuyện tại Hội nghị toàn quốc lần thứ nhất về công tác huấn luyện và học tập, ngày 6-5-1950, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.362-363)

Kiến thiết cần có nhân tài. Nhân tài nước ta dù chưa có nhiều lắm nhưng nếu chúng ta khéo lựa chọn, khéo phân phối, khéo dùng thì nhân tài càng ngày càng phát triển càng thêm nhiều.

(Nhân tài và kiến quốc, báo Cứu quốc, ngày 14-11-1945, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.114)

Kinh nghiệm của 40 năm là không sợ khó, có quyết tâm. Không biết thì phải cố gắng học, mà cố gắng học thì nhất định học được. Bây giờ các cô, các chú có điều kiện học tập dễ dàng hơn Bác trước kia. Mong các cô, các chú cố gắng và tiến bộ!

(Bài nói tại Đại hội lần thứ II Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 16-4-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.171)

Lại có một số đồng chí khác chỉ bo bo giữ lấy những kinh nghiệm lẻ tẻ. Họ không hiểu rằng lý luận rất quan trọng cho việc thực hành cách mạng... Muốn hiểu biết lý luận và phương pháp cách mạng, phải thực hành tham gia cách mạng.

(Thực hành sinh ra hiểu biết,
hiểu biết tiến lên lý luận, lý luận lãnh đạo thực hành,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.120, 124)

"Làm cho dân ngu để dễ trị", đó là chính sách mà các nhà cầm quyền ở các thuộc địa của chúng ta ưa dùng nhất.

(Bản án chế độ thực dân Pháp, năm 1925,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.2, tr.108)

"Làm cho u mê để thống trị", đó là phương pháp mà nhà cầm quyền ở các thuộc địa của chúng ta ưa dùng nhất.

(Nạn thiếu trường học, báo L'Humanité, ngày 5-2-1923,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.1, tr.173)

Làm mẫu giáo tức là thay mẹ dạy trẻ. Muốn làm được thế thì trước hết phải yêu trẻ.

(Lời căn dặn giáo viên mẫu giáo, báo Nhân Dân, ngày 23-9-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.286)

Lao động trí óc có quý không? - Quý. Lao động chân tay có quý không? - Cũng quý. Người lao động trí óc, mà không liên hệ với lao động chân tay thì chỉ mới là trí thức một nửa. Còn người lao động chân tay mà văn hóa kém, không biết lao động trí óc thì cũng là người không hoàn toàn, cũng chỉ được một nửa. Vì vậy, chẳng những người lao động trí óc và người lao động chân tay phải đoàn kết với nhau, mà mỗi người lao động trí óc muốn là người hoàn toàn phải có lao động

chân tay và người lao động chân tay muốn là người lao động hoàn toàn phải vừa biết lao động trí óc, vừa phải biết lao động chân tay. Người trí thức phải biết làm lao động chân tay. Người công nhân, nông dân phải có trình độ văn hóa.

(Nói chuyện tại Hội nghị Cán bộ đảng ngành giáo dục,
khoảng đầu tháng 6 năm 1957,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.592)

Lênin dạy ta là: "*Học tập, học tập nữa, học tập mãi. Tiến bộ, tiến bộ nữa, tiến bộ mãi*". Học chính trị, thời sự, kỹ thuật.

(Nói chuyện với cán bộ, đảng viên và thanh niên lao động Hải Phòng,
ngày 30-5-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.585)

Lênin khuyên chúng ta: "Học, học nữa, học mãi" - Mỗi người đều phải ghi nhớ và thực hành điều đó, những người huấn luyện lại càng phải ghi nhớ hơn ai hết. Người huấn luyện nào tự cho là mình đã biết đủ cả rồi, thì người đó dốt nhất.

(Nói chuyện tại Hội nghị toàn quốc lần thứ nhất
về công tác huấn luyện và học tập, ngày 6-5-1950,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.356)

Lý luận cốt để áp dụng vào công việc thực tế. Lý luận mà không áp dụng vào thực tế là *lý luận suông*.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.274)

Lý luận cốt để áp dụng vào thực tế. Chỉ học thuộc lòng, để đem *lòe* thiên hạ thì lý luận ấy cũng vô ích.

Vì vậy, chúng ta phải *gắng học*, đồng thời học thì phải *hành*.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.275)

… lý luận cách mạng không phải là giáo điều, nó là kim chỉ nam cho hành động cách mạng; và lý luận không phải là một cái gì cứng nhắc, nó đầy tính chất sáng tạo; lý luận luôn luôn cần được bổ sung bằng những kết luận mới rút ra từ trong thực tiễn sinh động.

(Diễn văn khai mạc Lớp học lý luận khóa I Trường Nguyễn Ái Quốc, ngày 7-9-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.95)

Lý luận cũng như cái tên (hoặc viên đạn). Thực hành cũng như cái đích để bắn. Có tên mà không bắn, hoặc bắn lung tung, cũng như không có tên.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.275)

Lý luận là đem *thực tế* trong lịch sử, trong kinh nghiệm, trong các cuộc tranh đấu, xem xét, so sánh thật kỹ lưỡng rõ ràng, làm thành kết luận. Rồi lại đem nó chứng minh với thực tế. Đó là lý luận chân chính.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.273)

Lý luận là sự tổng kết những kinh nghiệm của loài người, là tổng hợp những tri thức về tự nhiên và xã hội tích trữ lại trong quá trình lịch sử.

(Diễn văn khai mạc lớp học lý luận khoá I Trường Nguyễn Ái Quốc, ngày 7-9-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.96)

Lý luận làm cho quần chúng giác ngộ, bày cho quần chúng tổ chức, động viên quần chúng để đấu tranh cho đúng. Nhờ lý luận mà quần chúng hiểu rõ nguyên nhân vì sao mà cực khổ, thấy rõ đường lối đấu tranh để giải phóng mình, hiểu rõ phương pháp đấu tranh với địch.

Có lý luận soi đường thì quần chúng hành động mới đúng đắn, mới phát triển được tài năng và lực lượng vô cùng tận của mình.

(Thường thức chính trị, báo Cứu quốc, từ ngày 1-6 đến 23-9-1953, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.277)

Lý luận như cái kim chỉ nam, nó chỉ phương hướng cho chúng ta trong công việc thực tế.

Không có lý luận thì lúng túng như nhắm mắt mà đi.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr. 273-274)

Lý luận phải đem ra thực hành. Thực hành phải nhằm theo lý luận.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.275)

Lý luận quan trọng đối với Đảng như thế nào? Lênin, người thầy vĩ đại của chúng ta đã tóm tắt sự quan trọng của lý luận trong mấy câu như sau: "Không có lý luận cách mạng thì không có phong trào cách mạng" và"chỉ có một đảng có lý luận tiền phong hướng dẫn thì mới có thể làm tròn được vai trò chiến sĩ tiền phong".

(Diễn văn khai mạc Lớp học lý luận khóa I trường Nguyễn Ái Quốc,
ngày 7-9-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.93)

Lý luận rất cần thiết, nhưng nếu cách học tập không đúng thì sẽ không có kết quả. Do đó, trong lúc học tập lý luận, chúng ta cần nhấn mạnh: *Lý luận phải liên hệ với thực tế.*

(Diễn văn khai mạc lớp học lý luận khoá I Trường Nguyễn Ái Quốc,
ngày 7-9-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.94)

Lý luận sở dĩ quan trọng là vì nó dạy ta hành động. Nếu đưa một lý luận rất đúng ra nói, rồi xếp nó lại một xó, không đưa ra thực hành, thì lý luận ấy thành lý luận suông.

(Thực hành sinh ra hiểu biết, hiểu biết tiến lên lý luận,
lý luận lãnh đạo thực hành, báo Nhân Dân, ngày 19-7-1951,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.127)

Mặt khác, thực dân Pháp lại cố tâm huỷ bỏ Hán học mà chúng thấy là nguy hiểm cho sự thống trị của chúng, vì chúng biết rằng Hán học có thể đưa vào An Nam những tư tưởng tiến bộ phương Tây thông qua Trung Quốc và Nhật Bản. Người ta có thể tưởng rằng bỏ Hán học đi để đẩy lùi ảnh hưởng nước ngoài, người Pháp sẽ thay thế vào đó bằng nền giáo dục của họ. Không phải thế đâu. Thâm ý của họ chỉ là đẩy người An Nam vào vòng ngu tối.

(Đông Dương, viết khoảng năm 1923-1924,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.1, tr.423)

Mình không biết thì phải học, học rồi sẽ biết. Không nên giấu dốt, giấu dốt thì không bao giờ thông được.

(Thư gửi Hội nghị Tình báo, tháng 8-1949,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.191)

Mỗi cơ quan, bộ đội, đoàn thể phải tổ chức một ủy ban học tập, do cán bộ cao cấp lãnh đạo, do các cấp cử đại biểu tham gia.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.271)

Mỗi một đồng chí ta phải có thái độ khiêm tốn, càng cựu, càng giỏi, càng phải khiêm tốn, phải có lòng cầu tiến bộ, phải nhớ câu nói của ông thầy chúng ta: "Phải học, học thêm, học mãi".

(Thư gửi các đồng chí Bắc Bộ, ngày 1-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.90)

Mỗi người phải có tư tưởng xã hội chủ nghĩa đúng đắn, thì mới có thể góp phần xứng đáng vào việc xây dựng chủ nghĩa xã hội.

(Nói chuyện với anh chị em học viên, cán bộ, công nhân viên
Trường Đại học Nhân dân Việt Nam (khóa III), ngày 18-1-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.243)

Một điều quan trọng nữa: Mỗi người chúng ta đều phải nhận trách nhiệm góp phần vào việc giáo dục. Do đó, cần phải liên hệ chặt chẽ việc giáo dục giữa nhà trường với gia đình, với xã hội; giữa nhà trường với các đoàn thể - trước hết là đoàn thể thanh niên.

(Một thành tích vẻ vang, báo Nhân Dân, ngày 7-9-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.194)

Mục đích giáo dục bây giờ là phục vụ nhân dân, phục vụ Tổ quốc, đào tạo lớp người, lớp cán bộ mới.

(Bài nói chuyện tại Lớp đào tạo
hướng dẫn viên các trại hè cấp I, ngày 12-6-1956,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.344)

Mục đích giáo dục nô lệ của thực dân phong kiến chỉ để đào tạo ra những trí thức nô lệ để hầu hạ chúng.

(Nói chuyện với nam nữ thanh niên học sinh
các trường trung học Nguyễn Trãi, Chu Văn An
và Trưng Vương (Hà Nội), ngày 18-12-1954,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.178)

Mở lớp huấn luyện là một việc rất tốt, rất cần. Nhưng phải hiểu rằng: *Học cốt* để mà *làm*. Học mà không làm được, học mấy cũng vô ích.

Vì vậy huấn luyện phải *thiết thực*, sao cho những người đến học, học rồi, về địa phương họ có thể thực hành ngay. Nhiều đồng chí ta không hiểu cái lẽ rất giản đơn đó. Cho nên họ đã đưa "thặng dư giá trị" nhồi sọ cho thanh niên và phụ nữ nông dân. Họ đã đưa "tân dân chủ chủ nghĩa" nhồi sọ các em nhi đồng. Họ đã đưa "biện chứng pháp" nhồi sọ công nhân đang học quốc ngữ.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.343)

Mục đích học là để làm kinh tế, chính trị, văn hoá đều tiến bộ, các dân tộc đều đoàn kết với nhau.

(Bài nói chuyện với cán bộ và học sinh
Trường Sư phạm miền núi Nghệ An, ngày 9-12-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.270)

Muốn cho học sinh có đức thì giáo viên phải có đức.

(Bài nói tại lớp học chính trị của giáo viên, tháng 8-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.270)

Thăm lớp học chính trị của giáo viên cấp II, cấp III toàn miền Bắc, Chủ tịch Hồ Chí Minh căn dặn: "Vì lợi ích mười năm thì phải trồng cây, Vì lợi ích trăm năm thì phải trồng người" ngày 13-9-1958

Muốn biết thì phải *thi đua học*.

Học không bao giờ cùng.

Học mãi để tiến bộ mãi.

Càng tiến bộ, càng thấy càng phải học thêm.

(Thư gửi Quân nhân học báo, tháng 4-1949,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.61)

Muốn cải tiến kỹ thuật, phải biết kỹ thuật. Muốn cải tiến tổ chức lao động, cũng phải biết phương pháp tổ chức và có kinh nghiệm tổ chức. Về mặt này và mặt kia, hiện nay chúng ta đều còn kém. Cho nên phải "*học, học nữa, học mãi*", như Lênin đã dạy.

(Học tập không mỏi, cải tiến không ngừng, báo Nhân Dân, ngày 14-3-1960, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.527)

Muốn có lập trường vô sản vững chắc, thì đảng viên phải có ý thức giai cấp, đồng thời phải có lý luận cách mạng. Không có lý luận về chủ nghĩa xã hội khoa học thì không thể có lập trường giai cấp vững vàng.

(Bài nói ở lớp huấn luyện đảng viên mới, ngày 14-5-1966, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.113)

Muốn dạy cho trẻ em thành người tốt thì trước hết các cô, các chú phải là người tốt.

(Nói chuyện tại Hội nghị Cán bộ phụ trách thiếu nhi toàn miền Bắc, ngày 19-2-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.78)

*Muốn gột rửa sạ*ch những vết tích xấu xa của xã hội cũ, muốn rèn luyện đạo đức cách mạng, thì chúng ta phải ra sức học tập, tu dưỡng, tự cải tạo để tiến bộ mãi. Nếu không cố gắng để tiến bộ, thì tức là thoái bộ, là lạc hậu.

Mà thoái bộ và lạc hậu thì sẽ bị xã hội tiến bộ sa thải.

(Đạo đức cách mạng, tạp chí Học tập, số 12-1958, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.602)

Muốn cải tạo xã hội mà đảng viên không tự cải tạo mình, không tự nâng cao mình thì không thể được. Cuộc cách mạng xã hội chủ

nghĩa đòi hỏi đảng viên và cán bộ phải có lập trường giai cấp vô sản thật vững chắc, giác ngộ về chủ nghĩa xã hội cao; đòi hỏi cán bộ và đảng viên phải rửa sạch ảnh hưởng của những tư tưởng của giai cấp bóc lột, rửa sạch chủ nghĩa cá nhân, rèn luyện chủ nghĩa tập thể. Nó đòi hỏi cán bộ và đảng viên phải khắc phục các bệnh quan liêu và cô độc hẹp hòi để liên hệ chặt chẽ với quần chúng, do đó mà phát huy được đầy đủ tính sáng tạo của hàng triệu quần chúng nhân dân xây dựng chủ nghĩa xã hội, vì chủ nghĩa xã hội chỉ có thể xây dựng được với sự giác ngộ đầy đủ và lao động sáng tạo của hàng chục triệu người. Muốn thế phải nâng cao trình độ lý luận chung của Đảng, phải tổ chức học tập lý luận trong Đảng, trước hết là trong những cán bộ cốt cán của Đảng.

Nó đòi hỏi cán bộ và đảng viên phải khắc phục các bệnh quan liêu và cô độc hẹp hòi để liên hệ chặt chẽ với quần chúng, do đó mà phát huy được đầy đủ tính sáng tạo của hàng triệu quần chúng nhân dân xây dựng chủ nghĩa xã hội, vì chủ nghĩa xã hội chỉ có thể xây dựng được với sự giác ngộ đầy đủ và lao động sáng tạo của hàng chục triệu người. Muốn thế phải nâng cao trình độ lý luận chung của Đảng, phải tổ chức học tập lý luận trong Đảng, trước hết là trong những cán bộ cốt cán của Đảng.

(Diễn văn khai mạc lớp học lý luận khóa I Trường Nguyễn Ái Quốc, ngày 7-9-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.93)

Muốn học tập có kết quả tốt thì phải có thái độ đúng và phương pháp đúng.

(Bài nói ở lớp huấn luyện đảng viên mới, ngày 14-5-1966, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.116)

Muốn làm chủ được tốt, phải có năng lực làm chủ.

(Học tập không mỏi, cải tiến không ngừng, báo Nhân Dân, ngày 14-3-1960, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.527)

Muốn sản xuất được nhiều, nhanh, tốt, rẻ, thì phải có nhiệt tình cách mạng. Nhưng lại còn phải hiểu biết và nắm vững khoa học.

(Xây dựng những con người của chủ nghĩa xã hội,
nói tháng 3-1961, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.70)

Muốn thực hiện nguyên tắc lý luận liên hệ thực tế, muốn cho việc học tập đạt được mục đích đề cao lý luận, cải tạo tư tưởng, tăng cường đảng tính, thì cần phải có thái độ học tập cho đúng.

(Diễn văn khai mạc lớp học lý luận khoá I Trường Nguyễn Ái Quốc,
ngày 7-9-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.98)

Muốn tiến bộ mãi thì phải học tập. Học trong sách báo, học trong công tác, học với anh em, học hỏi quần chúng.

(Bài nói tại buổi bế mạc lớp chỉnh huấn cán bộ Đảng, dân,
chính các cơ quan Trung ương, ngày 9-6-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.143)

Muốn xã hội chủ nghĩa, phải có: người xã hội chủ nghĩa. Muốn có người xã hội chủ nghĩa, phải có tư tưởng xã hội chủ nghĩa. Tư tưởng xã hội chủ nghĩa trái hẳn với cá nhân chủ nghĩa. Cái gì không phải xã hội chủ nghĩa là cá nhân chủ nghĩa.

(Nói chuyện với học sinh và giáo viên Trường Phổ thông cấp III
Chu Văn An (Hà Nội), ngày 31-12-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.595)

Muốn xây dựng chủ nghĩa xã hội phải có con người thấm nhuần đạo đức xã hội chủ nghĩa.

(Bài nói chuyện với đồng bào và cán bộ tỉnh Thanh Hóa,
ngày 11-12-1961, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.293)

Muốn xây dựng chủ nghĩa xã hội thì nhất định phải có học thức. Cần phải học văn hoá, chính trị, kỹ thuật. Cần phải học lý luận Mác - Lênin kết hợp với đấu tranh và công tác hàng ngày. Cần phải học kinh nghiệm tốt của các đoàn thanh niên bạn. Học đi đôi với hành.

(Bài nói chuyện tại Đại hội lần thứ III của Đoàn Thanh niên Lao động Việt Nam, ngày 24-3-1961, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.90)

Muốn xây dựng chủ nghĩa xã hội thì phải bồi dưỡng con người xã hội chủ nghĩa. Con người xã hội chủ nghĩa là con người có đạo đức *cần kiệm liêm chính*, chí công vô tư, một lòng một dạ phục vụ nhân dân, phục vụ cách mạng.

(Bài nói tại Hội nghị Phổ biến Nghị quyết của Bộ Chính trị về cuộc vận động "Nâng cao tinh thần trách nhiệm, tăng cường quản lý kinh tế tài chính, cải tiến kỹ thuật, chống tham ô, lãng phí, quan liêu", ngày 27-7-1963, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.140)

Muốn xây dựng chủ nghĩa xã hội, trước hết cần có những con người xã hội chủ nghĩa.

Đợt chỉnh huấn này là một cuộc vận động lớn về tư tưởng trong Đảng và trong nhân dân lao động, nhằm xây dựng những con người của chủ nghĩa xã hội, có tư tưởng và tác phong xã hội chủ nghĩa.

(Xây dựng những con người của chủ nghĩa xã hội, nói tháng 3-1961, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.66)

Nay chúng ta đã giành được quyền độc lập. Một trong những công việc phải thực hiện cấp tốc trong lúc này là nâng cao dân trí.

Chính phủ đã ra hạn trong một năm, tất cả mọi người Việt Nam đều phải biết chữ quốc ngữ. Chính phủ đã lập một Nha Bình dân học vụ để trông nom việc học của dân chúng.

Quốc dân Việt Nam!

Muốn giữ vững nền độc lập,

Muốn làm cho dân mạnh nước giàu,

Mọi người Việt Nam phải hiểu biết quyền lợi của mình, bổn phận của mình, phải có kiến thức mới để có thể tham gia vào công cuộc xây dựng nước nhà, và trước hết phải biết đọc, biết viết chữ quốc ngữ.

...

Phụ nữ lại càng cần phải học, đã lâu chị em bị kìm hãm, đây là lúc chị em phải cố gắng để kịp nam giới, để xứng đáng mình là một phần tử trong nước, có quyền bầu cử và ứng cử.

Công việc này, mong anh chị em thanh niên sốt sắng giúp sức.

(Chống nạn thất học, báo Cứu quốc, ngày 4-10-1945,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.40-41)

Năm học này đúng vào năm đầu kế hoạch 5 năm lần thứ nhất của chúng ta. Đồng bào ta đang có phong trào thi đua sôi nổi: "Đại Phong", "Duyên Hải", "Ba nhất", "Thành Công". Vậy, các nhà trường cũng nên phát động một phong trào thi đua "Hai tốt" - tức là dạy thật tốt, học thật tốt.

(Một thành tích vẻ vang, báo Nhân Dân, ngày 7-9-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.194)

Nên chú ý rằng lúc đó, trong 1.000 làng đã có 1.500 đại lý rượu và thuốc phiện, mà trường học thì vẻn vẹn có 10 cái;...

(Đông Dương, viết khoảng năm 1923-1924,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.1, tr.409)

Nếu ăn no mặc ấm mà không học thì cũng không được. Tục ngữ có câu "dốt thì dại".

(Bài nói chuyện tại Hội nghị cán bộ phát động miền biển, ngày 10-4-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.309)

Nếu còn tự kiêu, tự mãn thì học biết nhiều chỉ thêm hại.

(Nói chuyện tại Hội nghị toàn quốc lần thứ nhất về công tác huấn luyện và học tập, tháng 5-1950, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.359)

Nếu đào tạo một mớ cán bộ nhát gan, dễ bảo "đập đi, hò đứng", không dám phụ trách. Như thế là một việc thất bại cho Đảng.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.320)

Nếu không có thầy giáo dạy dỗ cho con em nhân dân, thì làm sao mà xây dựng chủ nghĩa xã hội được? Vì vậy, nghề thầy giáo rất là quan trọng, rất là vẻ vang…

(Bài nói chuyện tại Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, ngày 21-10-1964, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.403)

Nếu không học tập văn hoá, không có trình độ văn hoá thì không học tập được kỹ thuật, không học tập được kỹ thuật thì không theo kịp được nhu cầu kinh tế nước nhà; nhưng phải chú ý học tập chính trị vì nếu chỉ học văn hoá, kỹ thuật mà không có chính trị thì như người nhắm mắt mà đi.

(Nói chuyện tại Đại hội Liên hoan thanh niên tích cực ngành đường sắt, ngày 25-7-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.384)

Nếu ta chịu khó, chịu suy nghĩ, bất kỳ nói chuyện với ai cũng có ích cho tư tưởng của ta.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.337)

Ngày nay, các em được cái may mắn hơn cha anh là được hấp thụ một nền giáo dục của một nước độc lập, một nền giáo dục nó sẽ đào tạo các em nên những người công dân hữu ích cho nước Việt Nam, một nền giáo dục làm phát triển hoàn toàn những năng lực sẵn có của các em.

(Thư gửi các học sinh, tháng 9-1945,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.34)

Ngoài cách dạy và cách học thông thường, lại có nhiều sáng kiến và hình thức như: Dán bài vào cánh tay, viết chữ trên mẹt hàng, găm bài học vào lưng áo người đi trước để người đi sau nhìn mà học, viết chữ cắm ở những nơi đông người qua lại… Như vậy, đồng bào có thể vừa lao động, vừa học chữ. Một dân tộc siêng làm, ham học như thế, thì làm việc gì cũng thành công!

(Bình dân học vụ, báo Nhân Dân, ngày 17-6-1956,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.348)

Ngoài cách học ở trường, ở lớp, học trên sách, báo, v.v., có một cách học rất tốt, ai cũng có thể tham gia hàng ngày. Đó là học tập ngay trong sản xuất, học tập những người, những tổ, những đơn vị tiên tiến.

(Học tập không mỏi, cải tiến không ngừng, báo Nhân Dân,
ngày 14-3-1960, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.528)

… ngoại giao của ta ngày càng phát triển. Khi phát triển đòi hỏi Mặt trận phải phát triển và ngoại giao của Việt Nam Dân chủ Cộng

hòa cũng phải phát triển. Cán bộ càng phải phát triển thêm, nên Bộ Ngoại giao cần có kế hoạch đào tạo cán bộ. Chính phủ các nước tư bản khi họ chưa công nhận ta thì cán bộ thừa, nhưng nếu họ công nhận Chính phủ ta thì ta không có người để cử đi làm Đại sứ đâu.

(Nói chuyện tại Hội nghị Cán bộ ngoại giao lần thứ năm, ngày 16-3-1966, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.63)

Ngoài mục đích giáo dục để đào tạo tùy phái, thông ngôn và viên chức nhỏ đủ số cần thiết phục vụ cho bọn xâm lược - người ta đã gieo rắc một nền giáo dục đồi bại, xảo trá và nguy hiểm hơn cả sự dốt nát nữa, vì một nền giáo dục như vậy chỉ làm hư hỏng mất tính nết của người đi học, chỉ dạy cho họ một lòng "trung thực" giả dối, chỉ dạy cho họ biết sùng bái những kẻ mạnh hơn mình, dạy cho thanh niên yêu một Tổ quốc không phải là Tổ quốc của mình và đang áp bức mình. Nền giáo dục ấy dạy cho thanh thiếu niên khinh rẻ nguồn gốc dòng giống mình. Nó làm cho thanh thiếu niên trở nên ngu ngốc. Điều gì có thể rèn luyện được cho học sinh biết suy nghĩ, biết phân tích thì người ta không dạy ở nhà trường. Vấn đề nào có liên quan đến chính trị, xã hội và có thể làm cho người ta tỉnh ngộ đều bị bóp méo và xuyên tạc đi.

(Đông Dương, viết khoảng 1923-1924, tiếng Pháp, bản chụp lưu tại Viện Hồ Chí Minh, tháng 5-1921, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.1, tr.424-425)

Ngủ thì ai cũng như lương thiện,
Tỉnh dậy phân ra kẻ dữ, hiền;
Hiền, dữ phải đâu là tính sẵn,
Phần nhiều do giáo dục mà nên.

(Nửa đêm - Nhật ký trong tù, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.3, tr.413)

Người An Nam rất hiếu học. Trong các tầng lớp xã hội, người sĩ phu chiếm địa vị hàng đầu. Có con học giỏi là một vinh hạnh cho cha mẹ. Cho nên, dù có nghèo đói đến đâu, cha mẹ cũng cố tìm cách cho con cái được học hành.

(Đông Dương, viết khoảng năm 1923-1924,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.1, tr.423)

Người Đông Dương không được học, đúng thế, bằng sách vở và bằng diễn văn, nhưng người Đông Dương nhận sự giáo dục bằng cách khác. Đau khổ, nghèo đói và sự đàn áp tàn bạo là những người thầy duy nhất của họ.

(Đông Dương, tạp chí La Revue Communiste, số 14,
tháng 4-1921, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.1, tr. 40)

- Người huấn luyện của Đoàn thể *phải làm kiểu mẫu về mọi mặt:* tư tưởng, đạo đức, lối làm việc.

Người huấn luyện phải *học thêm mãi* thì mới làm được công việc huấn luyện của mình.

(Nói chuyện tại Hội nghị Toàn quốc lần thứ nhất
về công tác huấn luyện và học tập, ngày 6-5-1950,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.356)

Người ta cấp học bổng cho các cậu ấm hay cô chiêu - con các quan cai trị tại chức lương khoảng từ 20 đến 25 ngàn phrăng - về Pháp học khỏi phải mất tiền, trong khi trẻ con An Nam không sao kiếm được chỗ học trong nhà trường Pháp - Nam hiếm có ở An Nam, nên phải chịu dốt nát.

(Đông Dương, năm 1923-1924,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.1, tr.394)

Người thầy giáo tốt - thầy giáo xứng đáng là thầy giáo - là người vẻ vang nhất.

(Bài nói chuyện tại Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, ngày 21-10-1964, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.402)

Nguyên nhân của bệnh chủ quan là: Kém lý luận, hoặc khinh lý luận, hoặc lý luận suông.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.273)

Nhà nước chú trọng đặc biệt việc giáo dục thanh niên về đức dục, trí dục và thể dục.

(Báo cáo về dự thảo Hiến pháp sửa đổi tại Kỳ họp thứ 11 Quốc hội khóa I nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, ngày 12-8-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.377)

Nhà trường phải gắn liền với thực tế của nước nhà, với đời sống của nhân dân. Thầy giáo và học trò, tuỳ hoàn cảnh và khả năng, cần tham gia những công tác xã hội, ích nước lợi dân.

(Thư gửi giáo viên, học sinh, cán bộ thanh niên và nhi đồng, ngày 31-10-1955, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.185-186)

Nhà trường xã hội chủ nghĩa là nhà trường:

- Học đi với lao động.

- Lý luận đi với thực hành.

- Cần cù đi với tiết kiệm.

(Nói chuyện với học sinh và giáo viên Trường phổ thông cấp III Chu Văn An (Hà Nội), ngày 31-12-1958, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.594)

Nhân dân Đông Dương khẩn khoản đòi mở trường học vì trường học thiếu một cách nghiêm trọng. Mỗi năm, vào kỳ khai giảng, nhiều phụ huynh phải đi gõ cửa, chạy chọt mọi nơi thần thế, có khi chịu trả gấp đôi tiền nội trú, nhưng vẫn không tìm được chỗ cho con học. Và hàng ngàn trẻ em đành chịu ngu dốt vì nạn thiếu trường.

(Bản án chế độ thực dân Pháp, năm 1925,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.2, tr.107)

Nhiệm vụ của giai cấp công nhân và nhân dân Việt Nam hiện nay là kháng chiến và kiến quốc.

Để hoàn thành nhiệm vụ ấy, ngoài việc quân sự ắt phải phát triển *kinh tế*. Cho nên cần có những người chuyên môn thông thạo về công nghệ và nông nghiệp.

Cần phát triển *giao thông vận tải*, cho nên cần có những kỹ sư thông thạo về việc đắp đường, bắc cầu.

Cần *giữ gìn sức khoẻ của dân*, cho nên cần có thầy thuốc.

Cần *đào tạo cán bộ* cho mọi ngành hoạt động, cho nên cần có thầy giáo, v.v..

Do đó, lao động trí óc có nhiệm vụ rất quan trọng trong sự nghiệp kháng chiến, kiến quốc, trong công cuộc hoàn thành dân chủ mới để tiến đến chủ nghĩa xã hội.

(Đảng Lao động Việt Nam với lao động trí óc, báo Nhân Dân,
ngày 1-5-1951, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.71-72)

Nhiệt tình của người An Nam đối với nền giáo dục hiện đại làm cho Chính phủ bảo hộ lo sợ. Bởi thế, Chính phủ đóng cửa các trường làng, biến trường học thành chuồng ngựa cho các quan nhà binh, đuổi học trò và bỏ tù thầy giáo. Một cô giáo bản xứ đã bị bắt giải về tỉnh lỵ, cổ đeo gông, đầu phơi trần dưới ánh nắng như thiêu đốt.

(Bản án chế độ thực dân Pháp, năm 1925,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.2, tr.121)

Như các cô các chú đã biết, máy móc ngày càng tinh xảo, nếu không có trình độ văn hoá và kỹ thuật thì không thể điều khiển được. Trước đây làm việc theo lối thủ công, nhưng bây giờ làm bằng máy móc tinh xảo cả, nên việc học tập văn hoá, nâng cao trình độ kỹ thuật là rất cần thiết.

(Bài nói chuyện với cán bộ, công nhân Nhà máy Cơ khí Hà Nội, ngày 2-2-1960, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.459)

Như thế chúng ta học tập lý luận là cốt để áp dụng vào thực tế. Vậy thế nào là lý luận liên hệ với thực tế?

- Khi học tập lý luận thì nhằm mục đích học để vận dụng chứ không phải học lý luận vì lý luận, hoặc vì tạo cho mình một cái vốn lý luận để sau này đưa ra mặc cả với Đảng. Tất cả những động cơ học tập không đúng đắn đều phải tẩy trừ cho sạch.

- Không phải học để thuộc lòng từng câu từng chữ, đem kinh nghiệm của các nước anh em áp dụng một cách máy móc. Nhưng chúng ta phải học chủ nghĩa Mác - Lênin để phân tích và giải quyết các vấn đề cụ thể của cách mạng nước ta, cho hợp với điều kiện đặc biệt của nước ta.

Khi vận dụng thì bổ sung, làm phong phú thêm lý luận bằng những kết luận mới rút ra từ trong thực tiễn cách mạng của ta.

(Diễn văn khai mạc Lớp học lý luận khóa I trường Nguyễn Ái Quốc, ngày 7-9-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.95-96)

Nhưng học hành là vô cùng. Học càng nhiều biết càng nhiều càng tốt, vậy tôi khuyên đồng bào trong xã gắng học thêm thường thức như làm tính, lịch sử, địa dư, chính trị, vệ sinh.

(Thư gửi đồng bào xã Duyên Trang, huyện Tiên Hưng, Thái Bình, ngày 13-11-1947, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.349)

Những điều các bạn nghiên cứu được ở đây có thể ví như một hạt nhân bé nhỏ. Sau này, các bạn sẽ tiếp tục săn sóc, vun xới, làm cho hạt nhân ấy mọc thành cây và dần dần nở hoa, kết quả.

Theo ý riêng của tôi, thì hạt nhân ấy có thể tóm tắt trong 11 chữ: "Đại học chi đạo, tại minh minh đức, tại thân dân".

Nói tóm tắt, minh minh đức tức là chính tâm. Thân dân tức là phục vụ nhân dân, đặt lợi ích của nhân dân lên trên hết.

(Bài nói chuyện tại Lớp nghiên cứu chính trị khóa 1,
Trường Đại học Nhân dân Việt Nam, ngày 21-7-1956,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.377)

Những người chỉ trọng kinh nghiệm mà khinh lý luận thì không hiểu rõ toàn bộ quá trình khách quan, thiếu phương châm vững chắc, chỉ biết một mà không biết mười. Nếu những người ấy lãnh đạo cách mạng thì sẽ thất bại.

(Thực hành sinh ra hiểu biết, hiểu biết tiến lên lý luận,
lý luận lãnh đạo thực hành, báo Nhân Dân, ngày 19-7-1951,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.127)

Những người đã biết chữ hãy dạy cho những người chưa biết chữ, hãy góp sức vào bình dân học vụ, như các anh chị em trong sáu, bảy năm nay đã gây phong trào truyền bá quốc ngữ, giúp đồng bào thất học.

Những người chưa biết chữ hãy gắng sức mà học cho biết đi. Vợ chưa biết thì chồng bảo, em chưa biết thì anh bảo, cha mẹ không biết thì con bảo, người ăn người làm không biết thì chủ nhà bảo, các người giàu có thì mở lớp học ở tư gia dạy cho những người không biết chữ ở hàng xóm láng giềng, các chủ ấp, chủ đồn điền, chủ hầm mỏ, nhà máy thì mở lớp học cho những tá điền, những người làm của mình.

Phụ nữ lại càng cần phải học, đã lâu chị em bị kìm hãm, đây là lúc chị em phải cố gắng để kịp nam giới, để xứng đáng mình là một phần tử trong nước, có quyền bầu cử và ứng cử.

Công việc này, mong anh chị em thanh niên sốt sắng giúp sức.

(Chống nạn thất học, báo Cứu quốc, ngày 4-10-1945,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.40-41)

Bác Hồ thăm một lớp học buổi tối của bà con lao động Lương Yên, quận Hai Bà Trưng, Hà Nội, một trong những nơi thực hiện tốt Phong trào Bình dân học vụ xóa nạn mù chữ, ngày 27-3-1956

Những việc rất dễ dàng còn phải học. Huống chi công việc cách mạng, công việc kháng chiến, không có huấn luyện, thì làm sao xuôi? Song những tài liệu huấn luyện phải nhằm vào sự cần dùng, cần thiết của quần chúng. Phải hỏi: người đến chịu huấn luyện rồi, *có áp dụng được ngay không? Có thực hành được ngay không?* Nếu không thiết thực như thế, thì huấn luyện mấy năm cũng vô ích.

Tiếc thay, nhiều cán bộ huấn luyện của ta chưa hiểu cái lẽ giản đơn đó. Vì vậy mà có cán bộ đem "kinh tế học" huấn luyện cho chị em phụ nữ thôn quê ở thượng du!

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.288)

Non sông Việt Nam có trở nên tươi đẹp hay không, dân tộc Việt Nam có bước tới đài vinh quang để sánh vai với các cường quốc năm châu được hay không, chính là nhờ một phần lớn ở công học tập của các em.

(Thư gửi các học sinh, tháng 9-1945,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.35)

- Nội dung dạy của ta phải thiên về lao động. Trước kia thì đào tạo thành các cậu tú, cô tú xem khinh lao động. Bây giờ thì phải yêu lao động, thực sự lao động. Ta làm dần dần, "tả" quá cũng không được, nhưng phải đi đến một chế độ học tập bao gồm văn hóa, kỹ thuật và lao động.

(Bài nói tại Lớp học chính trị của giáo viên, tháng 8-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.270)

Nội dung giáo dục cần chú trọng hơn nữa về mặt đức dục. Dạy cho các cháu đạo đức cách mạng, biết yêu Tổ quốc, yêu chủ nghĩa xã hội, yêu khoa học, yêu lao động và người lao động, thật thà, dũng cảm, sẵn sàng tham gia lao động và bảo vệ Tổ quốc.

(Bài nói tại Hội nghị Tổng kết phong trào thi đua "Dạy tốt, học tốt"
của ngành giáo dục phổ thông và sư phạm, tháng 8-1963,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.746)

"Nửa bụng chữ bằng một hũ vàng" là một câu tục ngữ biểu hiện nhiệt tình ham muốn có học thức của dân tộc An Nam.

(Chính sách ngu dân,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.1, tr.423)

Nước ta là một nước kinh tế lạc hậu. Cán bộ ta lại lạc hậu về kinh tế. Kinh tế học ta rất kém. Nhưng nhờ có các đồng chí bạn giúp, ta phải cố gắng vừa làm vừa học. Cán bộ tất cả đều phải học, không phải chỉ cán bộ kinh tế tài chính mới phải học.

(Nói chuyện tại Hội nghị cán bộ trung, cao cấp nghiên cứu
Nghị quyết Hội nghị Trung ương lần thứ 11, ngày 14-2-1957,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.494-495)

Ở các cơ quan, mỗi ngày ít nhất phải học tập một tiếng đồng hồ. Những nơi vì hoàn cảnh kháng chiến đặc biệt, thời giờ dài hay ngắn, tuỳ theo điều kiện mà định. Những giờ học tập đều tính như những giờ làm việc. Khi cất nhắc cán bộ, phải xem xét kết quả học tập cũng như kết quả công tác khác mà định.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr. 313)

Ở các trường, trước đây chúng ta đã làm, từ nay cần tăng cường hơn nữa. *Kết hợp chặt chẽ* lý luận với thực hành, giáo dục với lao động, văn hóa với *đạo đức cách mạng*. Cần làm cho con em chúng ta thành những trò giỏi, con ngoan, bạn tốt, và mai sau là những công dân dũng cảm, cán bộ gương mẫu, người chủ xứng đáng của chế độ xã hội chủ nghĩa.

(Một thành tích vẻ vang, báo Nhân Dân, ngày 7-9-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.194)

Phải biết học tập để nắm vững kỹ thuật, sử dụng đầy đủ công suất máy móc. Phải tìm tòi sáng kiến để tổ chức lao động cho hợp lý. Phải cải tiến phương tiện, máy móc làm việc để đạt năng suất cao, chất lượng tốt.

(Bài nói tại Hội nghị phổ biến nghị quyết của Bộ Chính trị
về cuộc vận động "Nâng cao tinh thần trách nhiệm,
tăng cường quản lý kinh tế tài chính, cải tiến kỹ thuật,
chống tham ô, lãng phí, quan liêu", ngày 27-7-1963,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.140)

Phải chú trọng đào tạo, bồi dưỡng, cất nhắc cán bộ miền núi. Cố nhiên cán bộ người Kinh phải giúp đỡ anh em cán bộ địa phương, nhưng phải làm sao cho cán bộ địa phương tiến bộ, để anh em tự quản lý lấy công việc ở địa phương, chứ không phải là bao biện làm thay.

(Nói chuyện tại Hội nghị tổng kết cuộc vận động
hợp tác hóa nông nghiệp, phát triển sản xuất,
kết hợp hoàn thành cải cách dân chủ ở miền núi, ngày 8-10-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.225)

Phải đào tạo một mớ cán bộ phụ trách, có gan làm việc, ham làm việc. Có thế Đảng mới thành công.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.30)

Phải làm sao cho trẻ em có kỷ luật nhưng vẫn vui vẻ, hoạt bát chứ không phải là khúm núm, đặt đâu ngồi đấy.

(Nói chuyện tại Hội nghị cán bộ phụ trách thiếu nhi toàn miền Bắc,
ngày 19-2-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.77)

Phải học để phát huy tư tưởng đúng, uốn nắn tư tưởng không đúng. Tư tưởng không đúng, cũng còn có nhiều. Nhưng có một tư tưởng mẹ: Đó là chủ nghĩa cá nhân. Chủ nghĩa cá nhân là trái với chủ nghĩa tập thể. Do chủ nghĩa cá nhân mà đẻ ra các tư tưởng sai lệch khác. Trước hết là tư tưởng công thần. Do công thần sinh ra kiêu ngạo, kèn cựa, địa vị.

(Nói chuyện tại Lớp chỉnh huấn trung, cao cấp
của Bộ Quốc phòng và các lớp trung cấp của các tổng cục,
tháng 5-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.588)

Phải học tập, học tập trong việc làm hàng ngày, trong việc lớn cũng như việc nhỏ, việc cao cũng như việc thấp. Phải nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lênin và áp dụng vào công tác hàng ngày.

(Bài nói tại lớp chỉnh Đảng Trung ương khóa 2, tháng 3-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.100)

Phải học hỏi quần chúng.

Có người cho là "dân ngu khu đen". Thế là tầm bậy. Dân rất thông minh. Quần chúng kinh nghiệm, sáng kiến rất nhiều. Chỉ cần mình có biết học hay biết lợi dụng mà thôi.

(Bài nói tại lớp chỉnh Đảng Trung ương khoá 2, nói vào tháng 3-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.100-101)

Phải học. Ngày nay không phải học để có bằng cấp, để thoát ly sản xuất. Phải học chính trị, học văn hóa, học kỹ thuật để nâng cao hiểu biết. Bởi vì công nghiệp, nông nghiệp của ta ngày càng tiến bộ thì người công nhân, người nông dân, người lao động trí óc phải càng ngày càng tiến bộ mới làm được tốt.

(Nói chuyện với Hội nghị cán bộ toàn tỉnh Nghệ An, ngày 14-6-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.612-613)

Phải mật thiết liên hệ với gia đình học trò. Bởi vì giáo dục trong nhà trường, chỉ là một phần, còn cần có sự giáo dục ngoài xã hội và trong gia đình để giúp cho việc giáo dục trong nhà trường được tốt hơn. Giáo dục trong nhà trường dù tốt mấy nhưng thiếu giáo dục trong gia đình và ngoài xã hội thì kết quả cũng không hoàn toàn.

(Nói chuyện tại Hội nghị cán bộ đảng ngành giáo dục, khoảng đầu tháng 6 năm 1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.591)

… PHẢI NÂNG CAO VÀ HƯỚNG DẪN VIỆC TỰ HỌC.

Học tập ở trường của Đoàn thể không phải như học ở các trường lối cũ, không phải có thầy thì học, thầy không đến thì đùa. *Phải biết tự động học tập*.

(Nói chuyện tại Hội nghị Toàn quốc lần thứ nhất về công tác huấn luyện và học tập, ngày 6-5-1950, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.360)

- Phải nêu cao tác phong độc lập suy nghĩ và tự do tư tưởng. Đọc tài liệu thì phải đào sâu hiểu kỹ, không tin một cách mù quáng từng câu một trong sách, có vấn đề chưa thông suốt thì mạnh dạn đề ra và thảo luận cho vỡ lẽ.

(Diễn văn khai mạc lớp học lý luận khoá I Trường Nguyễn Ái Quốc, ngày 7-9-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.98)

Phải ra sức học tập có sáng tạo kinh nghiệm các đảng anh em. Chúng ta tuyệt đối không được kiêu ngạo, tự mãn, chúng ta phải khiêm tốn như Lênin đã dạy.

(Diễn văn khai mạc Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ III của Đảng Lao động Việt Nam, ngày 5-9-1960, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.676)

Phải thực hành khẩu hiệu: làm việc gì học việc ấy.

Vô luận ở quân sự, chính trị, kinh tế, văn hoá, tổ chức, tuyên truyền, công an, v.v., cán bộ ở môn nào phải học cho thạo công việc ở trong môn ấy.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.39-310)

- Phải tự nguyện, tự giác, xem công tác học tập cũng là một nhiệm vụ mà người cán bộ cách mạng phải hoàn thành cho được, do đó mà tích cực, tự động hoàn thành kế hoạch học tập, nêu cao tinh thần chịu khó, cố gắng, không lùi bước trước bất kỳ khó khăn nào trong việc học tập.

(Diễn văn khai mạc lớp học lý luận khóa I Trường Nguyễn Ái Quốc, ngày 7-9-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.98)

Phải uốn cây từ lúc cây non, đừng để cho tâm hồn các cháu bị vẩn đục vì chủ nghĩa cá nhân.

(Ý kiến về việc làm và xuất bản loại sách "Người tốt, việc tốt", nói ngày 7-6-1968, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.669)

Phương châm, phương pháp học tập là *lý luận liên hệ với thực tế.* Học xong, về xí nghiệp, về hợp tác xã, về cơ quan... Phải biến những điều đã học thành hành động cách mạng thực tế. *Học* phải đi đôi với *hành*, chứ không phải học để nói suông.

...

Ban Tuyên giáo Trung ương cần căn cứ vào *trình độ khác nhau của đảng viên mà soạn ra các chương trình học tập*, bảo đảm cho đảng viên ở cơ sở có thể thường xuyên học tập.

- *Các cấp ủy phải quan tâm hơn nữa* đến việc giáo dục đảng viên. Từ nay trở đi công tác giáo dục đảng viên phải là một điều quan trọng trong chương trình công tác của cấp ủy. Phải *bồi dưỡng giảng viên lý luận* cho các chi bộ.

- *Tất cả các đảng viên phải cố gắng học tập*, coi việc học tập lý luận chính trị là một nhiệm vụ quan trọng của mình.

(Bài nói ở Lớp huấn luyện đảng viên mới, ngày 14-5-1966,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr. 116-117)

Quốc dân Việt Nam!

Muốn giữ vững nền độc lập,

Muốn làm cho dân mạnh nước giàu,

Mọi người Việt Nam phải hiểu biết quyền lợi của mình, bổn phận của mình, phải có kiến thức mới để có thể tham gia vào công cuộc xây dựng nước nhà, và trước hết phải biết đọc, biết viết chữ quốc ngữ.

(Chống nạn thất học, báo Cứu quốc, ngày 4-10-1945,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.40)

Sau 80 năm giời nô lệ làm cho nước nhà bị yếu hèn, ngày nay chúng ta cần phải xây dựng lại cơ đồ mà tổ tiên đã để lại cho chúng ta, làm sao cho chúng ta theo kịp các nước khác trên hoàn cầu. Trong công cuộc kiến thiết đó, nước nhà trông mong chờ đợi ở các em rất nhiều. Non sông Việt Nam có trở nên tươi đẹp hay không, dân tộc Việt Nam có bước tới đài vinh quang để sánh vai với các cường quốc năm

châu được hay không, chính là nhờ một phần lớn ở công học tập của các em.

(Thư gửi các học sinh, khoảng tháng 9-1945,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.34-35)

Số người Việt Nam thất học so với số người trong nước là 95 phần trăm, nghĩa là hầu hết người Việt Nam mù chữ. Như thế thì tiến bộ làm sao được?

Nay chúng ta đã giành được quyền độc lập. Một trong những công việc phải thực hiện cấp tốc trong lúc này là nâng cao dân trí.

Chính phủ đã ra hạn trong một năm, tất cả mọi người Việt Nam đều phải biết chữ quốc ngữ. Chính phủ đã lập một Nha Bình dân học vụ để trông nom việc học của dân chúng.

(Chống nạn thất học, báo Cứu quốc, ngày 4-10-1945,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.40)

Sự biến đổi trong thế giới không bao giờ hết, cho nên sự hiểu biết trong thực hành cũng không bao giờ hết…

(Thực hành sinh ra hiểu biết, hiểu biết tiến lên lý luận,
lý luận lãnh đạo thực hành, báo Nhân Dân, ngày 19-7-1951,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr. 129)

Sự phát triển bình dân học vụ là một thắng lợi chỉ riêng nước ta có. Dù nước văn minh nào trên thế giới cũng không thể bì.

(Tình hình thế giới, trung tuần tháng 4-1948
đến trung tuần tháng 5-1948,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.532)

Sự phát triển của lịch sử là quy luật không ai ngăn trở được.

(Nói chuyện với anh chị em học viên, cán bộ, công nhân viên
Trường Đại học Nhân dân Việt Nam (khoá III), ngày 18-1-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.238)

Sự phối hợp giáo dục từ gia đình đến cả xã hội, sẽ làm cho nhi đồng thấm nhuần. Nó hun đúc cho nhi đồng tinh thần nồng nàn yêu Tổ quốc, yêu lao động, yêu học hỏi. Như vậy các em sẽ trở nên mạnh khỏe, nhanh nhẹn, gan dạ, thật thà. Mai sau lớn lên, chắc chắn các em sẽ là những công dân tốt và những cán bộ tốt.

(1-6, báo Nhân Dân, ngày 1-6-1956,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.337)

Sửa đổi chế độ giáo dục cho hợp với hoàn cảnh mới của nhân dân, như phát triển trường nửa ngày học tập nửa ngày lao động.

(Di chúc của Chủ tịch Hồ Chí Minh, công bố ngày 10-5-1969,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.617)

Ta cần nhiều cán bộ các cấp. Các thầy giáo, cô giáo phải tìm cách dạy. Dạy cái gì, dạy thế nào để học trò hiểu chóng, nhớ lâu, tiến bộ nhanh. Dạy và học cần phải theo nhu cầu của dân tộc, của Nhà nước.

(Nói chuyện tại Đại hội Giáo dục phổ thông toàn quốc,
ngày 23-3-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.290-291)

Ta học để làm gì? Cũng để mà lao động. Đã là lao động thì lao động chân tay hay lao động trí óc cũng đều quý. Nếu không có lao động chân tay thì lao động trí óc làm được gì?

(Nói chuyện với cán bộ, công nhân Nhà máy Xi măng Hải Phòng,
ngày 30-5-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.560)

Ta là cán bộ chuyên môn, có chuyên môn mà không có chính trị giỏi thì dù học giỏi mấy dạy trẻ con cũng hỏng. Chính trị là linh hồn, chuyên môn là cái xác. Có chuyên môn mà không có chính trị thì chỉ còn cái xác không hồn. Phải có chính trị trước rồi có chuyên môn. Nếu thầy giáo, cô giáo bàng quan thì lại đúc ra một số công dân không tốt, cán bộ không tốt.

(Bài nói tại Lớp học chính trị của giáo viên, tháng 8-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.269)

Ta thiếu nhiều cán bộ quá: Phải đào tạo huấn luyện cho dần dần có đủ. Muốn có nhiều cán bộ, Đảng phải giúp đỡ cho cán bộ tự học tập. Đảng đã giúp, cán bộ phải chịu khó học.

(Bài nói chuyện trong buổi bế mạc hội nghị cán bộ của Đảng lần thứ sáu, ngày 18-1-1949, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.16)

… thầy cũng như trò, cán bộ cũng như nhân viên, phải thật thà yêu nghề mình.

(Bài nói chuyện tại Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, ngày 21-10-1964, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.402)

Thầy dạy tốt, trò học tốt, cung cấp đủ cán bộ cho nông nghiệp, công nghiệp, cho các ngành kinh tế và văn hóa. Đó là nhiệm vụ vẻ vang của các thầy giáo, cô giáo.

(Nói chuyện tại Đại hội Giáo dục phổ thông toàn quốc, ngày 23-3-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.291)

… thầy giáo, cô giáo phải gương mẫu, nhất là đối với trẻ con.

(Bài nói tại Lớp học chính trị của giáo viên, tháng 8-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.270)

Thầy giáo ngày nay không phải như trước chỉ biết gõ đầu trẻ, miễn là có bài cho học trò học, cuối tháng bỏ lương vào túi. Bây giờ thầy giáo có trách nhiệm với nhân dân, đào tạo cán bộ ra phục vụ nhân dân. Cách dạy, quan niệm dạy phải khác. Dạy sao cho học sinh mau hiểu, mau nhớ, lý luận đi với thực hành.

(Nói chuyện tại Lớp hướng dẫn giáo viên cấp II, cấp III và Hội nghị Sư phạm, tháng 7-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.389)

Thầy và trò phải luôn luôn nâng cao tinh thần *yêu Tổ quốc, yêu chủ nghĩa xã hội, tăng cường tình cảm cách mạng đối với công nông, tuyệt đối trung thành với sự nghiệp cách mạng, triệt để tin tưởng vào sự lãnh đạo của Đảng*, sẵn sàng nhận bất kỳ nhiệm vụ nào mà Đảng và nhân dân giao cho,...

(Thư gửi các cán bộ, cô giáo, thầy giáo, công nhân, nhân viên, học sinh, sinh viên nhân dịp bắt đầu năm học mới, báo Nhân Dân, ngày 16-10-1968, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.507)

Theo nghĩa rộng thì cả thế giới và trong một nước có THIỆN và có ÁC. Theo nghĩa hẹp thì trong bản thân và tư tưởng của mỗi một người cũng có THIỆN và có ÁC.

(Bài nói chuyện tại Lớp nghiên cứu Chính trị khóa II Trường Đại học Nhân dân Việt Nam, ngày 8-12-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.453)

Thế nào là học tập tốt? Học tập tốt là chính trị, văn hóa đều phải gắn liền với lao động sản xuất, không học dông dài. Mục đích học là để làm kinh tế, chính trị, văn hóa đều tiến bộ, các dân tộc đều đoàn kết với nhau. Học để làm gì nữa? Để xây dựng chủ nghĩa xã hội.

(Bài nói chuyện với cán bộ và học sinh Trường Sư phạm miền núi Nghệ An, ngày 9-12-1961, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.269-270)

Thi đỗ tiểu học rồi thì muốn lên trung học; thi đỗ trung học rồi thì muốn lên đại học. Riêng về mỗi cá nhân của người học sinh, thì ý muốn ấy không có gì lạ. Nhưng chung đối với Nhà nước, thì ý muốn ấy thành vô lý; vì bất kỳ ở nước nào thì số trường trung học càng ít hơn trường tiểu học, trường đại học càng ít hơn trường trung học...

Thế thì những trò tiểu học và trung học không được chuyển cấp, sẽ làm gì? *Họ sẽ lao động*.

(Học sinh và lao động, viết năm 1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.211)

Thống nhất giữa lý luận và thực tiễn là một nguyên tắc căn bản của chủ nghĩa Mác - Lênin. Thực tiễn không có lý luận hướng dẫn thì thành thực tiễn mù quáng. Lý luận mà không liên hệ với thực tiễn là lý luận suông.

(Diễn văn khai mạc lớp học lý luận khoá I Trường Nguyễn Ái Quốc, ngày 7-9-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.95)

Thời kỳ bí mật, điều kiện học tập của đảng viên rất khó khăn: thiếu thầy, thiếu sách, thiếu tự do, nhưng cán bộ và đảng viên vẫn quyết tâm vì cách mạng mà học, dù hoàn cảnh khó khăn thế nào cũng tìm đủ mọi cách mà học.

(Bài nói ở Lớp huấn luyện đảng viên mới, ngày 14-5-1966, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr. 116)

… tiến lên chủ nghĩa xã hội, chủ nghĩa cộng sản thì sự phân biệt giữa thành thị và nông thôn bị xóa bỏ, sự phân biệt giữa lao động chân tay và lao động trí óc cũng bị xóa bỏ.

(Nói chuyện tại Hội nghị cán bộ đảng ngành giáo dục, khoảng đầu tháng 6 năm 1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.592)

… tiến lên chủ nghĩa xã hội, không thể một sớm một chiều. Đó là cả một công tác tổ chức và giáo dục.

(Nói chuyện tại Lớp hướng dẫn giáo viên cấp II, cấp III và Hội nghị sư phạm, tháng 7-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.392)

Tiểu học thì cần giáo dục các cháu thiếu nhi: yêu Tổ quốc, yêu nhân dân, yêu lao động, yêu khoa học, trọng của công. Cách dạy phải nhẹ

nhàng và vui vẻ, chớ gò ép thiếu nhi vào khuôn khổ của người lớn. Phải đặc biệt chú ý giữ gìn sức khoẻ của các cháu.

(Thư gửi giáo viên, học sinh, cán bộ thanh niên và nhi đồng, ngày 31-10-1955, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.186)

Tiểu học và trung học là giáo dục phổ thông, nó bồi dưỡng học sinh thành những công dân có giác ngộ, có văn hóa, có sức khỏe, thành đạo quân lao động hậu bị to lớn: Mục đích chính của học sinh là để góp phần vào phát triển sản xuất của xã hội chủ nghĩa, nâng cao năng suất lao động.

Vì vậy, cần phải chuẩn bị tư tưởng cho học sinh sẵn sàng tham gia sản xuất nông nghiệp, công nghiệp, hoặc công việc xây dựng khác.

(Học sinh và lao động, viết năm 1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.211-212)

Tình hình thế giới và trong nước luôn luôn biến đổi, công việc của chúng ta nhiều và mới, kỹ thuật của thế giới ngày càng tiến bộ, nhưng sự hiểu biết của chúng ta có hạn. Muốn tiến bộ kịp sự biến đổi vô cùng tận, thì chúng ta phải nghiên cứu, học tập. Nghiên cứu, học tập lý luận và kỹ thuật.

(Nói chuyện với anh chị em công chức ở Thủ đô, ngày 30-11-1954, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.145)

Tôi cũng mong rằng, các chiến sĩ trên mặt trận giáo dục sẽ hăng hái thi đua với các chiến sĩ trên các mặt trận khác, và sẽ tranh được một địa vị vẻ vang.

(Thư gửi Trại giáo dục, tháng 7-1949, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.166)

Bác Hồ đến chúc tết giáo viên khu Việt Nam học xá (tại Đại học Bách Khoa ngày nay) nhân dịp Tết Nguyên đán Mậu Tuất ngày 18-2-1958. Bác căn dặn: "Các cô, các chú học để mà hành, học để phục vụ nhân dân, không phải để làm quan. Các cô, các chú phải trau dồi cả đức cả tài, không có đức thì vô dụng, không có tài thì làm việc gì cũng khó".

Tôi chắc rằng đại đa số anh chị em đều muốn tiến bộ, cho nên nhiều người sẽ muốn học.

Song, các anh em phụ trách hướng dẫn cần phải chú ý: Làm thế nào cho việc học tập thiết thực, vui vẻ; không nên câu nệ, hình thức, tuyệt đối tránh cách nhồi sọ. Lý luận và thực hành phải đi đôi với nhau.

(Nói chuyện với anh chị em công chức ở Thủ đô, ngày 30-11-1954, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.146)

Tôi đã tưởng tượng thấy trước mắt cái cảnh nhộn nhịp tưng bừng của ngày tựu trường ở khắp các nơi. Các em hết thảy đều vui vẻ vì sau mấy tháng giời nghỉ học, sau bao nhiêu cuộc chuyển biến khác thường, các em lại được gặp thầy gặp bạn. Nhưng sung sướng hơn nữa, từ giờ phút này giở đi các em bắt đầu được nhận một nền giáo

dục hoàn toàn Việt Nam. Trước đây, cha anh các em, và mới năm ngoái cả các em nữa, đã phải chịu nhận một nền học vấn nô lệ, nghĩa là nó chỉ đào tạo nên những kẻ làm tay sai, làm tôi tớ cho một bọn thực dân người Pháp.

(Thư gửi các học sinh, khoảng tháng 9-1945,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.34-35)

Tôi mong rằng, trong một thời kỳ rất ngắn, lòng hăng hái và sự nỗ lực của anh chị em sẽ có kết quả rất vẻ vang, đồng bào ta ai cũng biết đọc, biết viết. Cái vinh dự đó thì tượng đồng, bia đá nào cũng không bằng.

(Thư gửi anh chị em giáo viên bình dân học vụ,
bút tích lưu tại Bảo tàng Cách mạng Việt Nam,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.556)

Tôi nghĩ có thể tìm nam thanh niên để gửi đi học ở Trường Đại học Mátxcơva. Xin đồng chí vui lòng cho biết có thể cho tôi gửi bao nhiêu sinh viên.

(Thư gửi một đồng chí ở Quốc tế Cộng sản, ngày 1-5-1925,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.2, tr.20)

Trách nhiệm nặng nề và vẻ vang của người thầy dạy là: chăm lo dạy dỗ con em của nhân dân thành người công dân tốt, người lao động tốt, người chiến sĩ tốt, người cán bộ tốt của nước nhà.

(Thư gửi Hội nghị Giáo dục toàn quốc, tháng 3-1954,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.448)

Trẻ em hay bắt chước, cho nên thầy giáo, cán bộ phụ trách, v.v. phải gương mẫu từ lời nói đến việc làm.

(Nói chuyện tại Hội nghị Cán bộ phụ trách thiếu nhi toàn miền Bắc,
ngày 19-2-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.77)

Trẻ em như cái gương trong sáng, thầy tốt thì ảnh hưởng tốt, thầy xấu thì ảnh hưởng xấu, cho nên phải chú ý giáo dục chính trị tư tưởng trước, chính thầy giáo, cô giáo cũng phải tiến bộ về tư tưởng.

(Bài nói tại Lớp học chính trị của giáo viên, tháng 8-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.269)

Trẻ em trong như tấm gương, cái tốt dễ tiếp thu, cái xấu cũng dễ tiếp thu.

(Nói chuyện tại Hội nghị cán bộ phụ trách thiếu nhi toàn miền Bắc, ngày 19-2-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.76)

Trong một trường học, các thầy nên thi nhau tìm cách dạy sao cho dễ hiểu, dễ nhớ, nhanh chóng và thiết thực.

Các trò nên đua nhau học. Đồng thời, biết tiết kiệm giấy bút, biết giữ kỷ luật.

(Đời sống mới, viết ngày 20-3-1947, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.120)

Tri thức phải dễ hiểu, dễ nhớ, học mau. Ngoài tri thức phải có đạo đức cách mạng. Thầy giáo phải làm kiểu mẫu cho các cháu. Làm được như thế là làm tròn nhiệm vụ.

(Bài nói chuyện tại Lớp đào tạo hướng dẫn viên các trại hè cấp I, ngày 12-6-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.345-346)

Trong chương trình học, phải trọng về môn tinh thần và đạo đức.

(Đời sống mới, viết ngày 20-3-1947, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.120)

Trong giáo dục không những phải có tri thức phổ thông mà phải có đạo đức cách mạng. Có tài phải có đức. Có tài không có đức, tham

ô hủ hoá có hại cho nước. Có đức không có tài như ông bụt ngồi trong chùa, không giúp ích gì được ai.

(Bài nói chuyện tại Lớp đào tạo hướng dẫn viên các trại hè cấp I, ngày 12-6-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr. 345)

Trong khi nhấn mạnh sự quan trọng của lý luận, đã nhiều lần đồng chí Lênin nhắc đi nhắc lại rằng lý luận cách mạng không phải là giáo điều, nó là kim chỉ nam cho hành động cách mạng; và lý luận không phải là một cái gì cứng nhắc, nó đầy tính chất sáng tạo; lý luận luôn luôn cần được bổ sung bằng những kết luận mới rút ra từ trong thực tiễn sinh động. Những người cộng sản các nước phải cụ thể hóa chủ nghĩa Mác - Lênin cho thích hợp với điều kiện hoàn cảnh từng lúc và từng nơi.

(Diễn văn khai mạc Lớp học lý luận khóa I Trường Nguyễn Ái Quốc, ngày 7-9-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.95)

Trong lúc học, cũng cần làm cho chúng vui, trong lúc vui cũng cần làm cho chúng học. Ở trong nhà, trong trường, trong xã hội chúng đều vui, đều học. Muốn như vậy các ban phụ trách nhi đồng cần phải liên lạc với cha mẹ và thầy giáo của nhi đồng.

(Thư gửi Hội nghị Các cán bộ phụ trách nhi đồng toàn quốc, ngày 25-8-1950, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.427)

Trong lúc học lý luận cũng phải kết hợp với thực hành và tất cả các ngành khác đều phải: lý luận kết hợp với thực hành, học tập kết hợp với lao động.

(Bài nói tại Đại hội Sinh viên Việt Nam lần thứ II, ngày 7-5-1958, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.400)

Trong lúc này có phong trào *Thi đua yêu nước* của toàn dân. Vậy nên ở trường cũng phải có cuộc thi đua yêu nước. Giáo viên thì thi đua tìm

cách dạy cho dễ hiểu, cho chóng tiến bộ. Học sinh thì thi đua học cho chóng, cho nhiều, cho tốt.

(Thư gửi Trường Trần Quốc Tuấn nhân dịp khai giảng khóa IV, tháng 5-1948, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.541)

Trong một trường học, các thầy nên thi nhau tìm cách dạy sao cho dễ hiểu, dễ nhớ, nhanh chóng và thiết thực. Các trò nên đua nhau học. Đồng thời, biết tiết kiệm giấy bút, biết giữ kỷ luật.

(Đời sống mới, viết ngày 30-2-1947, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.120)

Trong thời kỳ kháng chiến, ta có đề ra cho học sinh tham gia lao động sản xuất, có một thời kỳ ta có nhiều tiến bộ. Nhưng ta chưa kết hợp được chặt chẽ giáo dục văn hoá với lao động sản xuất. Mấy năm gần đây, việc giáo dục tinh thần lao động, kỷ luật lao động và giáo dục lao động có sút kém. Bây giờ phải sửa.

(Nói chuyện tại Hội nghị Cán bộ Đảng ngành giáo dục, khoảng tháng 6-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.593)

Trong trường, cần có dân chủ. Đối với mọi vấn đề, thầy và trò cùng nhau thảo luận, ai có ý kiến gì đều thật thà phát biểu. Điều gì chưa thông suốt, thì hỏi, bàn cho thông suốt. Dân chủ nhưng trò phải kính thầy, thầy phải quý trò, chứ không phải là "cá đối bằng đầu". Đồng thời thầy và trò cần giúp đỡ những anh chị em phục vụ cho nhà trường. Các anh chị em nhân viên thì nên thi đua sao cho cơm lành canh ngon để cho học sinh ăn no, học tốt.

(Bài nói chuyện tại buổi lễ khai mạc Trường Đại học Nhân dân Việt Nam, ngày 19-1-1955, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.266)

Trong việc đào tạo cán bộ, giáo dục là bước đầu. Tuy không có gì đột xuất, nhưng rất vẻ vang. Không có tượng đồng bia đá, không có gì là oanh liệt, nhưng làm tròn nhiệm vụ là anh hùng, anh hùng tập thể.

(Bài nói chuyện tại Lớp đào tạo hướng dẫn viên các trại hè cấp I, ngày 12-6-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.345)

Trong việc giáo dục và học tập, phải chú trọng đủ các mặt: đạo đức cách mạng, giác ngộ xã hội chủ nghĩa, văn hoá, kỹ thuật, lao động và sản xuất.

(Thư gửi các cán bộ giáo dục, học sinh, sinh viên các trường và các lớp bổ túc văn hoá, ngày 31-8-1960, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.647)

Trong việc kiến thiết nước nhà về mọi mặt, ta thiếu rất nhiều cán bộ như kỹ sư, chuyên gia, thợ lành nghề, thầy dạy học, v.v... Vì vậy, ta phải phát triển mạnh đại học và chuyên nghiệp. Muốn phát triển đại học và chuyên nghiệp, phải chú trọng cấp 2, cấp 1 và cấp vỡ lòng.

(Nói chuyện tại Đại hội Chiến sĩ thi đua toàn ngành giáo dục, ngày 21-2-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.273)

Trong vui chơi cũng có giáo dục. Cần có những thứ vui chơi văn hoá, thể dục có tính chất tập thể và quần chúng.

(Bài nói chuyện tại buổi lễ khai mạc Trường Đại học Nhân dân Việt Nam, ngày 19-1-1955, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.266)

Trong xã hội không có gì tốt đẹp, vẻ vang bằng phục vụ cho lợi ích của nhân dân.

Trong xã hội có THIỆN và cũng có ÁC.

(Bài nói chuyện tại Lớp nghiên cứu Chính trị khóa II Trường Đại học Nhân dân Việt Nam, ngày 8-12-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.453)

Trước đây làm việc theo lối thủ công, nhưng bây giờ làm bằng máy móc tinh xảo cả, nên việc học tập văn hoá, nâng cao trình độ kỹ thuật là rất cần thiết.

(Bài nói chuyện với cán bộ, công nhân Nhà máy Cơ khí Hà Nội, ngày 2-2-1960, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.459)

Trước hết phải ra sức tẩy sạch ảnh hưởng giáo dục nô dịch của thực dân còn sót lại, như: Thái độ thờ ơ đối với xã hội, xa rời đời sống lao động và đấu tranh của nhân dân; học để lấy bằng cấp, dạy theo lối nhồi sọ. Và cần xây dựng tư tưởng: dạy và học để phục vụ Tổ quốc, phục vụ nhân dân.

(Thư gửi giáo viên, học sinh, cán bộ thanh niên và nhi đồng, ngày 31-10-1955, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.185)

Trước học một đường, hành một nẻo. Nay phải sửa chương trình làm sao để học thì hành được ngay.

(Bài nói chuyện với các đại biểu thân sĩ trí thức, phú hào tỉnh Thanh Hóa, ngày 20-2-1947, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.74)

Trước khi Vua Gia Long bán nước ta cho Tây, nước ta vẫn là nước độc lập. Đời nào cũng có người anh hùng mưu cao võ giỏi đứng ra đoàn kết nhân dân đuổi giặc cứu nước.

(Nên học sử ta, báo Việt Nam độc lập, ngày 1-2-1942, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.3, tr.255)

Trước kia có câu: "Vạn ban giai hạ phẩm, duy hữu độc thư cao". Các cô, các chú hiểu không? Câu ấy có nghĩa: Tất cả mọi ngành đều ở dưới, duy có việc học là cao... Đó là thời phong kiến, học cốt để làm quan. Ngày nay phải vừa học vừa lao động.

(Bài nói tại Lớp học chính trị của giáo viên, tháng 8-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.270)

Trường học của chúng ta là trường học của chế độ dân chủ nhân dân, nhằm mục đích đào tạo những công dân và cán bộ tốt, những người chủ tương lai tốt của nước nhà. Về mọi mặt, trường học của chúng ta phải hơn hẳn trường học của thực dân và phong kiến.

(Thư gửi giáo viên, học sinh, cán bộ thanh niên và nhi đồng, ngày 31-10-1955, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.185)

Trường học, gia đình và đoàn thể thanh niên phải liên hệ chặt chẽ trong việc giáo dục thanh niên.

(Bài nói chuyện tại buổi lễ khai mạc Trường Đại học Nhân dân Việt Nam, ngày 19-1-1955, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.266)

Trường học lập ra không phải để giáo dục cho thanh niên An Nam một nền học vấn tốt đẹp và chân thực, mở mang trí tuệ và phát triển tư tưởng của họ, mà trái lại càng làm cho họ đần độn thêm.

(Chính sách ngu dân, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.1, tr.424)

Trường huấn luyện đã giúp anh em biết phương hướng, biết nhắm mục đích mà đi. Như vậy anh em học ít nhưng bổ ích nhiều. Tôi nhắc lại: anh em học bấy lâu nay được chừng ấy là quý rồi; rồi sau anh em còn phải học nữa, học mãi trong khi đi làm việc.

(Bài nói chuyện tại buổi Lễ tốt nghiệp khóa 5 Trường Huấn luyện cán bộ Việt Nam, báo Cứu quốc, ngày 15-11-1945, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.116)

Trường này dạy cho thanh niên vừa học tập, vừa lao động, như vậy là rất tốt. Nên học những ngành nghề gì quan hệ trực tiếp đến sản xuất nông nghiệp, đến nông thôn.

(Bài nói chuyện với Trường Thanh niên lao động xã hội chủ nghĩa Hòa Bình, ngày 17-8-1962, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.437)

Từ nay, các trường học cần phải giáo dục lao động một cách thiết thực, nó là nền tảng của giáo dục chính trị. Nó phải đi đôi với giáo dục chủ nghĩa yêu nước, ý thức cần kiệm để xây dựng nước nhà.

(Học sinh và lao động, viết năm 1957,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.213)

Từ thành thị đến thôn quê, ở các đường phố, các nhà máy, các công trường, các chợ búa... khắp nơi có lớp học. Già, trẻ, gái, trai, ai chưa biết chữ đều tìm cách vượt khó khăn để đi học. Buổi sáng, buổi trưa, buổi tối, đến đâu cũng nghe tiếng học. Thật là một phong trào sôi nổi, một cảnh tượng tưng bừng của một dân tộc quyết rời bỏ chỗ tối, bước lên chỗ sáng.

(Bình dân học vụ, báo Nhân Dân, ngày 17-6-1956,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.347)

Từ tiểu học, trung học, cho đến đại học, là nơi rèn luyện nhi đồng và thanh niên. Óc những người tuổi trẻ trong sạch như một tấm lụa trắng. Nhuộm xanh thì nó sẽ xanh. Nhuộm đỏ thì nó sẽ đỏ. Vì vậy sự học tập ở trong trường có ảnh hưởng rất lớn cho tương lai của thanh niên, và tương lai của thanh niên tức là tương lai của nước nhà.

Vì vậy, cốt nhất là phải dạy cho học trò biết yêu nước, thương nòi. Phải dạy cho họ có chí tự lập, tự cường, quyết không chịu thua kém ai, quyết không chịu làm nô lệ.

(Đời sống mới, viết ngày 20-3-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.120)

Tư tưởng thông thì công việc tốt.

(Thư gửi công nhân, chiến sĩ, nhân viên Xưởng may 10,
Cục Quân nhu, ngày 24-2-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.88)

Vậy cần phải nghiên cứu kinh nghiệm cũ để giúp cho thực hành mới, lại đem thực hành mới để phát triển kinh nghiệm cũ, làm cho nó đầy đủ, dồi dào thêm.

(Thư gửi Quân sự tập san, Quân sự tập san, tháng 4-1948, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.511)

Về bình dân học vụ, nhờ sự hy sinh cố gắng của nam nữ giáo viên, đã có kết quả rất tốt đẹp. Bây giờ, số đông đồng bào đã biết đọc biết viết thì chúng ta phải có một chương trình để nâng cao thêm trình độ văn hoá phổ thông của đồng bào.

(Thư gửi Hội nghị Giáo dục toàn quốc, tháng 7-1948, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.575)

Về giáo dục, chế độ khác thì giáo dục cũng phải khác. Thời trước giáo dục là gõ đầu trẻ để kiếm cơm ăn. Có cơm chùa thì đánh chuông, hết cơm chùa thì không đánh chuông. Bây giờ nhiệm vụ giáo dục khác trước.

(Bài nói chuyện tại Lớp đào tạo hướng dẫn viên các trại hè cấp I, ngày 12-6-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.344)

Về giáo dục

1. Giáo dục xã hội ở Nhà nước: dùng các cuộc nói chuyện, các báo chí để tuyên truyền những tư tưởng cộng sản chủ nghĩa,

2. Giáo dục chính trị bằng các cuộc nói chuyện, các sách báo, và các cuộc thảo luận về đấu tranh giai cấp.

(Chủ nghĩa Cộng sản và thanh niên Trung Quốc, báo L'Humanité, ngày 19-8-1922, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.1, tr.124)

Về giáo dục, trước kia người An Nam học sách Trung Quốc, chịu ảnh hưởng văn hóa Trung Quốc. Từ ngày người Pháp chiếm An Nam,

thấy người An Nam cũng giống người Trung Quốc, cho nên cũng ra lệnh học sách Trung Quốc. Không ngờ từ sau cách mạng Tân Hợi của Trung Quốc, thấy rằng cho tiếp tục học sách Trung Quốc thì không ổn, cho nên chúng đã không cho phép người An Nam đọc sách Trung Quốc và học chữ Trung Quốc nữa. Chẳng những thế, chúng càng không muốn để cho người An Nam biết tình hình gần đây của Trung Quốc, bởi vì điều khiến bọn đế quốc không vui hơn cả là ý thức dân tộc của nhân dân bị áp bức.

(Bài phát biểu tại Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ II,
Quốc dân Đảng Trung Quốc, ngày 14-1-1926,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.2, tr.230-231)

Về học tập và giảng dạy, phải thực hiện tốt phương châm giáo dục kết hợp với lao động sản xuất. Về lao động, cần chú ý tổ chức cho thích hợp với lứa tuổi và sức khỏe của học sinh. Về giảng dạy, tránh lối dạy nhồi sọ. Chương trình dạy học hiện nay còn có chỗ quá nhiều, quá nặng.

(Bài nói tại Hội nghị Tổng kết phong trào thi đua "dạy tốt, học tốt"
của ngành giáo dục phổ thông và sư phạm, tháng 8-1963,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.746)

Về phương diện tinh thần, người Pháp không tổ chức một nền giáo dục mới thay thế cho nền giáo dục An Nam mà họ đã bỏ đi. Họ chỉ xây dựng được một ít trường học để đào tạo ra những con vẹt, những người vong bản thiếu đạo đức và thiếu cả kiến thức phổ thông...

(Đông Dương, viết khoảng 1923-1924,
tiếng Pháp, bản chụp lưu tại Viện Hồ Chí Minh,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.1, tr.424)

Về vấn đề giáo dục, tôi có mấy ý kiến sau đây cống hiến với Hội nghị.

Chúng ta cần phải có một nền giáo dục kháng chiến và kiến quốc. Vì vậy, chúng ta:

1. Phải sửa đổi triệt để chương trình giáo dục cho hợp với sự nghiệp kháng chiến và kiến quốc.

2. Muốn như thế, chúng ta phải có sách kháng chiến và kiến quốc cho các trường.

3. Chúng ta phải sửa đổi cách dạy cho hợp với sự đào tạo nhân tài kháng chiến và kiến quốc.

4. Chúng ta phải đào tạo cán bộ mới và giúp đỡ cán bộ cũ theo tôn chỉ kháng chiến và kiến quốc.

5. Về bình dân học vụ, nhờ sự hi sinh cố gắng của nam nữ giáo viên, đã có kết quả rất tốt đẹp. Bây giờ, số đông đồng bào đã biết đọc biết viết thì chúng ta phải có một chương trình để nâng cao thêm trình độ văn hóa phổ thông của đồng bào.

(Thư gửi Hội nghị Giáo dục toàn quốc, tháng 7-1948,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.575)

Bác Hồ thăm lớp học tiếng Nga tại Khoa Ngoại ngữ, Khu học xá Trung ương, Người ân cần hỏi chuyện chuyên gia nước ngoài về công việc ở Việt Nam và việc học tập của sinh viên, ngày 14-11-1955

Về văn hoá - Ngoài việc gây dựng nền trung học và đại học mới, đào tạo nhân tài, mở mang nghệ thuật, do sự khuyến gắng của Chính phủ, sự sáng suốt của cán bộ bình dân học vụ, và sự hăng hái của đồng bào, chúng ta phá tan cái chính sách ngu dân của Pháp. Trong hai năm chúng ta đã dạy hơn bốn triệu đồng bào nam nữ biết đọc biết viết và đã có nhiều làng xã, toàn dân đều biết chữ. Đó là một thành tích vẻ vang, nhất là trong lúc cái gì cũng thiếu thốn.

(Lời kêu gọi đồng bào toàn quốc nhân dịp kỷ niệm lần thứ hai ngày Quốc khánh nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, ngày 2-9-1947, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.233)

Vì lợi ích mười năm thì phải trồng cây, vì lợi ích trăm năm thì phải trồng người. Chúng ta phải đào tạo ra những công dân tốt và cán bộ tốt cho nước nhà.

(Phát biểu tại Lớp học chính trị của giáo viên cấp II và cấp III toàn miền Bắc, ngày 13-9-1958, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.528)

Vì giáo dục nhà trường không kết hợp chặt chẽ với giáo dục gia đình và giáo dục xã hội, cho nên trong giờ học thì cháu nào cũng ngoan, ngoài giờ học thì có một số vì nhàn rảnh và không ai săn sóc mà dễ sinh hư.

(Bài nói chuyện tại Đại hội Đảng bộ Hà Nội, ngày 1-2-1961, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.28)

Vì kém lý luận, cho nên gặp mọi việc không biết xem xét cho rõ, cân nhắc cho đúng, xử trí cho khéo. Không biết nhận rõ điều kiện hoàn cảnh khách quan, ý mình nghĩ thế nào làm thế ấy. Kết quả thường thất bại.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.274)

Vì sao ít nhất cũng phải học những điều cơ bản, những điều a, b, c về chủ nghĩa cộng sản?

Vì chủ nghĩa cộng sản là mục đích cuối cùng của Đảng ta. Đấu tranh cho chủ nghĩa cộng sản là lẽ sống của người đảng viên.

(Bài nói ở Lớp huấn luyện đảng viên mới, ngày 14-5-1966, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.114)

Vì sao phải học tập *đường lối* của Đảng? Vì có nắm vững đường lối cách mạng mới thấy rõ phương hướng tiến lên của cách mạng, mới hiểu rõ mình phải làm gì và đi theo phương hướng nào để thực hiện mục đích của Đảng trong giai đoạn cách mạng hiện nay.

(Bài nói ở Lớp huấn luyện đảng viên mới, ngày 14-5-1966, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.115)

Việc giáo dục trẻ con, mọi người đều phải đóng góp một phần, nhưng Đoàn Thanh niên phải là người phụ trách chính, Đảng thì phải ra sức giúp.

(Bài nói chuyện tại Đại hội Đảng bộ Hà Nội, ngày 1-2-1961, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.28)

Việc khó khăn nhất của dân tộc ta là đánh đổ đế quốc và phong kiến. Khó khăn ấy ta đã khắc phục được, thì khó khăn trong giáo dục nhất định khắc phục được.

(Nói chuyện tại Đại hội Giáo dục phổ thông toàn quốc, ngày 23-3-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.289)

Việc thế giới rất nhiều, học không bao giờ hết. Người có học mới có tiến bộ. Càng học càng tiến bộ.

(Đời sống mới, viết ngày 20-3-1947, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.117)

Với những cán bộ còn kém văn hoá, thì việc huấn luyện này rất trọng yếu. Trước hết phải dạy cho họ những thường thức: lịch sử, địa

dư, làm tính, khoa học tự nhiên, xã hội, chính trị, cách viết báo cáo, nghĩa vụ và quyền lợi người công dân.

Các bài học do một ban phụ trách sắp xếp.

Lớp học do một hoặc vài ba cơ quan tổ chức với nhau.

Những lớp đó cần phải có giáo viên luôn luôn phụ trách và giáo viên ngoài giúp việc.

Các cán bộ có thể thay phiên nhau mà đi học.

Cần phải ưu đãi các giáo viên và khen thưởng những lớp tổ chức tốt.

Những cán bộ học trong những lớp này, phải theo trình độ văn hoá cao hay thấp mà đặt lớp, chứ không theo cấp bậc cán bộ cao hay thấp.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.311)

Xã hội càng đi tới, công việc càng nhiều, máy móc càng tinh xảo. Mình mà không chịu học thì lạc hậu, mà lạc hậu là bị đào thải, tự mình đào thải mình.

(Bài nói tại Hội nghị Nghiên cứu lịch sử Đảng
của Ban Tuyên giáo Trung ương, ngày 28-11-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.333)

Xã hội loài người ngày nay tiến lên nắm lấy nguyên tử. Người ta chinh phục thiên nhiên, chiếm cả cung trăng nữa. Tất cả tiến bộ rất nhanh. Cán bộ và giáo viên cũng phải tiến bộ cho kịp thời đại thì mới làm được nhiệm vụ. Chớ tự túc, tự mãn, cho là giỏi rồi thì dừng lại. Mà dừng lại là lùi bước, là lạc hậu, mình tự đào thải trước. Cho nên phải cố gắng học tập để cải tạo mình, cải tạo tư tưởng của mình, cải tạo con em và giúp vào việc cải tạo xã hội.

(Bài nói tại Lớp học chính trị của giáo viên, tháng 8-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.266)

…xã hội phát triển không ngừng, tiến bộ cũng phải không ngừng. Nếu hôm nay ngừng tiến bộ tức là ngày mai thoái bộ.

(Bài nói tại buổi bế mạc lớp chỉnh huấn cán bộ đảng, dân, chính các cơ quan Trung ương, ngày 9-6-1953, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.143)

Xã hội tương lai là một xã hội không có phân biệt trí óc và chân tay.

(Bài nói chuyện trong buổi khai mạc lớp chỉnh huấn cán bộ đảng, dân, chính ở cơ quan Trung ương, ngày 6-2-1953, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.59)

Xem nhiều sách để mà lòe, để làm ra ta đây, thế không phải là biết lý luận.

Những anh em đó cần phải ra sức thực hành mới thành người biết lý luận.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.274)

Phần III

MINH TRIẾT HỒ CHÍ MINH VỀ KHOA HỌC VÀ CÔNG NGHỆ

Cách mạng xã hội chủ nghĩa gắn liền với sự phát triển khoa học và kỹ thuật, với sự phát triển văn hoá của nhân dân.

Hồ Chí Minh

12-4 - Con tàu vũ trụ của Liên Xô do đồng chí Gagarin lái, chỉ trong 108 phút đã bay 50.000 cây số quanh quả đất, rồi bay trở về bình an. Cả thế giới đều ca tụng đó là thành công khoa học vĩ đại nhất từ lúc "khai thiên lập địa" đến nay. Cho đến tổng Ken cũng phải nhận rằng: "Mỹ đã thua Liên Xô 10 năm...".

(Một tháng 4 lịch sử, ngày 9-5-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.127)

15.000 nhà công thương Thượng Hải đã khai Đại hội và đề ra: Nội trong ba năm đến 5 năm, họ sẽ cải tạo thành người lao động "tự thực kỳ lực" và họ thách các nhà công thương cả nước thi đua trong năm nay nhất định làm cho được những điều sau đây:

1- Ra sức tham gia chỉnh phong, cải tạo lập trường chính trị của mình;

2- Tự giác, tự nguyện tham gia lao động chân tay;

3- Đưa hết kỹ thuật và kinh nghiệm của mình làm cho xí nghiệp phát triển;

4- Sinh hoạt phải cần cù và tiết kiệm, lập tức hoặc dần dần xóa bỏ những đãi ngộ không hợp lý (Chính phủ có đặc biệt chiếu cố họ);

5- Mỗi người tự định lấy kế hoạch cải tạo của mình, mở rộng phê bình và tự phê bình, định kỳ hạn kiểm soát lẫn nhau.

Bà Lý Mận Hoa (người Trung Quốc) là một thạc sĩ. Chồng bà cũng là một thạc sĩ.

Hơn 10 năm trước đây, hai vợ chồng sang học ở Mỹ. Có hai con mọn, nhà nghèo không có tiền mướn người giúp việc, bà Lý vừa nuôi con, vừa làm việc nhà, vừa nghiên cứu khoa học. Thật là khó nhọc, nhưng bà Lý quyết tâm học cho kỳ được. Kết quả bà Lý đã thành một nhà động lực học nổi tiếng.

Trở về nước, bà Lý đã góp phần đắc lực vào công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội. Năm ngoái, hai vợ chồng bà Lý đã được Chính phủ Trung Quốc tặng giải thưởng khoa học đầu tiên.

(Lao động là vẻ vang, ngày 16-4-1957,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.530)

Bác rất vui lòng các cô các chú có tiến bộ khá về:

Đoàn kết thân ái,

Liên tục thi đua,

Cải tiến kỹ thuật,

Tăng gia sản xuất,

Thực hành tiết kiệm,

Quản lý xí nghiệp.

(Thư gửi công nhân, chiến sĩ, nhân viên
Xưởng may 10, Cục Quân nhu, ngày 24-2-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.88)

Báo Mỹ *Nữu Ước* thời báo (11-1954) viết:

Ở Mỹ, 4 năm gần đây, việc đào tạo kỹ sư đã kém sút rất nhiều: năm 1950, có 50.000 học sinh kỹ sư tốt nghiệp, năm nay, chỉ có 20.000.

Ở Liên Xô, số kỹ sư ngày càng tăng. Năm 1928, có 11.000 người. Năm 1950, có 28.000 người. Năm 1953, có 40.000 người. Năm nay, số học sinh kỹ sư tốt nghiệp nhiều gấp 2 lần rưỡi của Mỹ.

Liên Xô ra sức đào tạo những người đại kỹ sư. Năm 1946, có 3.188 người. Năm 1953, có 8.530 người. Năm nay, hơn 25.000 người.

Ở Mỹ, số người đại kỹ sư giảm sút 56%: năm 1950, có 9.096 người. Năm nay, chỉ 3.978 người.

Ở Liên Xô, đại kỹ sư là gì? Là: "những kỹ sư rất giỏi về kỹ thuật cũng như về chính trị, trình độ văn hóa cao, hoàn toàn trung thành với Tổ quốc và chủ nghĩa Mác - Lênin, có năng lực dùng hết tất cả những kết quả mới của khoa học, liên hệ lý luận khoa học với công tác thực tế nhằm mục đích xây dựng một xã hội cộng sản".

Những nhà khoa học Mỹ nổi tiếng như bác sĩ Uýt đều nhận rằng chất lượng giáo dục kỹ thuật của Liên Xô khá cao.

Kỹ sư Liên Xô chất lượng thì cao, số lượng ngày càng nhiều trong khi đó số lượng kỹ sư ở Mỹ ngày càng giảm, chất lượng ngày càng kém. Kỹ sư Mỹ phục vụ cho một nhóm tư bản, kỹ sư Liên Xô phục vụ toàn thể nhân dân. Hai chế độ khác nhau, thì người kỹ sư cũng khác nhau.

(Khoa học ở Mỹ và ở Liên Xô, ngày 5-12-1954,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.158)

Báo Tiền Phong có ra những số đặc biệt cho các em nhi đồng, đó là một việc hay.

...

- Báo dạy trẻ em những thường thức khoa học, bằng những bức vẽ và những câu giải thích rất thú vị, rất dễ hiểu.

- Báo trả lời những câu hỏi của trẻ em như: "Vì sao khi tôi chạy thì ông trăng cũng chạy theo tôi?", "Vì sao bánh trôi nước lúc đầu thì chìm, lúc sau lại nổi?"...

- Báo dạy trẻ em cách giữ vệ sinh, cách chơi vui có ích, v.v..

(Báo Nhi đồng, ngày 24-6-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.9-10)

Bất kỳ công việc gì, ở ngành nào, quần chúng đều có nhiều kinh nghiệm và nhiều sáng kiến quý báu. Cán bộ biết gần gũi quần chúng, học hỏi quần chúng, để lãnh đạo quần chúng, thì công việc to lớn mấy, khó khăn mấy cũng thành công.

(Chiến sĩ cầu đường, ngày 30-11-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.343)

Bây giờ Bác nêu nhiệm vụ trước mắt:

...

3. Phải cố gắng học tập kỹ thuật quân sự và nghiệp vụ. Ngày ngày phải cố gắng học, nếu không thì thoái bộ.

...

(Nói chuyện với các đơn vị quân đội tại Quân khu bộ Quân khu 4,
nói ngày 15-6-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.629)

Bây giờ nói đến văn hoá. Nếu cô chú nào muốn học văn hoá để xem sách, nâng cao trình độ chính trị và kỹ thuật, thế thì tốt, Bác rất khuyến khích học văn hoá. Nhưng nếu học văn hoá nhằm để đỗ bằng cấp, đổi lao động chân tay sang lao động trí óc, tưởng hươu, tưởng vượn như thế, đối với công tác hiện tại thì không phấn khởi, nghĩ vu vơ ở đâu, muốn làm ông chủ tịch, giám đốc, bác sĩ, kỹ sư là không đúng.

(Nói chuyện với cán bộ, đảng viên và thanh niên lao động Hải Phòng,
nói ngày 30-5-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.581)

Bây giờ ta chưa có máy, nhưng sau này ta sẽ có. Có khi độ 5 năm, 10 năm nữa mới có. Trong thời gian đó cần phải cải tiến kỹ thuật, không thể cứ làm theo lối cũ để ngồi chờ 5 năm, 10 năm được. Muốn cải tiến phải tổ chức tổ đổi công, hợp tác xã, từng nhà riêng không làm được.

(Nói chuyện với nhân dân, bộ đội, cán bộ
tại Yên Châu (Sơn La), nói ngày 8-5-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.209)

Bộ Y tế ta đã sản xuất nhiều thuốc tiêm Philatốp bằng nhau đàn bà đẻ và bằng óc, lá lách, tim, gan, thận, hạch của trâu, bò, dê.

Nhờ khoa học Liên Xô và công nghiên cứu của thầy thuốc ta, nhân dân ta được hưởng một cách chữa bệnh vừa rất giản đơn, vừa hay vừa rẻ.

Nhưng anh em thầy thuốc ta còn phải cố gắng nhiều hơn nữa, để phổ biến rộng rãi cách dùng Philatốp vào nhân dân, và phát triển Philatốp chữa được nhiều thứ bệnh khác.

(Philatốp, ngày 19-5-1954,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.489)

Các cán bộ chẳng những phải biết chính trị, mà còn cần phải biết cả kỹ thuật, trái lại chỉ biết kỹ thuật mà không biết chính trị thì công tác cũng không tốt.

(Nói chuyện tại Lớp huấn luyện đào tạo
cán bộ hợp tác xã nông nghiệp, nói ngày 13-3-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.361)

Các cháu học kỹ thuật và học tiếng Nga cần nhận rõ mình học cốt để phục vụ Tổ quốc, phục vụ nhân dân. Học ngành nào cũng cần phải căn cứ vào nhu cầu của Tổ quốc, của nhân dân mà định, không thể tuỳ theo sở thích riêng của mình.

(Thư gửi các cháu lưu học sinh Việt Nam học ở Mátxcơva,
ngày 17-5-1983, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.48)

Các cháu phải cố gắng học tập kỹ thuật, văn hoá, chính trị. Nhờ nhân dân ta cố gắng và các nước bạn giúp đỡ mà nền kinh tế của nước ta càng ngày càng tiến. Nếu không học tập văn hoá, không có trình độ văn hoá thì không học tập được kỹ thuật, không học tập được kỹ thuật thì không theo kịp được nhu cầu kinh tế nước nhà; nhưng phải chú ý

học tập chính trị vì nếu chỉ học văn hoá, kỹ thuật mà không có chính trị thì như người nhắm mắt mà đi.

(Nói chuyện tại Đại hội Liên hoan thanh niên tích cực ngành đường sắt, nói ngày 25-7-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.384)

Thăm Nhà máy xe lửa Gia Lâm, Người nhắc nhở cán bộ, công nhân phát huy truyền thống cách mạng của nhà máy, ra sức thi đua xây dựng miền Bắc, ủng hộ cuộc đấu tranh của đồng bào miền Nam, ngày 19-5-1955

Các đồng chí chuyên gia Liên Xô sang giúp nhân dân Việt Nam đã tỏ rõ tinh thần quốc tế cao cả, khắc phục khó khăn, quyết tâm truyền lại cho cán bộ Việt Nam những kiến thức, kinh nghiệm quý báu và kỹ thuật tiên tiến. Nhân dân Việt Nam nhiệt liệt hoan nghênh tinh thần làm việc và gương hy sinh tận tụy của các đồng chí chuyên gia Liên Xô.

(Diễn văn tại tiệc chiêu đãi của Chủ tịch K.E. Vôrôsilốp, nói ngày 24-4-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.555-556)

Các đồng chí phải đi xuống tận các xí nghiệp, các hợp tác xã, hỏi han công nhân, nông dân yêu cầu gì, họ làm ăn và sinh sống như thế

nào và phổ biến những điều cần thiết giúp đỡ họ cải tiến kỹ thuật, phát triển sản xuất, cải thiện đời sống. Các đồng chí phải là những chiến sĩ trên mặt trận tư tưởng, văn hóa và khoa học, kỹ thuật; phải góp tài góp sức để cải biến bộ mặt xã hội của nước ta, làm cho nhân dân ta sản xuất và công tác theo khoa học và đời sống của nhân dân ta văn minh, tức là khoa học, lành mạnh và vui tươi. Đó là nhiệm vụ rất nặng nề mà cũng rất vẻ vang.

(Bài nói tại Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ I
của Hội Phổ biến khoa học và kỹ thuật Việt Nam,
ngày 18-5-1963, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.97-98)

Các hội viên là công nhân, nông dân phải nêu cao vai trò xung phong gương mẫu trong việc học tập và áp dụng khoa học, kỹ thuật. Những kinh nghiệm và sáng kiến mình có thì phải phổ biến cho người khác cùng áp dụng; đồng thời phải bền bỉ, cố gắng học tập khoa học và kỹ thuật.

Bài nói tại Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ I
của Hội Phổ biến khoa học và kỹ thuật Việt Nam,
nói ngày 18-5-1963, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.98)

Các lớp cán bộ trước là những người đã phát rừng, cày đất, gieo mạ, tát nước. Mà các cháu trong lớp này là những cán bộ phải chuẩn bị sẵn sàng để đi gặt lúa. Vậy các cháu phải ra sức thi đua:

Luyện tập thân thể cho mạnh mẽ

Nghiên cứu kỹ thuật cho thông thạo.

Trau dồi tinh thần cho vững chắc.

Hun đúc đạo đức của người quân nhân cách mạng cho vững vàng.

(Thư gửi Lớp "Chuẩn bị tổng phản công"
Trường Trung học Lục quân Trần Quốc Tuấn,
báo Cứu quốc, ngày 9-11-1949,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.243)

Các nhà máy, các nông trường đều có lớp dạy cho công nhân và nông dân học thêm kỹ thuật. Kết quả là có nhiều công nhân và nông dân tiên tiến viết được báo, viết được sách để phổ biến kinh nghiệm sản xuất của họ. Có khi họ đi giảng dạy ở các trường kỹ thuật. Có người làm ủy viên của hội nghị kỹ thuật ở các trường đại học.

(Liên Xô vĩ đại, viết xong tháng 10-1957,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.141)

Cách đây 46 tháng, chiếc vệ tinh thứ nhất trên thế giới đã truyền đi những tiếng "píp píp" nhộn nhịp và khoan thai bay vòng quanh quả đất. Tiếp theo đó, đã có nhiều vệ tinh khác bay quanh quả đất, bay quanh mặt trăng và bay lên sao Kim.

Rồi đến ngày lịch sử 12-4-1961, chiếc tàu vũ trụ *Phương Đông số 1* mang theo người anh hùng Liên Xô, đồng chí *Gagarin*, đã thắng lợi đi vào quỹ đạo quả đất. Đó là lần đầu tiên trong lịch sử mà một kỳ công khoa học như thế đã thực hiện.

Và hôm nay, con tàu vũ trụ em là *Phương Đông số 2* do anh hùng Liên Xô là đồng chí *Ghécman Titốp* lái, sau khi bay quanh quả đất nhiều lần, đã thắng lợi trở về Tổ quốc Liên Xô.

Dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản vĩ đại, khoa học Xôviết đã thực hiện những tiến bộ ngày càng rất kỳ diệu, ngày càng rất to lớn!

Đối với những thắng lợi của Liên Xô, nhân dân Việt Nam chúng tôi rất sung sướng và rất tự hào, vì đó cũng là thắng lợi chung của phe xã hội chủ nghĩa và của toàn thể loài người.

(Điện mừng Liên Xô phóng tàu vũ trụ
Phương Đông 2, ngày 8-8-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.177)

Cách đây độ 100 năm, Các Mác đã nói: Người cộng sản hiểu biết thiên nhiên để buộc thiên nhiên phục vụ hạnh phúc loài người và hiểu

biết xã hội để cải tạo xã hội cũ, xấu xa, thành một xã hội mới tốt đẹp, một xã hội cộng sản. Lời nói ấy nay đã thực hiện dần dần ở các nước xã hội chủ nghĩa đứng đầu là Liên Xô vĩ đại.

(Hoan hô thắng lợi vẻ vang
của khoa học Liên Xô vĩ đại, ngày 31-10-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.314)

Cách học tập gồm có năm môn:

...

5. Khoa học: Thí dụ: các cán bộ quân sự thì phải nghiên cứu khoa học quân sự, cán bộ y tế phải nghiên cứu y học. Cán bộ môn nào thì nghiên cứu lý luận của môn ấy.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.310)

Cách mạng xã hội chủ nghĩa gắn liền với sự phát triển khoa học và kỹ thuật, với sự phát triển văn hoá của nhân dân.

(Báo cáo về dự thảo Hiến pháp sửa đổi tại
Kỳ họp thứ 11 Quốc hội khóa I
nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, ngày 18-12-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.371)

Cái gì cũng đặc biệt đối với đặc công. Chữ đặc biệt quán xuyến tất cả, từ lúc tập luyện cho đến lúc đi đánh, cũng như lúc về.

Mưu trí phải đặc biệt linh hoạt.

Kỹ thuật phải đặc biệt huấn luyện thuần thục.

Lập trường chính trị phải đặc biệt vững chắc.

Ở đây Bác thấy một loạt chữ đặc biệt, đặc biệt tất cả.

Kỷ luật phải đặc biệt nghiêm minh.

Quyết tâm thắng địch, quyết tâm tiêu diệt địch cũng phải đặc biệt cao.

Đối với Đảng, phải đặc biệt trung thành.

Đối với dân, phải đặc biệt thân ái.

Bất kỳ nhiệm vụ gì, bất kỳ nhiệm vụ đặc biệt nào cũng phải hoàn thành và hoàn thành cho tốt.

(Bài nói chuyện với đại biểu cán bộ,
chiến sĩ binh chủng đặc công, ngày 19-3-1967,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.319-320)

... *cải tiến kỹ thuật* - Thế giới ngày nay có máy móc tối tân, có vệ tinh nhân tạo. Nhưng cách cày cấy của ta còn rất cũ kỹ, rất lạc hậu, vì vậy khó nhọc nhiều mà thu hoạch ít. Để tiến bộ, chúng ta phải cải tiến kỹ thuật.

(Bài nói với cán bộ và đồng bào
tỉnh Nam Định, nói ngày 13-8-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.512)

Cải tiến kỹ thuật là rất cần thiết. Kinh nghiệm chứng tỏ rằng hai đám ruộng A và B (đất, nước, phân, cần) ngang nhau, nhưng ruộng A có kỹ thuật tiên tiến, ruộng B không có, thì ruộng A nhất định thu hoạch nhiều hơn và sớm hơn ruộng B.

Nhưng nông dân thường quen làm ăn theo lối cũ. Đối với kỹ thuật mới, lúc đầu họ không tin.

Muốn cho họ tin, trước hết, Bí thư các cấp ủy Đảng, cán bộ, đảng viên và đoàn viên thanh niên phải làm những đám *ruộng thí nghiệm*, dùng kỹ thuật tiên tiến. Rồi động viên nông dân đến tham quan, xem xét, thảo luận. Làm như vậy, đồng thời đánh thông được *tư tưởng* quần chúng, giải quyết được vấn đề kỹ thuật, lại tránh được bệnh quan liêu, mệnh lệnh của cán bộ.

(Mấy kinh nghiệm Trung Quốc
mà chúng ta nên học, ngày 1-7-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.444-445)

Cải tiến nông cụ là một việc rất cần thiết. Nó tiết kiệm được nhiều sức lao động và thời giờ. Nó giúp ích nhiều cho việc tăng gia sản xuất.

(Mùa xuân quyết thắng, báo Nhân Dân, ngày 3-2-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.463)

Cải tiến nông cụ thì công việc đỡ nặng nhọc, lại nhanh, kịp thời vụ. Không cải tiến nông cụ, không thể tăng được năng suất lao động, không thể tiến bộ được.

(Bài nói chuyện với đồng bào và cán bộ xã Đại Nghĩa (Hà Đông),
ngày 7-10-1961, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.219)

Cam Túc là một tỉnh nhiều núi rừng, nhiều tật bệnh, nhiều mê tín. Nay nhờ có nhà thương nhỏ tổ chức khắp các thôn xã, mà đã có những thôn và những hợp tác xã nông nghiệp không có người ốm. Đồng thời nông dân đã hết mê tín, và đã tiến bộ nhiều về ý thức khoa học.

(Mấy kinh nghiệm Trung Quốc
mà chúng ta nên học, ngày 1-7-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.450)

Cán bộ các ngành, các cấp phải thi đua làm tròn mọi nhiệm vụ chống hạn và chỉ đạo sản xuất, hướng dẫn kế hoạch chống hạn, hướng dẫn kỹ thuật sản xuất, với tinh thần trách nhiệm và tinh thần đấu tranh khắc phục khó khăn.

(Nói chuyện với đồng bào
tỉnh Hưng Yên, nói ngày 5-1-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.222)

Cán bộ chính trị phải biết kỹ thuật, cán bộ kỹ thuật phải biết chính trị. Chính trị và kỹ thuật phải kết hợp với nhau, không thể tách rời nhau được.

(Nói chuyện tại Hội nghị Tổng kết công tác thủy lợi toàn miền Bắc, ngày 10-1-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.14)

Cán bộ có kỹ thuật, nhưng người áp dụng kỹ thuật là công nhân. Nếu cán bộ không đoàn kết với công nhân thì công việc sẽ hỏng.

(Nói chuyện tại Hội nghị Tổng kết quý I của các công ty kiến trúc, nói ngày 9-4-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.159)

Cán bộ công đoàn phải là người hiểu biết sản xuất, đời sống, nguyện vọng của công nhân, viên chức, phải hiểu chính sách của Đảng, phải hiểu về quản lý kinh tế, khoa học, kỹ thuật.

(Nói chuyện với các đồng chí lãnh đạo Tổng Công đoàn Việt Nam, ngày 18-7-1969, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.682)

Cán bộ kỹ thuật và hành chính phải đoàn kết, học hỏi lẫn nhau; cán bộ hành chính không biết kỹ thuật thì không làm tròn nhiệm vụ; ngược lại, cán bộ kỹ thuật không học chính trị cũng không làm tròn nhiệm vụ, không giúp đỡ cho công nhân được tốt, nhất là dưới chế độ dân chủ, người cán bộ nào cũng phải am hiểu chính trị.

(Nói chuyện với cán bộ, công nhân Nhà máy dệt Nam Định, nói ngày 24-4-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.538)

Cán bộ lãnh đạo và cán bộ các ngành, tư tưởng phải thông, phải thật thông. Phải có quyết tâm khắc phục khó khăn, làm tròn nhiệm vụ.

Phải đồng cam cộng khổ với nhân dân. Phải khuyến khích và giúp đỡ nhân dân phát huy sáng kiến, cải tiến kỹ thuật, nâng cao năng suất.

(Nói chuyện tại Công trường thủy lợi Bắc - Hưng - Hải, nói ngày 20-9-1958, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.530)

Cán bộ phải nâng cao tinh thần trách nhiệm, phải đi sát với quần chúng, đi sát mọi công việc. Phải giáo dục quần chúng, phải học tập sáng kiến và kinh nghiệm của quần chúng để cải tiến tổ chức và kỹ thuật.

(Phải không ngừng cải tiến quản lý xí nghiệp, ngày 17-2-1960, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.477)

Cán bộ từ tỉnh đến huyện, xã đều phải học tập chính trị, văn hoá, kỹ thuật để làm tròn nhiệm vụ ngày càng nhiều và càng mới.

(Bài nói tại Hội nghị mở rộng của tỉnh uỷ Hà Đông, nói ngày 2-12-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.350)

Cán bộ và công nhân ta cần phải tranh thủ học tập kinh nghiệm các nước anh em và các đồng chí chuyên gia. Phải chăm lo học tập văn hoá, học tập kỹ thuật, nghiệp vụ, trau dồi nghề nghiệp cho thành thạo. Phải phát huy sáng kiến, cải tiến kỹ thuật. Những sáng kiến, kinh nghiệm của từng người, từng đơn vị cần được đúc kết và phổ biến kịp thời để không ngừng nâng cao năng suất lao động và hạ giá thành, đẩy mạnh sản xuất và xây dựng cơ bản.

(Bài nói tại Hội nghị Tổng kết công tác của Bộ Công nghiệp, nói tối 22-1-1960, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.447)

Cán bộ, đồng bào có một số sợ khó khăn, không muốn cải tiến cách làm việc, không muốn cải tiến kỹ thuật. Cái đó là do bảo thủ, do ngại khó, vì đời ông đời cha làm thế nào thì nay cứ làm như thế. Phải dần dần sửa chữa khuyết điểm đó mới sản xuất tốt được.

(Nói chuyện với cán bộ, bộ đội và nhân dân tỉnh Hòa Bình, nói ngày 19-10-1958, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.551)

Cái gì cũng đặc biệt đối với đặc công. Chữ đặc biệt quán xuyến tất cả, từ lúc tập luyện cho đến lúc đi đánh, cũng như lúc về.

Mưu trí phải đặc biệt linh hoạt.

Kỹ thuật phải đặc biệt huấn luyện thuần thục.

Lập trường chính trị phải đặc biệt vững chắc.

Ở đây Bác thấy một loạt chữ đặc biệt, đặc biệt tất cả.

Kỷ luật phải đặc biệt nghiêm minh.

Quyết tâm thắng địch, quyết tâm tiêu diệt địch cũng phải đặc biệt cao.

Đối với Đảng, phải đặc biệt trung thành.

Đối với dân, phải đặc biệt thân ái.

Bất kỳ nhiệm vụ gì, bất kỳ nhiệm vụ đặc biệt nào cũng phải hoàn thành và hoàn thành cho tốt.

(Bài nói chuyện với đại biểu cán bộ, chiến sĩ binh chủng đặc công, ngày 19-3-1967, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.319-320)

Càng hăng hái thi đua thì người chiến sĩ càng phải ra sức tìm tòi, học hỏi, cầu tiến bộ. Do sáng kiến và kinh nghiệm trong thi đua mà lao động chân tay *nâng cao trình độ kỹ thuật* của mình. Do thi đua mà lao

động trí óc gần gũi, giúp đỡ, cộng tác và học hỏi những người lao động chân tay, và trở nên những *người trí thức hoàn toàn*. Thế là phong trào thi đua đã làm cho công nông binh *trí thức hóa*, và trí thức thì *lao động hóa*.

(Bài nói tại Đại hội Các chiến sĩ thi đua và cán bộ gương mẫu toàn quốc, báo Nhân Dân, ngày 1-5-1952, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.408)

Cảng ta là cửa ngõ của miền Bắc xã hội chủ nghĩa. Toàn dân ta ở miền Bắc đang làm một cuộc cách mạng để không còn nghèo nàn và lạc hậu. Ta có gặp khó khăn về kinh tế và kỹ thuật, đó là lẽ tất nhiên. Bởi vì, muốn xây dựng một nước xã hội chủ nghĩa phải có công nghiệp hiện đại, giao thông vận tải hiện đại, cảng hiện đại, v.v.. Vì vậy, các cô, các chú phải sản xuất để có năng suất bốc dỡ cao, sử dụng hết công suất máy móc. Phải giữ gìn an toàn con người, an toàn bến cảng. Mọi người phải đoàn kết một lòng, từ trên xuống dưới. Làm việc phải có dân chủ bàn bạc, nhưng chú ý dân chủ phải có tổ chức kỷ luật. Hiện nay nước ta còn nghèo. Hàng hoá máy móc ở cảng là do các nước bạn giúp đỡ. Các cô, các chú phải bảo quản hàng hoá tốt, cải tiến chế độ quản lý mọi mặt tốt. Các cô, các chú phải nâng cao tinh thần làm chủ tập thể, cần kiệm liêm chính, chí công vô tư, ra sức xây dựng bến cảng, góp phần thực hiện nhiệm vụ xây dựng chủ nghĩa xã hội ở miền Bắc làm hậu thuẫn cho cuộc đấu tranh thống nhất nước nhà.

(Nói chuyện với công nhân thuỷ thủ tàu HC.15 cảng Hải Phòng, nói ngày 30-5-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.561-562)

... cần chú ý làm công tác thuỷ lợi theo phương châm giữ nước là chính, làm thuỷ lợi nhỏ là chính, nhân dân tự làm là chính, bón nhiều phân và cải tiến kỹ thuật.

(Vài ý kiến về cuộc vận động cải tiến quản lý xí nghiệp, ngày 4-6-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.230)

... cần phải khiêm tốn, cần phải đoàn kết, cần phải ra sức thi đua học tập, học tập về chính trị, học tập văn hoá, học tập kỹ thuật.

(Lời phát biểu tại buổi chiêu đãi nhân dịp kỷ niệm 15 năm ngày thành lập Quân đội nhân dân Việt Nam, nói ngày 22-12-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.387)

Cần phải: Nâng cao chí khí anh hùng cách mạng; nắm vững khoa học, kỹ thuật; ra sức học tập và sáng tạo; thực hiện cần cù và tiết kiệm; đoàn kết chặt chẽ, thương yêu giúp đỡ lẫn nhau để cùng tiến bộ không ngừng.

(Bài nói tại Lễ kỷ niệm lần thứ 35 ngày thành lập Đoàn Thanh niên Lao động Việt Nam, ngày 25-3-1966, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.78)

... cần ra sức củng cố tốt các hợp tác xã về mặt tư tưởng cũng như về mặt tổ chức, cải tiến công tác quản lý, cải tiến kỹ thuật, làm gương mẫu cho các tổ đổi công và cho những nông dân còn làm ăn riêng lẻ.

(Lời kêu gọi nông dân, ngày 3-8-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.261)

Chính sách của Đảng và Chính phủ trong cải cách ruộng đất, sức lao động cần cù của nông dân, kết quả tìm tòi của các nhà khoa học, đã làm cho sản xuất nông nghiệp tăng năng suất lên nhiều.

(Diễn văn trong tiệc chiêu đãi ở Bình Nhưỡng (Triều Tiên), đọc ngày 10-7-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.6)

Chủ tịch và Thủ tướng đồng ý rằng, với những sự phát triển trong địa hạt du hành vũ trụ và trong kỹ thuật chiến tranh nguyên tử

và khinh khí, việc duy trì hòa bình, hơn bao giờ hết, đã trở thành cấp thiết.

(Thông cáo chung giữa Chủ tịch nước Việt Nam Dân chủ cộng hòa Hồ Chí Minh và Thủ tướng nước Cộng hòa Ấn Độ Giaoaháclan Nêru, ngày 7-2-1958, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.622)

Chúng ta có các nước bạn giúp ta về nhiều mặt như máy móc, kế hoạch, cho chuyên gia và công nhân sang giúp ta. Thế là ta thi đua có rất nhiều thuận lợi, nhưng ta còn nhiều khó khăn như máy móc mới, kế hoạch chưa quen, kỹ thuật mới, tham ô lãng phí, địch phá hoại.

(Nói chuyện tại Đại hội Liên hoan chiến sĩ thi đua công nghiệp toàn quốc 1956, nói tối 24-3-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.296)

Chúng ta đều biết rằng trình độ khoa học, kỹ thuật của ta hiện nay còn thấp kém. Lề lối sản xuất chưa cải tiến được nhiều. Cách thức làm việc còn nặng nhọc. Năng suất lao động còn thấp kém. Phong tục tập quán lạc hậu còn nhiều. Nhiệm vụ của khoa học là ra sức cải biến những cái đó.

(Bài nói tại Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ I của Hội Phổ biến khoa học và kỹ thuật Việt Nam, nói ngày 18-5-1963, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.96)

Chúng ta nhớ đến những *nhân sĩ tiến bộ Pháp* (gồm có những nhà khoa học, những nhà trí thức và nhiều thủ lãnh công giáo), đã phản đối chiến tranh.

(Nhân dân Việt Nam và nhân dân nước Pháp, ngày 7-9-1954, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.49)

Chúng ta phải ra sức bảo vệ Tổ quốc, bảo vệ hòa bình, cho nên chúng ta phải *củng cố quốc phòng*, bộ đội ta phải thi đua học tập chính trị và kỹ thuật, giữ vững kỷ luật và tác phong khắc khổ.

(Diễn văn chúc mừng năm mới trong dịp lễ mừng
Trung ương Đảng và Chính phủ về Thủ đô,
báo Nhân Dân, ngày 1-1-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.226)

Chúng ta phải vì lợi ích chung mà dốc lòng học tập những điểm tốt ấy để cải tiến công tác một cách thường xuyên. Không những thế mà còn phải tìm học những cái hay mà mỗi người lao động trung bình hoặc chậm tiến đều có thể có. Như vậy là làm cho sáng kiến, kinh nghiệm chung ngày càng dồi dào, trình độ tư tưởng, tổ chức, kỹ thuật chung ngày càng nâng cao. Do đó, sản xuất phát triển ngày càng nhanh và vững, đời sống nhân dân lao động ngày càng no ấm, đầy đủ.

(Học tập không mỏi, cải tiến không ngừng, ngày 14-3-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.528)

Chúng ta quý trọng những người khoa học tiến bộ đời nay và biết ơn những người khoa học tiến bộ đời xưa, vì họ có công to với xã hội. Đồng thời chúng ta cũng nên biết nhiều người khoa học tiến bộ đã gan dạ chống lại thế lực phản động và đã bị hy sinh như:

Ông Rugiơ Baycơn, người Anh (thế kỷ thứ 13), làm những thí nghiệm khoa học thiên nhiên. Ông bị tôn giáo hồi đó cho là "tà thuật" và bị bỏ tù.

Ông Brunô, người Ý (thế kỷ thứ 14), phát minh: Ngoài quả đất của chúng ta, còn nhiều ngôi sao khác, mà loài vật có thể sống được. Ông bị đốt sống sau 7 năm ngồi tù!

Ông Xécvét, người Tây Ban Nha (thế kỷ thứ 16), sắp tìm thấy mạch máu chảy cách thế nào, thì bị giáo chủ Canvanh đốt sống, bị quay như người ta quay lợn suốt hai giờ đồng hồ!

Cũng Canvanh đã cho ông Côpécních, người Ba Lan là một người điên nguy hiểm, vì ông Côpécních đã phát minh rằng quả đất đi quanh mặt trời.

Cũng trong thế kỷ thứ 16, một người Nga tìm ra cách làm hai cái cánh để bay thử. Người này bị chặt đầu, vì "người mà bay như chim là trái với lẽ trời!".

Bọn đế quốc phản động ngày nay không đốt chết những người khoa học tiến bộ như tổ tiên chúng đã làm, nhưng chúng áp bức họ bằng cách khác. Như ba người đại khoa học nổi tiếng khắp thế giới là ông Hemmaye (người Mỹ) và hai vợ chồng ông Quyri (người Pháp) vì chống chiến tranh mà bị chúng cách chức.

Chỉ có chế độ xã hội chủ nghĩa và dân chủ nhân dân là thật sự quý trọng những người khoa học tiến bộ.

(Quý trọng những người khoa học tiến bộ, ngày 30-1-1956,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.254-255)

Chúng tôi cũng đã thấy rõ đất nước Ấn Độ, rất giàu có và tươi đẹp, nhân dân Ấn Độ rất khéo léo và cần cù, các nhà khoa học và kỹ sư Ấn Độ rất nhiều tài năng và cố gắng.

(Tình nghĩa anh em Việt - Ấn - Miến, ngày 26-2-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.343)

Chúng tôi đã nghe nói nhiều về thành phố lộng lẫy này của các bạn, về những nhân tài sáng tạo ra nhiều máy móc rất thần tình.

(Lời phát biểu ở sân bay
thành phố Xvéclốp, phát biểu ngày 11-7-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.40)

Chúng tôi được biết những cố gắng to lớn của Chính phủ và nhân dân Ấn Độ trong việc xây dựng đất nước và những thành tích của các

nhà khoa học Ấn Độ góp phần quan trọng vào công cuộc xây dựng nước nhà. Những điều ấy chứng tỏ rằng khi một dân tộc đã được độc lập, thì có đủ khả năng xây dựng một đời sống ngày càng tươi đẹp.

(Diễn văn tại cuộc mít tinh
của nhân dân Niu Đêli (Ấn Độ), đọc chiều ngày 6-2-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.258)

Chúng tôi sẽ nhờ tư bản và kỹ thuật các nước hữu bang và cả nước Pháp và nhờ sự hăng hái của Việt Nam mà mau chóng kiến thiết lại mặc dầu hiện nay chiến tranh đã đưa đến một sự phá hoại không thể tưởng tượng.

(Trả lời một nhà báo nước ngoài, ngày 16-7-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.201)

Có cải tiến kỹ thuật, cải tiến tổ chức lao động, mới có thể sản xuất nhiều, nhanh, tốt, rẻ. Nếu chỉ dựa vào sự quen tay hoặc nếu chỉ dồn thêm sức ra, kết quả thường là được mặt này mất mặt khác, được nhanh lại không tốt, được tốt lại không nhanh, không rẻ... mà mặt nào cũng bị hạn chế. Muốn cải tiến kỹ thuật, phải biết kỹ thuật.

Muốn cải tiến tổ chức lao động, cũng phải biết phương pháp tổ chức và có kinh nghiệm tổ chức. Về mặt này và mặt kia, hiện nay chúng ta đều còn kém. Cho nên phải "học, học nữa, học mãi", như Lênin đã dạy.

(Học tập không mỏi, cải tiến không ngừng, nói ngày 14-3-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.527)

Có ý kiến đề nghị nên nói rõ về con đường tiến lên của nước ta, triển vọng phát triển kinh tế của nước ta. Ban sửa đổi Hiến pháp đã bổ sung điều 9 và nói rõ nước ta sẽ trở thành một nước có nền kinh tế xã hội chủ nghĩa với công nghiệp và nông nghiệp hiện đại, khoa học và kỹ thuật tiên tiến.

(Báo cáo về Dự thảo Hiến pháp sửa đổi
tại kỳ họp thứ 11 Quốc hội khoá I nước Việt Nam Dân chủ cộng hòa,
ngày 18-12-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.379-380)

Con đường của chúng ta ngày nay ở miền Bắc là: Qua thời kỳ quá độ tiến lên chủ nghĩa xã hội; từ một nước nông nghiệp lạc hậu tiến lên thành một nước công nghiệp và nông nghiệp hiện đại, có khoa học, kỹ thuật tiên tiến. Chỉ có đi theo con đường ấy, miền Bắc nước ta mới vĩnh viễn thoát khỏi cảnh nghèo đói lạc hậu và xây dựng cơ sở vững chắc cho sự nghiệp thống nhất Tổ quốc.

(Nhanh, ngày 5-3-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.501)

Công cụ nào, năng suất ấy. Cho nên cải tiến công cụ sản xuất là cách tốt nhất để nâng cao năng suất lao động. Nhưng có công cụ tốt chưa đủ, mà còn phải có người sản xuất tốt.

(Cần cù và sáng tạo, báo Nhân Dân, ngày 24-2-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.495)

Công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội ở miền Bắc đòi hỏi Đảng ta phải nắm vững khoa học và kỹ thuật, do đó mỗi đảng viên đều phải cố gắng *học tập văn hoá, học tập khoa học và kỹ thuật*.

(Ba mươi năm hoạt động của Đảng,
báo Nhân Dân, ngày 6-1-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.420)

Công đoàn và cán bộ công đoàn phải học trước để hiểu biết khoa học. Thế nào là khoa học? Như hồi xưa ta cho sét là ông thiên lôi, mưa là rồng phun nước, ốm là do ma làm. Như thế là phản khoa học. Nay ta hiểu khác, hiểu nguyên nhân rõ ràng. Con mắt ta nhìn xã hội cũng phải khoa học. Các tôn giáo theo duy tâm, còn giai cấp công nhân phải duy vật.

(Nói chuyện ở Trường Cán bộ công đoàn, nói ngày 19-1-1957,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.480)

... công nghiệp địa phương phải căn cứ vào khả năng của địa phương về nguyên liệu, vật liệu, máy móc, cán bộ và công nhân kỹ thuật, sự tiêu thụ để đặt kế hoạch cho sát, tránh gây ra lãng phí sức của, sức người.

(Bài nói chuyện với đồng bào
và cán bộ tỉnh Thái Nguyên, nói ngày 13-3-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.524)

Công nhân phải đoàn kết với nhau, công nông đoàn kết với cán bộ kỹ thuật, công nhân đoàn kết với nông dân.

(Nói chuyện tại Đại hội Liên hoan chiến sĩ thi đua
công nghiệp toàn quốc 1956, nói tối 24-3-1956,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.293)

Công nhân ta cần cù, khéo tay, lại được các nước anh em giúp đỡ về máy móc, chuyên gia, kỹ thuật. Chúng ta phải cố gắng noi gương công nhân các nước anh em để hoàn thành kế hoạch nhà nước vượt mức và trước thời hạn. Mọi người phải thấy trách nhiệm của mình là người chủ nước nhà, quyết tâm phấn đấu thì nhất định sẽ hoàn thành vượt mức kế hoạch nhà nước.

(Bài nói tại Đại hội Chiến sĩ thi đua công nghiệp,
nói ngày 11-3-1960, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.517)

Công nhân và cán bộ nâng cao tinh thần đoàn kết, tinh thần cảnh giác, tinh thần trách nhiệm, vì mình là giai cấp lãnh đạo, là chủ của xí nghiệp, chủ của nước nhà; phải học tập các đồng chí chuyên gia về kỹ thuật và tinh thần quốc tế vô sản.

(Nói chuyện với cán bộ, công nhân
Nhà máy Cơ khí Hà Nội, nói ngày 25-12-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.591)

Công tác cải tiến quản lý, cải tiến kỹ thuật và cải tiến tổ chức như cái kiềng ba chân, nếu hai chân dài, một chân ngắn thì không thể nào đứng vững được.

(Bài nói chuyện với cán bộ, công nhân
Nhà máy Cơ khí Hà Nội, nói ngày 2-2-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.460)

Công tác chúng ta ngày càng tiến lên, càng đòi hỏi nhiều về mặt kỹ thuật, khoa học, văn hoá, nhưng trình độ phụ nữ ta còn kém. Đó là một nhược điểm.

(Nói chuyện tại Hội nghị Các đại biểu phụ nữ
tham gia công tác chính quyền toàn miền Bắc, nói ngày 1-8-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.639)

Cũng như những người cộng sản và tiến bộ khắp thế giới, tôi rất vui sướng về sự thành công rực rỡ của con tàu vũ trụ của Liên Xô do đồng chí Gagarin lái đã trở về Tổ quốc Xô viết một cách bình yên. Thành công khoa học của Liên Xô sẽ giúp tăng thêm hạnh phúc cho loài người và củng cố hòa bình trên thế giới.

(Nói chuyện với nhà báo Oóclốp
về kỳ công của khoa học Liên Xô, ngày 17-4-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.115)

Cuộc đấu tranh của nhân dân bắt đầu có kết quả tốt: Hiện nay, các nhà khoa học của 79 nước đang khai hội ở Giơnevơ với khẩu hiệu "*Nguyên tử phục vụ hòa bình*". Mục đích là biến một thứ tai họa khủng khiếp cho loài người thành một thứ ích lợi vô cùng cho xã hội.

Cuộc hội nghị này rất to về ý nghĩa cũng như về hình thức:

Mỗi nước tham gia có 5 đại biểu chính thức, (không kể những chuyên gia và những nhà kỹ thuật).

Chương trình nghị sự dày 70 trang đánh máy.

Hội nghị đã nhận được hơn 2.000 bản luận về khoa học nguyên tử. Trong số đó, hội nghị đã chọn để thảo luận 474 bản, do đại biểu của 23 nước đề ra.

Mỗi đại biểu trình bày ý kiến chỉ hạn trong 25 đến 30 phút đồng hồ.

Hội nghị sẽ làm việc 162 giờ đồng hồ. Ngoài những giờ làm việc, tối nào cũng có cuộc nói chuyện của những nhà khoa học nổi tiếng.

Bên cạnh hội nghị có hai phòng trưng bày những đồ vẽ về máy móc nguyên tử.

Nguyên tử phục vụ hòa bình sẽ có ảnh hưởng cực kỳ to lớn đến kinh tế. Vì vậy hơn 5.000 người công nghệ và thương nghiệp các nước đã kéo nhau đến Giơnevơ để nghe ngóng kết quả của hội nghị nguyên tử.

Một vị khoa học Ấn Độ nổi tiếng vừa đi xem xét các nhà máy nguyên tử của Liên Xô về đã tuyên bố rằng: Về việc nghiên cứu cũng như về máy móc nguyên tử, Liên Xô đã tiến bộ hơn Mỹ nhiều.

(Nguyên tử phục vụ hòa bình, ngày 16-8-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.78-79)

Do phong trào cải tiến kỹ thuật lên vùn vụt. Trong chín tháng qua, hơn 1 triệu 40 vạn đề nghị cải tiến kỹ thuật đã được áp dụng và hơn 1.500 kiểu máy móc mới đã được chế tạo, làm cho năng suất lao động tăng hơn 8% và tiết kiệm cho Nhà nước hơn 7.000 triệu đồng rúp.

(Vui vẻ kỷ niệm Cách mạng
Tháng Mười vĩ đại, ngày 7-11-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.319)

Do sáng kiến của đồng bào dân công, mà những đợt đầu có các chiến sĩ như: đồng chí Chiến, nữ đồng chí Lý tăng năng suất gấp 3 lần,

đồng chí Chum tăng 4 lần rưỡi, nữ đồng chí Mao tăng 5 lần, nhờ gom góp kinh nghiệm và phổ biến kinh nghiệm mà số chiến sĩ ngày càng nhiều và năng suất ngày càng tăng mãi.

(Chiến sĩ cầu đường, ngày 30-11-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.343)

... dù gặp hạn hán kéo dài, rồi mưa to gió lớn, vụ mùa trước và vụ chiêm vừa qua đều thắng lợi.

Thắng lợi ấy dạy cho chúng ta hai bài học lớn:

- Phải ra sức phát triển và củng cố tốt các tổ đổi công và hợp tác xã;

- Phải thi đua cải tiến kỹ thuật.

Đổi công, hợp tác và cải tiến kỹ thuật là hai chân của nông nghiệp; hai chân vững chắc thì nông nghiệp đi nhanh.

(Lời kêu gọi nông dân, ngày 3-8-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.261)

Dụng cụ và cách cày bừa của ta lại cũ kỹ như cày của đồng bào miền ngược thì nhỏ, gặt thì phải lấy dao cắt từng bông lúa, mất nhiều công, tốn nhiều thì giờ. Muốn làm tốt, phải học kỹ thuật mới, chưa phải cần đến máy móc, nhưng cày bừa, cuốc phải tốt hơn bây giờ.

Cải tiến kỹ thuật là phải học hỏi kinh nghiệm, trao đổi kinh nghiệm, phổ biến kinh nghiệm lẫn cho nhau. Không nên tưởng mình có vài kinh nghiệm là giỏi lắm rồi, phải học lẫn nhau, học kinh nghiệm của các đồng chí Trung Quốc cũng như các đồng chí Trung Quốc học kinh nghiệm của Liên Xô. Liên Xô ngày một tiến và vẫn tìm tòi để tiến hơn nữa.

(Nói chuyện tại Hội nghị Liên hoan chiến sĩ thi đua
nông nghiệp và cán bộ đổi công toàn quốc, ngày 18-2-1956,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.280)

Dù là nhỏ xíu, quả vệ tinh Mỹ đã phóng được cũng góp phần vào sự phát triển của khoa học và Bác mong cho khoa học hòa bình của Mỹ tiến bộ.

(Tình nghĩa anh em Việt - Ấn - Miến, ngày 26-2-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.315)

Duy vật nói: Ta có thể biết thế giới và luật của nó những luật thiên nhiên đã do kinh nghiệm và thực hành của ta thì nghiệm rõ ràng và chắc chắn. Khoa học càng phát triển, ta càng hiểu biết nhiều.

(Duy vật biện chứng và duy vật lịch sử, năm 1950,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.529)

Dưới chế độ xã hội chủ nghĩa, khoa học là tài sản chung của toàn dân chứ không phải tài sản riêng của một nhóm người nào. Bởi vậy các cô, các chú phải ra sức đem hiểu biết khoa học, kỹ thuật của mình truyền bá rộng rãi trong nhân dân lao động, để nhân dân đẩy mạnh thi đua sản xuất nhiều, nhanh, tốt, rẻ. Có như vậy nước mới giàu, dân mới mạnh và đời sống của nhân dân mới được cải thiện về mọi mặt. Đó là nhiệm vụ vẻ vang của các cô, các chú.

Những điều đem phổ biến phải thiết thực, phải chính xác, phải làm sao cho quần chúng có thể hiểu được và làm được. Sau khi đã phổ biến, ta phải theo dõi, giúp đỡ quần chúng học tập và áp dụng cho tốt. Nếu chỉ phổ biến rồi bỏ mặc quần chúng, không quan tâm theo dõi họ thực hiện được hay là không, kết quả tốt hay là xấu, như vậy là thiếu tinh thần trách nhiệm.

(Bài nói tại Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ I
của Hội phổ biến khoa học và kỹ thuật Việt Nam,
nói ngày 18-5-1963, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.97)

Đã sẵn lòng nồng nàn yêu nước và quyết tâm bền bỉ thi đua, nay lại có các nước bạn giúp máy móc và kỹ thuật, chắc rằng anh chị em lao động (trước tiên là công nhân) sẽ làm trọn nhiệm vụ vẻ vang là khôi phục và phát triển kinh tế nước nhà. Rồi do đó mà mọi người có công ăn việc làm, no cơm ấm áo, và tiến đến nước mạnh dân giàu.

(Lực lượng to lớn của công nhân, ngày 9-8-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.75-76)

- Đại học thì cần kết hợp lý luận khoa học với thực hành, ra sức học tập lý luận và khoa học tiên tiến của các nước bạn, kết hợp với thực tiễn của nước ta, để thiết thực giúp ích cho công cuộc xây dựng nước nhà.

- *Trung học* thì cần đảm bảo cho học trò những tri thức phổ thông chắc chắn, thiết thực, thích hợp với nhu cầu và tiền đồ xây dựng nước nhà, bỏ những phần nào không cần thiết cho đời sống thực tế.

- *Tiểu học* thì cần giáo dục các cháu thiếu nhi: Yêu Tổ quốc, yêu nhân dân, yêu lao động, yêu khoa học, trọng của công. Cách dạy phải nhẹ nhàng và vui vẻ, chớ gò ép thiếu nhi vào khuôn khổ của người lớn. Phải đặc biệt chú ý giữ gìn sức khoẻ của các cháu.

(Thư gửi giáo viên, học sinh,
cán bộ thanh niên và nhi đồng, ngày 31-10-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.186)

Đảng phải có tinh thần khoa học và tinh thần cách mạng rất cao, phải hiểu rõ lịch sử xã hội, phải quyết tâm phấn đấu cho giai cấp và nhân dân, phải tin tưởng vào lực lượng và sáng kiến của quần chúng, phải gom góp tư tưởng, kinh nghiệm, sáng kiến và ý chí của quần chúng, sắp xếp nó thành hệ thống, rồi lại áp dụng vào trong quần chúng.

(Thường thức chính trị,
báo Cứu quốc, từ ngày 1-6 đến 23-9-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.277)

Đảng thường kêu gọi khoa học hoá, dân tộc hoá, đại chúng hoá. Khẩu hiệu đó rất đúng. Tiếc vì nhiều cán bộ và đảng viên, có "hoá" gì đâu! Vẫn cứ chứng cũ, nếp cũ đó. Thậm chí, miệng càng hô "đại chúng hoá", mà trong lúc thực hành thì lại "tiểu chúng hoá". Vì những lời các ông ấy nói, những bài các ông ấy viết, đại chúng không xem được, không hiểu được. Vì họ không học quần chúng, không hiểu quần chúng.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.344)

Đầu tiên trên thế giới, khoa học Liên Xô đã thành công trong việc phóng vệ tinh bay quanh quả đất và tên lửa bay quanh mặt trời. Các nhà khoa học Mỹ đã phải nhận rằng năm năm hoặc mười năm nữa Mỹ mới theo kịp Liên Xô. Với những kinh nghiệm và thành tích to lớn ấy, trong bảy năm tới, khoa học Liên Xô sẽ có những bước tiến phi thường.

(Nói chuyện với nhân dân Thủ đô về thành công
của Đại hội lần thứ XXI Đảng Cộng sản Liên Xô,
nói tối 19-2-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.81)

Chủ tịch Hồ Chí Minh thăm công trường đại thủy nông Bắc - Hưng - Hải,
ngày 25-12-1958

Đẩy mạnh phong trào cải tiến kỹ thuật như thuỷ lợi, phân bón, giống và nông cụ.

(Lời kêu gọi đồng bào nông dân
thi đua sản xuất và tiết kiệm năm 1956, ngày 19-12-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.213)

Đẩy mạnh phong trào tổ đổi công và hợp tác xã một cách khẩn trương và chắc chắn, làm nhiều tiểu thủy nông, dùng nhiều phân bón, cải tiến kỹ thuật, *thi đua tăng gia sản xuất và thực hành tiết kiệm*, để nâng cao mức sống hơn nữa.

(Thư gửi các cụ "phụ lão diệt dốt"
xã Nam Liên, huyện Nam Đàn, tỉnh Nghệ An, ngày 19-12-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.582)

Để hoàn thành công nghiệp hóa và cải tạo kỹ thuật nông nghiệp, thì cần có nhiều tiền vốn; mà một phần khá lớn tiền vốn ấy phải do nông nghiệp tích trữ mới có. Ngoài thuế nông nghiệp, Nhà nước phải phát triển công nghiệp nhẹ, để đổi cho nông dân mà lấy lương thực và nguyên liệu. Như thế, vừa thoả mãn được nhu cầu của Nhà nước và của nông dân, vừa tích trữ tiền vốn cho Nhà nước xây dựng. Công nghiệp nhẹ không thể phát triển trên một nền tảng kinh tế nông nghiệp nhỏ, mà phải phát triển trên một nền tảng nông nghiệp to, tức là nông nghiệp hợp tác hóa.

(Kinh nghiệm về hợp tác hóa nông nghiệp
của Trung Quốc, viết khoảng đầu năm 1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.40)

Để hoàn thành tốt và vượt mức kế hoạch của Nhà nước, cán bộ lãnh đạo và cán bộ kỹ thuật phải cố gắng rất nhiều. Cho nên, khi xí nghiệp nào đó hoàn thành kế hoạch sản phẩm, kế hoạch năng suất lao

động, thì nên thưởng cho cán bộ lãnh đạo và cán bộ kỹ thuật. Những công nhân và cán bộ khác đều trực tiếp hoặc gián tiếp góp phần vào hoàn thành kế hoạch cũng cần thưởng cho họ.

(Thưởng tăng năng suất, viết năm 1956,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.470)

Để nắm chắc vụ Đông - Xuân thắng lợi, cần chú ý 7 điểm:

1. Ra sức giữ nước cho ruộng.

2. Chọn giống tốt.

3. Cày sâu, bừa kỹ.

4. Bón phân nhiều (Tỉnh nhà có tiến bộ, trước bón phân ít, nay đã bón nhiều: 125 gánh một mẫu ta, nhưng chưa nhiều, như thế là còn ít...)

5. Cấy dày.

6. Cải tiến kỹ thuật.

7. Ra sức chống thiên tai như hạn hán, sâu chuột.

(Bài nói tại Đại hội sản xuất Đông - Xuân
tỉnh Thái Bình, ngày 26-10-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.554)

Đế quốc Pháp để lại cho ta một nền kinh tế rất nghèo nàn. Trong nông nghiệp thì sản xuất nhỏ chiếm đại bộ phận, kỹ thuật vô cùng lạc hậu. Công nghiệp thì rất nhỏ bé và lẻ tẻ. Nông nghiệp và công nghiệp lại bị tàn phá nặng nề trong mười lăm năm chiến tranh.

(Ba mươi năm hoạt động của Đảng, ngày 6-1-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.411)

Đến đâu cũng thấy phong trào thi đua xây dựng chủ nghĩa xã hội. Ở công xưởng thì thấy những máy móc tối tân do các chiến sĩ và anh hùng lao động điều khiển, mức sản xuất ngày càng tăng.

(Bài nói chuyện với nhân dân Trung Quốc
trên Đài Phát thanh Bắc Kinh, Nói ngày 7-7-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.29)

Điều 9 dự thảo Hiến pháp sửa đổi đã ghi rằng đường lối tiến lên chủ nghĩa xã hội là: Nước Việt Nam Dân chủ Cộng hoà tiến dần từ chế độ dân chủ nhân dân lên chủ nghĩa xã hội bằng cách phát triển và cải tạo nền kinh tế quốc dân theo chủ nghĩa xã hội, biến nền kinh tế lạc hậu thành một nền kinh tế xã hội chủ nghĩa với công nghiệp và nông nghiệp hiện đại, khoa học và kỹ thuật tiên tiến. Chính sách kinh tế của nước Việt Nam Dân chủ Cộng hoà là không ngừng phát triển sản xuất để nâng cao mãi đời sống vật chất và văn hoá của nhân dân.

(Báo cáo về Dự thảo Hiến pháp sửa đổi
tại kỳ họp thứ 11 Quốc hội khoá I
nước Việt Nam Dân chủ cộng hòa, ngày 18-12-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.372)

Điều quan trọng trước hết vẫn là nâng cao năng suất lao động. Tăng năng suất là tiết kiệm sức người, tiết kiệm thời gian lao động. Đó là cách làm vừa nhanh, vừa rẻ. Nhưng như thế chưa đủ, mà còn phải tính toán thật chi ly trong việc dùng nguyên liệu, vật liệu. Phải dùng nguyên liệu, vật liệu thật hợp lý và không để nhiều nguyên liệu, vật liệu bị loại bỏ. Mỗi người, mỗi đơn vị sản xuất phải luôn luôn tự đặt cho mình câu hỏi: Có thể dùng ít nguyên liệu, vật liệu hơn mà hàng vẫn tốt không? Có thể dùng những nguyên liệu tương đối rẻ thay thế những nguyên liệu tương đối đắt, hoặc dùng những thứ sẵn có ở gần để thay thế những thứ phải chở từ xa tới không? Có thể sửa đổi quy cách một số mặt hàng để tiết kiệm nguyên liệu hơn nữa không? (ví dụ chúng ta đã làm diêm que ngắn để tiết kiệm gỗ, dùng than xỉ để đúc bê tông, dùng tre thay gỗ để làm cốp pha, v.v..).

(Rẻ, ngày 11-3-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.514-515)

Đối với Việt Nam ta, Liên Xô (cùng Trung Quốc và các nước anh em khác) đã giúp tiền bạc, lại giúp kỹ thuật, chuyên gia.

("Giúp đỡ" và giúp đỡ, ngày 18-2-1956,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.272)

Đối với những hiểu biết mới lạ do vệ tinh và tên lửa của mình đem lại, Liên Xô đều công bố cho thiên hạ biết, nhưng Mỹ thì không công bố và giữ kín làm của riêng.

Chẳng những thế, Mỹ chưa có tên lửa "đổ bộ" vào mặt trăng, mà bọn quân phiệt Mỹ đã bàn đến việc dùng mặt trăng làm nơi căn cứ quân sự để ném bom xuống các nước không theo Mỹ! Và bọn tư bản độc quyền Mỹ đã tính đến việc chiếm đất trên mặt trăng để cho thuê!

Dù khoa học vệ tinh và tên lửa (cũng tức là khoa học quân sự) của mình hơn Mỹ, Liên Xô đã tuyên bố dứt khoát rằng những phát minh đó là của chung của thế giới nhằm mục đích lợi dụng sức thiên nhiên để phục vụ hạnh phúc cho loài người.

Hai thái độ thật là khác hẳn nhau.

(Hoan hô thắng lợi vẻ vang
của khoa học Liên Xô vĩ đại, ngày 31-10-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.313)

... đồng bào nông dân đã quyết tâm theo đúng sự lãnh đạo của Đảng và Chính phủ, vượt mọi khó khăn, ra sức chống hạn, cải tiến kỹ thuật... để làm cho vụ mùa và vụ chiêm thắng lợi.

(Người quyết tâm thì lúa được mùa, ngày 18-6-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.233)

Đồng thời tôi mong rằng các lớp bình dân học vụ chẳng những dạy cho đồng bào học chữ, làm tính mà dạy thêm về công cuộc kháng chiến, cứu nước, tăng gia sản xuất, giúp mùa Đông binh sĩ, giúp đồng bào tản cư, khoa học thường thức.

(Thư gửi ông giám đốc và toàn thể
nam nữ giáo viên Bình dân học vụ Khu 1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.347)

Đức dục: Là yêu Tổ quốc, yêu nhân dân, yêu lao động, yêu khoa học, yêu trọng của công (5 cái yêu).

(Gửi các em học sinh, ngày 16-8-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.175)

Được Đảng Cộng sản ra sức bồi dưỡng, khoa học Liên Xô đã thành công rực rỡ trong việc phóng tên lửa và vệ tinh. Hôm nay, trong lúc hàng trăm triệu người vui mừng kỷ niệm Cách mạng Tháng Mười, thì:

- Tên lửa số 1 của Liên Xô đang khoan khoái bay quanh mặt trời.

- Vệ tinh số 3 và tên lửa số 3 đang hớn hở vòng quanh quả đất.

- Tên lửa số 2 thì đang giương cao Quốc huy Búa liềm của Liên Xô - ký hiệu của chủ nghĩa cộng sản thắng lợi - từ cung trăng chiếu xuống khắp các nước, như tỏ ý kêu gọi các dân tộc toàn thế giới chung sống hoà bình. Vì hoà bình là hạnh phúc.

(Vui vẻ kỷ niệm Cách mạng
Tháng Mười vĩ đại, ngày 7-11-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.322)

Giác ngộ chính trị thì cố nhiên cần rồi, vào Đảng là phải biết, phải học chính trị. Nhưng lại phải có văn hoá, kỹ thuật để sử dụng máy móc ngày càng tinh vi. Ta còn kém về mặt này. Công nhân Liên Xô ở các nhà máy có rất nhiều người học đến lớp 10. Bây giờ, thử hỏi cán bộ ở đây có mấy người đã học đến lớp 10? Cho nên chúng ta phải học nhiều, phải cố gắng học. Nếu không chịu khó học thì không tiến bộ được. Không tiến bộ là thoái bộ. Xã hội càng đi tới, công việc càng nhiều, máy móc càng tinh xảo. Mình mà không chịu học thì lạc hậu, mà lạc hậu là bị đào thải, tự mình đào thải mình.

(Bài nói tại Hội nghị nghiên cứu lịch sử đảng
của Ban Tuyên giáo Trung ương, nói ngày 28-11-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.333)

Giai cấp *công nhân* ngày càng lớn mạnh, giác ngộ càng cao, kỹ thuật càng tiến, kỷ luật lao động càng nghiêm, năng suất lao động càng tăng. Nhiều công nhân trong mấy tháng đã làm xong sản lượng của kế hoạch 5 năm thứ hai. Liên minh công nông ngày càng củng cố, ví dụ: Một nhóm nông dân đến thăm nhà máy dệt Thượng Hải, đã nói với anh em công nhân: "Các đồng chí cứ ra sức thi đua sản xuất cho nhanh, nhiều, tốt, rẻ. Nhà máy cần bao nhiêu bông, chúng tôi cũng đảm bảo cung cấp đầy đủ".

(Mấy kinh nghiệm Trung Quốc
mà chúng ta nên học, ngày 1-7-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.480)

Giữ gìn kỷ luật, học tập kỹ thuật, luyện quân lập công, xung phong hãm trận, thân ái đoàn kết, nói tóm lại, mỗi việc trong bộ đội, cán bộ đều phải làm gương.

(Thư gửi Hội nghị Cán bộ Đảng
trong quân đội lần thứ tư, tháng 3-1948,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.486)

Hiện nay chúng ta đang ra sức xây dựng quân đội tiến nhanh, tiến mạnh, tiến vững chắc thành một quân đội chính quy và hiện đại. Đó là một công việc to lớn, lâu dài và khó khăn.

...

Để hoàn thành thắng lợi nhiệm vụ to lớn đó, toàn thể cán bộ và chiến sĩ ta phải thực hiện mấy điều sau đây:

Luôn luôn nâng cao trình độ chính trị, văn hóa và mức hiểu biết về khoa học và kỹ thuật.

...

(Bài nói chuyện tại Đại hội Liên hoan chiến sĩ thi đua toàn quân,
nói ngày 11-7-1961, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.156)

Hãy đoàn kết chặt chẽ, hăng hái vào tổ đổi công, hợp tác xã và thi đua cải tiến kỹ thuật, đẩy mạnh sản xuất, giành thắng lợi lớn hơn nữa cho vụ mùa năm nay và cho các vụ sau.

(Lời kêu gọi nông dân, ngày 3-8-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.262)

Hiện nay, phụ nữ Liên Xô có hơn 38 vạn người làm công trình sư, hơn 1 triệu người làm cô giáo, hơn 2 triệu người làm nghề thuốc, hơn 2 triệu 70 vạn người làm việc ở các cơ quan khoa học, văn hóa và giáo dục, hơn 1 triệu 30 vạn người học ở các trường cao đẳng và trường chuyên môn, hơn 2.000 người phụ trách ngành nông nghiệp đã được thưởng Huân chương Anh hùng Lao động. 741 người được giải thưởng Xtalin về khoa học, phát minh, văn chương và nghệ thuật, 347 người là đại biểu Quốc hội (Xôviết tối cao), 50 vạn người được cử vào các cấp chính quyền địa phương.

(Nam nữ bình quyền, ngày 14-4-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.406)

Hiện nay, số đông nông dân ta vẫn dùng những nông cụ lạc hậu như tổ tiên ta đời xửa đời xưa. Vì vậy, làm lụng rất khó nhọc mà năng suất thì rất kém cỏi.

Muốn tăng gia sản xuất thì chúng ta nhất định phải quyết tâm cải tiến nông cụ.

(Cần phải đẩy mạnh phong trào
cải tiến nông cụ, báo Nhân Dân, ngày 6-6-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.581)

Học bây giờ với học dưới chế độ thực dân, phong kiến khác hẳn nhau. Bây giờ phải học để:

...

- Yêu khoa học: cái gì trái với khoa học, chúng ta kiên quyết chống lại.

(Nói chuyện với nam nữ thanh niên học sinh các trường trung học Nguyễn Trãi, Chu Văn An và Trưng Vương (Hà Nội), nói ngày 18-12-1954, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.179)

... họ ra sức cải tiến kỹ thuật. Đến tháng 6 năm nay, họ đã cải tiến hơn chín vạn loại nông cụ và những loại ấy đã được phổ biến hơn 60 triệu cái (ở nông thôn ta, việc dùng loại cày 51 vẫn đang còn ỳ ạch, chưa được phổ biến rộng!).

(Mấy kinh nghiệm Trung Quốc mà chúng ta nên học, ngày 1-7-1958, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.480)

Học sinh tham gia lao động là một điều tốt, nó phù hợp với yêu cầu của sự nghiệp xây dựng nông nghiệp và công nghiệp của xã hội chủ nghĩa, vì sự nghiệp ấy cần những người nông dân và công nhân có trình độ văn hóa. Trình độ văn hóa của họ càng cao, thì càng lợi cho việc nâng cao kỹ thuật và phát triển sản xuất.

(Học sinh và lao động, viết năm 1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.212)

Người dùng thử máy cấy lúa cải tiến tại Trại Thí nghiệm trồng lúa Sở Nông Lâm Hà Nội (16-7-1960)

Hội còn có nhiệm vụ dạy bảo các cháu thiếu niên về khoa học, kỹ thuật, làm cho các cháu ngay từ thuở nhỏ đã biết yêu khoa học, để mai sau các cháu trở thành những người có thói quen sinh hoạt và làm việc theo khoa học.

(Bài nói tại Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ I của Hội Phổ biến khoa học, kỹ thuật Việt Nam, ngày 18-5-1963, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.99)

Hôm 15 tháng 5 vừa qua, Liên Xô lại phóng vệ tinh lần thứ 3. Các cô, các chú có thích không? Có. Vệ tinh thứ 3 nặng hơn 1 tấn 3, mà Mỹ thì chỉ mới phóng một quả bưởi. Về khoa học kỹ thuật như thế là ai mạnh? Liên Xô. Liên Xô mạnh là mình mạnh, của Liên Xô là của phe ta.

(Bài nói tại Lớp học chính trị của giáo viên, Băngđung (Inđônêxia), nói tháng 8-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.104)

Hợp tác với chuyên môn để cải thiện kỹ thuật và điều kiện sản xuất;

(Nhiệm vụ chính trong giai đoạn mới, ngày 30-4-1946, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.59)

Kết luận là Ấn Độ phải đẩy mạnh hơn nữa việc nghiên cứu khoa học và phát triển kinh tế.

Viện này có thể gọi là viện bách khoa, nghiên cứu từ các loại vi trùng đến việc chế tạo rađa, máy bay, v.v. toàn Viện có hơn 20 chỗ thí nghiệm. Khi đến thăm nơi thí nghiệm điện, các thầy giáo và học sinh đã thử làm sấm, chớp cho Bác và Đoàn xem. Hai luồng điện rất mạnh từ hai ngả đến gặp nhau, toé ra những làn sóng lửa sáng loè như trời chớp. Cũng do luồng điện rất mạnh từ trên xuống và từ dưới lên nổ ra một tiếng vang dữ dội như tiếng sét đánh.

Đối với môn khoa học này, anh là i tờ, xem thấy vậy chỉ biết có thú vị thôi. Anh nghĩ bụng rằng những người mê tín như ông B. và bà H. nhà ta nếu được xem thí nghiệm này, thì chắc rằng họ sẽ hết tin vào "thiên lôi, thiên tướng".

Nơi nghiên cứu về máy bay có sáu cái hầm thử những luồng gió khác nhau để thí nghiệm và sửa đổi các kiểu cánh máy bay. Trong các hầm đó, họ nghiên cứu các tầng không khí, những hiện tượng thay đổi bất thường ở trên trời và sức cản của những thứ bay nhanh hơn tiếng dội. Còn nhiều phát minh và thí nghiệm rất hay, nhưng tiếc rằng anh không ghi chép kịp.

Sau khi đi thăm Viện nghiên cứu khoa học này, người ta thấy rằng khoa học Ấn Độ đã tiến bộ rất rõ rệt.

(Tình nghĩa anh em Việt - Ấn - Miến, ngày 26-2-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.335)

Khoa học là tổng kết những kinh nghiệm đấu tranh giữa giai cấp bị bóc lột và giai cấp bóc lột và đấu tranh giữa con người với thiên nhiên.

Bài nói tại Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ I
của Hội phổ biến khoa học và kỹ thuật Việt Nam,
nói ngày 18-5-1963, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.96)

Khi trước cấy 1 mẫu được 100 gánh, bây giờ đồng bào phải cố được 150, 200 gánh. Muốn như thế phải làm thế nào? Phải cải tiến kỹ thuật. Phải cải tiến kỹ thuật là đúng.

(Nói chuyện với nhân dân, bộ đội, cán bộ tại Yên Châu (Sơn La),
nói ngày 8-5-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.207)

Khó khăn cơ bản của chúng tôi xuất phát từ sự chia cắt đất nước. Ngoài ra chúng tôi còn thiếu cán bộ kỹ thuật.

(Trả lời phỏng vấn của nhà báo Italia, trả lời ngày 12-5-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.218)

Khoa học ngày càng phát triển, có những chữ mới mà ta chưa có, thì ta phải mượn. Ví dụ: Ta phải nói "kilô", ví nếu nói "cân", thì không đúng nghĩa là 1.000 gram. Song những chữ dùng tiếng ta cũng đúng nghĩa thì cứ dùng tiếng ta hơn. Có những người hình như sợ nói tiếng ta thì nó xấu hổ thế nào ấy! Họ làm cho các cháu học sinh cũng bị lây bệnh nói chữ, như "phụ đạo", "giáo cụ trực quan", v.v.. Thật là tai hại.

(Bài nói tại Đại hội lần thứ II
Hội Nhà báo Việt Nam, ngày 16-4-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.165)

Khoa học ngày càng phát triển, máy móc ngày càng nhiều, cho nên công nhân và nông dân ngày càng đỡ khó nhọc.

(Thường thức chính trị, ngày 23-9-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.290)

Ngày mùng một Tết Bính Thân, Người thăm công trường xây dựng cầu Việt Trì, tỉnh Phú Thọ, ngày 12-2-1956

Khoa học phải từ sản xuất mà ra và phải trở lại phục vụ sản xuất, phục vụ quần chúng, nhằm nâng cao năng suất lao động và không ngừng cải thiện đời sống của nhân dân, bảo đảm cho chủ nghĩa xã hội thắng lợi. Như vậy, nhiệm vụ của khoa học, kỹ thuật là cực kỳ quan trọng, cho nên mọi ngành, mọi người đều phải tham gia công tác

khoa học, kỹ thuật, để nâng cao năng suất lao động, sản xuất ra nhiều của cải vật chất, để xây dựng chủ nghĩa xã hội thắng lợi.

Bài nói tại Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ I của Hội phổ biến khoa học và kỹ thuật Việt Nam, nói ngày 18-5-1963, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.97)

Khoa học và kỹ thuật của Liên Xô đã chiếm địa vị nhất thế giới. Từ Xuân này, Liên Xô sẽ giúp thêm các nước anh em xây dựng 288 xí nghiệp lớn và giúp các nước bạn như Ấn Độ, Inđônêxia, v.v., xây dựng 95 xí nghiệp to.

(Mừng xuân vĩ đại, ngày 27-1-1960, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.454)

Không có con đường nào khác, chỉ có vào tổ đổi công, tiến lên hợp tác xã, nông dân ta mới có thêm sức để cải tiến kỹ thuật, đẩy mạnh sản xuất.

(Lời kêu gọi nông dân, ngày 3-8-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.262)

Không hiểu tính *mâu thuẫn phổ biến*, thì không tìm thấy nguyên nhân phổ biến của sự vật phát triển. Nhưng nếu không nghiên cứu tính *riêng biệt* thì không định được *bản chất khác nhau* của sự vật này với sự vật khác; không thấy được *nguyên nhân riêng biệt* của sự vật phát triển; không phân biệt được sự vật, cũng không phân biệt được các môn khoa học.

(Bàn về mâu thuẫn, năm 1952, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.571)

Kỹ sư Nghĩa đã có công to trong việc xây dựng quân giới, luôn luôn gần gũi, giúp đỡ, dạy bảo và học hỏi anh em công nhân, đã thắt chặt lý luận với thực hành.

(Trần Đại Nghĩa, ngày 12-6-1952, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.422)

Kỹ thuật hiện nay càng ngày càng tiến, không gắng học tập thì sẽ lạc hậu.

(Nói chuyện tại Lớp chỉnh huấn trung, cao cấp của Bộ Quốc phòng và các lớp trung cấp của các tổng cục, tháng 5-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.588)

Kỹ thuật: Ta cần phải cải tiến kỹ thuật cày, cấy, làm cỏ, tát nước, v.v.. Chúng ta sống ở thời đại vệ tinh, mà làm ruộng vẫn giữ cách thức đời xửa đời xưa, như thế là không hợp thời, khó tiến bộ.

Nông dân Trung Quốc tự chế tạo ra nhiều thứ máy rất thô sơ, giản đơn, để phục vụ nông nghiệp, có kết quả rất tốt. Đồng bào nông dân ta cũng nên làm như vậy. Kinh nghiệm cho biết rằng: Với mọi điều kiện đều như nhau, nhưng đám ruộng A dùng kỹ thuật tiên tiến thì thu hoạch sớm hơn và nhiều hơn đám ruộng B không cải tiến kỹ thuật.

(Nói chuyện với cán bộ tỉnh Hưng Yên, nói ngày 3-7-1958, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.491-492)

Là cán bộ Đảng, công đoàn, thanh niên lao động, nhất là cán bộ kỹ thuật phải tự phê bình thật thà, phê bình xây dựng.

(Nói chuyện với cán bộ các ngành quân, dân, chính, đảng Hải Phòng, nói ngày 31-3-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.147)

Là một đại trí thức, đi học ở châu Âu đã nhiều năm, mang một lòng nhiệt tình về phụng sự Tổ quốc, phục vụ kháng chiến, đó là *Anh hùng lao động trí óc Trần Đại Nghĩa*. Lúc kỹ sư Nghĩa mới về, Hồ Chủ tịch bảo: "Nước ta thiếu máy móc, thiếu nguyên liệu, thiếu thợ lành nghề. Song giàu về rừng núi, giàu về quyết tâm. Vậy chú phải đưa những cái đã

học được ở nước ngoài mà áp dụng vào hoàn cảnh thiết thực ở nước ta, để phụng sự Tổ quốc…". Kỹ sư Nghĩa vui vẻ trả lời: "Thưa vâng!".

(Trần Đại Nghĩa, ngày 12-6-1952,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.422)

Lao động trí óc là ai? Là thầy giáo, thầy thuốc, kỹ sư, những nhà khoa học, văn nghệ, những người làm bàn giấy, v.v..

(Đảng Lao động Việt Nam
với lao động trí óc, ngày 1-5-1951,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.71)

Liên Xô có tài nguyên rất phong phú, nhân dân lại được giáo dục kỹ thuật hiện đại. Vì vậy, kinh tế của Liên Xô chắc chắn sẽ tăng tiến mãi mãi…

(Chúc mừng ngày kỷ niệm
Cách mạng Tháng Mười vĩ đại, ngày 6-11-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.568)

Liên Xô có thể giúp các nước nhiều như vậy, là vì kinh tế của Liên Xô phát triển rất nhanh; công nghiệp nặng của Liên Xô năm nào cũng sản xuất vượt mức kế hoạch đã định. Nhất là Liên Xô sản xuất mau chóng đủ các thứ máy móc, đào tạo ra nhiều kỹ sư và chuyên gia.

(Một tin tức lạ, ngày 9-6-1956,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.342)

Liên Xô lại mới phóng một tên lửa "chính trị" nó soi sáng phía đen tối và hung ác của thế giới (tức là chiến tranh xâm lược) và nêu ra phương pháp để xoá bỏ phía đen tối hung ác ấy. Tên lửa ấy tự tay đồng chí Khơrútsốp phóng ra, khi đồng chí đã đưa ra trước Hội đồng Liên hợp quốc đề nghị tài giảm quân bị, chấm dứt chiến tranh. Đề nghị ấy cũng

đã được nhân dân yêu chuộng hoà bình khắp thế giới nhiệt liệt hoan nghênh và ủng hộ.

(Hoan hô thắng lợi vẻ vang
của khoa học Liên Xô vĩ đại, ngày 31-10-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.313)

Liên Xô lúc Cách mạng Tháng Mười mới thành công cái gì cũng còn thiếu, được thứ gì ngon thì bán ra ngoài để mua máy móc sản xuất. Có thể nói là nhân dân và giai cấp công nhân Liên Xô phải thắt lưng buộc bụng để xây dựng.

(Nói chuyện ở Trường Cán bộ công đoàn, nói ngày 19-1-1957,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.480)

Liên Xô, sau khi cách mạng thành công đã phải thắt lưng buộc bụng 18 năm để kiến thiết. Cho nên từ một nước kinh tế thuộc loại lạc hậu nhất ở châu Âu đến nay Liên Xô đã vượt Mỹ là nước mạnh nhất phe đế quốc về nhiều ngành, nhất là về khoa học và kỹ thuật. Liên Xô đã có vệ tinh, có tên lửa vũ trụ.

(Nói chuyện với cán bộ, bộ đội, công nhân, nhân viên
tham gia xây dựng Viện Bảo tàng
Cách mạng trung ương, tháng 6-1-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.6)

Lời tuyên bố ngày 14-1-1955 của Liên Xô về việc Liên Xô sẵn sàng trao cho các nước khác những kinh nghiệm tiền tiến của nền khoa học Liên Xô trong việc sử dụng năng lực nguyên tử vào mục đích hòa bình là một bằng chứng hùng hồn tỏ rõ Chính phủ Liên Xô không những luôn luôn chú trọng nâng cao đời sống của nhân dân Liên Xô mà luôn luôn quan tâm giúp đỡ các nước yêu chuộng hòa bình nâng cao đời sống của nhân dân nước họ, tỏ rõ hùng hồn rằng Liên Xô luôn luôn cố gắng mở rộng sự hợp tác quốc tế về mọi phương diện để củng cố hòa bình.

(Chính sách trước sau như một của
Liên Xô sử dụng năng lực nguyên tử vào mục đích hòa bình
là mưu lợi ích cho nhân dân thế giới, ngày 22-1-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.278)

Luyện tập thân thể cho mạnh mẽ.

Nghiên cứu kỹ thuật cho thông thạo.

Trau dồi tinh thần cho vững chắc.

Hun đúc đạo đức của người quân nhân cách mạng cho vững vàng.

(Thư gửi Lớp "chuẩn bị tổng phản công"
Trường Trung học lục quân Trần Quốc Tuấn,
ngày 9-11-1949, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.243)

Máy móc ngày càng tinh xảo, nếu không có trình độ văn hoá và kỹ thuật thì không thể điều khiển được. Trước đây làm việc theo lối thủ công, nhưng bây giờ làm bằng máy móc tinh xảo cả, nên việc học tập văn hoá, nâng cao trình độ kỹ thuật là rất cần thiết. Năm qua nhà máy đã có 90% cán bộ và công nhân học văn hoá. Đó là một bước tiến khá. Nhưng như thế vẫn chưa đủ, cần phải vận động sao cho tất cả mọi người đều đi học. Ví dụ: Nhà máy sản xuất xe hơi ở Liên Xô có một phân xưởng làm píttông rất lớn mà chỉ do 10 công nhân phụ trách, vì máy móc hoàn toàn tự động cả. Gần đây, Liên Xô lại phóng một tên lửa vượt xa 12.500 cây số, rơi sát chỗ đã định, bay nhanh một giờ trên 26.000 cây số. Cần phải có trình độ văn hoá và kỹ thuật cao mới làm được các việc như vậy. Muốn điều khiển và sản xuất được các máy móc hiện đại, cán bộ và công nhân ta cần phải ra sức học tập văn hoá và kỹ thuật. Trai, gái, trẻ, già, cán bộ, công nhân đều phải học cả.

(Bài nói chuyện với cán bộ, công nhân
Nhà máy Cơ khí Hà Nội, nói ngày 2-2-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.459-460)

Mỏ than Cẩm Phả là một bộ phận rất quan trọng cho kinh tế của ta. Hàng vạn công nhân và gia đình nhờ nghề đào than mà sống. Trước khi rút lui, địch đã cài lại những tên phá hoại. "Đốc công" Phan Năm là một trong những tên đó. Nó đã tìm đủ cách để phá hoại máy móc, phá hoại sản xuất, làm hại công nhân.

(Phải luôn luôn cảnh giác, ngày 15-12-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.204)

Mọi người phải nêu cao tinh thần làm chủ nước nhà, ra sức thi đua, nâng cao trình độ chính trị và khoa học, phục vụ nhân dân, xây dựng Tổ quốc, góp phần xứng đáng vào công cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa ở miền Bắc và thực hiện thống nhất nước nhà.

(Điện mừng Liên Xô phóng thành công tên lửa vũ trụ, nói ngày 10-1-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.7)

Mỗi môn khoa học, là căn cứ theo tính *mâu thuẫn riêng biệt* của đối tượng của môn ấy. Như: Toán học thì có số tăng số giảm. Vật lý học thì có điện âm và điện dương. Hóa học thì có chất hợp chất tan. *Khoa học xã hội* thì có lực lượng sản xuất và quan hệ sản xuất, giai cấp và đấu tranh giai cấp. Trong quân sự thì có tiến công và phòng ngự. Trong triết học thì có duy tâm và duy vật, có "huyền học" và biện chứng pháp, v.v.. - Vì đều có mâu thuẫn riêng biệt và bản chất riêng biệt, mới có đối tượng khác nhau của khoa học.

(Bàn về mâu thuẫn, năm 1952, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.570-571)

Mỗi xí nghiệp cần phải có kế hoạch bồi dưỡng cho cán bộ và công nhân có trình độ văn hóa và kỹ thuật khá.

Muốn làm chủ xí nghiệp thì phải làm chủ máy móc. Vì vậy cán bộ và công nhân phải ra sức học tập các đồng chí chuyên gia. Cán bộ kỹ thuật phải dìu dắt anh em thợ. Thợ giỏi phải dìu dắt thợ kém. Thợ kém phải cố gắng học để trở thành thợ giỏi.

(Phải không ngừng cải tiến quản lý xí nghiệp, ngày 17-2-1960, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.478)

Một nhà máy, nếu xây dựng đúng tiêu chuẩn kỹ thuật, có thể dùng được 50 năm. Nhưng nếu xây dựng không đúng tiêu chuẩn kỹ thuật, thì chỉ vài chục năm sau, nhà máy sẽ không chịu nổi sức rung

chuyển của máy, và sản xuất sẽ không an toàn. Như vậy khác nào bỏ vốn xây dựng một nhà máy mà chỉ được một nửa nhà máy!

(Tốt, ngày 9-3-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.512)

Một nước Đức thống nhất, hòa bình, độc lập, dân chủ sẽ cống hiến rất nhiều cho sự tiến bộ của thế giới vì dân tộc Đức có một vốn văn hóa, khoa học rất phong phú.

(Đề nghị ngày 15 tháng 1 của Liên Xô
hoàn toàn hợp với quyền dân tộc của nhân dân Đức,
với lợi ích hòa bình châu Âu và thế giới, ngày 20-1-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.270)

... muốn "mỗi người sản xuất được nhiều", thì phải luôn luôn cố gắng cải tiến kỹ thuật và giữ vững kỷ luật lao động.

Chủ động tìm ra và kiên quyết sửa đổi những chỗ không hợp lý trong sản xuất, trong công tác. Dũng cảm san bằng mọi trở ngại của nếp làm việc cũ và của những sự tính toán cá nhân, để tiến lên không ngừng, đạt năng suất ngày càng cao. Đó là biểu hiện cao nhất của ý thức làm chủ xã hội của giai cấp công nhân.

(Nhiều, ngày 3-3-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.500)

Muốn cho công tác phổ biến khoa học, kỹ thuật thành phong trào mạnh mẽ, Hội phải dựa vào lực lượng to lớn của các tổ chức quần chúng như thanh niên, phụ nữ, công đoàn..., đồng thời phải phối hợp chặt chẽ với các ngành chuyên môn và các tổ chức khoa học khác.

(Bài nói tại Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ I
của Hội Phổ biến khoa học, kỹ thuật Việt Nam, ngày 18-5-1963,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.98-99)

Muốn cho quân đội ta quyết chiến quyết thắng hơn nữa thì phải săn sóc đời sống vật chất của họ, nâng cao trình độ chiến thuật và kỹ thuật của họ, nhất là *giáo dục chính trị làm cho có lập trường vững chắc, lập trường quân đội của nhân dân do giai cấp công nhân lãnh đạo*.

(Tình hình và nhiệm vụ, từ ngày 22 đến ngày 28-4-1952,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.397-398)

Muốn làm được như thế, đồng bào, cán bộ, bộ đội, đảng viên, đoàn viên thanh niên lao động phải làm gương mẫu trong mọi việc: Trong sản xuất, trong học tập, trong cải tiến kỹ thuật. Đồng thời Bác nhắc thêm đồng bào, cán bộ cần chú ý giúp đỡ đồng bào rẻo cao, vì ở đấy làm ăn khó nhọc hơn, văn hóa cũng phát triển chậm hơn.

(Nói chuyện với cán bộ, bộ đội và
nhân dân tỉnh Hòa Bình, nói ngày 19-10-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.552)

Muốn làm trọn nhiệm vụ vẻ vang đó, phụ nữ ta phải xóa bỏ cái tâm lý tự ti và ỷ lại; phải có ý chí tự cường, tự lập; phải nâng cao lên mãi trình độ chính trị, văn hóa, kỹ thuật.

(Bài nói chuyện tại Đại hội Phụ nữ
toàn quốc lần thứ III, ngày 9-3-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.59)

Muốn lãnh đạo được phải hiểu chủ nghĩa Mác - Lênin, phải hiểu khoa học kỹ thuật, muốn hiểu biết những cái đó phải nghiên cứu, phải xem xét, phải học tập, phải ghi chép, như thế là phải biết chữ.

(Nói chuyện tại Đại hội Đại biểu đảng bộ
tỉnh Tuyên Quang, nói ngày 20-3-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.76)

Muốn sản xuất tốt, phải xây dựng tổ đổi công cho tốt. Cần tăng cường số lượng và nhất là củng cố chất lượng tổ đổi công. Tổ đổi công là một hình thức để tiến dần lên xã hội chủ nghĩa. Các tổ ấy sẽ giúp cán bộ trong công tác hướng dẫn sản xuất và cải tiến kỹ thuật.

(Nói chuyện với Hội nghị Tổng kết công tác nông lâm ngư nghiệp năm 1956, tháng 4-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.320)

Muốn xây dựng chủ nghĩa xã hội thì phải tăng gia sản xuất.

Muốn tăng gia sản xuất tốt thì phải có kỹ thuật cải tiến.

Muốn sử dụng tốt kỹ thuật thì phải có văn hóa.

(Thư gửi cán bộ và giáo viên bổ túc văn hóa, ngày 17-12-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.361)

Mỹ đã thất bại về mặt chạy thi khoa học kỹ thuật: Liên Xô đã chế tạo được đạn tên lửa vượt đại châu, đã thả hai vệ tinh bay vòng quanh quả đất, mà Mỹ thì đang ì ạch thí nghiệm chưa làm được đạn tên lửa vượt đại châu và vệ tinh.

Người có tiếng là "cha đẻ của bom nguyên tử" Mỹ, bác sĩ Tayle, nói: So với Mỹ thì khoa học Liên Xô phát triển chóng hơn nhiều, rộng hơn nhiều… Độ 10 năm nữa Liên Xô có thể khống chế được thời tiết, nhưng Mỹ thì sẽ cứ bị hạn hán… Ít nhất cũng 10 năm nữa Mỹ mới theo kịp khoa học của Liên Xô.

Viên Chủ tịch Ủy ban quân sự của Quốc hội Mỹ nói: Do việc phóng hai vệ tinh mà Liên Xô đã làm cho Mỹ thất bại… Cuộc chiến đấu trên mặt trận khoa học kỹ thuật, Mỹ đã thua Liên Xô rồi.

(Ai mạnh hơn?, ngày 7-12-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.23-204)

Năm vừa qua anh chị em công nhân các xí nghiệp đã có tinh thần dám nghĩ, dám làm, do đó phát huy nhiều sáng kiến tốt. Chỉ tính riêng ở 4 xí nghiệp cơ khí Hà Nội, điện Hà Nội, than Cẩm Phả, than Hòn Gai, đã có 1.300 sáng kiến cải tiến lớn nhỏ. Như vậy là tốt. Các cán bộ phụ trách cần phải chú ý nghiên cứu kịp thời các sáng kiến của công nhân, bổ sung, phổ biến và áp dụng rộng rãi để mọi người cùng làm. Như vậy, sáng kiến mới có tác dụng tốt.

(Bài nói tại Đại hội Chiến sĩ thi đua công nghiệp, nói ngày 11-3-1960, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.517)

Nếu những thanh niên Pháp đến Việt Nam như những công nhân, kỹ thuật viên hoặc nhà bác học, thì tôi xin bảo đảm với các bà rằng họ sẽ được đón tiếp nồng nhiệt như những người bạn, những người anh em.

(Thư trả lời bà Sốtxi trong Hội Liên hiệp Phụ nữ Pháp, ngày 22-9-1946, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.347)

Nếu ta muốn dùng máy móc mà máy móc ngày một thêm tinh xảo, thì công nhân cũng phải có trình độ kỹ thuật rất cao không kém gì kỹ sư, phải biết tính toán nhiều.

(Nói chuyện tại lớp hướng dẫn giáo viên cấp II, cấp III và Hội nghị Sư phạm, tháng 7-1956, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.388)

Ngày 14 tháng 1 vừa qua, Chính phủ Liên Xô đã tuyên bố sẵn sàng trình bày một bản báo cáo về nhà máy điện đầu tiên chạy bằng năng lực nguyên tử trong một cuộc hội nghị quốc tế bàn về việc dùng năng lực nguyên tử vào mục đích hòa bình. Đồng thời Chính phủ Liên Xô đã đề nghị giúp Chính phủ các nước Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa, Cộng hòa Nhân dân Ba Lan, Cộng hòa Tiệp Khắc, Cộng hòa Nhân dân

Rumani, Cộng hòa Dân chủ Đức trong việc định các dự án, cung cấp các dụng cụ để xây dựng nhà máy thí nghiệm làm pin nguyên tử và nghiên cứu về khoa học. Liên Xô có thể mở rộng sự giúp đỡ này đối với các nước khác.

(Chính sách trước sau như một của Liên Xô
sử dụng năng lực nguyên tử vào mục đích hòa bình
là mưu lợi ích cho nhân dân thế giới, ngày 22-1-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.277)

Ngày nay không phải học để có bằng cấp, để thoát ly sản xuất. Phải học chính trị, học văn hoá, học kỹ thuật để nâng cao hiểu biết. Bởi vì công nghiệp, nông nghiệp của ta ngày càng tiến bộ thì người công nhân, người nông dân, người lao động trí óc phải càng ngày càng tiến bộ mới làm được tốt.

(Nói chuyện với Hội nghị Cán bộ
toàn tỉnh Nghệ An, nói ngày 14-6-1957,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.612-613)

Ngày nay, đi từ Việt Nam hoặc Trung Quốc đến Ấn Độ chỉ mất một ngày. Khoa học đã chinh phục không gian và thời gian. Chủ nghĩa xã hội cộng với khoa học, chắc chắn sẽ đưa loài người đến hạnh phúc vô tận…

(Tình nghĩa anh em Việt - Ấn - Miến, ngày 26-2-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.354)

Ngày nay, Liên Xô có một nền công nghiệp to lớn và hiện đại, có một nền nông nghiệp phát triển. Lực lượng quốc phòng Liên Xô đủ sức đập tan bất cứ kẻ thù nào dám cả gan xâm phạm đến bờ cõi của Liên Xô và phe xã hội chủ nghĩa. Liên Xô dẫn đầu thế giới về khoa học và kỹ thuật và đã mở đường chinh phục vũ trụ.

(Chào mừng kỷ niệm lần thứ 44
Cách mạng Tháng Mười vĩ đại, ngày 7-11-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.236)

Nghe nói: Ban Tổ chức đang xét duyệt để khen thưởng những sáng kiến có giá trị.

Ban Tổ chức làm như thế là đúng. Nhưng chỉ xét duyệt và khen thưởng thôi, chưa đủ. Còn cần phải *thí nghiệm áp dụng, ra sức cải tiến và phổ biến rộng rãi* những sáng kiến ấy.

(Vài ý kiến về mấy cuộc trưng bày,
báo Nhân Dân, ngày 25-6-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.244)

Nghe theo lời dạy của Lênin và của Đảng, gần hai mươi năm nhân dân Liên Xô đã thắt lưng buộc bụng, chịu cực chịu khổ, ra sức *thi đua* tăng gia sản xuất và thực hành tiết kiệm. Kết quả là ngày nay, Liên Xô chẳng những là một nước giàu mạnh bậc nhất thế giới mà năm nay còn giúp tiền bạc, máy móc và kỹ thuật cho hai mươi hai nước xây dựng 383 xí nghiệp to.

(Lênin và thi đua xã hội chủ nghĩa, ngày 25-4-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.569)

Nghiên cứu mà không thực hành là nghiên cứu suông.

Thực hành mà không nghiên cứu thì thường hay bị mù quáng.

(Thư gửi Quân sự tập san,
Quân sự tập san, tháng 4-1948,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.511)

Người cán bộ quân sự, thì luôn luôn học hỏi chính trị và kỹ thuật, chiến thuật.

(Tinh thần trách nhiệm, báo Nhân Dân, ngày 13-12-1951,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.248-249)

Người đông thì sức mạnh và ý kiến dồi dào. Nhờ có hợp tác xã mà phong trào *cải tiến kỹ thuật* được thực hiện dần dần, do đó mà sản xuất được nâng cao. Như các hợp tác xã "Quyết Thắng", "Sông Hồng", "Cộng Lực", v.v., đã tăng năng suất gần 300%.

(Những bước tiến của các hợp tác xã thủ công nghiệp, ngày 29-5-1960, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.578)

Chủ tịch Hồ Chí Minh thăm công trường xây dựng Nhà máy điện Vinh, tỉnh Nghệ An, tháng 6-1957

Người ta thường nói: Thanh niên là người chủ tương lai của nước nhà. Để thật xứng đáng là người chủ của một nước xã hội chủ nghĩa, thanh niên ta quyết tâm thực hiện mấy điều sau đây:

...

- Phải cố gắng học hỏi để không ngừng nâng cao trình độ chính trị, văn hoá và kỹ thuật để phục vụ Tổ quốc, phục vụ nhân dân.

(Bài nói tại Đại hội Thanh niên tích cực lao động xã hội chủ nghĩa, ngày 17-3-1960, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.530)

... nhân dân Liên Xô đã phát huy mọi khả năng sáng tạo của mình và đã giành được những thắng lợi mới có ý nghĩa lịch sử trong công nghiệp, nông nghiệp, văn hoá, khoa học kỹ thuật và nâng cao không ngừng mức sống của mình. Việc Liên Xô xây dựng nhà máy điện nguyên tử đầu tiên, những thành tựu to lớn về việc dùng năng lượng nguyên tử trong công cuộc hoà bình, việc phóng những vệ tinh nhân tạo đầu tiên của trái đất và mới đây việc phóng hành tinh nhân tạo đầu tiên của mặt trời đã mở đầu một thời đại mới trong lịch sử loài người, thời đại loài người làm chủ vũ trụ.

(Lời chào mừng Đại hội lần thứ XXI Đảng Cộng sản Liên Xô, đọc ngày 29-1-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.64-65)

Nhân dân Việt Nam rất lấy làm sung sướng trước sự thành công về hoả tiễn Liên Xô đã tới mặt trăng. Thành công đó là một thắng lợi mới của nền khoa học xôviết. Chúng tôi xin gửi đến các đồng chí những lời chào mừng anh em nồng nhiệt và nhờ các đồng chí chuyển đến những nhà bác học, kỹ sư, công nhân và nhân dân Liên Xô lời chúc mừng thành thật của chúng tôi.

(Điện mừng Liên Xô phóng thành công tên lửa lên mặt trăng, ngày 14-9-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.281)

Nhiệm vụ trước mắt và cấp bách của cán bộ và nông dân là phải thực hiện mấy việc cần thiết sau đây:

- Chuẩn bị mạ thật đủ, chăm bón mạ thật tốt. Ra sức làm tiểu thuỷ nông, bón phân nhiều hơn, cải tiến kỹ thuật... Phải xem trọng chăn nuôi, hoa màu và cây công nghiệp.

(Người quyết tâm thì lúa được mùa, ngày 18-6-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.234)

Nhờ sự lãnh đạo sáng suốt của Đảng, Rumani đã trở thành một nước có một nền công nghiệp và nông nghiệp phát triển, một nền khoa học và kỹ thuật hiện đại. Những thành tựu to lớn đã đạt được trong việc thực hiện kế hoạch 5 năm lần thứ hai phát triển kinh tế và văn hoá, đã nâng cao đời sống của nhân dân Rumani.

(Điện chúc mừng Đại hội lần thứ III
của Đảng Công nhân Rumani, nói ngày 6-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.601)

Những điều đó làm cho tôi càng nhận định sâu sắc rằng: Chỉ có dưới sự lãnh đạo của Đảng, cùng nhân dân kết thành một khối, thì sự nghiệp khoa học và giáo dục mới có tiền đồ vẻ vang...

(Những lời thấm thiết, ngày 20-1-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.272)

Những người lao động trí óc thi đua phát triển khoa học để phụng sự kháng chiến. Ngành thuốc thì có những chiến sĩ như ông Buốcđencô (Bourdenko), công nghiệp như ông Bácđin (Bardine), nông nghiệp như ông Lítxencô (Lyssenko), văn nghệ như ông Erenbua (Erhenbourg), v.v..

(Liên Xô vĩ đại, ngày 21-6-1951,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.100)

Những phát minh của nông dân rất có ích, nhưng cũng rất tầm thường; tầm thường đến nỗi các kỹ sư nông học nổi tiếng không bao

giờ nghĩ đến, hoặc không dám nghĩ đến. Sau cuộc trưng bày nông cụ, Viện Khoa học nông nghiệp trung ương đã mời 21 người nông dân "kỹ sư" làm "nghiên cứu viên" (xưa nay, những nghiên cứu viên được các viện khoa học mời như thế, là những người đã có tiếng tăm trong khoa học). 21 người đó, người thì trình độ văn hóa còn thấp, người thì chưa biết chữ, người thì làm thủ công nghiệp ở nông thôn. Nhưng họ là những người dám tìm tòi, suy nghĩ, dám thử làm, và đã đại biểu cái tư chất tài giỏi và khôn khéo của nông dân lao động.

(Mấy kinh nghiệm Trung Quốc
mà chúng ta nên học, ngày 1-7-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.446)

Những thành tích về khoa học nguyên tử của Liên Xô là những cống hiến vĩ đại cho nhân loại vì lần đầu tiên trong lịch sử, năng lực nguyên tử không đem dùng vào việc gây chiến giết người hàng loạt mà đem phục vụ cho lao động sáng tạo, cho đời sống hòa bình.

(Chính sách trước sau như một của Liên Xô
sử dụng năng lực nguyên tử vào mục đích hòa bình
là mưu lợi ích cho nhân dân thế giới, ngày 22-1-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.278)

Những *tư tưởng* bảo thủ, nó ràng buộc trí tuệ của con người, đã bị đánh bại. Tư tưởng mới, tư tưởng xã hội chủ nghĩa đã được mở mang. Cho đến nay, vì mê tín mà người ta tưởng rằng khoa học và kỹ thuật là rất cao xa, huyền bí. Nay hàng trăm triệu người công nông đang mạnh dạn tiến công vào mặt trận khoa học và kỹ thuật. Một ví dụ:

Trước kia, hễ nói đến lập nhà máy điện, thì ai cũng nghĩ rằng phải có thiết kế kỹ, tiền vốn sẵn, chuyên gia thông thạo, ngày giờ đầy đủ, v.v.. Nay chỉ có một bác thợ rèn, một anh thợ mộc với các xã viên của một hợp tác xã, và cũng chỉ trong năm ngày, năm đêm, họ đã xây xong một nhà máy điện. Hiện nay, ở nhà máy điện ấy, một người nông

dân (chủ nhiệm hợp tác xã) làm giám đốc, và một cô bé học sinh (tốt nghiệp cao đẳng tiểu học) làm kỹ sư.

(Mấy kinh nghiệm Trung Quốc
mà chúng ta nên học, ngày 1-7-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.480-481)

Nói lao động là vẻ vang thì nói một người thầy thuốc hay một người khoa học, một thầy giáo hay nói Hồ Chủ tịch nữa - đấy là lao động vẻ vang, thế còn người khác lao động có vẻ vang không? Cũng là vẻ vang.

(Nói chuyện với đại biểu nhân dân
thành phố Hải Phòng, nói ngày 30-5-1957,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.572)

Nói chung, người nông dân khi vào hợp tác xã tức là đã đổi đời nhưng vẫn còn vương vấn "kiếp trước" ở một trình độ nhất định, nhất là khi cơ sở vật chất và kỹ thuật của hợp tác xã hiện nay còn rất bé nhỏ, sản xuất chưa tập trung cao độ, điều kiện sản xuất nói chung chưa căn bản khác lối sản xuất cá thể.

(Tiếp tục nâng cao giác ngộ xã hội chủ nghĩa
cho xã viên, một công tác quan trọng để củng cố
hợp tác xã sản xuất nông nghiệp, ngày 17-12-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.358)

Nói tương lai của loài người một phần lớn là ở trong các cháu thanh niên - tức là các cháu là chủ nhân, là ông chủ, bà chủ tương lai của trái đất. Nhưng muốn cho xứng đáng với ông chủ, bà chủ thì phải làm thế nào? Không phải cứ ngồi khoanh tay sẽ là ông chủ, bà chủ, mà:

1. Phải đoàn kết chặt chẽ.

2. Cố gắng học tập cho tốt.

3. Phải lao động cho tốt.

4. Vượt mọi khó khăn để mà chiến thắng, để hưởng thụ tất cả những khoa học, những hiểu biết của thời đại thế kỷ thứ XX.

(Bài nói với sinh viên đại học chào mừng
Tổng thống Xucácnô, ngày 26-6-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.246-247)

Nông thôn ta đất hẹp người đông, kỹ thuật nông nghiệp lạc hậu, năng suất lao động thấp kém. Chỉ riêng việc tổ chức nhau lại, cải tiến kỹ thuật, quản lý cho khéo, thì cũng đã nâng cao được năng suất lao động hơn làm ăn riêng lẻ. Nông dân ta đã hiểu điều đó.

(Ba mươi năm hoạt động của Đảng, ngày 6-1-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.413)

Ở Mạc Tư Khoa có những nhà máy tự động, một công tác trước kia cần 58 người, nay chỉ cần 2 người. Có công tác trước kia cần 90 phút đồng hồ, nay chỉ trong 3 phút thì làm xong. Có những công tác trước kia phải một tháng, nay chỉ một đêm đã làm rồi. Nghĩa là kỹ thuật rất cao. Từ sau Thế giới đại chiến thứ hai đến nay, Liên Xô đã 6 lần giảm giá hàng hóa, cái gì cũng rẻ, cho nên dân rất sung sướng.

(Thường thức chính trị, ngày 23-9-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.291)

Phải biết đoàn kết với những người ngoài Đảng, phải biết dựa vào quần chúng, phát huy sức sáng tạo của quần chúng lao động, học tập kinh nghiệm của quần chúng, phải tạo mọi điều kiện cho nhân dân lao động có thể nắm được những hiểu biết khoa học, kỹ thuật; ra sức đào tạo thật nhiều cán bộ kỹ thuật, cán bộ quản lý cần thiết cho sản xuất phát triển.

(Xây dựng những con người
của chủ nghĩa xã hội, nói giữa tháng 3-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.69)

Phải cải tiến kỹ thuật. Điểm này cực kỳ quan trọng. Nông cụ của ta quá cũ kỹ, vì vậy mà làm lụng rất khó nhọc, nhưng kết quả thì kém cỏi. Cán bộ và đồng bào phải gây một phong trào cải tiến nông cụ, thì sức lao động sẽ gấp đôi gấp ba.

(Bài nói chuyện với đồng bào
và cán bộ Kiến An, nói ngày 18-1-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.434)

Phải cải tiến kỹ thuật. Điều này cực kỳ quan trọng. Vì nông cụ của ta cũ kỹ, cho nên làm lụng rất khó nhọc nhưng kết quả thì ít. Có người lại bỏ ruộng đi kiếm nghề khác làm để lúa không tốt, thóc gạo không đủ ăn, hàng năm phải do Chính phủ tiếp tế. Chúng ta phải thay đổi tình trạng đó. Cán bộ và đồng bào phải gây một phong trào cải tiến nông cụ, cải tiến kỹ thuật thì sức lao động sẽ lợi gấp đôi, gấp ba, lúa và hoa màu sẽ tốt gấp bội.

(Nói chuyện với cán bộ và nhân dân
tỉnh Hải Ninh, nói ngày 20-2-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.482)

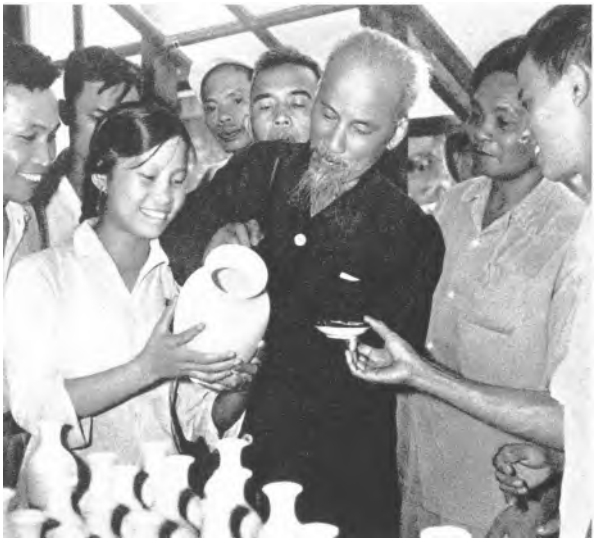

Thăm Nhà máy Sứ Hải Dương, Người đề tặng 4 chữ: "Cố gắng, tiến bộ"
trên chiếc lọ hoa, sản phẩm của Nhà máy, ngày 26-7-1962

Phải học tập kỹ thuật vì kỹ thuật ngày càng tiến bộ, mình cũng phải học để tiến bộ. Muốn cho bộ đội ta hùng mạnh và nhất định bộ đội ta phải hùng mạnh, chúng ta phải cố gắng học tập chính trị và kỹ thuật để tiến lên chính quy.

(Nói chuyện với các đơn vị tham dự cuộc duyệt binh
ngày 01 tháng 01 năm 1955 tại Thủ đô Hà Nội, tháng 12-1954,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.221)

Phải không ngừng nâng cao trình độ chính trị, kỹ thuật và văn hóa, ra sức công tác và lao động, tăng gia sản xuất, thực hành tiết kiệm, góp phần xây dựng chủ nghĩa xã hội.

(Thư gửi toàn thể cán bộ và chiến sĩ
nhân dịp kỷ niệm 15 năm thành lập
Quân đội nhân dân Việt Nam, ngày 22-12-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.384-385)

Phải nâng cao giác ngộ chính trị, nâng cao chiến thuật và kỹ thuật, nâng cao *kỷ luật tự giác* của bộ đội ta.

(Báo cáo chính trị tại Đại hội đại biểu toàn quốc
lần thứ II của Đảng, ngày 11-2-1951,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.37)

Phải nâng cao kỷ luật lao động, kỷ luật sản xuất, đảm bảo an toàn lao động, chống lãng phí, cố gắng học tập văn hoá, học tập kỹ thuật.

(Bài nói chuyện với cán bộ, công nhân
Nhà máy Cơ khí Hà Nội, nói ngày 2-2-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.460)

Phải ra sức bồi dưỡng cán bộ, phải rèn luyện tư tưởng, nâng cao trình độ giác ngộ chính trị, cũng như trình độ chiến thuật và kỹ thuật của cán bộ. Đó là khâu chính trong các thứ công tác.

(Diễn văn khai mạc Hội nghị lần thứ tư
Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khóa II), ngày 25-1-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.29)

... phải tổ chức những *nhóm kỹ thuật*. Nhóm này do cán bộ Đảng làm chủ chốt chính trị, nhân viên kỹ thuật làm cốt cán chuyên môn, các cụ nông dân già và hăng hái thì góp những kinh nghiệm sản xuất. Nhóm kỹ thuật là đầu tàu trong việc làm ruộng thí nghiệm và cải tiến kỹ thuật. Họ tổ chức những cuộc nói chuyện và những lớp huấn luyện ban đêm. Họ kết hợp nghiên cứu với công tác, thí nghiệm với thực tế.

Khi đã trông thấy kết quả tốt của việc cải tiến kỹ thuật, thì nông dân hăng hái làm theo và có rất nhiều phát minh, sáng kiến.

Vừa rồi, Trung Quốc có mở những cuộc trưng bày nông cụ, kết quả rất tốt: năm tháng trước đây, Trung Quốc chưa làm được máy cày. Hiện nay đã làm được hơn 70 kiểu, to có, nhỏ có. Bên cạnh những máy cày to có những kiểu máy nhỏ cày được cả ruộng khô, ruộng nước, ruộng đồi và có thể dùng để tát nước, xay lúa.

Có hơn 2.000 thứ máy thô sơ làm bằng gỗ và tre, do nông dân chế tạo, để xe đất, tát nước, đào giếng, cày ruộng, cấy lúa, v.v.. Thí dụ: trong công việc đồng áng, cấy lúa là khó nhọc nhất. Trên lưng thì nắng đốt, chân tay thì ngâm bùn. Suốt ngày phải cúi lom khom. Hàng nghìn năm nay, nông dân Trung Quốc cũng như nông dân Việt Nam ta vẫn cấy theo lối đó.

Một nông dân Quảng Đông mới đóng một thứ "thuyền cấy". Thuyền làm toàn bằng gỗ (cũng có thể đan bằng tre), dài độ một thước tây, rộng độ bốn, năm tấc. Trên thuyền có chỗ để mạ, chỗ ngồi và chỗ cắm ô để che mưa nắng.

Người ngồi trên thuyền mà cấy, đã khỏe khoắn, năng suất lại tăng được 20 đến 30% so với người cấy không dùng thuyền.

Vài tuần sau, một y tá ở một hợp tác xã nông nghiệp (Phúc Kiến) đã cải tiến thuyền ấy thành một máy cấy thật sự. Máy này cũng rất giản đơn, chỉ lắp thêm vào trước thuyền một cái guồng bằng gỗ, nó có bốn cái tay cấy, thay thế cho tay người.

(Mấy kinh nghiệm Trung Quốc
mà chúng ta nên học, ngày 1-7-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.445-446)

Phát huy tinh thần tích cực và sáng tạo của các xã viên, động viên tinh thần dám nói, dám nghĩ, dám làm đối với mọi công việc của hợp tác xã, nhất là đối với việc quản lý lao động, cải tiến kỹ thuật và đẩy mạnh sản xuất.

(Tiếp tục nâng cao giác ngộ xã hội chủ nghĩa
cho xã viên, một công tác quan trọng để củng cố
hợp tác xã sản xuất nông nghiệp, ngày 17-12-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.359)

Phát minh, sáng kiến, cải tiến kỹ thuật cũng là một vấn đề quan trọng. Phải nhận rằng đại đa số công nhân ta đều cần cù, thông minh và có nhiều sáng kiến hay.

... Nếu công đoàn biết khuyến khích, áp dụng, cải tiến, và phổ biến rộng rãi những sáng kiến ấy, thì năng suất lao động sẽ nâng cao không ngừng.

(Bài nói chuyện tại Đại hội Công đoàn toàn quốc
lần thứ II, ngày 27-2-1961, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.53)

Phát triển việc nghiên cứu - Về mặt kỹ thuật và máy móc y tế, nhiều chỗ hơn các nước phương Tây. Số nhà thương và số khoa học thầy

thuốc thì nhiều hơn gấp mấy. Liên Xô có 7 viện với 350 người chuyên môn nghiên cứu bệnh thần kinh. Ngoài ra, còn nhiều viện chuyên môn nghiên cứu lý luận Páplốp. Ở Viện Bucốp có 160 bác sĩ, 550 người giúp việc, 38 phòng nghiên cứu, với một cái vườn rộng 1.600 mẫu tây.

(Y tế ở Liên Xô, ngày 7-12-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.199)

... phe xã hội chủ nghĩa ngày càng vững mạnh, chủ nghĩa cộng sản đang tiến mạnh ở Liên Xô, khoa học, kỹ thuật đã chinh phục vũ trụ, con người đang tấn công thắng lợi lên trời như Mác đã đoán trước đây cách mấy mươi năm.

(Bài nói tại Đại hội Thanh niên tích cực
lao động xã hội chủ nghĩa, nói ngày 17-3-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.529-530)

Phóng một tên lửa lên cao 48 vạn cây số, đi vòng đến sau lưng mặt trăng, rồi tự động chụp ảnh, rửa ảnh, rồi truyền ảnh về cho các trạm khoa học ở dưới đất. Thật là một việc kỳ lạ, từ lúc có loài người chưa ai làm được.

Mà nay, dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản, khoa học Liên Xô đã làm được. Thành công vẻ vang ấy làm cho nhân dân khắp thế giới đều hoan hô, làm cho những người khoa học các nước tư bản đều phải kính phục, làm cho các báo chí (kể cả báo chí phản động Mỹ) cũng phải ca tụng không ngớt lời.

(Hoan hô thắng lợi vẻ vang
của khoa học Liên Xô vĩ đại, ngày 31-10-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.312)

Quân đội ta đã cố gắng nhiều và đã có thành tích khá trên con đường *cải tiến kỹ thuật*, nhằm tăng gia sản xuất, thực hành tiết kiệm.

Cần phải phổ biến những thành tích và kinh nghiệm ấy cho toàn quân và toàn dân áp dụng và góp thêm ý kiến. Đồng thời cần phải tìm tòi nữa, nghiên cứu nữa để cải tiến hơn nữa những kết quả đã đạt được.

Đó là một bước tiến đầu tiên trên con đường muôn dặm của *cách mạng kỹ thuật*, như một đóa hoa báo hiệu mùa Xuân. Nhưng nó đã chứng tỏ rằng trí tuệ và sáng kiến của quần chúng là vô cùng tận.

Cấp lãnh đạo phải khéo khuyến khích, giúp đỡ, hướng dẫn, vun trồng thì trí tuệ và sáng kiến ấy sẽ không ngừng nở hoa, kết quả và nó sẽ góp phần đưa miền Bắc tiến lên chủ nghĩa xã hội, làm nền tảng vững mạnh cho công cuộc đấu tranh thống nhất nước nhà và xây dựng một nước Việt Nam hoà bình, thống nhất, độc lập, dân chủ và giàu mạnh.

Bác mong chiến sĩ và cán bộ ta cố gắng mãi và tiến bộ nhiều.

(Cảm tưởng ghi tại Cuộc triển lãm
hậu cần của quân đội, tháng 4-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.183)

Quân đội ta phải được trang bị đầy đủ, phải học tập nhiều để tiến bộ mãi về mặt kỹ thuật.

(Thường thức chính trị, báo Cứu quốc, từ ngày 16-1 đến 23-9-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.265)

Quân đội ta phải ra sức học tập chính trị và kỹ thuật, xây dựng thành một lực lượng ngày càng hùng mạnh, sẵn sàng bảo vệ Tổ quốc, bảo vệ công cuộc lao động hòa bình của nhân dân ta.

(Ba mươi năm hoạt động của Đảng,
báo Nhân Dân, ngày 6-1-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.420)

Quyết định của Đại hội sẽ hướng dẫn toàn Đảng và toàn dân ta xây dựng thắng lợi chủ nghĩa xã hội ở miền Bắc, làm cho miền Bắc

nước ta có công nghiệp và nông nghiệp hiện đại, có văn hoá, khoa học tiên tiến, làm cho nhân dân ta có một đời sống ngày thêm no ấm, vui tươi.

(Diễn văn khai mạc Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ III của Đảng Lao động Việt Nam, đọc ngày 5-9-1960, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.673)

Thăm Nhà máy cao su, xà phòng và thuốc lá Hà Nội, Người xem suất ăn bồi dưỡng giữa ca của công nhân, ngày 26-1-1961

Quyết tâm đi sâu vào khoa học - kỹ thuật và nghiệp vụ, phát huy tinh thần sáng tạo, dám nghĩ dám làm, ra sức học tập và vận dụng tốt sáng kiến và kinh nghiệm tiên tiến, nâng cao năng suất lao động và hiệu quả chiến đấu.

(Nội dung chủ nghĩa anh hùng cách mạng của chúng ta tháng 4-1966, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.111)

Ra sức học tập chủ nghĩa Mác - Lênin, học tập kinh nghiệm và khoa học kỹ thuật tiên tiến của Liên Xô.

(Mấy kinh nghiệm Trung Quốc mà chúng ta nên học, ngày 1-7-1958, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.472)

Ra sức học tập nâng cao trình độ chính trị, văn hóa, khoa học kỹ thuật và quân sự để cống hiến ngày càng nhiều cho Tổ quốc, cho nhân dân.

(Thư gửi thanh niên, ngày 2-9-1965,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.619)

Rõ ràng là: Công cụ nào, năng suất ấy. Cho nên cải tiến công cụ sản xuất là cách tốt nhất để nâng cao năng suất lao động. Nhưng có công cụ tốt chưa đủ, mà còn phải có người sản xuất tốt. Cũng với máy móc ấy, dụng cụ ấy, mà người này đạt năng suất cao hơn người khác là tại sao? Một là tại người này cố gắng dùng hết tám giờ trong ngày làm vào công việc sản xuất, còn người kia đã để phí một phần thời giờ vào những việc khác. Hai là tại người này thành thạo hơn trong công việc, còn người kia chưa nắm vững kỹ thuật, chưa làm chủ được máy móc. Vậy muốn nâng cao năng suất lao động, thì phải biết quý từng giây, từng phút trong lúc sản xuất; phải luôn luôn chăm lo học tập kỹ thuật, nắm vững kỹ thuật và cải tiến kỹ thuật. *Lao động cần cù và sáng tạo.* Không lúc nào chịu dừng bước trên con đường cải tiến sản xuất, cải tiến kỹ thuật. Không lúc nào chịu "giẫm chân một chỗ" trong vũng lầy bảo thủ. Đó là một đức tính rất quý của người lao động xã hội chủ nghĩa.

(Cần cù và sáng tạo, ngày 24-2-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.495-496)

Sau các cuộc hội đàm giữa đoàn đại biểu Chính phủ Việt Nam với các nhà lãnh đạo Liên Xô và nước Cộng hoà Nhân dân Trung Hoa hồi tháng 7, Liên Xô và nước Cộng hoà Nhân dân Trung Hoa đã quyết định giúp đỡ nước chúng tôi tổng cộng là 1.530 tỷ đồng Việt Nam trong những năm sắp tới. Các nước dân chủ khác cũng có sự giúp đỡ quý báu đối với công cuộc khôi phục của chúng tôi. Sự giúp đỡ đó được tiến hành dưới hình thức trao cho chúng tôi dụng cụ, máy móc và nhân viên kỹ thuật; nhiều khu vực kinh tế và văn hoá Việt Nam được hưởng sự giúp đỡ đó.

(Quốc khánh lần thứ mười của
nước Việt Nam Dân chủ cộng hoà, ngày 2-9-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.113)

Sau đây là vài ý kiến của tôi về công việc bình dân học vụ trong tỉnh ta:

1. Cố gắng làm cho toàn tỉnh thanh toán nạn mù chữ trong một thời gian khá mau.

2. Nâng cao chương trình học tập của những làng đã thanh toán nạn mù chữ. Dạy thêm lịch sử, địa dư, làm tính, khoa học thường thức.

...

(Thư gửi ông Trưởng ty Bình dân học vụ Hà Tĩnh, tháng 8 năm 1948, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.590)

Song song với bước tiến của phong trào hợp tác hóa, phải động viên nông dân cải tiến kỹ thuật (làm nhiều thủy lợi, dùng nhiều phân bón, v.v.).

(Kinh nghiệm về hợp tác hóa nông nghiệp của Trung Quốc, viết khoảng đầu năm 1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.61)

... sự tu dưỡng của đảng viên về các mặt là:

- Học lý luận Mác

- Lênin và áp dụng nó vào công tác cách mạng thực tế.

- Trau dồi đạo đức và tư cách cách mạng. -

Đoàn kết trong Đảng, đấu tranh chống những khuynh hướng sai lầm, giữ kỷ luật sắt.

- Chịu khó chịu khổ, phấn đấu gan góc, làm việc có ngăn nắp, hợp lý.

- Học hiểu chiến lược, chiến thuật.

- Khéo đối đãi các hạng người, khéo xử trí các vấn đề.

Gắng học thêm các thứ khoa học và kỹ thuật chuyên môn.

(Cách xem xét việc đời và cách tu dưỡng của người cách mạng, năm 1949, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.298)

T.L. (Trần Lực) muốn nói chuyện với các em về mặt trăng khoa học cơ. Chắc các em còn nhớ, cuối năm ngoái, Liên Xô đã dùng tên lửa chụp ảnh sau lưng mặt trăng. Đó là một thành công vĩ đại về khoa học xưa nay chưa từng có.

Liên Xô lại dùng tên lửa đặt Quốc huy của Liên Xô vào mặt trăng. Từ đó, mặt trăng đã thành người tuyên truyền tốt cho chủ nghĩa cộng sản. Nhân dân khắp thế giới hễ thấy mặt trăng là nghĩ đến Búa Liềm.

(Nói chuyện trung thu với các em nhi đồng, ngày 5-10-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.698)

Chủ tịch Hồ Chí Minh thăm Nhà máy bóng đèn phích nước Rạng Đông, Hà Nội, ngày 28-4-1964

Ta có điều kiện thuận lợi để xây dựng chủ nghĩa xã hội. Nước ta có "rừng vàng biển bạc", nhân dân ta cần cù. Ta được các nước anh em giúp đỡ. Nhưng cũng có khó khăn như thiên tai, lụt, hạn, văn hoá, kỹ thuật còn kém.

(Bài nói tại Hội nghị Nghiên cứu lịch sử đảng
của Ban Tuyên giáo Trung ương, nói ngày 28-11-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.333)

Tăng năng suất lao động, tiết kiệm vốn, tiết kiệm nguyên liệu, vật liệu, không những giảm được giá thành, mà còn dôi ra một số khá lớn sức người, sức của để sản xuất thêm nhiều hàng hoá, xây dựng thêm nhiều xí nghiệp mới. Thế là đã nhiều, nhanh lại rẻ. Và do rẻ, nên càng nhiều, nhanh.

(Rẻ, ngày 11-3-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.515)

TẤT CẢ CÁC ĐỘI VIÊN CẦN PHẢI:

a) Ra sức học tập kinh nghiệm, và cố gắng nghiên cứu kỹ thuật.

b) Rèn luyện tinh thần chịu khó, chịu khổ.

(Thư gửi Quân đội quốc gia Việt Nam nhân dịp kỷ niệm
Quốc khánh lần thứ hai, báo Vệ quốc quân, ngày 2-9-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.236-237)

Tất cả cán bộ, đảng viên của Đảng phải vì Đảng, vì dân mà hăng hái phấn đấu. Phải chịu khó học tập chính trị, kinh tế, khoa học, kỹ thuật để nâng cao năng lực, làm cho kinh tế phát triển, chiến đấu thắng lợi, đời sống của nhân dân ngày càng no ấm, tươi vui.

(Bài nói tại Lớp bồi dưỡng
cán bộ lãnh đạo cấp huyện, ngày 18-1-1967,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.15, tr.279)

Thăm Viện Nghiên cứu sức nguyên tử dùng vào sự nghiệp hòa bình. Viện này đang xây dựng trên một vùng đồi, quy mô lớn, nhà cửa nhiều. Ở đây có nhiều người khoa học Ấn Độ tuổi còn trẻ và thái độ rất khiêm tốn. Vì đang lúc xây dựng cho nên việc nghiên cứu cũng đang ở bước đầu.

(Tình nghĩa anh em Việt - Ấn - Miến, ngày 26-2-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.326)

Thanh niên phải ra sức *học tập* chính trị, văn hóa và khoa học, kỹ thuật. Học có tốt, hành mới tốt. Học và hành tốt mới làm trọn nhiệm vụ người thanh niên cách mạng.

(Bài nói tại Đại hội Thanh niên Thủ đô, ngày 30-9-1964,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.14, tr.386)

Bác Hồ thăm vườn ươm cây thực nghiệm của học viên Học viện Nông Lâm, nay là Trường Đại học Nông nghiệp, Hà Nội, ngày 27-5-1959

Thế giới ngày nay đang tiến những bước khổng lồ về mặt kiến thức của con người. Khoa học tự nhiên cũng như khoa học xã hội không ngừng mở rộng ra những chân trời mới, con người ngày càng làm chủ được thiên nhiên, cũng như làm chủ được vận mệnh của xã hội và của bản thân mình.

(Đáp từ trong buổi lễ nhận bằng tiến sĩ danh dự
ở Trường Đại học Pátgiagiaran,
Băngđung (Inđônêxia), nói chiều 2-3-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.104)

Thí dụ: Màu cánh kiến để nhuộm đồ là đồ vật thiên nhiên. Nay nhờ khoa học ta dùng thứ khác chế được màu đó cũng như màu cánh kiến.

Lại *thí dụ*: Ngày xưa không ai tin rằng quả đất chạy chung quanh mặt trời bây giờ nhờ khoa học chứng rõ, ai cũng tin vậy. Khoa học lại tìm ra những ngôi sao mà từ xưa tới nay ta chưa từng biết, từng thấy.

(Duy vật biện chứng và duy vật lịch sử, năm 1950,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.529-530)

Thi đua lại phải bền bỉ và liên tục. Muốn vậy phải cải tiến kỹ thuật, cải tiến tổ chức, chứ không phải làm dốc sức, phải củng cố và phát triển những kết quả tốt của cuộc vận động cải tiến chế độ quản lý xí nghiệp.

(Bài nói tại Đại hội Chiến sĩ thi đua
công nghiệp, nói ngày 11-3-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.517)

Thời đại này là thời đại vẻ vang của thanh niên. Mà thanh niên phải là những đội xung phong trên các mặt trận chính trị, kinh tế, khoa học, kỹ thuật. Thanh niên đã thực hiện những điều mơ ước của loài người từ bao thế kỷ. Lần đầu tiên trong lịch sử, hai thanh niên Liên Xô là đồng chí Gagarin và Titốp đã thành công rực rỡ trong việc đưa hai con tàu vũ trụ chọc thủng bầu trời, bay quanh quả đất.

(Bài nói chuyện tại Hội nghị Chuyên đề
sinh viên quốc tế họp tại Việt Nam, nói ngày 1-9-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.188-189)

Tiến nhanh, tiến mạnh là quy luật của chủ nghĩa xã hội. Muốn sản xuất được nhiều, nhanh, tốt, rẻ, thì phải có nhiệt tình cách mạng. Nhưng lại còn phải hiểu biết và nắm vững khoa học.

(Xây dựng những con người
của chủ nghĩa xã hội, nói giữa tháng 3-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.70)

Tiếp tục học tập nâng cao lập trường tư tưởng và trình độ kỹ thuật của mình. Kỹ thuật hiện nay càng ngày càng tiến, không gắng học tập thì sẽ lạc hậu.

Bây giờ có mấy điều Bác dặn, các chú nhớ lấy mà thực hiện: Cần tiếp tục học tập nâng cao giác ngộ xã hội chủ nghĩa. Có nâng cao giác ngộ xã hội chủ nghĩa thì sau này mới tránh được nhiều sai lầm khác. Tiếp tục học tập nâng cao lập trường tư tưởng và trình độ kỹ thuật của mình. Kỹ thuật hiện nay càng ngày càng tiến, không gắng học tập thì sẽ lạc hậu.

(Nói chuyện tại lớp chỉnh huấn trung, cao cấp của bộ quốc phòng và các lớp trung cấp của các tổng cục, nói ngày 30-5-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.587-588)

Toàn thể nhân dân Việt Nam hết sức vui mừng và phấn khởi trước sự thành công rực rỡ của chuyến bay đầu tiên của con người Xôviết đi vào vũ trụ.

Xin kính gửi đồng chí những lời chúc mừng nhiệt liệt và nhờ đồng chí chuyển đến đồng chí Gagarin, tất cả các nhà khoa học, kỹ sư, kỹ thuật và công nhân Liên Xô những lời chúc mừng tốt đẹp nhất của chúng tôi.

(Điện chúc mừng Liên Xô thực hiện thành công chuyến bay đầu tiên đưa con người vào vũ trụ, ngày 13-4-1961, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.110)

Toàn thể nhân dân Việt Nam rất sung sướng được tin Liên Xô đã thành công vẻ vang trong việc bắn tên lửa vũ trụ.

Đó là một thắng lợi to lớn mới của nền khoa học xôviết, thắng lợi của chủ nghĩa xã hội, của chủ nghĩa Mác - Lênin.

Tôi xin gửi đồng chí lời chúc mừng nhiệt liệt nhất và nhờ đồng chí chuyển lời hoan nghênh của chúng tôi tới các nhà bác học, kỹ thuật và công nhân Liên Xô và tới toàn thể nhân dân Liên Xô.

(Điện mừng Liên Xô phóng thành công tên lửa vũ trụ, tháng 6-1-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.7)

Toàn thể trí thức ta hãy ra sức thi đua, nâng cao trình độ chính trị và khoa học phục vụ nhân dân, xây dựng Tổ quốc.

(Chúc mừng năm mới, tháng 1-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.4)

Tôi và các bạn Việt Nam của đồng chí nhiệt liệt tán thành nguyện vọng của đồng chí muốn sang thăm Việt Nam. Tôi tin rằng đồng chí sẽ đem lại những đóng góp to lớn vào công việc nghiên cứu khoa học ở Việt Nam.

(Thư gửi bà V.IA. Vaxiliêva, ngày 4-8-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.509)

Tôi vô cùng đau đớn nhận được tin giáo sư Giăng Phrêđêrích Giôliô Quyri, nhà bác học nổi tiếng của nước Pháp trong Viện Hàn lâm nước Pháp, vừa từ trần. Giáo sư đã hiến tất cả cuộc đời quang vinh của mình cho khoa học, cho sự nghiệp hòa bình và cho hạnh phúc của nhân loại. Giáo sư mất đi là tổn thất rất lớn không những cho nhân dân Pháp, mà còn cho cả nhân dân toàn thế giới.

(Điện chia buồn về việc nhà bác học Pháp
Giôliô Quyri từ trần, ngày 15-8-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.515)

Trên cơ sở những thành công vĩ đại trong tất cả mọi ngành kinh tế quốc dân, kế hoạch 7 năm được thực hiện sẽ đưa nền kinh tế xã hội chủ nghĩa tiến những bước nhảy vọt mới đặt cơ sở vật chất và kỹ thuật cho chủ nghĩa cộng sản ở Liên Xô, đồng thời sẽ tăng cường hơn nữa lực lượng của phe xã hội chủ nghĩa. Đó là một đảm bảo chắc chắn cho sự nghiệp bảo vệ hoà bình lâu dài trên thế giới.

(Lời chào mừng Đại hội lần thứ XXI
Đảng Cộng sản Liên Xô, đọc ngày 29-1-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.65)

Trí thức là hiểu biết. Trong thế giới chỉ có hai thứ hiểu biết: một là hiểu biết sự tranh đấu sinh sản. Khoa học tự nhiên do đó mà ra. Hai là hiểu biết tranh đấu dân tộc và tranh đấu xã hội. Khoa học xã hội do đó mà ra. Ngoài hai cái đó, không có trí thức nào khác.

(Sửa đổi lối làm việc, tháng 10-1947,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.275)

Trong 1 tuần lễ, vì sương mù mà có hơn 4.000 người chết. Các nhà khoa học đề ra cách chống nạn sương mù, nhưng Chính phủ Anh không cho tiền để thực hiện.

(Luân Đôn, ngày 26-3-1954,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.447)

... trong chính sách đối ngoại của mình, nhân dân Việt Nam sẽ tuân thủ những nguyên tắc dưới đây:

...

a) Nước Việt Nam dành sự tiếp nhận thuận lợi cho đầu tư của các nhà tư bản, nhà kỹ thuật nước ngoài trong tất cả các ngành kỹ nghệ của mình.

(Lời kêu gọi Liên hợp quốc, Bút tích tiếng Pháp
lưu tại Bảo tàng Cách mạng Việt Nam,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.522-523)

Trong công việc xây dựng nông trường quốc doanh quy mô lớn, chúng ta sẽ có nhiều khó khăn tạm thời, vì kinh nghiệm còn ít, kỹ thuật còn thấp.

(Thư gửi cán bộ nông trường nhà nước, ngày 3-10-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.693)

Trong đợt thi đua vừa rồi, đồng chí Lương Văn Ngô 22 tuổi đã tăng năng suất gấp 24 lần và được Hồ Chủ tịch khen thưởng. Thành tích của đồng chí Ngô chứng tỏ rằng:

- Cán bộ chuyên môn còn nặng về kỹ thuật cũ, cách làm cũ, chưa tin tưởng vào sáng kiến năng lực của quần chúng, vì vậy mà đạt mức sản xuất quá thấp.

- Sáng kiến và năng lực của quần chúng là vô cùng tận. Nếu khéo lãnh đạo, khéo tổ chức thì nó phát triển mãi.

- Nếu tính đổ đồng mỗi người tăng năng suất gấp 10 lần thì công tác 10 ngày có thể làm xong trong 1 ngày. Như vậy thì sẽ giảm được rất nhiều thời giờ, tiết kiệm rất nhiều dân công, rất có lợi cho sản xuất, rất có lợi cho kháng chiến.

(Chiến sĩ cầu đường, ngày 30-11-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.343)

Trong hai năm qua, Mỹ cũng đã phóng 13 vệ tinh và tên lửa. Song nhiều lần đã thất bại. Còn mấy vệ tinh bay được thì to bằng quả cam, nó đi đâu không ai thấy, nó về đâu không ai hay. Các người khoa học Mỹ đã phải nhận rằng: So với khoa học tên lửa Liên Xô thì Mỹ đã lạc hậu năm năm. Ông Gơlinan, Giám đốc Hội hàng không vũ trụ Mỹ, đã phải nhận rằng sức của tên lửa mạnh nhất của Mỹ cũng chỉ bằng một nửa sức mạnh của tên lửa Liên Xô. Những thất bại của Mỹ đã buộc những người khoa học nổi tiếng và phụ trách chế tạo tên lửa (như trung tướng Mêđarít và giáo sư Vông Brao phải xin từ chức).

(Hoan hô thắng lợi vẻ vang của
khoa học Liên Xô vĩ đại, ngày 31-10-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.313)

Trong phong trào Thi đua ái quốc, tôi mong các bạn cũng hăng hái xung phong. Vùng nào còn sót nạn mù chữ, thì các bạn cố gắng thi đua diệt cho hết giặc dốt trong một thời gian mau chóng. Vùng nào

đã hết nạn mù chữ, thì các bạn thi đua để tiến lên một bước nữa, bằng cách dạy cho đồng bào:

1. Thường thức vệ sinh, để dân bớt đau ốm.

2. Thường thức khoa học, để bớt mê tín nhảm.

(Thư gửi nam nữ chiến sĩ bình dân học vụ, ngày 2-9-1948, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.604)

Trong khi chờ cho nguyên tắc dân tộc sẽ từ lĩnh vực lý tưởng chuyển vào lĩnh vực hiện thực do chỗ quyền tự quyết thiêng liêng của các dân tộc được thừa nhận thật sự, nhân dân nước An Nam trước kia, nay là xứ Đông - Pháp, xin trình với các quý Chính phủ trong Đồng minh nói chung và với Chính phủ Pháp đáng kính nói riêng, những yêu sách khiêm tốn sau đây:

1. Tổng ân xá cho tất cả những người bản xứ bị án tù chính trị;

2. Cải cách nền pháp lý ở Đông Dương bằng cách cho người bản xứ cũng được quyền hưởng những đảm bảo về mặt pháp luật như người Âu châu; xoá bỏ hoàn toàn các toà án đặc biệt dùng làm công cụ để khủng bố và áp bức bộ phận trung thực nhất trong nhân dân An Nam;

3. Tự do báo chí và tự do ngôn luận;

4. Tự do lập hội và hội họp;

5. Tự do cư trú ở nước ngoài và tự do xuất dương;

6. Tự do *học tập*, thành lập các trường kỹ thuật và chuyên nghiệp ở tất cả các tỉnh cho người bản xứ;

…

(Yêu sách của nhân dân An Nam, tiếng Pháp, năm 1919, bản chụp lưu tại Viện Hồ Chí Minh, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.1, tr.469)

Trong số *40 chiến sĩ* lao động toàn quốc, thì có những người khoa học nổi tiếng như các bác sĩ Hồ Đắc Di, Tôn Thất Tùng, Đặng Văn Ngữ, Hoàng Đình Cầu, Nguyễn Đức Khởi, kỹ sư Đặng Văn Vinh, thi sĩ Tú Mỡ và nhiều vị khác.

(Anh hùng và chiến sĩ trí thức, ngày 14-8-1952,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.466)

Trong thế giới ấy, mọi người đều có trình độ văn hóa và kỹ thuật cao, đều thông minh sáng suốt, chí công vô tư. Loài người sẽ giúp đỡ nhau, thương yêu nhau. Sẽ không có những sự dối trá, lừa bịp nhau, giết hại nhau, sẽ không có chiến tranh.

(Cách xem xét việc đời và cách tu dưỡng
của người cách mạng, viết khoảng cuối năm 1949,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.6, tr.286-287)

Trong thời đại chiến tranh khoa học, nhất là từ khi phát minh ra nhiều binh khí chuyển vận bằng điện, công binh đã đóng vai tuồng quan trọng trong lục quân.

(Lục quân ngày nay với các thứ binh khí,
Báo Cứu quốc, số 344, ngày 13-9-1946,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.339)

Trong việc phát triển công nghiệp của nước Việt Nam Dân chủ Cộng hoà, tình trạng thiếu cán bộ kỹ thuật đã gây nhiều khó khăn. Dưới 80 năm đô hộ, thực dân Pháp đã coi nhẹ, thậm chí ngăn cản việc đào tạo cán bộ kỹ thuật. Ngày nay, chúng tôi phải chịu hậu quả tai hại đó. Nhưng chúng tôi tin tưởng rằng với ý chí kiên quyết và sự giúp đỡ của nhân dân các nước bạn, chúng tôi sẽ vượt được những khó khăn đó và với kế hoạch 5 năm bắt đầu từ 1961, chúng tôi sẽ tạo ra những cơ sở vật chất và kỹ thuật cho một nước Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

(Trả lời phỏng vấn của phóng viên
báo Népdabátxắc (Hunggari), trả lời tháng 11-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.344)

Trung ương kêu gọi toàn thể đảng viên và đoàn viên thanh niên lao động, bất kỳ ở cương vị nào, làm công việc gì đều phải trau dồi đạo đức cách mạng, tẩy trừ chủ nghĩa cá nhân, cố gắng học tập chính trị, văn hoá và khoa học, kỹ thuật, làm tốt công tác kinh tế tài chính, gương mẫu trong mọi việc làm. Phải đoàn kết và học hỏi những anh em ngoài Đảng và ngoài Đoàn, để cùng nhau tiến bộ.

(Bài nói tại lễ kỷ niệm 30 năm
ngày thành lập Đảng, nói tối 5-1-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.403)

Trước đây độ 100 năm, Các Mác đã đoán trước: Giai cấp công nhân sẽ tiến công lên trời.

Trước đây 43 năm, dưới sự lãnh đạo của Đảng Lênin, giai cấp công nhân Nga đã thành công trong cuộc cách mạng long trời chuyển đất.

Trước đây gần 4 năm (10-1957), Liên Xô là nước đầu tiên trên thế giới đã phóng thành công quả vệ tinh đầu tiên trong lịch sử loài người. Từ đó đến nay, Liên Xô liên tiếp phóng những vệ tinh lượng ngày càng nặng, bay ngày càng cao. Kết quả ngày càng kỳ diệu.

Tên lửa Liên Xô đã đặt Quốc huy búa liềm vào mặt trăng (9-1959) và chụp ảnh phía sau mặt trăng (10-1959). Tên lửa hạng to của Liên Xô đã hai lần từ 12.500 cây số bay trúng vào đích ở Thái Bình Dương; các nhà khoa học phương Tây đã kinh ngạc mà nói rằng: Thế là như bắn trúng một con ruồi cách xa 12 cây số!

Liên Xô là nước đầu tiên phóng vệ tinh lên sao Kim, cách quả đất hàng mấy chục triệu cây số. Ngày nay Liên Xô lại là nước đầu tiên thành công trong việc cho người bay lên vũ trụ, mở ra kỷ nguyên mới trong sự phát triển vĩ đại của loài người.

Thắng lợi đó là thắng lợi của chủ nghĩa Mác - Lênin, là thắng lợi của chủ nghĩa cộng sản, là thắng lợi chung của phe xã hội chủ nghĩa, và của toàn thể loài người.

Khoa học Xôviết đã chinh phục được vũ trụ.

(Thêm một thắng lợi vô cùng vĩ đại
của chủ nghĩa cộng sản, ngày 14-4-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.111-112)

Trước đây mấy đồng chí kỹ sư không biết dựa vào quần chúng, có việc không làm được. Nhiều việc kỹ sư không dám làm, không biết làm, mà công nhân làm được. Như chú gì đấy, biến được máy chạy ét xăng thành máy chạy ma dút. Kỹ sư có dám làm đâu. Nói thế, không phải là coi thường cán bộ kỹ thuật. Nhưng cán bộ kỹ thuật phải học tập chính trị, phải theo sự chỉ đạo của Đảng, phải dựa vào quần chúng không được tự cao tự đại, bảo thủ.

(Nói chuyện với cán bộ các ngành
quân, dân, chính, đảng Hải Phòng, nói ngày 31-3-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.148)

Trước Thế giới chiến tranh lần thứ hai, Liên Xô có độ 12 triệu trí thức, ngày nay số ấy tăng gần gấp đôi.

Các viện chuyên môn nghiên cứu ngày càng nhiều. Trước đây vài mươi năm chỉ có 1.263 viện. Hiện nay tăng đến 2.797 viện. Như Viện hàn lâm khoa học trước đây 22 năm chỉ có 1.000 người tham gia công tác, hiện nay có 12.000 người. Viện này có chi nhánh khắp cả nước. Và các nước Cộng hòa đều có Viện hàn lâm khoa học của mình.

Các Viện khoa học liên lạc rất mật thiết với việc sản xuất và giúp các xí nghiệp cải thiện cách sản xuất của họ.

Một trong những thành tích to lớn mới đây của khoa học Liên Xô là từ năm 1954 đã giải quyết được vấn đề dùng nguyên tử trong công nghiệp, nông nghiệp, y tế.

Việc Liên Xô thí nghiệm thành công việc thử tên lửa vượt đại dương có thể mang đầu đạn nguyên tử là một thắng lợi quan trọng của Liên Xô, một cống hiến quan trọng của khoa học Liên Xô cho lực lượng hòa bình thế giới.

Bà con chắc có người đã biết rõ rằng Liên Xô còn đang chuẩn bị bắn một vệ tinh nhân tạo cho xoay vòng quanh trái đất để tìm hiểu những điều bí ẩn của không trung.

(Liên Xô vĩ đại, viết xong tháng 10-1957,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.143-144)

Tuy trong ba năm qua, Liên Xô đã nhiều lần đạt những thắng lợi vô cùng to lớn về khoa học vũ trụ, việc phóng trạm du hành mang Quốc huy Liên Xô lên sao Kim vẫn làm cho phương Tây chấn động, kinh hoàng.

Để ca ngợi thành công đó, các báo chí và các nhà khoa học phương Tây đã dùng những chữ như: "kỳ diệu", "tuyệt vời", "ghê quá", "không thể tưởng tượng", v.v.. Một hãng thông tin Anh viết: Với cách tính toán giỏi như khoa học vũ trụ Liên Xô, thì có thể bắn trúng một con ruồi bay cách xa 1.600 thước!

Mỹ cũng buộc phải nhận rằng: "Ít nhất cũng phải ba năm nữa, Mỹ mới đuổi kịp Liên Xô về môn này".

Nhưng trong thời gian đó, Liên Xô có đứng im một chỗ để chờ Mỹ đâu!

Khi sao Kim đi cách quả đất xa nhất là 255 triệu cây số. Khi gần nhất thì chỉ độ 45 triệu cây số thôi. Một người đi bộ giỏi, mỗi ngày đi 40 cây số, thì đi 1.125 năm sẽ đến. Trạm du hành vũ trụ bắt đầu đủng đỉnh bay từ hôm 12-2, khoảng cuối tháng 5 năm nay nó sẽ đến khu vực sao Kim. Cũng khá nhanh đấy nhỉ!

Trong lúc khoa học Liên Xô phóng các vệ tinh nhằm chinh phục vũ trụ, để phục vụ hạnh phúc loài người, thì hôm 2-2-1961, Mỹ cũng phóng vệ tinh "SAMOS số 2". Nhưng vệ tinh Mỹ thì nhằm thay thế cho thứ máy bay mật thám "U-2" để do thám thế giới, để chuẩn bị chiến tranh.

Hai chế độ, hai khoa học, hai mục tiêu.

Khoa học đế quốc Mỹ đã thua. Khoa học của Liên Xô đã thắng.

(Thêm một thắng lợi to lớn, ngày 17-2-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.42)

Từ đó, kỹ sư Nghĩa luôn luôn cố gắng làm đúng lời hứa: Khắc phục mọi khó khăn, đào tạo nhiều cán bộ, đưa những học thức rộng rãi ở châu Âu áp dụng vào điều kiện eo hẹp của nước ta. Đồng chí rất giỏi về khoa học máy, nhưng lúc thực hành thì không "máy móc".

(Trần Đại Nghĩa, ngày 12-6-1952,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.7, tr.422)

Từ giữa năm ngoái đến nay, khắp nông thôn ở miền Bắc, phong trào đổi công, hợp tác, cải tiến kỹ thuật, thi đua đẩy mạnh sản xuất nông nghiệp đã phát triển khá.

(Lời kêu gọi nông dân, ngày 3-8-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.261)

Từ khi hoà bình lập lại, Liên Xô, Trung Quốc và các nước dân chủ nhân dân lại ra sức giúp đỡ Chính phủ và nhân dân ta để hàn gắn vết thương chiến tranh, xây dựng lại nước nhà, giúp ta một cách không điều kiện, lại phái các đồng chí chuyên gia đến giúp ta về kỹ thuật.

(Lời phát biểu trong cuộc mít tinh chào mừng
đoàn đại biểu chính phủ Liên Xô
sang thăm nước ta, phát biểu ngày 3-4-1956,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.32-303)

Từ khoa học đời xưa cho rằng trời tròn và đất vuông, nay nhờ khoa học Liên Xô mà người ta biết rõ những hiện tượng của nhiều ngôi sao láng giềng với quả đất chúng ta. Thật là một tiến bộ cực kỳ vĩ đại!

(Hoan hô thắng lợi vẻ vang của
khoa học Liên Xô vĩ đại, ngày 31-10-1959,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.312)

Từ một nước nông nghiệp lạc hậu sau 40 năm đã trở nên một nước công nghiệp tiên tiến vào hạng nhất trên thế giới. (Phải nhớ rằng trong 40 năm đó, nhân dân Liên Xô đã phải chịu đựng gian khổ suốt 18 năm). Thành công đó nhờ ai mà có? Nhờ Đảng Cộng sản lãnh đạo sáng suốt, nhờ nhân dân lao động (lao động chân tay và lao động trí óc) tin tưởng, hăng hái và quyết tâm.

Một điều nữa đáng chú ý là *khoa học* của Liên Xô đã vượt xa của Mỹ. Mỗi năm Mỹ tốn 5.600 triệu đôla vào việc nghiên cứu và chế tạo tên lửa và vệ tinh, nhưng đến nay còn ì ạch chưa thành công.

(Tin tưởng và quyết tâm, ngày 7-11-1957,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.186)

Từ ngày hòa bình lập lại, các nước anh em, trước hết là Liên Xô và Trung Quốc, đã khảng khái giúp ta tiền bạc và kỹ thuật để xây dựng miền Bắc nước ta tiến dần lên chủ nghĩa xã hội, làm cơ sở vững mạnh cho cuộc đấu tranh thống nhất nước nhà.

(Chúc mừng ngày kỷ niệm
Cách mạng Tháng Mười vĩ đại, ngày 6-11-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.571)

Từ việc lớn đến việc nhỏ, cán bộ đều phải làm kiểu mẫu. Giữ gìn kỷ luật, học tập kỹ thuật, luyện quân lập công, xung phong hãm trận,

thân ái đoàn kết, nói tóm lại, mỗi việc trong bộ đội, cán bộ đều phải làm gương. Như thế thì quân đội ta sẽ là một quân đội vô địch, và kháng chiến nhất định thành công.

(Thư gửi Hội nghị cán bộ Đảng trong quân đội
lần thứ tư sau chiến thắng Sông Lô, tháng 3-1948,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.5, tr.486)

Về công nghiệp địa phương: Nhân dân và cán bộ hết sức chú ý đến nông nghiệp là đúng, nhưng đồng thời cũng phải chú ý đúng mức đến công nghiệp địa phương.

(Bài nói chuyện với đồng bào và cán bộ
tỉnh Thái Nguyên, nói ngày 13-3-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.524)

Về công nghiệp: Liên Xô giúp ta xây dựng 25 nhà máy, giúp máy móc và công trình sư. Chỉ có nguyên như thế, nhà máy cũng không chạy được. Phải có sức mình, làm sao phải có người lãnh đạo, quản trị, phải chống được tham ô, lãng phí.

(Bài nói tại phân hiệu II
Trường Nguyễn Ái Quốc, nói tháng 7-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.65)

Về công nghiệp, thanh niên đã hăng hái tham gia cải tiến quản lý xí nghiệp, đẩy mạnh sản xuất, cải tiến kỹ thuật, sáng chế, phát minh, v.v..

(Bài nói tại Đại hội Thanh niên tích cực
lao động xã hội chủ nghĩa, nói ngày 17-3-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.531)

Về khoa học kỹ thuật, thì ngày nay Liên Xô đã hơn hẳn Mỹ trong nhiều ngành như tên lửa qua các lục địa, vệ tinh nhân tạo, tàu phá

băng chạy bằng sức nguyên tử, v.v., ngay các nhà khoa học và các nhà báo của các nước đế quốc cũng công nhận là Mỹ muốn theo kịp Liên Xô phải có một thời gian mấy năm.

(Nói chuyện với anh chị em học viên, cán bộ, công nhân viên Trường Đại học Nhân Dân Việt Nam (khóa III), ngày 7-12-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.240-241)

Về kinh tế: Trên cơ sở bình đẳng và tôn trọng chủ quyền và độc lập của ta, các nước bạn, trước hết là Liên Xô và Trung Quốc giúp ta tiền bạc, máy móc và kỹ thuật để ta khôi phục và phát triển kinh tế của ta.

Liên Xô tặng ta 400 triệu đồng rúp trong 2 năm, giúp ta khôi phục và xây dựng 25 xí nghiệp.

Trung Quốc tặng ta 800 triệu đồng nhân dân tệ trong 5 năm, giúp ta làm lại các đường xe lửa, bến tàu thuỷ, tu sửa cầu đường, xây dựng nhà máy dệt, nhà máy thuộc da, nhà máy làm giấy, v.v..

(Báo cáo tại Quốc hội nước Việt Nam Dân chủ cộng hoà khoá I, kỳ họp thứ năm, đọc ngày 20-9-1955, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.143)

Về mặt *khoa học kỹ thuật*, ai cũng biết rằng Liên Xô thành công trước Mỹ trong việc phóng vệ tinh nhân tạo; và vệ tinh thứ hai của Liên Xô to và nặng 508 cân 300, vệ tinh Mỹ chỉ nhỏ bằng quả bưởi và chỉ nặng 13 cân 365.

Các báo Mỹ đã phải nhận rằng trong mười năm (từ 1950 đến 1960), Liên Xô sẽ đào tạo được 120 vạn cán bộ khoa học kỹ thuật, Mỹ chỉ đào tạo được 90 vạn người.

Mỗi năm Liên Xô đào tạo được 15 vạn công trình sư, Mỹ chỉ đào tạo được 7 vạn người.

(Trả lời những câu hỏi của cử tri Hà Nội, trả lời ngày 10-5-1958, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.407)

Về quân sự cần rất nhiều sức người. Nào đâu là thanh niên trai tráng sung quân ra trận, nào đâu là nhân tài chuyên môn cùng nhân viên kỹ thuật tham dự các ngành hoạt động kinh tế, tài chính, văn hoá. Thu dụng đủ hạng người như trên có nghĩa là tập trung nhân lực.

(Động viên kinh tế, Báo Cứu quốc, số 434, ngày 13-12-1946,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.531)

Về thời cổ, tối kỵ là đánh trận vào lúc rét quá hay nóng quá, vì sợ binh sĩ chết rét hay chết dịch nhiều hơn là chết vì chiến tranh. Ngay trong thời đại khoa học ngày nay, sự phòng nóng rét đã tiến bộ nhưng chưa thể chinh phục hẳn được thời tiết. Trong trận chiến tranh vừa qua, ở mặt trận Nga Đức, rét đến nỗi dầu xăng trong ô tô hay xe tăng đông lại và bùn lầy cao ngập gối làm cho xe cộ không đi lại được nên hành quân rất khó khăn.

Vậy khoa nghiên cứu thời tiết, nóng rét, mưa gió rất cần cho quân sự. Như lúc pháo binh bắn đại bác, lúc phóng hơi ngạt, lúc phi cơ ném bom, hay lúc chiến hạm hoạt động phải biết trước thời tiết mới có thể định đoạt được. Lại như lúc đặt phòng thuốc cho binh sĩ, lúc bố trí những nơi chứa quân nhu, lúc đặt kế hoạch vận tải binh lương, khí giới, và lúc thiết lập cửa bể hay trường tàu bay, không thể không biết rõ khí hậu ở những nơi định lập.

(Binh pháp Tôn Tử,
Báo Cứu quốc, số 242, ngày 17-5-1946,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.4, tr.260)

Vì vậy, nhiệm vụ quan trọng nhất của chúng ta là phải xây dựng nền tảng vật chất và kỹ thuật của chủ nghĩa xã hội, đưa miền Bắc tiến dần lên chủ nghĩa xã hội, có công nghiệp và nông nghiệp hiện đại, có văn hoá và khoa học tiên tiến.

(Ba mươi năm hoạt động của Đảng, ngày 6-1-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.412)

Việc Liên Xô phóng vệ tinh nhân tạo thứ nhất và thứ hai đã chứng tỏ khoa học và kỹ thuật của xã hội chủ nghĩa hơn hẳn của tư bản chủ nghĩa và đã mở một kỷ nguyên mới chinh phục vũ trụ, đem lại lợi ích cho cả loài người và tăng thêm khả năng bảo vệ hòa bình thế giới.

(Lời phát biểu tại Hội nghị Đại biểu các đảng cộng sản và công nhân các nước xã hội chủ nghĩa, phát biểu ngày 16-11-1957, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.192)

Việc trồng lúa và hoa màu cũng như các công trình nhằm cải tiến việc tưới nước và chống lụt đều được khuyến khích. Ngành vận tải và giao thông được đảm bảo phát triển trong mức độ cần thiết. Khu vực quốc doanh trong nền kinh tế quốc dân - Ngân hàng quốc gia, và các xí nghiệp thương nghiệp - đã ra đời và không ngừng tiến triển.

(Quốc khánh lần thứ mười của nước Việt Nam Dân chủ cộng hoà, ngày 2-9-1955, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.110)

Việc trừ sâu diệt chuột, việc săn sóc quản lý ruộng, việc cải tiến kỹ thuật, đều rất quan trọng để nắm chắc thắng lợi.

(Những nơi nào nhận thi đua với xã Hiệp An, ngày 20-5-1959, Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.225)

Với mục đích đẩy mạnh sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội ở miền Bắc và củng cố miền Bắc thành cơ sở vững mạnh cho cuộc đấu tranh thực hiện hòa bình thống nhất nước nhà.

Các đồng chí cán bộ khoa học và kỹ thuật hãy đem hiểu biết của mình truyền cho nhân dân, để nhân dân thi đua sản xuất, làm nhiều, nhanh, tốt, rẻ; đồng thời hãy ra sức học tập kinh nghiệm của nhân dân lao động để phát triển khoa học và kỹ thuật;

Công nhân và nông dân ta, hãy cố gắng học tập khoa học và kỹ thuật để đẩy mạnh sản xuất, và cải thiện đời sống về mọi mặt;

Các cấp đảng và chính quyền hãy tăng cường lãnh đạo và giúp đỡ Hội Phổ biến khoa học và kỹ thuật làm tròn nhiệm vụ vẻ vang của nó.

(Thư gửi báo Khoa học thường thức, nói ngày 10-5-1960,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.12, tr.573)

Với thắng lợi ấy, chúng ta đã có thể đưa miền Bắc tiến nhanh, tiến mạnh, tiến vững chắc lên chủ nghĩa xã hội, làm cho nước ta có một nền công nghiệp hiện đại, nông nghiệp hiện đại, có một nền văn hóa và khoa học tiên tiến.

(Xây dựng những con người
của chủ nghĩa xã hội, nói giữa tháng 3-1961,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.13, tr.65-66)

Vừa rồi, Liên Xô thử một quả bom khinh khí. Các nhà khoa học nước ngoài đoán rằng, bom ấy mạnh hơn bom Mỹ, sức nó mạnh bằng 15 triệu tấn thuốc nổ. Có bạn đọc hỏi:

- Vì sao khi Mỹ thử bom thì dư luận thế giới nhao lên phản đối; mà Liên Xô thử bom thì dư luận lại hoan hô là một thắng lợi của lực lượng hòa bình?

Trả lời: Nếu một bọn trộm cướp rèn dao chỉ nhằm mục đích giết người cướp của. Trong lúc đó những người lương thiện rèn dao sắc hơn để giữ nhà, giữ làng. Hai bên đều rèn dao, nhưng các bạn phản đối ai? Tán thành ai?

(Ầm... !, ngày 6-12-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.10, tr.196)

Xây dựng một nền y học của ta - Trong những năm nước ta bị nô lệ, thì y học cũng như các ngành khác đều bị kìm hãm. Nay, chúng ta đã độc lập, tự do, cán bộ cần giúp đồng bào, giúp Chính phủ xây dựng một nền y tế thích hợp với nhu cầu của nhân dân ta. Y học càng phải dựa trên nguyên tắc: khoa học, dân tộc và đại chúng.

(Thư gửi Hội nghị Cán bộ y tế, ngày 27-2-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.343-344)

Xây dựng *văn hóa* - Phải xây dựng một nền văn hóa dân tộc, khoa học, đại chúng. Phải nâng cao trình độ văn hóa của nhân dân. Phải đề xướng đạo đức công dân tức là yêu Tổ quốc, yêu nhân dân, yêu lao động, yêu khoa học, bảo vệ của công... Phải chống văn hóa nô lệ của đế quốc và phong kiến. Phải tăng cường công việc vệ sinh, phải phát triển báo chí...

(Thường thức chính trị, ngày 23-9-1953,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.8, tr.265-266)

Xưa kia cực Bắc là một vùng băng tuyết mênh mông, không có người ở. Nhưng từ sau cách mạng thành công, thì có những thành phố mới xây dựng lên. Và nhờ khoa học mà người ta đã trồng được các thứ cây cối hoa quả xứ nóng.

(Liên Xô vĩ đại, viết xong tháng 10-1957,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.124)

Yêu khoa học và kỷ luật: Bởi vì tiến lên chủ nghĩa xã hội thì phải có khoa học và kỷ luật.

Thời đại chúng ta bây giờ là thời đại vệ tinh nhân tạo, nghĩa là thời đại của khoa học phát triển rất mạnh, thời đại xã hội chủ nghĩa, thời đại anh hùng; mỗi người lao động tốt đều có thể trở nên anh hùng (không

phải là anh hùng cá nhân). Vậy mong các cháu cũng làm người thanh niên anh hùng trong thời đại anh hùng.

(Bài nói tại Đại hội sinh viên Việt Nam
lần thứ II, nói ngày 7-5-1958,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.11, tr.401)

Yêu quý các em, chúng ta phải lấy tinh thần dân chủ mới mà giáo dục các em "5 điều yêu": Yêu Tổ quốc, yêu nhân dân, yêu lao động, yêu khoa học, yêu quý của công.

(1-6, ngày 1-6-1955,
Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd, t.9, tr.500)

BẢNG TRA CỨU ĐỊA DANH

STT	Địa danh hành chính xuất hiện trong sách	Trang	Địa danh hành chính hiện nay
1	Hà Nội	4, 56, 67, 111, 114, 119, 123, 125, 126, 128, 135, 137, 139, 150, 154, 157, 161, 163, 165, 174, 184, 190, 191, 216, 217, 230, 238, 243, 253, 258, 261, 263, 277	Thành phố Hà Nội
2	(thành phố) Hải Phòng	16, 39, 141, 168, 193, 204, 231, 246, 269, 283	Thành phố Hải Phòng
3	Tỉnh Phú Thọ	21	Tỉnh Phú Thọ
4	(tỉnh) Thanh Hóa	22, 107	Tỉnh Thanh Hóa
5	Huyện Đại Từ, tỉnh Thái Nguyên	23	Xã Đại Từ, tỉnh Thái Nguyên
6	Tỉnh Thái Nguyên	23, 216, 276	Tỉnh Thái Nguyên
7	Tỉnh Tuyên Quang	64, 105, 241	Tỉnh Tuyên Quang
8	Thôn Lạc Trung (Vĩnh Phúc)	82	Xã Vĩnh Tường, tỉnh Phú Thọ

STT	Địa danh hành chính xuất hiện trong sách	Trang	Địa danh hành chính hiện nay
9	Đảo Cô Tô (Hải Ninh)	82	Tỉnh Quảng Ninh
10	Xã Đại Nghĩa (Hà Đông)	91, 200	Xã Mỹ Đức, thành phố Hà Nội
11	Xã Biên Giang, Thanh Oai, Hà Tây	97	Thành phố Hà Nội
12	(tỉnh) Hòa Bình	105, 185, 208, 241	Tỉnh Phú Thọ
13	Yên Châu (Sơn La)	119, 198, 232,	Xã Yên Châu, tỉnh Sơn La
14	Nghệ An	122, 140, 151, 169, 175, 223, 244, 246	Tỉnh Nghệ An
15	(tỉnh) Hà Đông	135	Thành phố Hà Nội
16	Tỉnh Thái Bình	157, 219	Tỉnh Hưng Yên
17	Xã Duyên Trang, huyện Tiên Hưng, tỉnh Thái Bình	163	Xã Bắc Tiên Hưng, tỉnh Hưng Yên
18	Gia Lâm	200	Phường Bồ Đề, thành phố Hà Nội
19	(tỉnh) Nam Định	204, 206	Tỉnh Ninh Bình
20	Tỉnh Hưng Yên	205, 235	Tỉnh Hưng Yên
21	Bắc - Hưng - Hải (Bắc Ninh, Hưng Yên, Hải Dương)	207, 222	Tỉnh Bắc Ninh, tỉnh Hưng Yên, thành phố Hải Phòng
22	Xã Nam Liên, huyện Nam Đàn, tỉnh Nghệ An	218	Xã Nam Đàn/Vạn An, tỉnh Nghệ An

STT	Địa danh hành chính xuất hiện trong sách	Trang	Địa danh hành chính hiện nay
23	Việt Trì, tỉnh Phú Thọ	233	Phường Việt Trì, tỉnh Phú Thọ
24	Vinh, tỉnh Nghệ An	246	Tỉnh Nghệ An
25	Kiến An	252	Phường Kiến An/Phù Liễn, thành phố Hải Phòng
26	Tỉnh Hải Ninh	252	Tỉnh Quảng Ninh
27	Hải Dương	252	Thành phố Hải Phòng
28	Hà Tĩnh	260	Tỉnh Hà Tĩnh
29	Xã Hiệp An	279	Thành phố Hải Phòng

MỤC LỤC

Lời nói đầu 5

Phần I: Minh triết Hồ Chí Minh về văn hoá 11

Phần II: Minh triết Hồ Chí Minh về giáo dục 101

Phần III: Minh triết Hồ Chí Minh về khoa học công nghệ 194

Bảng tra cứu địa danh 283

MINH TRIẾT HỒ CHÍ MINH VỀ VĂN HÓA, GIÁO DỤC, KHOA HỌC VÀ CÔNG NGHỆ

- Văn hoá phải thiết thực phục vụ nhân dân, góp phần vào việc nâng cao đời sống vui tươi, lành mạnh của quần chúng. Vì vậy, nội dung văn hoá phải có ý nghĩa giáo dục

- Một dân tộc dốt là một dân tộc yếu.

- Khoa học phải từ sản xuất mà ra và phải trở lại phục vụ sản xuất, phục vụ quần chúng.

HỒ CHÍ MINH

SÁCH KHÔNG BÁN